

Informace o regionech, městech a obcích

Kód publikace: 531361-09

Pardubice, 30. září 2009

Č. j.: 43/2009 - 7113

POSTAVENÍ VENKOVA V PARDUBICKÉM KRAJI

Zpracoval: ČSÚ, oddělení regionálních analýz a informačních služeb Pardubice
Vedoucí oddělení: Ing. Hedvika Fialová
Informační služby: tel.: 466 743 480, e-mail: infoservispa@czso.cz
Kontaktní zaměstnanec: RNDr. Petr Dědič, tel.: 461 541 129, e-mail: petr.dedic@czso.cz
Ing. Lenka Kuprová, tel.: 466 743 434, e-mail: lenka.kuprova@czso.cz

Zajímají Vás nejnovější údaje o inflaci, HDP, obyvatelstvu, průměrných mzdách a mnohé další? Najdete je na stránkách ČSÚ na Internetu: **www.czso.cz**

Údaje o Pardubickém kraji naleznete také na Internetu: **www.pardubice.czso.cz**

Autoři publikace děkují osloveným zaměstnancům výzkumných ústavů, vysokých škol, krajských úřadů a dalších institucí za cenné náměty a připomínky, které využili jak při vymezení jednotlivých variant venkova, tak při zpracování samotné analýzy.

ISBN 978-80-250-1941-2

© Český statistický úřad, Pardubice, 2009

ÚVOD

Předkládaná publikace **Postavení venkova v Pardubickém kraji** navazuje na úvodní studii z roku 2007, kterou vydal Český statistický úřad Pardubice pod názvem **Rozvoj venkova v Pardubickém kraji v letech 2000 až 2006** a na studii **Varianty vymezení VENKOVA a jejich zobrazení ve statistických ukazatelích v letech 2000 až 2006**, vydanou Českým statistickým úřadem v září loňského roku. Obě dříve vydané publikace se zaměřily zejména na hledání vhodné varianty pro vymezení venkova, výběr ukazatelů pro hodnocení rozdílů mezi městským a venkovským prostorem a jejich záměrem bylo vyvolat diskusi za účasti odborníků z řad uživatelů statistických dat, především z vysokých škol, vědeckých ústavů a dalších státních institucí. Do diskuse se zapojili i pracovníci krajských úřadů.

Cílem této publikace je ukázat, jaký je venkov v Pardubickém kraji. Zda se při zvoleném vymezení jeví homogenní, či byly zjištěny významné rozdíly mezi venkovskými obcemi v bezprostřední blízkosti velkých měst a obcemi vzdálenými. Pozornost byla věnována i tomu, zda se ve statistických datech projevují rozdíly mezi městským a venkovským prostorem a mezi venkovskými obcemi v různých oblastech kraje (např. zda se liší venkovský prostor v oblasti Železných hor od venkovského prostoru Malé Hané).

Jako **referenční období** byly pro potřeby této analýzy zvoleny roky 2001 až 2008, v některých případech však data za celý tento časový úsek nejsou k dispozici. Datovým zdrojem části významných ukazatelů je pouze Sčítání lidu, domů a bytů. To sice proběhlo již v roce 2001, ale jeho výsledky není možné nahradit novějšími daty, neboť jiný zdroj neexistuje. Vzhledem k faktu, že jde o první rozsáhlejší studii ČSÚ zabývající se venkovem v kraji a také k omezenému množství srovnatelných časových řad (především za ekonomické a environmentální prostředí), věnovali autoři prioritně pozornost analýze současného stavu, vývojové tendence jsou stručně naznačeny jen ve vybraných oblastech (populační vývoj, trh práce). Pro hlubší zachycení vývoje venkova se otevírá prostor po zpracování výsledků blížícího se populačního a bytového cenzu.

Autoři odpovídají na **základní otázky**:

1. Jak významnou roli v kraji zaujímá venkovský (či přechodný) prostor, jaké jsou hlavní rozdíly mezi městským a venkovským prostorem kraje?
2. Existují uvnitř venkovského prostoru kraje významné regionální rozdíly?
3. Co je charakteristické pro zemědělství a lesnictví v kraji?
4. Jaké ukazatele má k dispozici statistika pro porovnání rozdílů mezi městským a venkovským prostorem?

Úvodní kapitola stručně seznamuje s problematikou vymezení venkova v obecné rovině (strategické dokumenty na národní a regionální úrovni) i s konkrétním vymezením použitým v této publikaci.

Ve druhé kapitole je největší prostor věnován tomu, jak se v jednotlivých okruzích statistických ukazatelů liší venkovský a městský prostor, který je členěn podle okresů, správních obvodů obcí s rozšířenou působností či s pověřeným obecním úřadem. V Pardubickém kraji je na rozdíl od ostatních krajů České republiky věnována pozornost i přechodnému prostoru, zahrnujícímu obce, tvořící zázemí velkých měst, které by podle základních kritérií náležely do venkovského prostoru, avšak intenzivní bytová výstavba a na ni navazující přírůstek počtu obyvatel tyto obce odlišuje od tradičních periferních obcí. Varianta vymezení venkova na úrovni Pardubického kraje byla vybrána ve spolupráci s odbornými pracovníky krajského úřadu.

Pro posouzení postavení venkova v Pardubickém kraji v celostátním kontextu byla do publikace zařazena samostatná kapitola věnovaná mezikrajskému srovnání, kde byl venkov v zájmu srovnatelnosti jednotlivých krajů vymezen jednotně pro všechny kraje, a to poněkud odlišně od kapitoly věnované venkovu v rámci kraje.

Součástí publikace je též kapitola věnovaná zemědělství a lesnictví, neboť tato odvětví jsou koncentrována do venkovského prostoru. Pro jejich zpracování byla využita data ze Strukturálního šetření v zemědělství 2007, která byla doplněna údaji ze standardních statistických zjišťování.

Závěr publikace tvoří přehled statistických ukazatelů, které má ČSÚ k dispozici až do úrovně obcí a lze z nich agregovat libovolná území. Celá analýza je doplněna grafy a kartogramy souvisejícími s danou problematikou.

Obdobná analýza byla zpracována i v ostatních krajích České republiky (s výjimkou Hlavního města Prahy). Na přípravě publikace pracovníci oddělení regionálních analýz a informačních služeb v jednotlivých krajích spolupracovali s partnerskými pracovišti v ústředí ČSÚ – Odborem statistiky zemědělství, lesnictví a životního prostředí a Odborem veřejných databází.

Vedle tištěné formy a na CD-ROM naleznete naše publikace na internetových stránkách:

www.pardubice.czso.cz

Reprodukce výňatků z této publikace lze pořizovat, pokud je uveden jejich zdroj, s výjimkou reprodukce pro komerční účely. Citace mohou být zveřejněny jen s uvedením zdroje „Postavení venkova v Pardubickém kraji“ a původu statistických dat v ní otištěných.

Ležatá čárka (-) v tabulce na místě čísla značí, že se jev nevyskytoval.

Tečka (.) na místě čísla značí, že údaj není k dispozici nebo je nespolehlivý.

Ležatý křížek (x) značí, že zápis není možný z logických důvodů.

Nula (0) se v tabulce používá pro označení číselných údajů menších než polovina zvolené měřicí jednotky.

Zkratka „i.d.“ v tabulce nahrazuje individuální údaj, který nelze zveřejnit.

Výpočty v tabulkách jsou prováděny z nezaokrouhlených údajů (včetně součtů).

Publikované údaje jsou definitivní.

OBSAH

Úvod	3
Seznam tabulek.....	6
Seznam grafů	8
Seznam map a kartogramů	10
1. Vymezení venkova	11
1.1. Obecné poznatky k vymezení venkova	11
1.2. Vymezení venkova v národních dokumentech	12
1.3. Venkov a dokumenty na regionální úrovni.....	13
1.4. Výběr vhodné varianty pro vymezení venkova	14
1.5. Varianta použitá pro mezikrajské srovnání v kapitole 4.....	15
1.6. Varianta použitá pro hodnocení postavení venkova v Pardubickém kraji v kapitole 2.....	16
2. Venkovský, přechodný a městský prostor v Pardubickém kraji	21
2.1. Území, sídelní struktura, dostupnost	21
2.2. Obyvatelstvo	26
2.3. Ekonomika	35
2.4. Trh práce	41
2.5. Bydlení, bytová výstavba	50
2.6. Občanská a technická vybavenost	59
2.7. Porovnání venkovského, přechodného a městského prostoru kraje ve vybraných ukazatelích	63
2.8. Územní rozdíly ve venkovském území kraje (shluková analýza)	64
3. Vývoj zemědělství a lesnictví v Pardubickém kraji	73
3.1. Zemědělství.....	73
3.2. Lesnictví	93
4. Mezikrajské srovnání venkovského a městského prostoru.....	99
4.1. Území, sídelní struktura, dostupnost	100
4.2. Obyvatelstvo	105
4.3. Ekonomika	110
4.4. Trh práce	116
4.5. Bydlení, bytová výstavba	125
4.6. Občanská a technická vybavenost	130
4.7. Postavení venkovského a městského prostoru Pardubického kraje v ČR	134
Závěr	143
Příloha 1 Seznam ukazatelů ČSÚ k problematice venkova s daty dostupnými do úrovně obcí.....	145
Příloha 2 Přehled obcí v Pardubickém kraji se zařazením do typu prostorů.....	147
Příloha 3 Zkratky názvů krajů, správních obvodů obcí s rozšířenou působností a správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem.....	156
Seznam použité literatury a informačních zdrojů	157

SEZNAM TABULEK

Tab. 1.6.1 Základní údaje o obcích Pardubického kraje ve venkovském, přechodném a městském prostoru podle vymezení krajského a republikového k 31. 12. 2008	17
Tab. 2.1.1 Základní územní a sídelní charakteristiky k 31. 12. 2008	21
Tab. 2.1.2 Vybrané relativní ukazatele územní a sídelní struktury k 31. 12. 2008	22
Tab. 2.1.3 Struktura půdního fondu k 31. 12. 2008	24
Tab. 2.1.4 Podíl obyvatel v obcích podle časové dostupnosti sídla správního obvodu obce s rozšířenou působností v roce 2008	25
Tab. 2.2.1 Obyvatelstvo podle věku k 31. 12. 2008	26
Tab. 2.2.2 Porodnost v letech 2001 až 2008 (roční průměr)	28
Tab. 2.2.3 Úmrtnost v letech 2001 až 2008 (roční průměr)	29
Tab. 2.2.4 Sňatečnost, rozvodovost a potratovost v letech 2001 až 2008 (roční průměr)	30
Tab. 2.2.5 Pohyb obyvatelstva v letech 2001 až 2008 (roční průměr)	31
Tab. 2.2.6 Stěhování mezi obcemi v letech 2005 až 2008	32
Tab. 2.2.7 Obyvatelstvo ve věku 15 a více let podle vzdělání k 1. 3. 2001	33
Tab. 2.3.1 Vybrané ekonomické ukazatele	35
Tab. 2.3.2 Změna počtu ekonomických subjektů v letech 2001 až 2008	36
Tab. 2.3.3 Odvětvová struktura ekonomiky k 31. 12. 2008	37
Tab. 2.3.4 Ekonomické subjekty podle počtu zaměstnanců k 31. 12. 2008	38
Tab. 2.3.5 Ekonomické subjekty podle právní formy k 31. 12. 2008	39
Tab. 2.3.6 Kapacita hromadných ubytovacích zařízení v roce 2008	40
Tab. 2.3.7 Veřejné rozpočty v letech 2003 až 2008 (roční průměr)	40
Tab. 2.4.1 Vybrané ukazatele z oblasti trhu práce	41
Tab. 2.4.2 Míra ekonomické aktivity obyvatelstva podle věku k 1. 3. 2001	42
Tab. 2.4.3 Zaměstnané osoby podle sektoru ekonomické činnosti k 1. 3. 2001	43
Tab. 2.4.4 Obsazená pracovní místa podle sektoru ekonomické činnosti k 1. 3. 2001	45
Tab. 2.4.5 Nezaměstnanost	48
Tab. 2.4.6 Vybrané skupiny uchazečů o zaměstnání k 31. 12. 2008	49
Tab. 2.5.1 Domovní a bytový fond v roce 2001	50
Tab. 2.5.2 Stáří domů a podíl rodinných domů a bytů v nich v roce 2001	52
Tab. 2.5.3 Trvale obydlené byty podle období výstavby domu v roce 2001	53
Tab. 2.5.4 Vybrané charakteristiky úrovně bydlení k 1. 3. 2001	54
Tab. 2.5.5 Dokončené byty na 1 000 obyvatel v letech 2001 až 2008 (roční průměr)	56
Tab. 2.5.6 Průměrná obytná plocha bytu dokončeného v letech 2001 až 2008	58
Tab. 2.6.1 Občanská vybavenost obcí venkovského a přechodného prostoru v roce 2006	59
Tab. 2.6.2 Vybavenost obcí venkovského a přechodného prostoru zdravotnickými zařízeními v roce 2007	60
Tab. 2.6.3 Technická vybavenost obcí venkovského a přechodného prostoru v roce 2006 (2007)	62
Tab. 2.8.1 Vybrané ukazatele o území, sídelní struktuře a obyvatelstvu ve venkovském a přechodném prostoru správních obvodů POÚ Pardubického kraje	64
Tab. 2.8.2 Vybrané ukazatele o ekonomice a trhu práce ve venkovském a přechodném prostoru správních obvodů POÚ Pardubického kraje	65
Tab. 2.8.3 Vybrané ukazatele o bytové výstavbě a vybavenosti obcí ve venkovském a přechodném prostoru správních obvodů POÚ Pardubického kraje	66
Tab. 2.8.4 Rozdělení správních obvodů POÚ Pardubického kraje do shluků pomocí Wardovy metody	66
Tab. 3.1.1 Počty hospodářských subjektů a obhospodařovaná půda v krajích ČR v roce 2007	73
Tab. 3.1.2 Převažující zaměření hospodářských subjektů v krajích ČR k 30. 9. 2007	74
Tab. 3.1.3 Obhospodařovaná půda fyzickými a právníckými osobami v okresech Pardubického kraje v roce 2007	76

Tab. 3.1.4 Zemědělské podniky podle počtu pracovníků v krajích ČR k 30. 9. 2007	77
Tab. 3.1.5 Pracovníci v zemědělství podle věku v krajích ČR k 30. 9. 2007	77
Tab. 3.1.6 Pracovníci v zemědělství podle věku v okresech Pardubického kraje k 30. 9. 2007	78
Tab. 3.1.7 Podniky fyzických a právnických osob podle určení produkce v krajích ČR v roce 2007	79
Tab. 3.1.8 Využití orné půdy v krajích ČR v roce 2007	80
Tab. 3.1.9 Využití orné půdy v okresech Pardubického kraje v roce 2007	81
Tab. 3.1.10 Osevní plochy v Pardubickém kraji v letech 2000 až 2008	82
Tab. 3.1.11 Hektarové výnosy v Pardubickém kraji v letech 2000 až 2008	83
Tab. 3.1.12 Sklizeň v Pardubickém kraji v letech 2000 až 2008	84
Tab. 3.1.13 Stavby hospodářských zvířat v krajích ČR k 30. 9. 2007	85
Tab. 3.1.14 Stavby hospodářských zvířat v okresech Pardubického kraje k 30. 9. 2007	86
Tab. 3.1.15 Stavby hospodářských zvířat v Pardubickém kraji v letech 2002 až 2009	87
Tab. 3.1.16 Živočišná výroba v Pardubickém kraji v letech 2001 až 2008	87
Tab. 3.1.17 Zemědělské stroje ve vlastnictví podniků v krajích ČR k 30. 9. 2007	88
Tab. 3.1.18 Stroje a zařízení ve vlastnictví podniků v okresech Pardubického kraje k 30. 9. 2007	88
Tab. 3.1.19 Produkce zemědělského odvětví v Pardubickém kraji v letech 2003 až 2007	89
Tab. 3.1.20 Produkce zemědělského odvětví v Pardubickém kraji za rok 2007	90
Tab. 3.1.21 Rostlinná produkce Pardubického kraje v letech 2003 až 2007	91
Tab. 3.1.22 Rostlinná produkce Pardubického kraje za rok 2007	91
Tab. 3.1.23 Živočišná produkce Pardubického kraje v letech 2003 až 2007	92
Tab. 3.1.24 Živočišná produkce Pardubického kraje za rok 2007	92
Tab. 3.2.1 Lesy v krajích České republiky podle dřevin	93
Tab. 3.2.2 Lesy v okresech Pardubického kraje podle dřevin	94
Tab. 3.2.3 Lesy ve správních obvodech ORP Pardubického kraje podle dřevin	95
Tab. 3.2.4 Lesy v krajích České republiky podle kategorií a subkategorií	96
Tab. 3.2.5 Lesy v okresech Pardubického kraje podle kategorií a subkategorií	97
Tab. 3.2.6 Lesy ve správních obvodech ORP Pardubického kraje podle kategorií a subkategorií	98
Tab. 4.1.1 Základní územní a sídelní charakteristiky k 31. 12. 2008	100
Tab. 4.1.2 Obce venkovského prostoru podle počtu obyvatel k 31. 12. 2008	101
Tab. 4.1.3 Obce podle hustoty zalidnění k 31. 12. 2008	102
Tab. 4.1.4 Struktura půdního fondu a koeficient ekologické stability k 31. 12. 2008	103
Tab. 4.1.5 Časová dostupnost sídla správního obvodu obce s rozšířenou působností a sídla kraje v roce 2008	104
Tab. 4.2.1 Obyvatelstvo podle věku k 31. 12. 2008	105
Tab. 4.2.2 Porodnost a potratovost v letech 2001 až 2008 (roční průměr)	106
Tab. 4.2.3 Úmrtnost v letech 2001 až 2008 (roční průměr)	107
Tab. 4.2.4 Pohyb obyvatelstva v letech 2001 až 2008 (roční průměr)	108
Tab. 4.2.5 Obyvatelstvo ve věku 15 a více let podle vzdělání k 1. 3. 2001	109
Tab. 4.3.1 Vybrané ekonomické ukazatele	110
Tab. 4.3.2 Ekonomické změny v letech 2001 až 2008	111
Tab. 4.3.3 Odvětvová struktura ekonomiky k 31. 12. 2008	112
Tab. 4.3.4 Ekonomické subjekty podle počtu zaměstnanců k 31. 12. 2008	113
Tab. 4.3.5 Ekonomické subjekty podle právní formy k 31. 12. 2008	113
Tab. 4.3.6 Kapacita hromadných ubytovacích zařízení v roce 2008	114
Tab. 4.3.7 Veřejné rozpočty v letech 2003 až 2008 (roční průměr)	115
Tab. 4.4.1 Vybrané ukazatele z oblasti trhu práce	116
Tab. 4.4.2 Míra ekonomické aktivity obyvatelstva podle pohlaví a věku k 1. 3. 2001	117

Tab. 4.4.3 Zaměstnané osoby podle sektoru ekonomické činnosti k 1. 3. 2001	118
Tab. 4.4.4 Obsazená pracovní místa podle sektoru ekonomické činnosti k 1. 3. 2001	120
Tab. 4.4.5 Míra nezaměstnanosti a vybrané skupiny uchazečů o zaměstnání k 31. 12. 2008.....	122
Tab. 4.4.6 Vybrané skupiny uchazečů o zaměstnání k 31. 12. 2008	123
Tab. 4.5.1 Vybrané charakteristiky domovního a bytového fondu.....	125
Tab. 4.5.2 Domovní fond v letech 1991 a 2001.....	126
Tab. 4.5.3 Bytový fond v letech 1991 a 2001	127
Tab. 4.5.4 Trvale obydlené byty podle období výstavby domu k 1. 3. 2001	128
Tab. 4.5.5 Vybrané charakteristiky úrovně bydlení k 1. 3. 2001	128
Tab. 4.5.6 Dokončené byty v letech 2001 až 2008	129
Tab. 4.6.1 Občanská vybavenost obcí venkovského prostoru v roce 2000 a 2006 (2007)	130
Tab. 4.6.2 Technická vybavenost obcí venkovského prostoru v roce 2000 a 2006 (2007)	132

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Počet obcí v SO ORP Pardubického kraje ve venkovském, přechodném a městském prostoru podle krajské varianty vymezení venkova k 31. 12. 2008	18
Graf 2 Počet obyvatel v SO ORP Pardubického kraje ve venkovském, přechodném a městském prostoru podle krajské varianty vymezení venkova k 31. 12. 2008.....	18
Graf 3 Podíl obyvatel a obcí ve venkovském, přechodném a městském prostoru SO ORP Pardubického kraje k 31. 12. 2008	22
Graf 4 Podíl obcí podle kategorie hustoty zalidnění a podíl obyvatel podle velikostních skupin obcí ve venkovském a přechodném prostoru SO ORP Pardubického kraje k 31. 12. 2008	23
Graf 5 Koeficient ekologické stability v okresech Pardubického kraje k 31. 12. 2008	24
Graf 6 Podíl obyvatel v obcích podle časové dostupnosti sídla správního obvodu obce s rozšířenou působností v okresech Pardubického kraje v roce 2008.....	25
Graf 7 Index stárí v okresech Pardubického kraje k 31. 12. 2008	27
Graf 8 Živě narození mimo manželství a věřící obyvatelstvo ve venkovském prostoru SO POÚ Pardubického kraje.....	28
Graf 9 Pohyb obyvatelstva v okresech Pardubického kraje v letech 2001 až 2008 (roční průměr).....	30
Graf 10 Přírůstky obyvatel stěhováním v obcích SO ORP Pardubického kraje v letech 2005 až 2008.....	33
Graf 11 Obyvatelstvo se základním vzděláním a osoby ve věku 65 a více let ve venkovském prostoru SO POÚ Pardubického kraje k 1. 3. 2001	34
Graf 12 Obyvatelstvo ve věku 15 a více let s vysokoškolským vzděláním podle pohlaví v SO ORP Pardubického kraje k 1. 3. 2001	34
Graf 13 Přírůstek ekonomických subjektů na 1 000 obyvatel v okresech Pardubického kraje v letech 2001 až 2008	36
Graf 14 Statistické jednotky typu podnik ve zpracovatelském průmyslu napojeném na primární sektor v SO ORP Pardubického kraje k 31. 12. 2008	38
Graf 15 Míra ekonomické aktivity podle pohlaví v okresech Pardubického kraje k 1. 3. 2001	42
Graf 16 Zaměstnaní podle sektoru ekonomické činnosti ve správních obvodech ORP Pardubického kraje k 1. 3. 2001	44
Graf 17 Obsazená pracovní místa na 1 000 zaměstnaných bydlících v SO ORP Pardubického kraje k 1. 3. 2001	44
Graf 18 Míra nezaměstnanosti podle pohlaví ve správních obvodech ORP Pardubického kraje k 31. 12. 2008	46
Graf 19 Podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání na obyvatelstvu ve věku 15 – 64 let v SO ORP Pardubického kraje k 31. 12. 2008.....	47
Graf 20 Uchazeči o zaměstnání na 1 000 obyvatel podle délky evidence ve správních obvodech ORP Pardubického kraje k 31. 12. 2008.....	49
Graf 21 Podíl neobydlených bytů na bytovém fondu v okresech Pardubického kraje k 1. 3. 2001	51
Graf 22 Struktura neobydlených bytů v okresech Pardubického kraje k 1. 3. 2001	52

Graf 23 Byty v trvale obydlených domech v okresech Pardubického kraje podle období výstavby domů k 1. 3. 2001	53
Graf 24 Trvale obydlené byty v okresech Pardubického kraje se zavedeným plynem a připojením na veřejnou kanalizaci k 1. 3. 2001	55
Graf 25 Trvale obydlené byty v rodinných domech podle energie používané k vytápění v roce 2001	55
Graf 26 Dokončené byty na 1 000 obyvatel v letech 2001 až 2008 (roční průměr).....	57
Graf 27 Průměrná hodnota bytů v nových rodinných a bytových domech postavených v okresech Pardubického kraje v letech 2001 až 2008	58
Graf 28 Podíl dětí ve věku 6 – 14 let v obcích bez základní školy na celkovém počtu dětí daného věku podle správních obvodů ORP v Pardubickém kraji v roce 2006.....	60
Graf 29 Byty v domech s pečovatelskou službou na 1 000 obyvatel ve věku 65 let a více podle správních obvodů ORP v Pardubickém kraji v roce 2007.....	61
Graf 30 Porovnání hodnot vybraných ukazatelů venkovského, přechodného a městského prostoru s krajským průměrem.....	63
Graf 31 Hierarchické shlukování správních obvodů POÚ Pardubického kraje podle 19 ukazatelů.....	67
Graf 32 Obhospodařovaná zemědělská půda podle právní formy zemědělských podniků v okresech Pardubického kraje k 30. 9. 2007.....	75
Graf 33 Výměra obhospodařované zemědělské půdy na 1 podnik podle právních forem v okresech Pardubického kraje k 30. 9. 2007.....	76
Graf 34 Zemědělské vzdělání vedoucího pracovníka v zemědělských podnicích v Pardubickém kraji v roce 2007	79
Graf 35 Využití obhospodařované orné půdy v Pardubickém kraji v roce 2007	81
Graf 36 Osevní plochy obilovin v okresech Pardubického kraje v roce 2007.....	82
Graf 37 Osevní plochy pícnin na orné půdě v okresech Pardubického kraje v roce 2007	82
Graf 38 Hektarové výnosy obilovin v Pardubickém kraji v letech 2000 až 2008.....	83
Graf 39 Počet hospodářských zvířat na 100 ha obhospodařované půdy v okresech Pardubického kraje k 30. 9. 2007...	86
Graf 40 Počet hospodářských zvířat na 100 ha obhospodařované půdy v Pardubickém kraji v letech 2000 až 2007	86
Graf 41 Zemědělské stroje v okresech Pardubického kraje k 30. 9. 2007	88
Graf 42 Zemědělské podniky poskytující a využívající zemědělské služby v Pardubickém kraji v roce 2007	89
Graf 43 Produkce zemědělského odvětví v Pardubickém kraji v letech 2003 až 2007 (předběžný údaj).....	90
Graf 44 Produkce zemědělského odvětví v krajích ČR v roce 2007 (předběžný údaj).....	90
Graf 45 Dřevinná skladba lesa v roce 2007	94
Graf 46 Defoliace stromů v Pardubickém kraji v letech 1996 – 2006.....	96
Graf 47 Vybrané subkategorie lesů v okresech Pardubického kraje v letech 2000 a 2007.....	97
Graf 48 Obyvatelstvo venkovského prostoru podle velikostních skupin obcí k 31. 12. 2008	101
Graf 49 Struktura obcí podle kategorie hustoty zalidnění k 31. 12. 2008	102
Graf 50 Vybrané druhy pozemků a koeficient ekologické stability ve venkovském prostoru k 31. 12. 2008	103
Graf 51 Živé narození a z toho mimo manželství na 1 000 obyvatel v letech 2001 až 2008.....	106
Graf 52 Celkový přírůstek (úbytek) počtu obyvatel (rozdíl stavů k 31. 12. 2008 a k 1. 1. 2001).....	108
Graf 53 Obyvatelstvo ve věku 15 a více let s vysokoškolským vzděláním podle pohlaví k 1. 3. 2001	109
Graf 54 Podíl zpracovatelského průmyslu napojeného na primární sektor na celkovém počtu ekonomických subjektů k 31. 12. 2008.....	112
Graf 55 Podíl městského a venkovského prostoru na lůžkových kapacitách hromadných ubytovacích zařízení daného kraje v roce 2008.....	114
Graf 56 Nárůst daňových příjmů obecních rozpočtů na 1 obyvatele mezi roky 2003 a 2008.....	115
Graf 57 Zaměstnané osoby podle sektoru ekonomické činnosti k 1. 3. 2001.....	119
Graf 58 Podíl uchazečů o zaměstnání na obyvatelstvu ve věku 15 – 64 let k 31. 12. 2008.....	121
Graf 59 Uchazeči o zaměstnání podle délky evidence na úřadech práce k 31. 12. 2008	123
Graf 60 Podíl trvale obydlených domů podle období výstavby v roce 2001	126

Graf 61 Neobydlené byty podle důvodu neobydlenosti v roce 2001	127
Graf 62 Podíl trvale obydlených domů se zavedeným plynem a připojením na veřejnou kanalizaci v roce 2001	129
Graf 63 Byty v domech s pečovatelskou službou na 1 000 obyvatel ve věku 65 a více let v roce 2007	131
Graf 64 Podíl obcí ve venkovském prostoru s kanalizací napojenou na čistírnu odpadních vod v roce 2000 a 2006.....	132
Graf 65 Podíl obcí se železniční zastávkou v roce 2006.....	133
Graf 66 Odchyly hodnot vybraných ukazatelů venkovského a městského prostoru Pardubického kraje od republikového průměru.....	134

SEZNAM MAP A KARTOGRAMŮ

Administrativní členění Pardubického kraje k 31. 12. 2008	19
Obce v Pardubickém kraji k 31. 12. 2008.....	20
Typologie prostorů pro klasifikaci venkovských obcí	13
Rozdělení správních obvodů POÚ Pardubického kraje do shluků pomocí Wardovy metody	67
Vymezení venkovského, přechodného a městského prostoru v Pardubickém kraji	69
Hustota zalidnění v obcích Pardubického kraje k 31. 12. 2008.....	69
Podíl zemědělské půdy na katastrálním území obcí Pardubického kraje k 31. 12. 2008	70
Změna počtu obyvatel v obcích Pardubického kraje mezi roky 2000 a 2008.....	70
Index stáří v obcích Pardubického kraje k 31. 12. 2008.....	71
Míra ekonomické aktivity obyvatel v obcích Pardubického kraje k 1. 3. 2001 (SLDB)	71
Míra nezaměstnanosti v obcích Pardubického kraje k 31. 12. 2008	72
Dokončené byty v obcích Pardubického kraje v letech 2001 až 2008.....	72
Průměrná velikost zemědělských podniků podle právní formy v krajích ČR v roce 2007.....	75
Obhospodařovaná orná půda na 1 plně zaměstnaného pracovníka v zemědělství (AWU) a podíl najaté orné půdy v krajích ČR v roce 2007	78
Podíl orné půdy na zemědělské a struktura osevních ploch v krajích ČR v roce 2007	80
Intenzita chovu skotu v okresech ČR k 30. 9. 2007	84
Intenzita chovu prasat v okresech ČR k 30. 9. 2007	85
Podíl lesů na celkové výměře správních obvodů ORP v České republice v roce 2007.....	93
Podíl listnatých dřevin na celkové ploše lesů podle správních obvodů ORP v České republice v roce 2007	95
Podíl hospodářských lesů na celkové ploše lesů podle správních obvodů ORP v České republice v roce 2007.....	98
Podíl obyvatel venkovského prostoru ve správních obvodech ORP k 31. 12. 2008.....	99
Vymezení venkovského a městského prostoru v České republice.....	135
Hustota zalidnění v obcích venkovského prostoru k 31. 12. 2008.....	136
Podíl zemědělské půdy na katastrálním území obcí venkovského prostoru k 31. 12. 2008.....	137
Změna počtu obyvatel v obcích venkovského prostoru mezi roky 2000 a 2008.....	138
Index stáří v obcích venkovského prostoru k 31. 12. 2008.....	139
Míra ekonomické aktivity obyvatel v obcích venkovského prostoru k 1. 3. 2001 (SLDB)	140
Míra nezaměstnanosti v obcích venkovského prostoru k 31. 12. 2008	141
Dokončené byty v obcích venkovského prostoru v letech 2001 až 2008	142

1. Vymezení venkova

1.1. Obecné poznatky k vymezení venkova

Problematika venkova vchází do popředí zájmu od chvíle, kdy došlo k prudkému růstu měst v důsledku průmyslového rozvoje. Součástí změn, které s sebou přináší industrializace a následná místa až živelná urbanizace, je i mnohem zřetelnější rozdíl mezi venkovem a městem. I přes to, že dichotomie pojmů „město“ a „venkov“ zde jasně existovala již od dob starověkých měst, až v období urbanizace se stává častým předmětem mnoha vědních oborů od sociologie přes geografii až po ekonomii či architekturu.

Cílem studií zmíněných vědních oborů není jen teoretické zkoumání těchto dvou odlišných prostředí, ale i praktické řešení logicky divergentního vývoje a často velmi značných sociálních, kulturních a ekonomických disparit mezi venkovem a městem. Studium těchto disparit i případnými snahami o jejich zmírnění se dnes zabývá značné množství institucí (veřejná správa, nadnárodní instituce, nevládní organizace i samotné obce).

Hned na počátku zkoumání venkova narážíme na zásadní a obtížně řešitelný problém: nalezení hranice mezi venkovem a městem. Navzdory zřetelnému vnímání odlišností neexistuje jasná hranice mezi tím, co je ještě město, a tím, co je již venkov; neexistuje totiž ani jednoznačná definice těchto dvou pojmů. Problémy při hledání hranice a definice venkova jsou znásobeny obrovskou variabilitou venkovského osídlení v území, kde se setkáváme s odlehlými osadami či dokonce samotami, klasickými vesnicemi či příměstskými obcemi, které jsou značně zasaženy suburbanizačními tendencemi. Samostatnou kategorií jsou malá městečka a městyse, které se často v mnoha ohledech daleko více podobají venkovu než městu. Charakter venkova je rozdílný i na úrovni jednotlivých regionů, kde se z mnoha důvodů (včetně historických) vyvinula často velmi odlišná venkovská osídlení se svým nezaměnitelným rázem. Například středočeský venkov je zcela odlišný od venkova slezského či jihomoravského.

K potížím při vymezování venkova přispívá i překrývání pojmu „venkovský“ region (prostor, území) s pojmy, jako jsou „periferní“ (okrajový, obvodový), „marginální“ (okrajový, mezní) nebo „rurální“ (venkovský, zemědělský, rolnický) region.

V současnosti neexistuje jednotná definice pojmu venkov. Jedinou všeobecně uznávanou mezinárodní definicí je vymezení OECD¹⁾ které je založeno na podílu obyvatelstva, jež žije na území s hustotou zalidnění menší než 150 obyvatel/km². Podle této metodiky jsou venkovské oblasti definovány na dvou úrovních. Na úrovni lokální (tj. obce) je venkov definován jakožto sídla s hustotou menší než 150 obyvatel/km². Na úrovni regionální pak definice vymezuje regiony:

- **převážně venkovské**, kde více než 50 % obyvatel regionu žije ve venkovských obcích
- **významně venkovské**, kde ve venkovských obcích žije 15 – 50 % obyvatel regionu
- **výrazně městské**, kde ve venkovských obcích žije méně než 15 % obyvatel regionu.

Tato definice však nebere v úvahu obyvatelstvo žijící v hustě osídlených venkovských oblastech a je někdy obtížně aplikovatelná s ohledem na místní (národní) specifika. Je proto užívána spíše jako nástroj mezinárodního srovnání.

Přístupy k vymezení venkova vycházejí většinou z určení kvantitativního nebo kvalitativního ukazatele, případně z kombinace více ukazatelů, na jejichž základě lze pak vymezit venkovské a městské oblasti.

Nejčastěji jsou venkov a periferní oblasti vymezovány na základě:

- počtu obyvatel obce nebo hustoty zalidnění, případně kombinace těchto dvou ukazatelů (viz výše uvedená metodika OECD)
- statutu dané obce, dle právních norem příslušného státu²⁾
- charakteru a hustoty zástavby a architektonického rázu obce
- podílu přírodních ploch nebo zastavěných ploch na celkové rozloze obce
- zohlednění infrastruktury, občanské vybavenosti obce a dostupnosti služeb (z nekomerční sféry např. školství, zdravotnictví, sociální péče, kulturní a sportovní zařízení)
- institucionálního vybavení obcí (např. matriční či stavební úřad, pošta)
- dopravní dostupnosti nebo vzdálenosti od větších center (dobře dostupné a blízké obce nejsou někdy považovány za venkov, byť mají malý počet obyvatel nebo nízkou hustotu zalidnění)

¹⁾ Tuto definici používá i Eurostat.

²⁾ V ČR je dle zákona 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů, městem obec, která má alespoň 3 000 obyvatel, pokud tak na návrh obce stanoví předseda Poslanecké sněmovny po vyjádření vlády. Existuje však mnoho měst i s mnohem nižším počtem obyvatel, která statut města získala v minulosti. Podle současného zákona o obcích mohou o statut města navíc požádat obce, které byly městem před datem 17. května 1954 bez ohledu na počet obyvatel. Zákon dále definuje pojem městys. Obce s tímto statutem lze těžko jednoznačně definovat jako venkovské nebo městské, svým významem se řadí mezi tyto dvě kategorie.

- věkového složení obyvatelstva
- přirozeného a migračního přírůstku obyvatelstva
- vzdělanostní struktury obyvatelstva
- míry nezaměstnanosti
- vyjížďky a dojížďky do zaměstnání
- zaměstnanosti v sektorech a odvětvích (např. v zemědělství nebo v primárním sektoru obecně)
- intenzity bytové výstavby
- dalších sociálních, ekonomických, demografických a environmentálních indikátorů
- různých kombinací více kritérií

1.2. Vymezení venkova v národních dokumentech

Rozvoj venkova v České republice je zakotven ve strategickém dokumentu Národní strategický plán rozvoje venkova České republiky na období 2007 – 2013 a realizuje se prostřednictvím programového dokumentu Program rozvoje venkova ČR na období 2007 – 2013, jehož nejnovější verze je z 28. listopadu 2008.

Národní strategický plán rozvoje venkova ČR (NSPRV) vychází jak z legislativy EU (Nařízení Rady č. 1698/2005), tak zákonů ČR, mezi něž patří:

- Zákon č. 252/1997 Sb., o zemědělství
- Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny
- Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách
- Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích
- Zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství a o změně zákona č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích
- Zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu
- Zákon č. 256/2000 Sb., o Státním zemědělském intervenčním fondu

NSPRV je určující pro celé území České republiky a pro vymezení venkova je zde využita metodika OECD, kam patří území všech krajů kromě Hl. města Prahy. Dále dokument zmiňuje pojem venkovské obce, za které považuje jednak obce s méně než 2 000 obyvateli a další blíže nespecifikované pojetí.

Cílem NSPRV je rozvoj venkovského prostoru České republiky na bázi trvale udržitelného rozvoje, zlepšení stavu životního prostředí a snížení vlivů intenzivního zemědělského hospodaření.

Pro období 2007 – 2013 slouží v oblasti zemědělství a venkova dva fondy EU:

- Evropský zemědělský garanční fond (EAGF)
- Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EAFRD).

Program rozvoje venkova České republiky na období 2007 – 2013 vychází z Národního strategického plánu rozvoje venkova a zajišťuje působení Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova. Územní působnost je pro celé území České republiky. Pro klasifikaci venkovských regionů používá EU metodiku OECD (viz kapitola 1.1.). Program dále pracuje s vymezením venkovského prostoru ČR na příměstský, mezilehlý a odlehlý.

Propojení aspektů odvětvových hledisek s územními je cílem regionální politiky obsažené ve **Strategii regionálního rozvoje České republiky**, která vychází ze Strategie hospodářského růstu ČR jako základního vládního dokumentu na období 2007 – 2013. V podmínkách ČR se regionální politika uplatňuje z úrovně EU vůči vybraným regionům NUTS 2, z úrovně ČR vůči vybraným státem podporovaným regionům (§4 zákona 248/2000 Sb.) a z úrovně krajů vůči vybraným regionům. Základními úrovněmi v regionálním rozvoji jsou zde:

- regiony soudržnosti (NUTS 2),
- kraje (NUTS 3) – vyšší územní samosprávné celky,
- okresy – regionální jednotky pro stanovení regionů se soustředěnou podporou státu,
- správní obvody obcí s rozšířenou působností (SO ORP),
- obce – obecní a městské úřady.

Program rozvoje venkova tyto kategorie blíže nespecifikuje a pouze **konstatuje současnou neexistenci jednoznačně přijatého vymezení venkovského prostoru**. Uvádí se, že je nutné využít pro jejich identifikaci územní jednotku nižší než jsou kraje nebo okresy nebo i správní obvody obcí s rozšířenou působností nebo obcí s pověřeným obecním úřadem. Za nejvhodnější podrobnější úroveň se považují malé subregionální jednotky (cca 1 000 – 3 000 obyvatel), které představují obec se základní vybaveností (škola, pošta, zdravotní středisko) a její nejbližší spádové území. Pomocí takto definovaných jednotek lze vymezit souvislejší území tří typů:

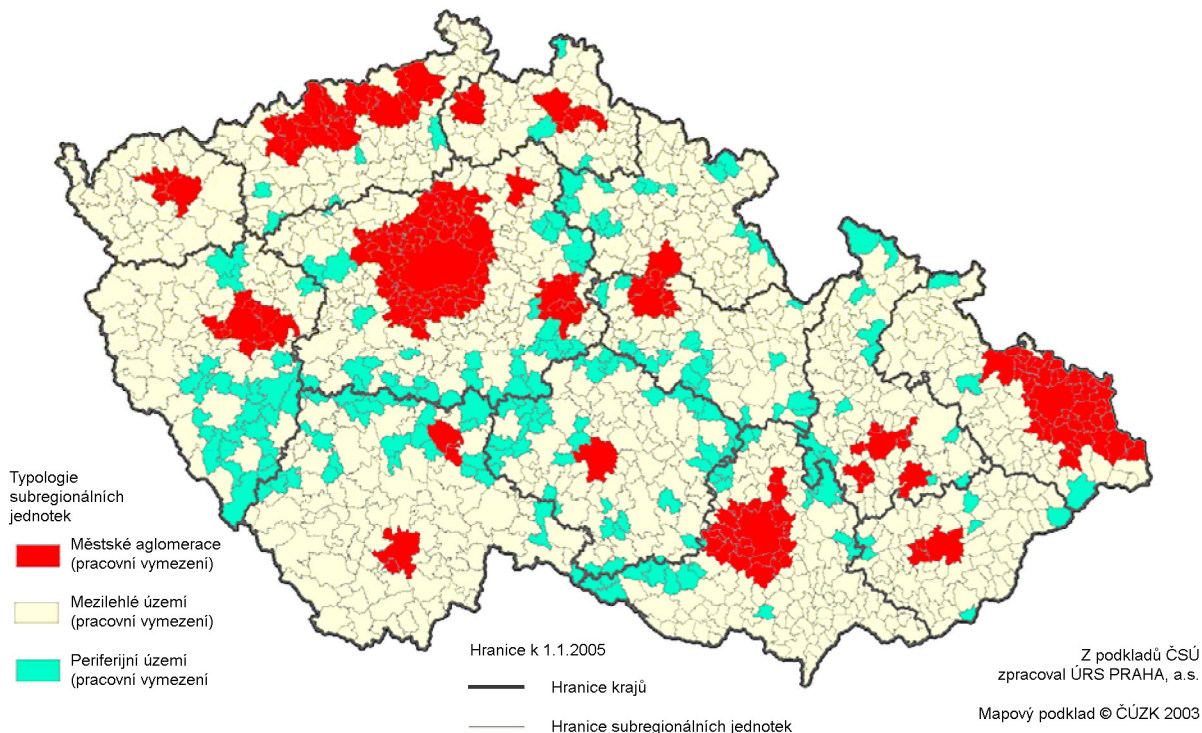
- za příměstský venkov považovat venkovské obce v rámci městských aglomerací, resp. úzce vymezených urbanizovaných území (s více než 50 000 obyvateli),

- odlehlý venkov zahrnuje zejména tzv. periferijní území, tj. území s nepříznivými sociálně-ekonomickými charakteristikami obyvatelstva a osídlení,
- mezilehlý prostor pak zahrnuje zbývající území ČR.

Dokument dále zmiňuje, že městské aglomerace a periferijní území byly vymezeny v minulosti a v současné době probíhá jejich aktualizace. V následující mapce pak uvádí pracovní podobu těchto vymezení:

Typologie prostorů pro klasifikaci venkovských obcí

(Zdroj: Program rozvoje venkova České republiky na období 2007 – 2013, MZe ČR, Praha, listopad 2008 - mapa č. 5)

Dokument Program rozvoje venkova České republiky na období 2007 – 2013 obsahuje v Příloze č. 14 **Ex ante hodnocení**, v němž zpracovatelé mimo jiné zmiňují velmi podrobnou analýzu hospodářské a sociální situace, stavu životního prostředí i potenciálu pro rozvoj, jejímž základem byly rozsáhlé statistické informace Eurostatu, Českého statistického úřadu, Zemědělské účetní datové sítě ČR (FADN), Ministerstva zemědělství (MZe), Výzkumného ústavu zemědělské ekonomiky (VÚZE) a další šetření. Připomínají, že z hlediska metodického by bylo užitečné **pro vymezení venkovského prostoru prezentovat vliv dvojího vymezení venkovských obcí podle dvou kritérií – počtu obyvatel a hustoty zalidnění**. Podle prvního kritéria se za venkovskou obec považuje obec, kde počet obyvatel je menší než 2 000 a podle druhého kritéria obec, kde hustota zalidnění je menší než 150 obyvatel na km² (tato definice vychází z metodiky OECD). Dvourozměrné rozdělení četností obcí podle těchto kritérií dává informaci o počtu obcí splňujících obě kritéria a navrhuje, aby tyto obce byly zahrnuty do venkovských obcí s možností využívat programy rozvoje venkova.

Autoři publikace se snaží přispět k této problematice předkládaným materiálem, kde je venkovský prostor vymezen pro všechny kraje jednou variantou v kapitole 4 (její výběr a popis viz kapitola 1.4. a 1.5.) pro potřeby srovnání venkovského a městského prostoru mezi kraji a v kapitole 2 je použito vymezení vybrané jen pro území kraje, jak je podrobně popsáno v kapitole 1.6.

Tématu venkova se dotýká i problematika **územního plánování**, která úzce souvisí s cíli regionální politiky a liší se pouze používanými nástroji, kterými jsou nástroje iniciační pro regionální politiku (dotace, podpory ve formě daňových úlev) a nástroje regulační, které převládají u územního plánování. Nový zákon o územním plánování zavedl novou kategorii **územně analytické podklady** (ÚAP) pro celé území ČR podle území správních obvodů obcí s rozšířenou působností. Jejich výstupem jsou jednak rozborů podmínek území pro udržitelný rozvoj a jednak souhrn problémů území k řešení.

1.3. Venkov a dokumenty na regionální úrovni

Programové dokumenty na úrovni regionů soudržnosti ČR tvoří sedm **Regionálních operačních programů** (ROP). Globální cíl ROP se zaměřuje na urychlení rozvoje regionů ČR a specifické cíle se již dotýkají priorit

menších měst a venkova, např. podpora místních produktů, zvyšování hodnoty přírodního dědictví, cestovní ruch a zvyšování atraktivity území, podpora drobného zemědělského podnikání, ochrana rázu krajiny a další.

Pro **Pardubický** kraj je směrodatný **Regionální operační program NUTS II Severovýchod pro období 2007 – 2013**, schválený Evropskou komisí v listopadu 2007. Problémy venkovského prostoru jsou charakterizovány pouze v obecné poloze a přesná definice venkova zde rovněž není uvedena.

Pro zpracování ROP se čerpalo z Programu rozvoje Pardubického kraje a dalších dílčích zpracovaných dokumentů. Hlavní náplní programové části **Programu rozvoje Pardubického kraje**, aktualizovaného v roce 2006, je následujících **sedm problémových okruhů**:

1. Ekonomika
2. Technická vybavenost, dopravní přístupnost a obsluha území
3. Lidské zdroje a kvalita života
4. Venkovský prostor a zemědělství
5. Životní prostředí
6. Cestovní ruch
7. Činitelé (informační společnost, systém plánování a rozhodování, krizové řízení)

Na oblast venkova je tedy zaměřen především **okruh 4: Venkovský prostor a zemědělství**, v rámci něhož byly stanoveny následující **specifické cíle a opatření**:

- cíl 1: Stabilizovat tržně konkurenceschopné zemědělské podnikání
 - opatření 1.1: Zvýšení konkurenceschopnosti zemědělské prvovýroby s orientací na kvalitu zemědělské produkce
 - opatření 1.2: Marketingové aktivity, certifikace kvality zemědělské a lesnické produkce a podpora regionálních potravinářských produktů
 - opatření 1.3: Poradenský systém pro zemědělství a venkovský prostor
 - opatření 1.4: Diverzifikace zemědělského podnikání do nezemědělských aktivit
- cíl 2: Chránit a rozvíjet dědictví venkova
 - opatření 2.1: Revitalizace venkovského prostoru

Z dalších dokumentů, které se blíže zabývají problematikou venkova v Pardubickém kraji, lze uvést **Koncepci zemědělské politiky a rozvoje venkova** schválenou v roce 2004. Tento koncepční dokument mimo jiné mapuje faktory ovlivňující udržitelný rozvoj venkova, který je třeba řešit v rámci sociální, ekonomické a environmentální provázanosti venkovských a urbanizovaných oblastí.

1.4. Výběr vhodné varianty pro vymezení venkova

Předkládaná publikace vychází z pilotní publikace Rozvoj venkova v Pardubickém kraji v letech 2000 až 2006 (kód publikace 13-5340-07) a z publikace Varianty vymezení venkova a jejich zobrazení ve statistických ukazatelích v letech 2000 až 2006 (kód publikace e-1380-08). Cílem těchto publikací bylo mimo jiné nalézt nejvhodnější metodu pro vymezení venkova v České republice pro účely srovnání pomocí statistických ukazatelů, a to jak pro mezikrajské srovnání, tak pro hodnocení na úrovni daného kraje.

V první zmíněné publikaci bylo testováno šest různých variant vymezení venkovského prostoru, ve druhé publikaci k nim přibyla ještě jedna varianta založená na multikriteriálním vymezení venkova. Ta byla následně ještě rozšířena o vymezení přechodného prostoru mezi venkovem a městem, čímž vzniklo celkem 8 variant.

Každá z těchto variant má své nevýhody a výhody (blíže viz kapitola 4 publikace Varianty vymezení venkova a jejich zobrazení ve statistických ukazatelích v letech 2000 až 2006), žádná z nich není optimální. I přes veškeré snahy autorů o co nejlepší vymezení totiž vždy existují obce a území, jejichž zařazení mezi venkovský či městský prostor je sporné. Každé vymezení je svým způsobem účelové a není často vhodné pro odlišné účely. Toto omezení se týká i varianty vybrané pro mezikrajské srovnání v této publikaci (kap. 4). Společná varianta nutně vykazuje určité nepřesnosti na lokální úrovni, které lze významněji redukovat pouze na hierarchicky nižší úrovni výběru. Proto předkládaná publikace pracuje i s vymezením venkova na krajské úrovni (kap. 2), které mnohem více vyhovuje regionálním podmínkám či alespoň požadavkům krajských samospráv.

S ohledem na dostupnost statistických dat pro samotné vymezení i pro následnou analýzu vycházely všechny varianty z úrovně obcí. Za nižší územní jednotky jsou data dostupná pouze ze sčítání lidu, domů a bytů, které naposledy proběhlo v roce 2001. Nevýhodou využití úrovně obcí je například nemožnost oddělit některé odlehlejší části městských obcí s jednoznačně venkovským charakterem od městského prostoru a přiřadit je k prostoru venkovskému.

V celé publikaci je používán termín venkovský prostor, byť jde vlastně o určitou skupinu venkovských obcí. Nejde tedy ani tak o venkovské území jako spíše o množinu základních územně správních jednotek státu, které jsou v této publikaci posuzovány na základě dostupných statistických dat. Autoři jsou si vědomi, že pojem „venkovský prostor“ tím značně zjednodušují, a to především z důvodu jazykového a také proto, že venkovská sídla jsou svým způsobem neoddelitelná od své prostorové dimenze, tj. pevně svázána s územím, na kterém se nacházejí.

1.5. Varianta použitá pro mezikrajské srovnání v kapitole 4

Postavení venkova Pardubického kraje v porovnání s ostatními kraji České republiky je důležitou součástí komplexnějšího pohledu na venkov. K tomuto srovnání jsme využili poznatků získaných při tvorbě analýz o venkovu v rámci pracovní skupiny k přípravě analýz za poslední čtyři roky.

Pro mezikrajské srovnání v kapitole 4 byla vybrána varianta vymezení venkova, která vychází z praktických zkušeností nabytých při testování zvolených variant.

Pro určení optimální varianty vymezení venkova v České republice jsme v loňském roce oslovili odbornou veřejnost. Požádali jsme o vyjádření celkem 15 zástupců pracovišť výzkumných ústavů a vysokých škol, která se problematikou venkova na celostátní úrovni dlouhodobě zabývají. Mimo to jsme oslovili zástupce regionálních institucí v jednotlivých krajích a konzultovali jsme s nimi specifika vymezení venkova v příslušném kraji. Z této diskuse vyplynulo, že v České republice neexistuje jednotný názor na vymezení venkova, respektive venkovského a městského prostoru. Získaná stanoviska poskytla mnoho zajímavých poznatků, které byly využity při stanovení celostátního vymezení venkova pro účely této publikace. Z množství různých pohledů jsme se nakonec museli rozhodnout pro jedinou variantu, přičemž připouštíme, že existuje variant mnohem více. Proto jsme se soustředili na vybudování časových řad ukazatelů, které umožňují zobrazení dalších variant vymezení, protože jsou členěny až do úrovně obcí. Poznatky z odborné diskuse jsme samozřejmě rovněž využili v samotné analýze postavení venkova. Vymezení venkova pro účely porovnání jednotlivých krajů a popsání základních vývojových tendencí na venkově je provedeno pomocí následující definice (jedná se o modifikovanou variantu využitou v předešlých publikacích).

Venkovským prostorem jsou všechny obce s velikostí do 2 000 obyvatel a dále obce s velikostí do 3 000 obyvatel, které mají hustotu zalidnění menší než 150 obyvatel/km², pokud nejsou sídlem alespoň správního obvodu obce s rozšířenou působností.

Hraniční počty obyvatel byly vzhledem k četným výkyvům spočteny jako průměrný počet obyvatel k 31. 12. z let 2003 až 2007; hustota zalidnění, která je stabilnější, byla vypočtena k 31. 12. 2007. **Podle tohoto vymezení spadalo k 31. 12. 2008 do venkovského prostoru 91,8 % obcí, které představovaly 78,8 % výměry České republiky a v nichž žilo 29,8 % obyvatel.**

Důvodů pro toto vymezení je několik. V české odborné literatuře se za venkovské obce zpravidla považují obce do 2 000 nebo (s ohledem na zákon o obcích) do 3 000 obyvatel. Tyto mezní hodnoty se také objevují v některých národních i regionálních programových dokumentech. Obce nad 3 000 obyvatel jsou zde považovány za jednoznačně městské, obce do 2 000 obyvatel za jednoznačně venkovské. Kritérium počtu obyvatel tedy zaručuje, že se do výběru nedostanou větší obce.

Ukazatel hustoty zalidnění je dalším základním kritériem používaným pro vymezování venkovských území, přestože je zásadně ovlivněn rozlohou obce a je vhodnější ho užít spíše pro vyšší územní jednotky; hraniční hodnota hustoty zalidnění 150 obyvatel/km² je ve shodě s definicí OECD. Kritérium hustoty zalidnění v tomto vymezení částečně zjemňuje jinak ostrou hranici mezi venkovskými a městskými obcemi a je zde využito pro zařazení obcí s velikostí od 2 000 do 3 000 obyvatel. Je vhodné např. pro obce, které mají sice více než 2 000 obyvatel, ale této hodnoty dosáhly jen díky velkému počtu místních částí, které jsou samostatnými sídelními útvary a nemají městský charakter. Na druhou stranu toto kritérium pomůže nezahrnout mezi venkovské ty obce, které jsou hustě osídlené a obvykle se nacházejí v nějakém urbanizovaném či suburbanizovaném prostoru.

Kritérium sídla správního obvodu obce s rozšířenou působností nebo vyššího územního celku signalizuje jistý spádový význam lokálního charakteru, který nelze při hledání rozdílů mezi městským a venkovským prostorem pominout. Nejedná se pouze o administrativní hledisko, v praxi bývá takováto obec skutečným místním jádrem ve vícero ohledech.

Mezi nevýhody společné varianty vymezení venkova patří především vliv katastrální výměry na ukazatel hustoty zalidnění, který toto kritérium v mnoha případech značně zkresluje, případně nezohlednění architektonického rázu obce či dalších charakteristik a funkcí jednotlivých obcí. Pro mezikrajské srovnání se však tato metoda jeví jako dostatečně jednoduchá, jednoznačná a objektivní. Odlišný charakter obcí zařazených do venkovského prostoru na základě těchto jednoduchých kritérií navíc může zdůraznit rozdíly mezi jednotlivými regiony.

1.6. Varianta použitá pro hodnocení postavení venkova v Pardubickém kraji v kapitole 2

V Pardubickém kraji byla pro charakterizování venkova v kapitole 2 vybrána varianta, která vycházela z multikriteriálního hodnocení a byla následně expertně upravena ve spolupráci s pracovníky krajského úřadu. Tato varianta obsahuje navíc další kategorii obcí – obce **přechodného typu**, které nejsou ani typicky venkovské ani převážně městské.

Multikriteriální varianta vymezení byla sestavena původně pro celorepublikové hodnocení a byla uvedena v publikaci Varianty vymezení venkova a jejich zobrazení ve statistických ukazatelích v letech 2000 až 2006 (kód publikace e-1380-08). Toto vymezení se zdálo být pro republikové hodnocení příliš složité, avšak v Pardubickém kraji se jeví jako dobrý základ pro krajské vymezení a po změně zařazení několika obcí bylo shodně přijato jak zástupci krajského úřadu, tak zpracovateli této publikace.

V prvním kroku byly přiděleny obcím body na základě 4 ukazatelů:

	Hranice hodnot pro ukazatele			
	3 body	2 body	1 bod	0 bodů
Počet obyvatel k 31. 12. 2006	> 3 000	> 2 000	> 1 000	<= 1 000
Sídlo POU a/nebo statut města k 31. 12. 2006	obojí	pouze POU	pouze město	ani jedno
Počet obyvatel na km ² zastavěné plochy k 31. 12. 2006	> 6 000	> 5 000	> 4 000	<= 4 000
Podíl bytů v rodinných domech na trvale obydlených bytech (SLDB 2001)	<= 70 %	> 70 %	> 80 %	> 90 %

Dosáhla-li obec minimálně 8 bodů, byla zařazena do městského prostoru, tedy:

- 0 – 7 bodů → venkovský prostor (V)
- 8 – 12 bodů → městský prostor (M)

Ve druhém kroku byl **z venkovských obcí** vymezen **přechodný prostor**, a to na základě doplňujících 4 ukazatelů:

- počet obyvatel obce k 31. 12. 2006 (> 3 000 → 1 bod)
- počet obyvatel na dokončený byt v letech 1997 – 2006 (u obcí nad 300 obyvatel: <= 50 → 1 bod)
- změna počtu obyvatel v letech 1993 – 2006 (>= 25 % → 1 bod)
- vzdálenost od krajského města podle významu centra (v našem kraji 27 obcí do 10 km silniční vzdálenosti od Pardubic → 1 bod)

Dosáhla-li venkovská obec 2 nebo 3 bodů → zařazena do přechodného prostoru (P).

Ve třetím kroku došlo k expertní úpravě na základě počtu obyvatel, statutu a na základě místních znalostí:

- do **městského prostoru** zařazeny obce Dašice a Rybitví
- do **přechodného prostoru** zařazeny navíc obce:
 - mající statut města (nezařazené do M): Luže a Ronov nad Doubravou (naopak nezařazena Seč v obdobném postavení)
 - dalších 9 obcí s 1 500 a více obyvateli (kromě Dolní Rovně)
- do **venkovského prostoru** byla z městského přeřazena obec Červená Voda, která má sice více než 3 000 obyvatel, ale také velké katastrální území a především typicky venkovský charakter
- u 19 menších obcí s intenzivní bytovou výstavbou a zvyšujícím se počtem obyvatel došlo k úpravě zařazení do venkovského či přechodného prostoru na základě převažujícího charakteru obce (tzn. zda zůstává venkovskou – 4 obce, či plní funkci zázemí města a stává se spíše předměstím – 15 obcí v zázemí měst)

Z celkového počtu 451 obcí bylo **33** obcí zařazeno do **městského prostoru** a **44** obcí do **přechodného prostoru**.

Obce zařazené do **městského prostoru** v krajské variantě vymezení venkova:

Statutární město: Pardubice

Města: Brandýs nad Orlicí, Březová nad Svitavou, Bystré, Česká Třebová, Dašice, Heřmanův Městec, Hlinsko, Holice, Choceň, Chrast, Chrudim, Chvaletice, Jablonné nad Orlicí, Jevíčko, Králíky, Lanškroun, Lázně Bohdaneč, Letohrad, Litomyšl, Moravská Třebová, Nasavrky, Polička, Přelouč, Sezemice, Skuteč, Slatiňany, Svitavy, Třemošnice, Ústí nad Orlicí, Vysoké Mýto, Žamberk

Ostatní obce: Rybitví

Obce zařazené do **přechodného prostoru** v krajské variantě vymezení venkova:

Města: Horní Jelení, Luže, Ronov nad Doubravou

Městysy: Trhová Kamenice

Ostatní obce: Benátky, Brněnec, Býšť, Časy, Čepí, Černá u Bohdanče, Dlouhá Třebová, Dolní Dobrouč, Dolní Újezd, Dřiteč, Dubany, Hradec nad Svitavou, Hrobice, Hrochův Týnec,

Javorník, Kamenec u Poličky, Kunětice, Lány u Dašic, Libchavy, Mikulovice, Moravany, Němčice (okr. Pardubice), Opatovice nad Labem, Ostřešany, Proseč, Ráby, Rosice, Rudoltice, Sloupnice, Spoil, Srch, Srnojedy, Staré Hradiště, Staré Jesenčany, Starý Mateřov, Stěblová, Strakov, Svratouch, Tisová, Třebosice

V příloze 2 je uveden seznam obcí Pardubického kraje se základními údaji a zařazením do typu prostoru v krajském i republikovém vymezení venkova.

Porovnáme-li zařazení obcí v Pardubickém kraji podle **republikového** a **krajského** vymezení (za předpokladu, že přechodný prostor, který je stanoven jen na úrovni kraje, považujeme za venkovský), nacházíme několik rozdílů. V sedmi případech byla obec městského typu krajského významu zařazena do venkovského prostoru na úrovni ČR – jedná se o města Brandýs nad Orlicí, Březová nad Svitavou, Bystré, Dašice, Jevíčko, Nasavrky a obec Rybitví. U dvou obcí je naopak výsledkem republikového zařazení město, zatímco v krajské variantě venkovský prostor (v případě obce Červená Voda) a přechodný prostor (v případě obce Opatovice nad Labem).

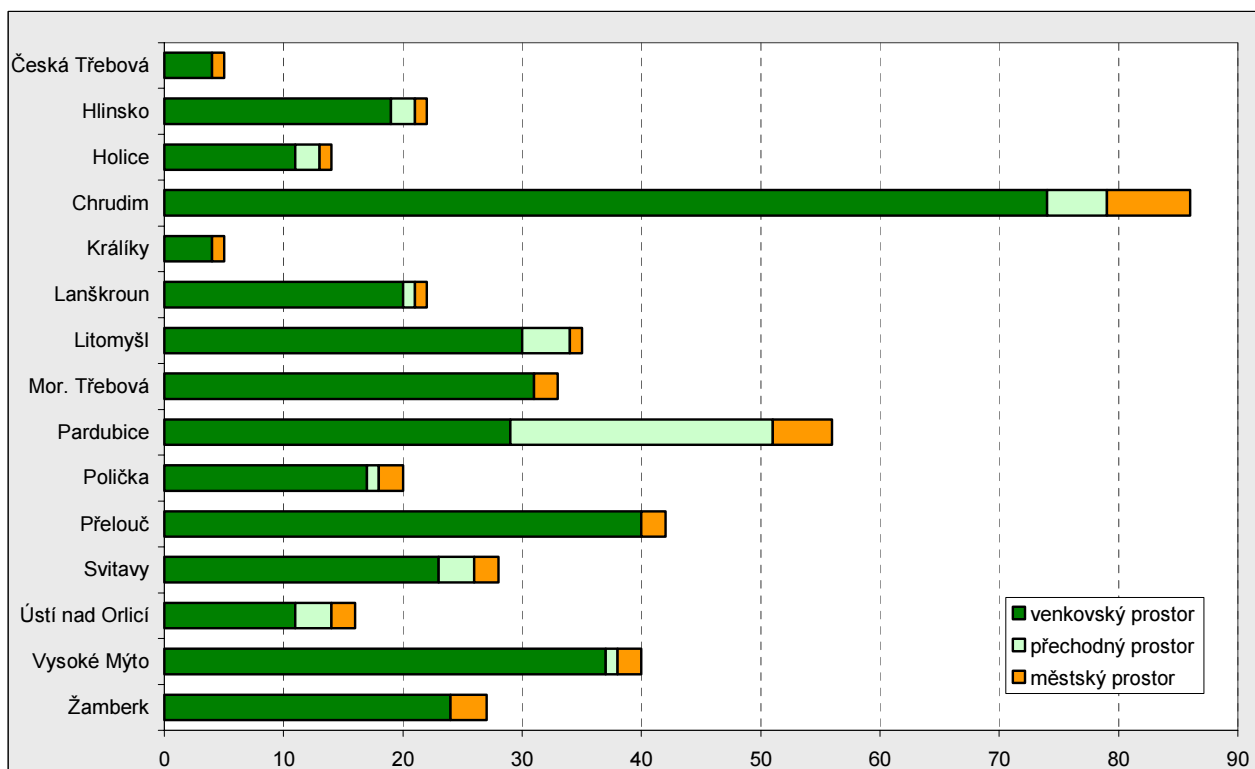
Tab. 1.6.1 Základní údaje o obcích Pardubického kraje ve venkovském, přechodném a městském prostoru podle vymezení krajského a republikového k 31. 12. 2008

	Celkem	Krajská varianta			Republiková varianta	
		V	P	M	V	M
Pardubický kraj v tom okresy: Chrudim Padrubice Svitavy Ústí nad Orlicí <i>podíl obcí (%)</i>	Počet obcí					
	451	374	44	33	423	28
	108	93	7	8	101	7
	112	80	24	8	105	7
	116	101	8	7	112	4
	115	100	5	10	105	10
	100,0	82,9	9,8	7,3	93,8	6,2
	Počet obyvatel					
	515 185	156 742	44 919	313 524	209 350	305 835
	104 351	36 687	11 568	56 096	49 899	54 452
	166 519	29 564	17 631	119 324	48 730	117 789
	104 934	43 249	8 193	53 492	57 708	47 226
	139 381	47 242	7 527	84 612	53 013	86 368
100,0	30,4	8,7	60,9	40,6	59,4	
Pardubický kraj v tom okresy: Chrudim Padrubice Svitavy Ústí nad Orlicí <i>podíl výměry (%)</i>	Výměra (ha)					
	451 867	317 558	50 897	83 411	371 505	80 361
	99 263	67 693	14 345	17 225	83 293	15 970
	88 010	50 223	16 969	20 818	68 288	19 722
	137 862	108 294	10 568	19 000	123 867	13 995
	126 732	91 348	9 015	26 369	96 057	30 675
	100,0	70,3	11,3	18,5	82,2	17,8
	Hustota zalidnění (obyv./km²)					
	114,0	49,4	88,3	375,9	56,4	380,6
	105,1	54,2	80,6	325,7	59,9	341,0
	189,2	58,9	103,9	573,2	71,4	597,3
	76,1	39,9	77,5	281,5	46,6	337,4
	110,0	51,7	83,5	320,9	55,2	281,6

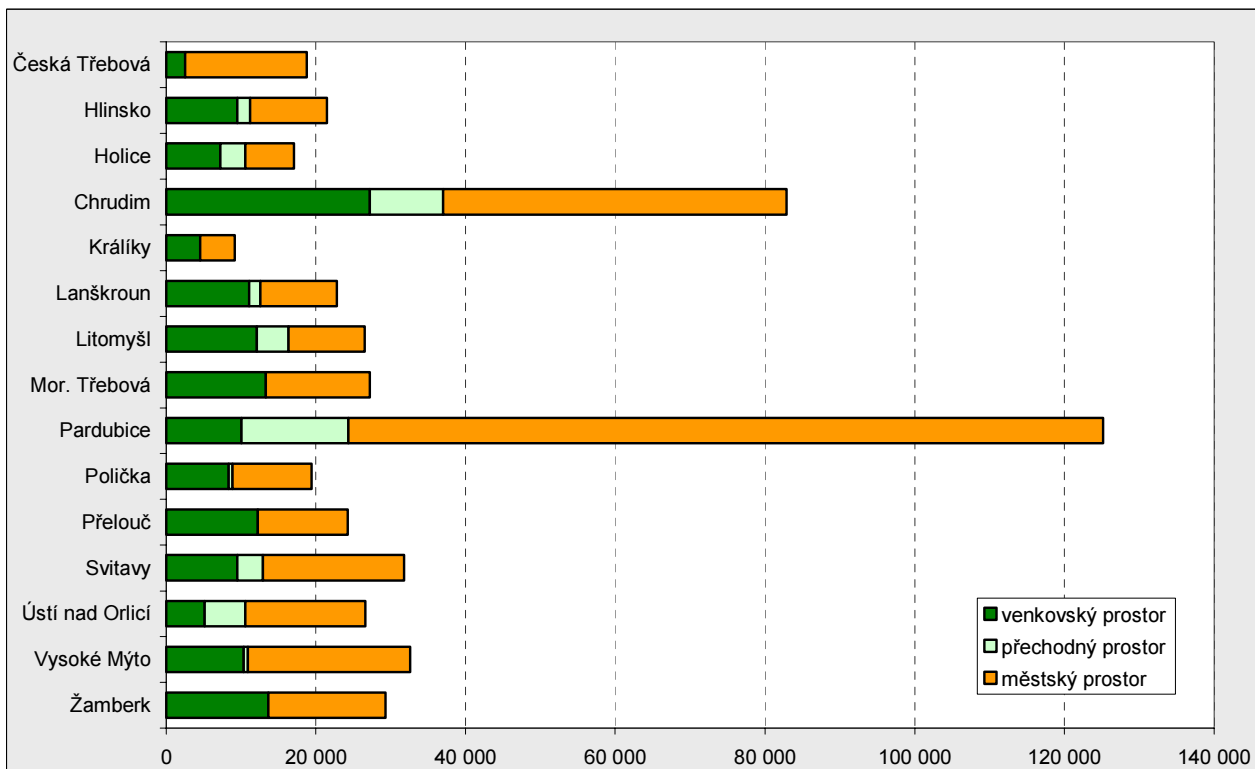
Mezi **výhody** tohoto krajského vymezení patří např. možnost odlišení venkovského (spíše periferního) a přechodného prostoru (semiperiferního prostoru v zázemí významných center atd.), nastavitelnost hranic hodnot ukazatelů pro přidělení bodů i hranic bodů pro zařazení do prostoru, a dále to, že v multikriteriálním posuzování extrém jednoho ukazatele nevychýlí hodnocení, což minimalizuje riziko chybného zařazení. Závěrečná expertní úprava pak umožňuje použít místní znalost a přeřadit některé obce na základě jejich regionálního významu a charakteru, který nelze vyčíslit.

Hlavní **nevýhodou** krajské metody vymezení je její značná komplikovanost, která v rámci jednoho kraje působí až příliš konstruovaně. Je však nutné vzít v úvahu, že byla původně navržena pro celorepublikové vymezení a jejím cílem bylo zohlednit více faktorů než jen počet obyvatel, hustotu zalidnění či statut obce a v celorepublikovém měřítku nebylo počítáno s možností expertních úprav.

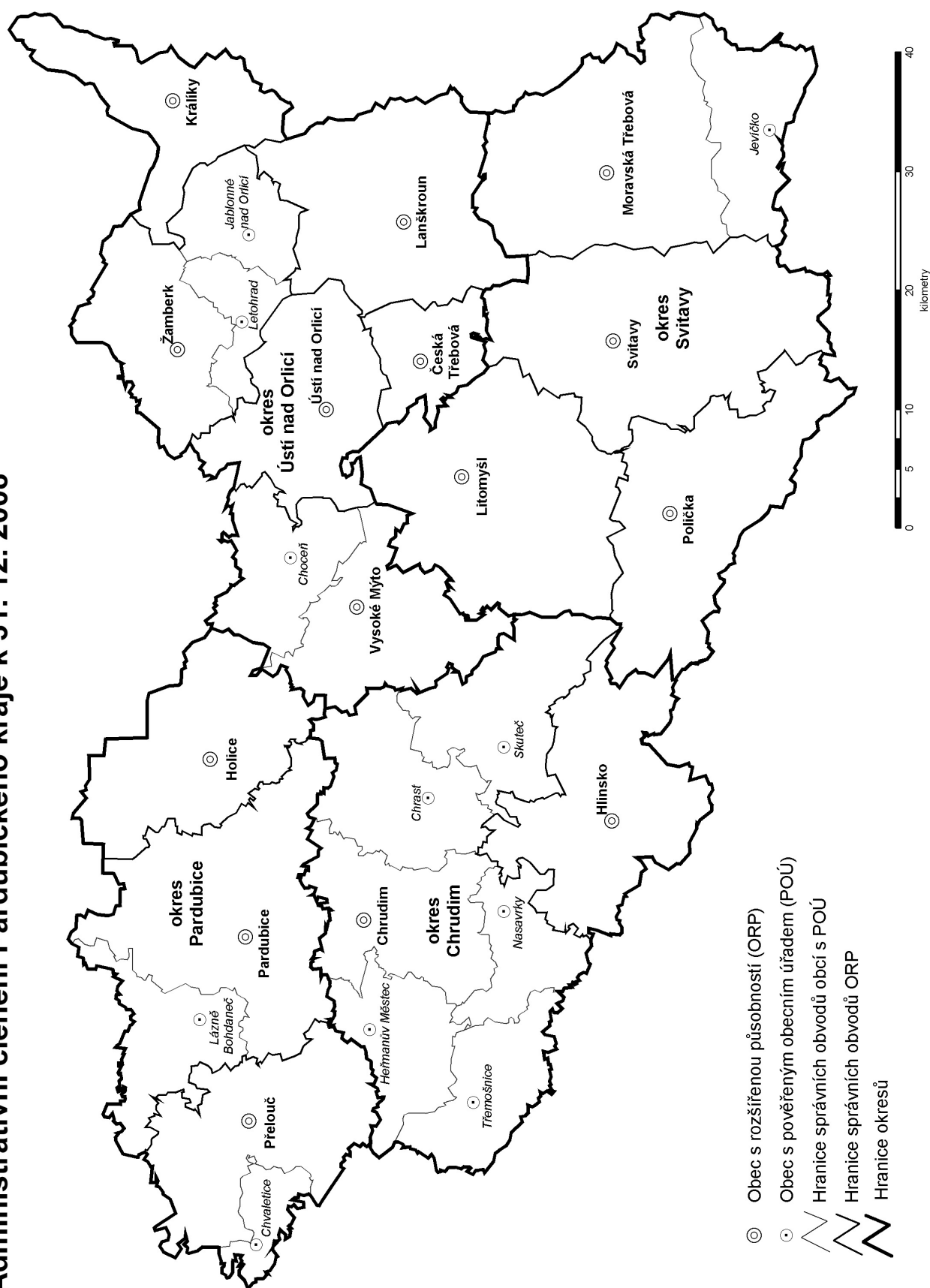
Graf 1 Počet obcí v SO ORP Pardubického kraje ve venkovském, přechodném a městském prostoru podle krajské varianty vymezení venkova k 31. 12. 2008

Graf 2 Počet obyvatel v SO ORP Pardubického kraje ve venkovském, přechodném a městském prostoru podle krajské varianty vymezení venkova k 31. 12. 2008

Administrativní členění Pardubického kraje k 31. 12. 2008

Map of administrative boundaries of municipalities in the Brno-Country District. The map shows numerous small municipalities, each labeled with its name. The boundaries are indicated by thin black lines. A legend in the bottom right corner shows a thick black line for 'Hranice správních obvodů ORP' and a thin black line for 'Hranice obcí'.

2. Venkovský, přechodný a městský prostor v Pardubickém kraji

Pro vymezení **městského (M)**, **venkovského (V)** a **přechodného prostoru (P)** uvnitř Pardubického kraje, které jsou předmětem hodnocení v této kapitole, byla využita varianta založená na multikriteriálním hodnocení (blíže viz kap. 1.6., resp. mapa na str. 69). Na rozdíl od přístupu použitého pro mezikrajské hodnocení v kap. 4 zde navíc pracujeme s další kategorií obcí – obcemi přechodného typu (ležícími často v zázemí velkých center), které nejsou ani typicky venkovské ani převážně městské. Pro hodnocení postavení venkova uvnitř kraje využíváme porovnání dat nejen za okresy, ale také za správní obvody obcí s rozšířenou působností (SO ORP), resp. za správní obvody obcí s pověřeným obecním úřadem (SO POÚ).

2.1. Území, sídelní struktura, dostupnost

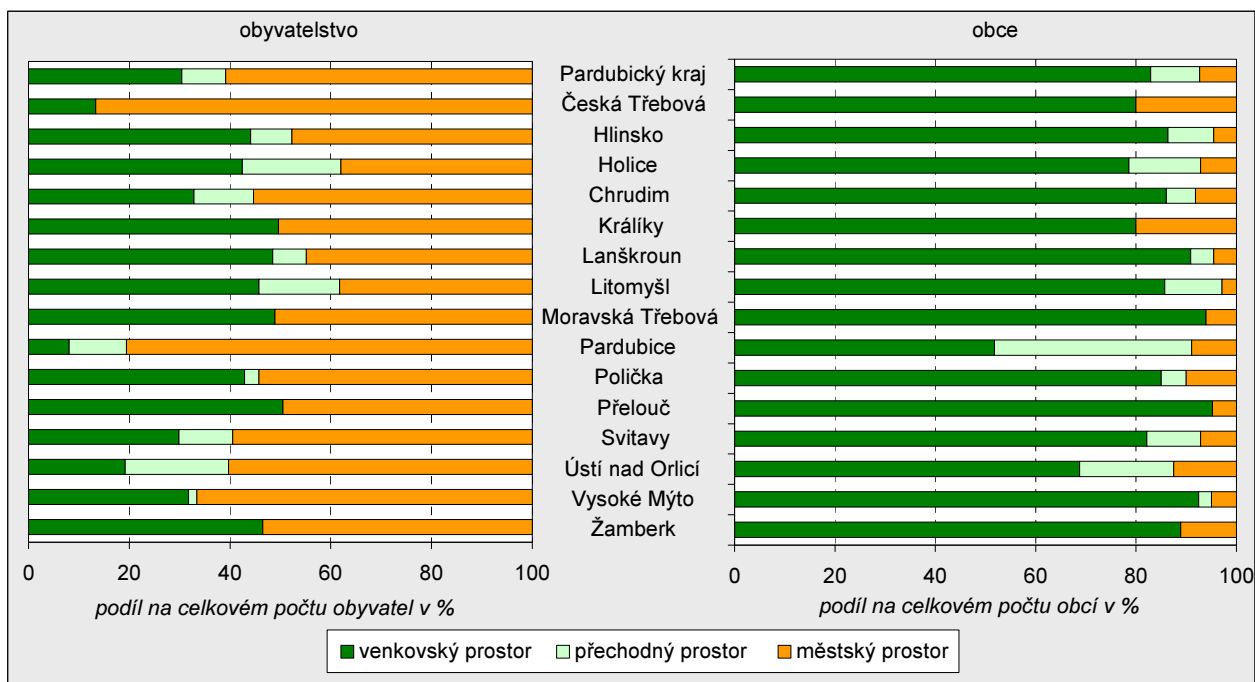
Ke konci roku 2008 žila v 374 obcích venkovském prostoru necelá třetina obyvatelstva kraje (30,4 %), přičemž tyto obce se na celkové rozloze kraje podílely 70,2 %. V zastoupení venkovského obyvatelstva v regionech uvnitř kraje nacházíme značné rozdíly. Zatímco ve správních obvodech POÚ Jablonné nad Orlicí, Jevíčko, Žamberk, Nasavrky, Přelouč a Lázně Bohdaneč žije ve venkovském prostoru více než polovina obyvatel, v SO POÚ Pardubice nedosahuje ani 5 % a na Českořebrovsku jen mírně překračuje hranici 10 %. Specifikem Pardubicka je přitom nejvyšší počet obcí i obyvatel v přechodném prostoru, do něhož spadají především obce v blízkosti krajského města. Na druhé straně ve třinácti SO POÚ, resp. pěti SO ORP nebyla na základě použité multikriteriální varianty do přechodného prostoru zahrnuta žádná obec.

Tab. 2.1.1 Základní územní a sídelní charakteristiky k 31. 12. 2008

Území ¹⁾	Počet obyvatel			Rozloha (km ²)			Počet obcí		
	V	P	M	V	P	M	V	P	M
Pardubický kraj	156 742	44 919	313 524	3 176	509	834	374	44	33
okres Chrudim	36 687	11 568	56 096	677	143	172	93	7	8
SO ORP Hlinsko	9 487	1 763	10 253	189	33	24	19	2	1
SO ORP Chrudim	27 200	9 805	45 843	488	110	148	74	5	7
SO POÚ Heřmanův Městec	4 982	-	5 027	86	-	14	13	-	1
SO POÚ Chrást	6 103	3 298	3 225	100	29	18	17	2	1
SO POÚ Chrudim	8 247	-	27 455	108	-	49	20	-	2
SO POÚ Nasavrky	1 788	-	1 644	69	-	13	7	-	1
SO POÚ Skuteč	3 202	4 764	5 298	53	65	35	10	2	1
SO POÚ Třemošnice	2 878	1 743	3 194	71	17	19	7	1	1
okres Pardubice	29 564	17 631	119 324	502	170	208	80	24	8
SO ORP Holice	7 236	3 342	6 482	135	59	20	11	2	1
SO ORP Pardubice	10 067	14 289	100 817	149	111	150	29	22	5
SO POÚ Lázně Bohdaneč	5 376	279	4 781	79	3	27	17	1	2
SO POÚ Pardubice	4 691	14 010	96 036	70	108	123	12	21	3
SO ORP Přelouč	12 261	-	12 025	218	-	39	40	-	2
SO POÚ Chvaletice	2 857	-	3 304	33	-	8	6	-	1
SO POÚ Přelouč	9 404	-	8 721	185	-	30	34	-	1
okres Svitavy	43 249	8 193	53 492	1 083	106	190	101	8	7
SO ORP Litomyšl	12 124	4 250	10 143	243	61	33	30	4	1
SO ORP Moravská Třebová	13 299	-	13 902	352	-	65	31	-	2
SO POÚ Jevíčko	3 839	-	2 874	92	-	23	11	-	1
SO POÚ Moravská Třebová	9 460	-	11 028	260	-	42	20	-	1
SO ORP Polička	8 328	546	10 533	217	8	47	17	1	2
SO ORP Svitavy	9 498	3 397	18 914	271	37	44	23	3	2
okres Ústí nad Orlicí	47 242	7 527	84 612	913	90	264	100	5	10
SO ORP Česká Třebová	2 509	-	16 273	39	-	41	4	-	1
SO ORP Králupy	4 551	-	4 624	106	-	53	4	-	1
SO ORP Lanškroun	11 059	1 530	10 235	239	16	21	20	1	1
SO ORP Ústí nad Orlicí	5 115	5 455	16 065	87	63	41	11	3	2
SO ORP Vysoké Mýto	10 365	542	21 727	207	11	64	37	1	2
SO POÚ Choceň	4 934	-	9 145	92	-	22	19	-	1
SO POÚ Vysoké Mýto	5 431	542	12 582	115	11	42	18	1	1
SO ORP Žamberk	13 643	-	15 688	237	-	45	24	-	3
SO POÚ Jablonné nad Orlicí	4 450	-	3 331	76	-	4	8	-	1
SO POÚ Letohrad	1 875	-	6 327	29	-	24	4	-	1
SO POÚ Žamberk	7 318	-	6 030	131	-	17	12	-	1

¹⁾ shoduje-li se území SO ORP s SO POÚ, není zde SO POÚ samostatně uvedeno

Graf 3 Podíl obyvatel a obcí ve venkovském, přechodném a městském prostoru SO ORP Pardubického kraje k 31. 12. 2008

Obec venkovského prostoru v kraji má průměrnou rozlohu 8,5 km², žije v ní 419 obyvatel a hustota zalidnění dosahuje 49,4 osob/km² (tj. téměř osmkrát méně než v městském prostoru). Nejvyšší počet obyvatel připadající na jednu venkovskou obec na Králícku (více než 1 000 osob) souvisí se zařazením poměrně lidnaté obce Červená Voda do venkovského prostoru a celkově malým počtem spádových obcí. Naopak nejméně zalidněné venkovské obce (s průměrným počtem obyvatel nedosahujícím 300 osob) nacházíme v SO POÚ Nasavrky, Choceň a Přelouč.

Ve srovnání s venkovem žije v průměrné obci **přechodného prostoru** v kraji více než dvojnásobný počet obyvatel, přičemž rozloha je o třetinu větší. Hustota zalidnění se přitom pohybuje od necelých 50 osob/km² na Vysokomýtsku po 129 osob/km² na Pardubicku.

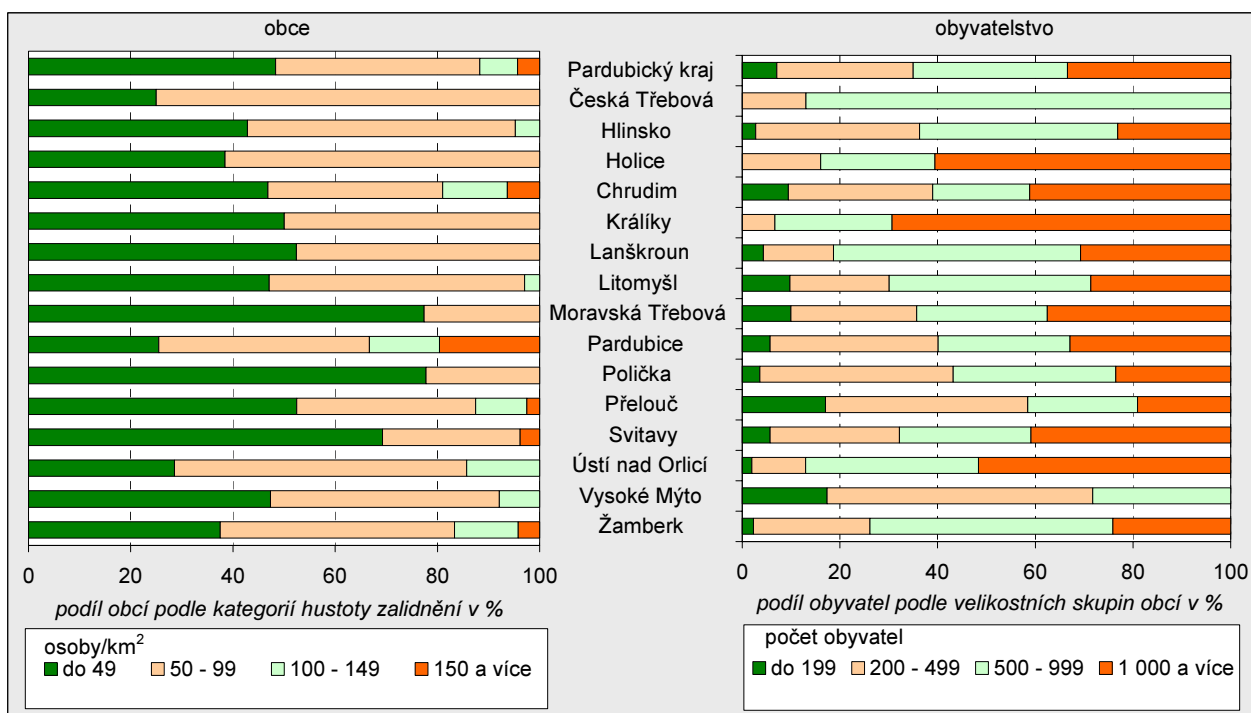
Tab. 2.1.2 Vybrané relativní ukazatele územní a sídelní struktury k 31. 12. 2008

Území	Průměr na 1 obec						Hustota zalidnění (osoby/km ²)		
	počet obyvatel			rozloha (km ²)			V	P	M
	V	P	M	V	P	M			
Pardubický kraj	419,1	1 020,9	9 500,7	8,5	11,6	25,3	49,4	88,3	375,9
okres Chrudim	394,5	1 652,6	7 012,0	7,3	20,5	21,5	54,2	80,6	325,7
SO ORP Hlinsko	499,3	881,5	10 253,0	10,0	16,6	24,3	50,1	53,3	422,5
SO ORP Chrudim	367,6	1 961,0	6 549,0	6,6	22,1	21,1	55,8	88,9	309,8
okres Pardubice	369,6	734,6	14 915,5	6,3	7,1	26,0	58,9	103,9	573,2
SO ORP Holice	657,8	1 671,0	6 482,0	12,3	29,3	19,7	53,4	57,1	329,8
SO ORP Pardubice	347,1	649,5	20 163,4	5,1	5,1	29,9	67,8	128,6	674,1
SO ORP Přelouč	306,5	-	6 012,5	5,5	-	19,5	56,2	-	308,7
okres Svitavy	428,2	1 024,1	7 641,7	10,7	13,2	27,1	39,9	77,5	281,5
SO ORP Litomyšl	404,1	1 062,5	10 143,0	8,1	15,2	33,5	50,0	69,7	303,2
SO ORP Moravská Třebová	429,0	-	6 951,0	11,4	-	32,7	37,8	-	212,9
SO ORP Polička	489,9	546,0	5 266,5	12,8	8,0	23,6	38,3	68,0	223,1
SO ORP Svitavy	413,0	1 132,3	9 457,0	11,8	12,2	22,0	35,1	92,6	429,5
okres Ústí nad Orlicí	472,4	1 505,4	8 461,2	9,1	18,0	26,4	51,7	83,5	320,9
SO ORP Česká Třebová	627,3	-	16 273,0	9,7	-	41,0	64,8	-	396,8
SO ORP Králíky	1 137,8	-	4 624,0	26,5	-	52,8	43,0	-	87,6
SO ORP Lanškroun	553,0	1 530,0	10 235,0	11,9	15,9	20,6	46,3	96,1	495,7
SO ORP Ústí nad Orlicí	465,0	1 818,3	8 032,5	7,9	21,1	20,3	59,1	86,2	394,8
SO ORP Vysoké Mýto	280,1	542,0	10 863,5	5,6	11,0	31,9	50,0	49,4	341,0
SO ORP Žamberk	568,5	-	5 229,3	9,9	-	14,9	57,7	-	349,9

Rozdrobenost sídelní struktury venkovského prostoru je ovlivněna historickými, přírodními i ekonomickými podmínkami. Ke konci roku 2008 žilo v obcích do 200 obyvatel v kraji 7 % populace venkovského (včetně přechodného) prostoru. Nejvyšší podíl obyvatel žijících v nejmenších obcích (přibližně 17 %) je přitom typický pro SO ORP Přelouč a Vysoké Mýto (zejména pak Choceňsko). Ve správních obvodech ORP Holice a na Českořtebovsku a Králícku (oba regiony s pouhými čtyřmi obcemi ve venkovském prostoru) nejsou obce do 200 obyvatel zastoupeny. V obcích od 200 do 500 obyvatel žije 28 % populace venkovského (vč. přechodného) prostoru v kraji (s maximem na Vysokomýtsku), přibližně po jedné třetině z celkového počtu obyvatel venkova je pak zastoupeno v obcích s 500 – 999 a 1 000 a více obyvateli.

Nejnižší **hustota zalidnění** je typická pro obce na území svitavského okresu. Ve správních obvodech ORP Svitavy, Moravská Třebová a Polička se obce s hustotou zalidnění menší než 50 osob/km² podílejí na celkovém počtu obcí venkovského vč. přechodného prostoru 69 – 78 % (při krajském průměru 48 %). Na Pardubicku či Českořtebovsku jsou tyto obce zastoupeny pouhou čtvrtinou. Pardubicko se přitom vyznačuje nejvyšším podílem obcí s hustotou převyšující 150 osob na km² (téměř 20 %), když takovéto obce jsou ve venkovském (vč. přechodného) prostoru pouze v dalších pěti SO ORP v kraji.

Graf 4 Podíl obcí podle kategorie hustoty zalidnění a podíl obyvatel podle velikostních skupin obcí ve venkovském a přechodném prostoru SO ORP Pardubického kraje k 31. 12. 2008

Podíl **zemědělské půdy** na celkové rozloze venkovského oproti městskému prostoru za celý kraj se zásadně neliší a jen mírně překračuje hranici 60 %, v přechodném prostoru je o dva procentní body vyšší. Rozdílná struktura půdního fondu uvnitř kraje je dána odlišnými fyzicko-geografickými podmínkami. Nejvyšší (více než 70procentní) podíl zemědělské půdy ve venkovském prostoru charakterizuje SO POÚ Vysoké Mýto, Chrast, Pardubice a Lázně Bohdaneč (viz též kartogram s daty podle obcí). Jedná se zároveň o regiony s nejnižším zastoupením lesních pozemků. Chrastcko a Vysokomýtsko se vyznačují také nejvyšším podílem zemědělské půdy na rozloze přechodného prostoru.

Není překvapující, že podíl **lesních ploch** ve venkovském prostoru v kraji značně převyšuje jejich zastoupení v městském prostoru. Na úrovni celého kraje dosahuje tento rozdíl 10 procentních bodů ve prospěch venkova, přičemž uvedená skutečnost se týká všech správních obvodů ORP s výjimkou SO ORP Ústí nad Orlicí, Moravská a Česká Třebová. Poslední dva jmenované regiony spolu s Králíckem se přitom vyznačují celkově nejvyšším podílem lesních pozemků ve venkovském prostoru v kraji. Nejvyšší podíl lesních ploch v přechodném prostoru pak charakterizuje Holicko.

Podíl **zastavěných ploch** v městském prostoru v kraji je trojnásobný oproti venkovu a mezi SO ORP dosahuje nejvyšších hodnot na Pardubicku, kde významně převyšuje krajský průměr ve všech třech typech sledovaných prostorů. Nadprůměrné zastoupení zastavěných území na venkově nacházíme také na Přeloučsku a Chrudimsku (zde rovněž v přechodném prostoru) a v městském prostoru SO ORP Holice. S ohledem na určitá zpoždění při aktualizaci použitého administrativního zdroje dat (Český úřad zeměměřický a katastrální) lze předpokládat, že skutečný podíl zastavěných ploch může být vyšší.

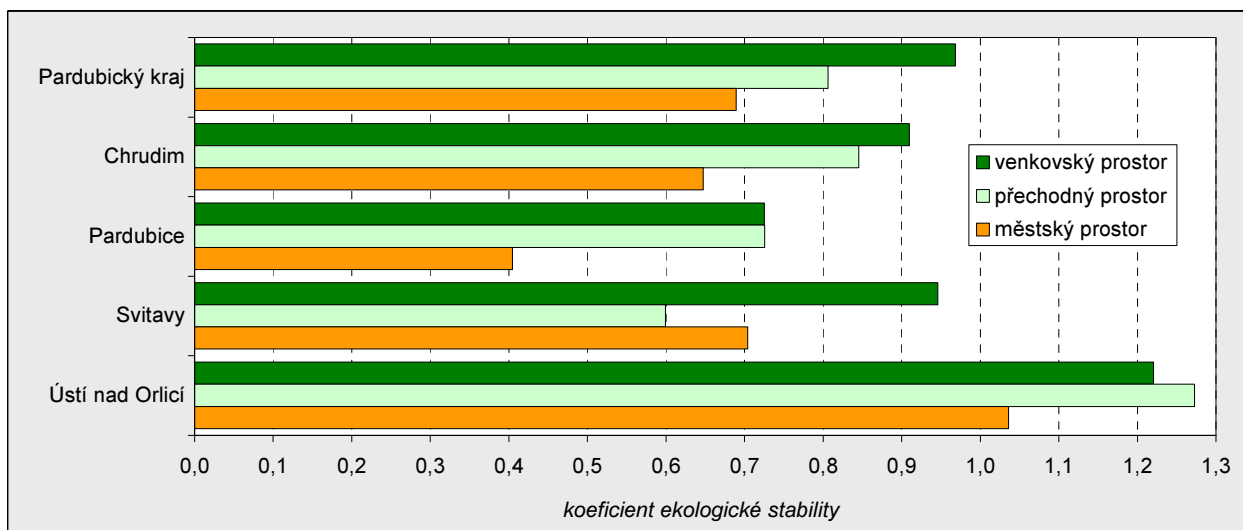
Tab. 2.1.3 Struktura půdního fondu k 31. 12. 2008

v %

Území	Podíl na celkové rozloze území								
	zemědělská půda			lesní pozemky			zastavěné plochy		
	V	P	M	V	P	M	V	P	M
Pardubický kraj	60,1	62,3	60,2	31,9	27,4	21,8	1,1	1,5	3,5
okres Chrudim	60,0	63,6	63,1	30,9	27,1	21,0	1,4	1,5	3,3
SO ORP Hlinsko	54,7	46,1	59,7	36,1	43,8	19,9	1,0	1,0	3,8
SO ORP Chrudim	62,1	68,9	63,6	28,9	22,0	21,2	1,5	1,7	3,3
okres Pardubice	61,4	57,6	58,3	28,8	28,4	13,8	1,6	1,9	5,0
SO ORP Holice	59,6	30,1	76,4	33,6	65,0	7,1	1,3	1,0	4,9
SO ORP Pardubice	73,6	72,1	56,3	15,6	9,1	14,0	1,8	2,4	5,4
SO ORP Přelouč	54,3	-	56,9	34,9	-	16,5	1,5	-	3,5
okres Svitavy	60,0	69,6	60,3	33,1	22,5	25,3	0,9	1,2	2,8
SO ORP Litomyšl	68,6	69,4	72,3	24,7	24,2	11,7	1,0	1,1	3,2
SO ORP Moravská Třebová	55,9	-	50,3	37,3	-	38,3	0,8	-	2,3
SO ORP Polička	57,4	77,3	66,1	35,4	13,1	19,5	0,8	1,3	2,3
SO ORP Svitavy	59,6	68,1	59,7	33,3	21,9	22,7	0,8	1,4	3,8
okres Ústí nad Orlicí	59,7	60,6	59,7	32,9	31,5	26,0	1,0	1,0	3,0
SO ORP Česká Třebová	42,1	-	40,8	45,3	-	45,9	0,9	-	3,1
SO ORP Králíky	36,0	-	74,6	57,2	-	16,5	0,8	-	1,4
SO ORP Lanškroun	60,1	59,9	70,2	33,5	32,0	11,1	0,8	0,8	4,1
SO ORP Ústí nad Orlicí	63,2	57,0	50,5	30,4	35,6	33,3	1,0	1,0	3,0
SO ORP Vysoké Mýto	71,7	82,2	64,3	20,1	7,3	19,6	1,3	1,2	3,7
SO ORP Žamberk	60,9	-	56,3	31,5	-	28,2	1,0	-	3,2

Souhrnný pohled na strukturu pozemků umožňuje **koeficient ekologické stability** vyjadřující poměr stabilních – ekologicky příznivě využívaných (sady, zahrady, louky a pastviny, lesní pozemky a vodní plochy) a nestabilních – ekologicky nepříznivě využívaných (orná půda, zastavěné a ostatní plochy) krajinných prvků v daném území. Čím nižší je hodnota tohoto koeficientu, tím lze považovat ekologickou stabilitu krajiny za méně příznivou. Nejpříznivější ekologickou stabilitu krajiny nacházíme ve venkovském prostoru SO ORP Králíky (hodnota koeficientu 4,21 ke konci roku 2008 při krajském průměru 0,97), s odstupem následuje Žamberk a Hlinsko (v obou případech s hodnotou přibližně 1,5). Nejméně ekologicky příznivá stabilita krajiny na venkově i v přechodném prostoru je typická pro Pardubicko (koeficient 0,38, resp. 0,30). V městském prostoru byla nejnižší hodnota koeficientu ekologické stability zaznamenána spolu s Pardubicemi také na Lanškrounsku (pod hranici 0,4 při krajském průměru 0,69).

Z grafického vyjádření hodnot koeficientu jsou patrné zřetelné rozdíly v ekologické stabilitě krajiny mezi okresy Pardubického kraje. Nejméně příznivá je stabilita krajiny v městském prostoru pardubického okresu, nejpříznivější naopak v přechodném prostoru okresu Ústí nad Orlicí, který je však tvořen pouze pěti obcemi.

Graf 5 Koeficient ekologické stability^{*)} v okresech Pardubického kraje k 31. 12. 2008

^{*)} poměr tzv. stabilních (lesy, trvalé travní porosty, sady, zahrady, vinice, chmelnice a vodní plochy) a nestabilních (orná půda, zastavěné a ostatní plochy) krajinných prvků v daném území

S využitím údajů mapového serveru (při nastavení průměrné rychlosti automobilu po jednotlivých komunikacích, bez zohlednění vytíženosti komunikací během den) je možné srovnávat časovou dostupnost do sídel správních obvodů i sídla kraje. Poměrně excentrická poloha krajského města způsobuje, že do 30 minut se do Pardubic dostane pouze pětina obyvatel venkovského prostoru a dvě pětiny obyvatel přechodného prostoru. Více než polovina obyvatel venkova trvá **cesta do krajského města** déle než hodinu, zejména pak obyvatelstvu žijícímu ve východní části svitavského okresu a okresu Ústí nad Orlicí.

Tab. 2.1.4 Podíl obyvatel v obcích podle časové dostupnosti sídla správního obvodu obce s rozšířenou působností v roce 2008

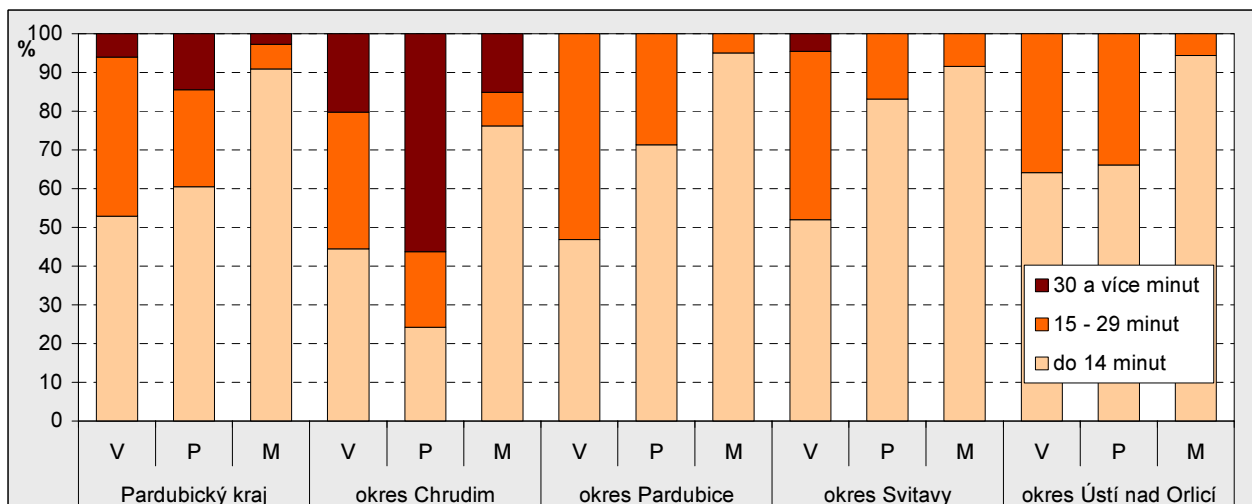
Zdroj: www.mapy.cz

Území	Podíl obyvatel v obcích s časovou dostupností sídla správního obvodu ORP (%)								
	do 14 minut			15 - 29 minut			30 a více minut		
	V	P	M	V	P	M	V	P	M
Pardubický kraj	52,9	60,5	90,9	41,1	25,0	6,4	6,0	14,5	2,7
okres Chrudim	44,4	24,3	76,2	35,3	19,5	8,7	20,3	56,3	15,1
SO ORP Hlinsko	84,2	49,3	100,0	15,8	50,7	-	-	-	-
SO ORP Chrudim	30,5	19,8	70,9	42,1	13,9	10,6	27,4	66,4	18,5
okres Pardubice	46,9	71,3	95,0	53,1	28,7	5,0	-	-	-
SO ORP Holice	92,8	100,0	100,0	7,2	-	-	-	-	-
SO ORP Pardubice	4,3	64,6	97,4	95,7	35,4	2,6	-	-	-
SO ORP Přelouč	54,8	-	72,5	45,2	-	27,5	-	-	-
okres Svitavy	52,0	83,1	91,5	43,4	16,9	8,5	4,6	-	-
SO ORP Litomyšl	53,3	100,0	100,0	46,7	-	-	-	-	-
SO ORP Moravská Třebová	35,5	-	79,3	53,8	-	20,7	10,8	-	-
SO ORP Polička	71,9	100,0	84,3	23,7	-	15,7	4,4	-	-
SO ORP Svitavy	56,0	59,3	100,0	42,1	40,7	-	1,9	-	-
okres Ústí nad Orlicí	64,1	66,1	94,4	35,9	33,9	5,6	-	-	-
SO ORP Česká Třebová	100,0	-	100,0	-	-	-	-	-	-
SO ORP Králupy	93,3	-	100,0	6,7	-	-	-	-	-
SO ORP Lanškroun	60,2	100,0	100,0	39,8	-	-	-	-	-
SO ORP Ústí nad Orlicí	86,1	53,3	91,3	13,9	46,7	8,7	-	-	-
SO ORP Vysoké Mýto	52,9	100,0	100,0	47,1	-	-	-	-	-
SO ORP Žamberk	51,3	-	78,8	48,7	-	21,2	-	-	-

Nejlepší **dostupnost sídel správních obvodů ORP** je charakteristická pro okres Ústí nad Orlicí – téměř dvě třetiny obyvatel venkovského prostoru zde cestují do sídla svého SO ORP kratší dobu než 15 minut (při nulovém zastoupení obyvatel cestujících déle než 30 minut). Nejhorší situace je v tomto ohledu v okrese Chrudim členěném pouze na dva správní obvody ORP, kde pětina obyvatel venkovského prostoru a více než polovina obyvatel přechodného prostoru (tvořeném však pouze pěti obcemi) trvá cesta do sídla správního obvodu ORP déle než 30 minut (viz též následující graf).

Graf 6 Podíl obyvatel v obcích podle časové dostupnosti sídla správního obvodu obce s rozšířenou působností v okresech Pardubického kraje v roce 2008

Zdroj: www.mapy.cz

2.2. Obyvatelstvo

Pardubický kraj měl ke konci roku 2008 **celkem 515 185 obyvatel**, z nichž v obcích zařazených do venkovského prostoru žilo přibližně 30 %, v městských obcích téměř 61 % a zbývajících necelých 9 % žilo v obcích přechodného prostoru. Nejvyšší podíl obyvatel žijících ve venkovském prostoru nalezneme v okrese Svitavy – více než 41 %, více než třetina obyvatel žije ve venkovských obcích také v okresech Ústí nad Orlicí a Chrudim. Pro okres Pardubice je díky krajskému městu typický vysoký – více než 70 % - podíl městského obyvatelstva; ve venkovských obcích zde žije pouze necelých 18 % obyvatel. Obyvatelstvo v přechodném prostoru má nejvyšší relativní zastoupení na Chrudimsku a Pardubicku (okolo 11 %).

Tab. 2.2.1 Obyvatelstvo podle věku k 31. 12. 2008

Území ¹⁾	Obyvatelstvo celkem			v tom ve věkové skupině (%)								
				0 - 14 let			15 - 64 let			65 a více let		
	V	P	M	V	P	M	V	P	M	V	P	M
Pardubický kraj	156 742	44 919	313 524	15,4	16,2	13,9	70,2	70,2	70,4	14,4	13,5	15,7
okres Chrudim	36 687	11 568	56 096	15,0	15,8	14,2	69,6	69,1	70,4	15,4	15,1	15,4
SO ORP Hlinsko	9 487	1 763	10 253	15,4	15,4	14,0	69,0	68,6	69,4	15,6	16,1	16,6
SO ORP Chrudim	27 200	9 805	45 843	14,9	15,8	14,2	69,7	69,2	70,6	15,3	14,9	15,2
SO POÚ Heřmanův Městec	4 982	-	5 027	15,5	-	13,9	69,8	-	69,5	14,7	-	16,6
SO POÚ Chrast	6 103	3 298	3 225	15,7	17,6	15,0	69,1	68,4	69,1	15,2	14,0	15,8
SO POÚ Chrudim	8 247	-	27 455	15,5	-	13,9	71,0	-	71,1	13,5	-	14,9
SO POÚ Nasavrky	1 788	-	1 644	11,9	-	15,5	67,3	-	69,8	20,7	-	14,7
SO POÚ Skuteč	3 202	4 764	5 298	14,4	15,2	15,6	69,8	69,5	69,3	15,8	15,4	15,1
SO POÚ Třemošnice	2 878	1 743	3 194	13,0	14,5	13,5	68,8	70,2	71,9	18,2	15,4	14,5
okres Pardubice	29 564	17 631	119 324	14,2	16,6	13,0	70,9	70,7	70,3	14,9	12,7	16,7
SO ORP Holice	7 236	3 342	6 482	15,3	19,2	13,7	71,4	67,9	70,6	13,3	12,9	15,6
SO ORP Pardubice	10 067	14 289	100 817	14,6	15,9	12,9	70,8	71,4	70,2	14,6	12,7	16,9
SO POÚ Lázně Bohdaneč	5 376	279	4 781	14,3	14,7	15,2	69,8	70,6	70,6	15,9	14,7	14,2
SO POÚ Pardubice	4 691	14 010	96 036	14,9	16,0	12,7	72,0	71,4	70,2	13,1	12,7	17,0
SO ORP Přelouč	12 261	-	12 025	13,2	-	13,3	70,8	-	71,2	16,0	-	15,5
SO POÚ Chvaletice	2 857	-	3 304	12,7	-	14,9	71,3	-	70,9	16,1	-	14,3
SO POÚ Přelouč	9 404	-	8 721	13,4	-	12,8	70,6	-	71,3	16,0	-	16,0
okres Svitavy	43 249	8 193	53 492	15,7	15,8	14,6	70,1	69,2	70,8	14,1	14,9	14,6
SO ORP Litomyšl	12 124	4 250	10 143	17,0	16,3	13,7	69,7	68,1	70,6	13,3	15,6	15,6
SO ORP Moravská Třebová	13 299	-	13 902	15,0	-	14,6	71,1	-	70,6	13,9	-	14,9
SO POÚ Jevíčko	3 839	-	2 874	14,0	-	16,1	70,0	-	70,7	15,9	-	13,2
SO POÚ Moravská Třebová	9 460	-	11 028	15,3	-	14,1	71,5	-	70,6	13,1	-	15,3
SO ORP Polička	8 328	546	10 533	16,1	17,0	14,6	68,8	70,9	70,3	15,1	12,1	15,1
SO ORP Svitavy	9 498	3 397	18 914	14,8	15,1	15,1	70,5	70,3	71,4	14,7	14,6	13,5
okres Ústí nad Orlicí	47 242	7 527	84 612	16,1	16,5	14,6	70,4	71,9	70,3	13,4	11,6	15,2
SO ORP Česká Třebová	2 509	-	16 273	16,4	-	14,2	71,7	-	70,0	11,9	-	15,9
SO ORP Králíky	4 551	-	4 624	15,7	-	14,6	70,2	-	71,6	14,1	-	13,8
SO ORP Lanškroun	11 059	1 530	10 235	16,7	20,0	13,8	71,1	72,9	71,3	12,3	7,1	14,9
SO ORP Ústí nad Orlicí	5 115	5 455	16 065	16,7	15,9	14,1	69,1	71,8	69,6	14,2	12,3	16,3
SO ORP Vysoké Mýto	10 365	542	21 727	15,6	13,1	15,6	69,7	70,1	69,3	14,6	16,8	15,1
SO POÚ Choceň	4 934	-	9 145	15,8	-	14,9	70,1	-	68,7	14,1	-	16,3
SO POÚ Vysoké Mýto	5 431	542	12 582	15,4	13,1	16,0	69,4	70,1	69,7	15,2	16,8	14,3
SO ORP Žamberk	13 643	-	15 688	16,0	-	14,6	70,8	-	71,4	13,3	-	13,9
SO POÚ Jablonné nad Orlicí	4 450	-	3 331	16,9	-	13,9	69,2	-	72,7	13,9	-	13,4
SO POÚ Letohrad	1 875	-	6 327	16,0	-	14,7	71,3	-	71,5	12,7	-	13,8
SO POÚ Žamberk	7 318	-	6 030	15,4	-	15,0	71,6	-	70,7	13,0	-	14,3

¹⁾ shoduje-li se území SO ORP s SO POÚ, není zde SO POÚ samostatně uvedeno

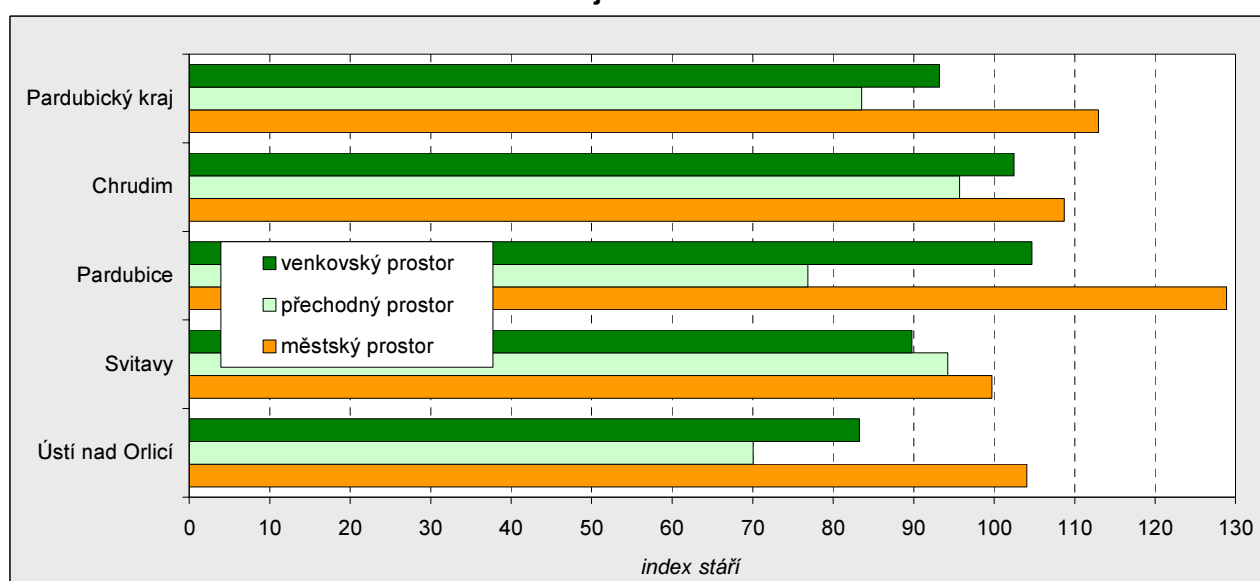
Rozdíly ve **věkové struktuře** mezi venkovskými a městskými obcemi lze ukázat na zastoupení hlavních věkových skupin v populaci. Pro obce venkovského prostoru je typické vyšší zastoupení **dětí do 14 let** na celkové populaci. Ve venkovských oblastech Pardubického kraje tvořily děti do 14 let 15,4 % z celkového počtu obyvatel těchto území (k 31. 12. 2008), v obcích zařazených do městského prostoru byl tento podíl 13,9 %. Nejvýrazněji byla dětská složka populace zastoupena v obcích řadících se do tzv. přechodného prostoru, a to ve všech okresech kraje. Největší převaha nejmladší věkové skupiny ve venkovských obcích oproti městským oblastem byla zjištěna v SO POÚ Litomyšl – o více než 3 procentní body. Naopak nejvyrovnanější zastoupení dětí do 14 let na celkovém počtu obyvatel měly SO POÚ Svitavy a Žamberk.

V kraji nalezneme i oblasti vyznačující se vyšším podílem dětí v městském prostoru ve srovnání s venkovským (zejména SO POÚ s menšími městy jako např. Nasavrky, Chvaletice, Jevíčko nebo Skuteč).

Zastoupení osob ve věku ekonomické aktivity (tj. **15 – 64 let**) je ve všech třech vymezených prostorech v kraji vyrovnané. Ve venkovském a přechodném prostoru Pardubického kraje tvořily v roce 2008 osoby ve věku 15 – 64 let shodně 70,2 % z celkového počtu obyvatel těchto území, v městských obcích byl podíl této věkové skupiny jenom nepatrně vyšší – 70,4 %. Ve většině regionů uvnitř kraje (SO ORP, SO POÚ) nacházíme mírně vyšší podíl osob v produktivním věku v městských obcích. Ve venkovském prostoru byly osoby ve věku 15 – 64 let nejvíce zastoupeny v SO POÚ Pardubice, kde tvořily 72,0 %, naopak nejnižším podílem se vyznačoval SO POÚ Nasavrky – 67,3 %.

Pro venkovské obce je typický zpravidla nižší podíl **osob starších 65 let** na celkovém počtu obyvatel. Ve venkovském prostoru Pardubického kraje tvořila k 31. 12. 2008 tato věková skupina 14,4 % z celkového počtu obyvatel žijících v tomto území, v městském prostoru byl tento podíl 15,7 %. V obcích přechodného prostoru byly osoby pětadesátileté a starší zastoupeny 13,5 % na celkovém počtu obyvatel žijících v těchto obcích. Nejvyšším podílem nejstarší věkové skupiny ve venkovském prostoru v kraji se vyznačovaly SO POÚ chrudimského okresu Nasavrky (20,7 %) a Třemošnice (18,2 %), nejnižším pak SO POÚ Česká Třebová a Lanškroun.

Graf 7 Index stáří v okresech Pardubického kraje k 31. 12. 2008

S uvedenými odlišnostmi ve věkové struktuře obyvatelstva souvisí hodnoty dalších ukazatelů jako je průměrný věk obyvatel či index stáří, které zpravidla v oblastech venkovských dosahují nižších hodnot než v obcích městských. **Průměrný věk** obyvatel žijících ve venkovském prostoru v kraji v roce 2008 činil 39,8 let a byl o 1,1 roku nižší než v městském prostoru, ale zároveň o 0,7 roku vyšší než v prostoru přechodném. Nejnižší průměrný věk je typický pro venkovské obyvatelstvo okresu Ústí nad Orlicí, který je „nejmladším“ okresem Pardubického kraje. Na opačné straně se nacházel okres Pardubice; vůbec nejvyšší průměrný věk byl zjištěn ve venkovských oblastech SO POÚ Nasavrky a Třemošnice (44,0, resp. 42,8 let).

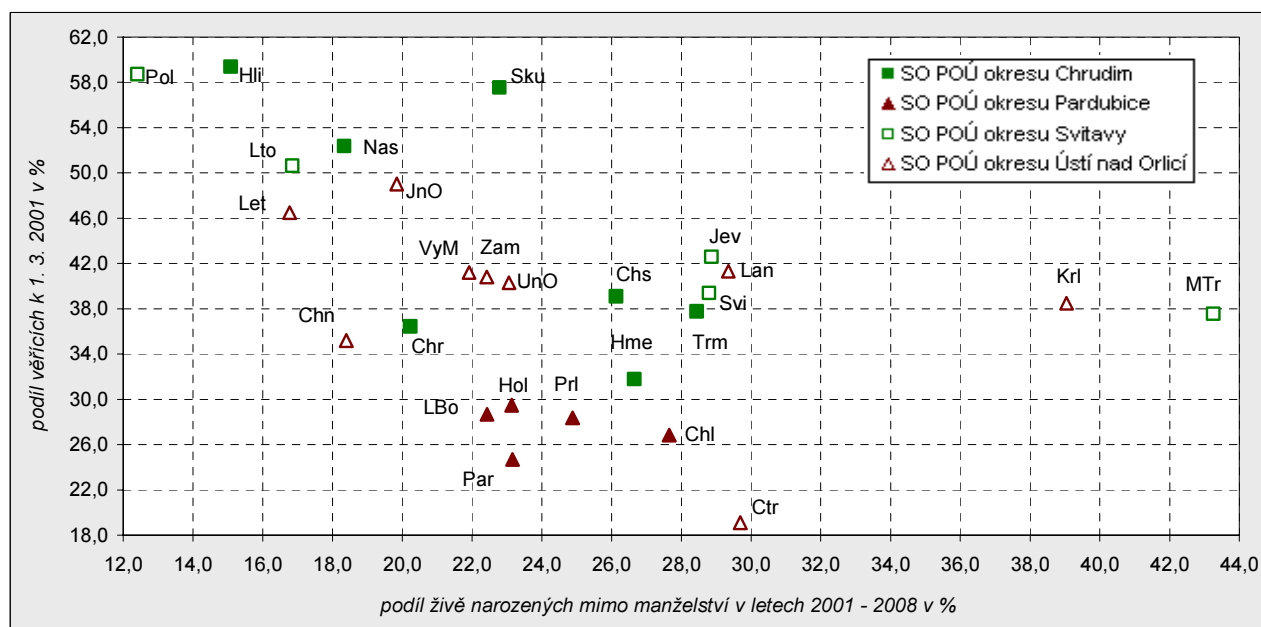
Obdobnou situaci zjišťujeme v jednotlivých územích kraje i při pohledu na hodnoty tzv. **indexu stáří**, který udává počet osob starších 65 let připadající na 100 dětí ve věku 0 – 14 let. Ve venkovských obcích kraje připadalo na 100 dětí ve věku 0 – 14 let 93 osob starších 65 let, zatímco v městském prostoru to bylo téměř 113 pětadesátiletých a starších na 100 dětí. V obcích přechodného prostoru, které se vyznačují ještě o něco mladším obyvatelstvem než obce venkovské, dosáhl index stáří hodnoty 84.

Pro obce venkovského prostoru je charakteristická vyšší intenzita **porodnosti** ve srovnání s obcemi náležejícími do prostoru městského. Pro hodnocení rozdílů mezi jednotlivými vymezenými prostory byla použita tzv. obecná míra plodnosti, která je definována jako poměr počtu živě narozených dětí na 1 000 žen v reprodukčním věku (15 – 49 let). Ve venkovském prostoru kraje dosáhla v průměru let 2001 – 2008 hodnoty 42,0 ‰, zatímco v obcích městského prostoru 39,7 ‰. Nadprůměrná porodnost je ve venkovském prostoru kraje typická pro většinu SO ORP okresu Ústí nad Orlicí, dále pro Litomyšlsko a Holicko. Vyšší porodnost na venkově ve srovnání s městem byla zaznamenána ve všech SO ORP kraje s výjimkou SO ORP Svitavy a Vysoké Mýto. Přechodný prostor v kraji se vyznačuje ještě o něco vyšší intenzitou porodnosti než prostor venkovský – obecná míra plodnosti zde ve sledovaném období dosáhla hodnoty 42,5 ‰. Vyšší hodnoty míry plodnosti v přechodném prostoru (ve srovnání s venkovem) byly zjištěny ve všech okresech kraje, s výjimkou okresu Ústí nad Orlicí.

Tab. 2.2.2 Porodnost v letech 2001 až 2008 (roční průměr)

Území	Živě narození na 1 000 obyvatel			Živě narození na 1 000 žen ve věku 15 - 49 let			Podíl živě narozených mimo manželství (%)		
	V	P	M	V	P	M	V	P	M
Pardubický kraj	10,0	10,4	9,8	42,0	42,5	39,7	24,2	22,5	28,1
okres Chrudim	9,7	9,9	9,7	41,6	42,3	39,1	21,6	23,1	24,6
SO ORP Hlinsko	9,5	10,5	9,1	40,9	46,4	37,5	15,1	8,8	21,6
SO ORP Chrudim	9,8	9,8	9,9	41,9	41,5	39,5	23,9	25,9	25,2
okres Pardubice	9,6	11,0	9,4	40,0	43,8	38,4	24,0	21,3	26,8
SO ORP Holice	10,6	13,0	9,4	43,1	51,2	38,7	23,1	19,5	25,8
SO ORP Pardubice	9,7	10,6	9,4	39,9	42,1	38,5	22,8	21,8	26,7
SO ORP Přelouč	8,9	-	9,0	38,1	-	36,8	25,6	-	27,8
okres Svitavy	9,8	9,8	10,0	41,6	41,7	39,8	25,1	22,6	29,3
SO ORP Litomyšl	10,9	9,3	9,5	45,4	38,7	37,8	16,8	13,7	22,5
SO ORP Moravská Třebová	9,2	-	9,6	39,4	-	38,3	39,6	-	37,2
SO ORP Polička	9,9	14,5	10,0	41,6	61,0	40,6	12,4	14,8	22,2
SO ORP Svitavy	9,2	9,8	10,6	39,8	42,6	41,4	28,8	34,8	31,1
okres Ústí nad Orlicí	10,6	10,3	10,3	44,0	41,0	41,7	25,3	24,3	31,1
SO ORP Česká Třebová	9,8	-	9,6	40,9	-	39,9	29,7	-	33,8
SO ORP Králupy	10,8	-	9,9	44,3	-	40,6	39,0	-	40,8
SO ORP Lanškroun	10,9	13,8	10,4	44,6	51,0	40,6	29,4	26,8	32,5
SO ORP Ústí nad Orlicí	10,8	9,9	10,6	46,6	39,9	44,9	23,1	23,0	32,1
SO ORP Vysoké Mýto	10,0	6,8	10,7	42,7	28,5	43,7	20,2	32,1	28,3
SO ORP Žamberk	10,9	-	10,0	43,9	-	38,9	20,8	-	27,7

Ukazatelem, u kterého pozorujeme při srovnání venkovských a městských oblastí výrazné rozdíly, je **podíl živě narozených dětí mimo manželství** na celkovém počtu živě narozených. Ve venkovských obcích v kraji se v průměru let 2001 až 2008 ročně narodilo mimo manželství 24,2 % dětí, což je téměř o čtyři procentní body méně než v městském prostoru kraje (28,1 %), ale zároveň o 1,7 p. b. více než v přechodném prostoru. Nižší podíl nemanželsky narozených dětí ve venkovských obcích ve srovnání s městskými oblastmi je typický pro všechny SO ORP s výjimkou Moravskotřebovska. Venkovský prostor Moravskotřebovska se vyznačuje vůbec nejvyšším podílem nemanželsky narozených dětí – 39,6 %, s 39,0 % ho následuje Králupy. Pro oba tyto správní obvody ORP jsou charakteristické vysoce nadprůměrné podíly narozených mimo manželství také v městském prostoru. Největší rozdíly v podílu dětí narozených mimo manželství mezi městem a venkovem byly zjištěny v SO ORP Polička (téměř 10 p. b.) a Ústí nad Orlicí (o 9 p. b. méně ve venkovském prostoru než v městském). Nejvyrovnanější podíl nemanželsky narozených dětí pak byl v průměru let 2001 – 2008 typický pro Chrudimsko (23,9 % na „venkově“ proti 25,2 % ve „městě“).

Graf 8 Živě narození mimo manželství a věřící obyvatelstvo ve venkovském prostoru SO POÚ Pardubického kraje

K porovnání rozdílů v **úmrtnosti** mezi jednotlivými vymezenými prostory v rámci Pardubického kraje použijeme tzv. hrubou míru úmrtnosti, která udává počet zemřelých na 1 000 obyvatel středního stavu. Jedná se o nejjednodušší ukazatel používaný k vyjádření úrovně úmrtnosti a je třeba si při jeho interpretaci uvědomit, že je ovlivněn věkovou strukturou zkoumané populace, což poněkud snižuje jeho vypovídací schopnost. Tzv. standardizovaná míra úmrtnosti, při jejímž výpočtu je vliv věkové struktury odstraněn a je tak pro porovnávání regionálních rozdílů vhodnější, byla použita při mezikrajském srovnání ve čtvrté kapitole publikace.

Tab. 2.2.3 Úmrtnost v letech 2001 až 2008 (roční průměr)

Území	Zemřeli na 1 000 obyvatel			Příčiny úmrtí (%)								
				novotvary			nemoci oběhové soustavy			vnější příčiny		
	V	P	M	V	P	M	V	P	M	V	P	M
Pardubický kraj	10,5	10,2	10,0	24,7	24,9	26,0	52,8	52,2	51,2	6,4	5,9	6,3
okres Chrudim	11,7	10,2	10,2	25,1	27,1	24,6	53,5	50,8	52,2	5,8	5,7	6,2
SO ORP Hlinsko	11,7	11,2	9,4	21,7	27,8	25,4	56,6	51,3	50,0	5,1	3,8	7,8
SO ORP Chrudim	11,7	10,1	10,4	26,3	27,0	24,4	52,4	50,6	52,7	6,0	6,1	5,9
okres Pardubice	10,5	9,8	10,1	24,0	24,6	27,0	53,0	53,5	51,0	7,1	6,5	6,1
SO ORP Holice	11,2	10,6	11,5	19,9	24,9	28,4	56,2	54,1	50,4	7,0	6,2	5,5
SO ORP Pardubice	9,5	9,6	9,9	25,0	24,5	27,5	52,2	53,3	50,7	6,5	6,6	6,0
SO ORP Přelouč	10,8	-	11,7	25,6	-	22,6	51,7	-	54,0	7,5	-	7,1
okres Svitavy	10,3	12,4	10,1	26,4	21,9	25,4	48,7	52,2	47,9	6,4	5,1	6,9
SO ORP Litomyšl	9,3	14,1	10,0	24,1	17,5	25,8	50,5	56,5	45,0	6,7	3,6	6,6
SO ORP Moravská Třebová	10,3	-	11,5	25,4	-	23,2	49,1	-	50,9	6,2	-	6,7
SO ORP Polička	10,6	9,0	9,5	29,2	31,6	27,6	47,8	39,5	44,9	6,0	5,3	6,3
SO ORP Svitavy	11,3	10,8	9,6	28,0	27,7	25,9	46,9	46,9	48,6	6,8	7,5	7,4
okres Ústí nad Orlicí	9,9	8,6	9,7	23,3	26,1	26,1	56,0	51,7	52,9	6,3	6,0	6,3
SO ORP Česká Třebová	9,7	-	10,0	23,8	-	27,2	56,6	-	51,3	5,3	-	7,2
SO ORP Králupy	14,9	-	8,4	16,8	-	27,7	63,7	-	50,6	6,4	-	5,4
SO ORP Lanškroun	9,3	7,9	8,3	25,2	30,0	27,0	55,3	44,3	53,3	6,2	10,0	5,9
SO ORP Ústí nad Orlicí	10,1	8,9	11,4	22,7	25,4	22,9	56,6	52,6	56,5	4,7	5,2	5,8
SO ORP Vysoké Mýto	9,9	7,3	9,9	25,4	26,7	26,7	51,6	56,7	51,9	7,2	6,7	7,1
SO ORP Žamberk	8,5	-	8,4	23,7	-	27,1	55,5	-	52,2	6,5	-	5,1

Hrubá míra úmrtnosti ve venkovském prostoru Pardubického kraje dosáhla v průměru let 2001 až 2008 hodnoty 10,5 ‰, v přechodném prostoru 10,2 ‰ a v městském prostoru 10,0 ‰. Vyšší hodnoty hrubé míry úmrtnosti ve venkovských obcích ve srovnání s městskými byly zjištěny v osmi SO ORP kraje, ve zbývajících sedmi správních obvodech byla situace opačná. Nejvýraznější rozdíl v intenzitě úmrtnosti mezi venkovem a městem nacházíme na Králicku, úmrtnost 14,9 ‰ ve venkovském prostoru tohoto obvodu je nejvyšší ze všech správních obvodů v kraji. Králicko je typické vysokou intenzitou úmrtnosti (nejen v rámci Pardubického kraje, ale i při srovnání všech SO ORP České republiky), zejména pak vysokou úmrtností na nemoci oběhové soustavy, což souvisí s geografickou odlehlostí tohoto regionu, a tím zhoršenou dostupností rychlé lékařské pomoci.

Obecně lze říci, že více osob umírá na novotvary v městském prostoru a na nemoci oběhové soustavy ve venkovském prostoru. Vyšší úmrtnost na **novotvary** je v kraji typická pro okres Svitavy, na Poličsku a Svitavsku byly ve sledovaném období ve venkovském prostoru zjištěny vůbec nejvyšší podíly zemřelých na tuto příčinu smrti (29,2 ‰, resp. 28,0 ‰). V městském a přechodném prostoru svitavského okresu byl podíl zemřelých na novotvary naopak pod průměrem kraje. Nejvyšší podíl zemřelých na **nemoci oběhové soustavy** nacházíme vedle již zmiňovaného Králicka (téměř 64 ‰ ve venkovském prostoru) ve venkovských obcích správních obvodů ORP Česká Třebová, Ústí nad Orlicí a Hlinsko (shodně 56,6 ‰). Zemřelí na **vnější příčiny** tvořili v průměru let 2001 – 2008 ve venkovském prostoru Pardubického kraje 6,4 ‰, v městském prostoru 6,3 ‰ a v přechodném prostoru 5,9 ‰. Podíly zemřelých na tuto příčinu byly v jednotlivých regionech kraje ve venkovských i městských obcích poměrně vyrovnané.

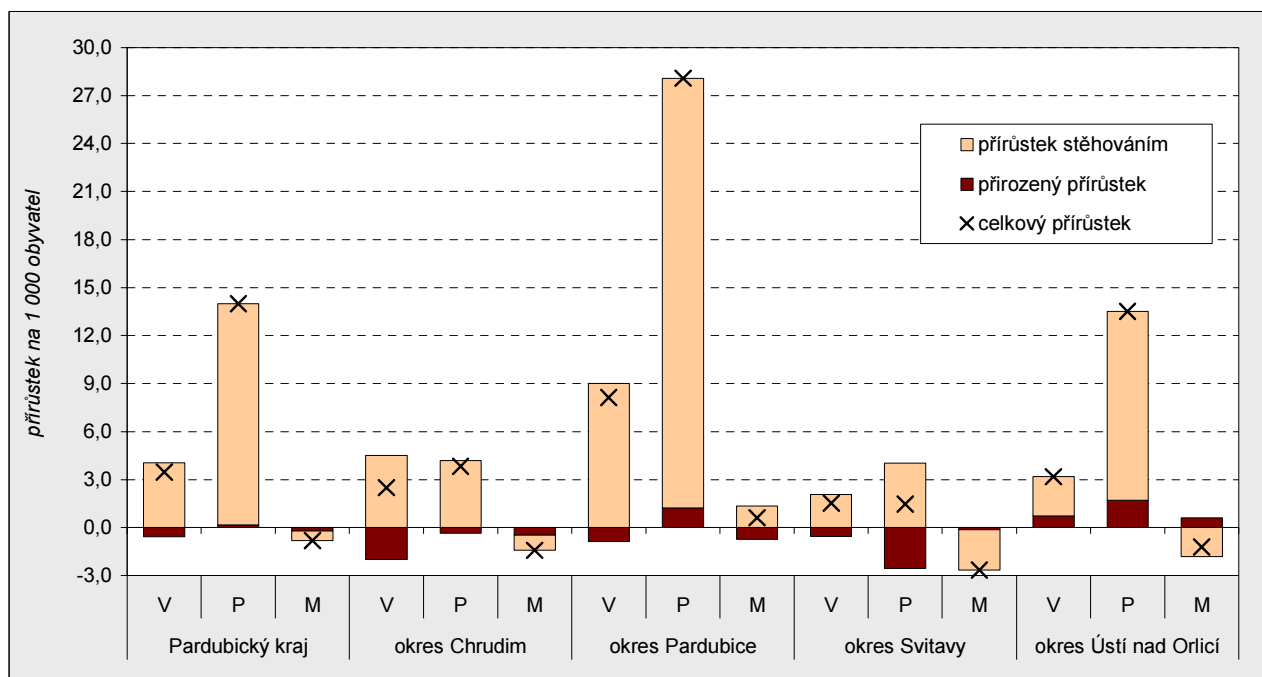
Venkovský a přechodný prostor Pardubického kraje se vyznačuje ve srovnání s městským prostorem nižší úrovní **sňatečnosti**: průměrná roční hrubá míra sňatečnosti (počet sňatků na 1 000 obyvatel) v letech 2001 – 2008 zde byla 4,7 ‰, zatímco v městském prostoru dosáhla hodnoty 5,1 ‰. Pouze ve čtyřech správních obvodech ORP byla ve sledovaném období vyšší intenzita sňatečnosti ve venkovském prostoru než v městském: na Poličsku, Králicku, Vysokomýtsku a Žambersku.

Ve všech regionech také zjišťujeme ve sledovaném období nižší intenzitu **rozvodovosti** ve venkovských oblastech ve srovnání s městskými. Hrubá míra rozvodovosti dosáhla v průměru let 2001 – 2008 ve venkovském prostoru kraje 2,1 ‰, což je o jeden bod méně než v městském prostoru a o 0,3 bodu méně než v přechodném prostoru.

Tab. 2.2.4 Sňatečnost, rozvodovost a potratovost v letech 2001 až 2008 (roční průměr)

Území	na 1 000 obyvatel											
	Sňatky			Rozvody			Potraty			Umělá přerušení těhotenství		
	V	P	M	V	P	M	V	P	M	V	P	M
Pardubický kraj	4,7	4,7	5,1	2,1	2,4	3,1	2,7	2,9	3,8	1,6	1,7	2,2
okres Chrudim	4,5	4,5	4,8	2,0	2,2	2,9	2,8	3,4	4,0	1,7	2,1	2,2
SO ORP Hlinsko	4,4	4,1	4,4	1,4	1,9	2,6	2,7	3,0	3,5	1,5	2,0	1,9
SO ORP Chrudim	4,5	4,5	4,9	2,1	2,2	3,0	2,8	3,5	4,1	1,7	2,1	2,3
okres Pardubice	4,7	4,8	5,4	2,5	2,7	3,4	2,2	2,7	3,0	1,3	1,5	1,8
SO ORP Holice	4,6	4,6	5,1	2,2	2,6	2,8	2,1	3,6	3,2	1,2	2,0	2,0
SO ORP Pardubice	4,8	4,8	5,5	2,2	2,7	3,4	2,2	2,4	2,9	1,4	1,4	1,7
SO ORP Přelouč	4,9	-	5,1	2,8	-	3,3	2,4	-	3,3	1,4	-	2,0
okres Svitavy	4,6	4,8	4,9	2,1	2,2	2,8	3,2	2,7	4,5	1,9	1,5	2,7
SO ORP Litomyšl	4,7	4,8	5,0	1,9	1,9	2,3	2,9	2,8	4,4	1,7	1,6	2,7
SO ORP Moravská Třebová	4,3	-	4,9	2,5	-	2,9	3,3	-	4,2	2,1	-	2,9
SO ORP Polička	4,9	4,5	4,3	1,7	1,4	2,0	3,1	1,7	3,8	1,7	0,9	2,1
SO ORP Svitavy	4,8	4,8	5,2	2,0	2,6	3,4	3,5	2,7	5,1	2,2	1,4	2,8
okres Ústí nad Orlicí	4,8	4,9	4,9	2,0	2,1	3,0	2,5	2,9	4,2	1,5	1,6	2,6
SO ORP Česká Třebová	4,4	-	4,8	1,7	-	3,2	1,7	-	4,2	0,9	-	2,7
SO ORP Králíky	5,1	-	4,6	2,1	-	2,8	2,9	-	3,8	1,8	-	2,1
SO ORP Lanškroun	4,8	7,0	5,4	2,0	3,0	2,9	3,0	4,9	4,4	1,6	3,0	2,5
SO ORP Ústí nad Orlicí	4,5	4,4	5,0	1,9	2,0	3,1	2,2	2,6	4,5	1,3	1,2	2,8
SO ORP Vysoké Mýto	4,9	5,3	4,8	1,9	1,5	2,9	2,3	2,2	4,4	1,7	1,7	2,7
SO ORP Žamberk	4,8	-	4,6	2,0	-	3,1	2,4	-	3,6	1,4	-	2,2

O více než čtvrtinu nižší byl ve venkovském prostoru ve srovnání s prostorem městským relativní počet **potratů** celkem i umělých přerušení těhotenství. Průměrný roční počet potratů na 1 000 obyvatel byl v letech 2001 – 2008 ve venkovských obcích 2,7 oproti 3,8 v městských obcích, přechodný prostor se hodnotou 2,9 ‰ blížil prostoru venkovskému. Podprůměrné hodnoty ve srovnání s průměrem kraje byly ve sledovaném období pozorovány ve všech třech vymezených prostorech okresu Pardubice, a to jak u potratů celkem, tak u umělých přerušení těhotenství. Nadprůměrnou potratovost pak nacházíme v okrese Svitavy, a to jak v obcích venkovského, tak i městského prostoru.

Graf 9 Pohyb obyvatelstva v okresech Pardubického kraje v letech 2001 až 2008 (roční průměr)

Průměrný roční **celkový přírůstek** obyvatelstva dosáhl v Pardubickém kraji v letech 2001 – 2008 hodnoty 1,7 ‰ a jak je vidět z grafu č. 9, podílely se na něm vysoké přírůstky obyvatelstva stěhováním ve venkovském a zejména pak přechodném prostoru kraje. Kladný přirozený přírůstek byl zaznamenán pouze v přechodném prostoru kraje – byl však velmi nízký, takže kraj jako celek ve sledovaném období obyvatele přirozenou měnou ztrácel (tzn. počty zemřelých převyšovaly počty narozených).

Tab. 2.2.5 Pohyb obyvatelstva v letech 2001 až 2008 (roční průměr)

na 1 000 obyvatel

Území ¹⁾	Přirozený přírůstek			Přírůstek stěhováním			Celkový přírůstek		
	V	P	M	V	P	M	V	P	M
Pardubický kraj	-0,6	0,1	-0,2	4,0	13,8	-0,6	3,5	14,0	-0,8
okres Chrudim	-2,0	-0,4	-0,5	4,5	4,2	-0,9	2,5	3,8	-1,4
SO ORP Hlinsko	-2,2	-0,7	-0,3	1,9	0,4	-3,3	-0,3	-0,4	-3,6
SO ORP Chrudim	-1,9	-0,3	-0,5	5,4	4,9	-0,4	3,5	4,6	-0,9
SO POÚ Heřmanův Městec	-0,9	-	-8,8	4,7	-	12,0	3,8	-	3,3
SO POÚ Chrast	-1,2	1,1	-1,4	3,3	4,3	1,4	2,2	5,4	0,0
SO POÚ Chrudim	-0,1	-	1,0	11,9	-	-2,9	11,8	-	-1,9
SO POÚ Nasavrky	-4,5	-	1,1	-0,6	-	14,6	-5,1	-	15,7
SO POÚ Skuteč	-6,6	-1,2	-1,1	4,7	2,8	0,5	-1,8	1,6	-0,6
SO POÚ Třemošnice	-3,3	-0,4	0,0	-2,0	11,8	-8,2	-5,3	11,4	-8,2
okres Pardubice	-0,9	1,2	-0,7	9,0	26,9	1,4	8,1	28,1	0,6
SO ORP Holice	-0,7	2,3	-2,1	12,2	26,3	7,1	11,5	28,6	5,0
SO ORP Pardubice	0,3	1,0	-0,4	8,6	27,0	1,4	8,9	28,0	1,0
SO POÚ Lázně Bohdaneč	-0,2	-1,4	2,2	8,2	12,2	8,1	8,0	10,8	10,3
SO POÚ Pardubice	0,8	1,0	-0,6	9,0	27,3	1,1	9,8	28,3	0,5
SO ORP Přelouč	-1,9	-	-2,7	7,5	-	-2,0	5,6	-	-4,6
SO POÚ Chvaletice	-1,4	-	-0,8	-0,4	-	0,5	-1,8	-	-0,4
SO POÚ Přelouč	-2,1	-	-3,4	10,0	-	-2,9	7,9	-	-6,3
okres Svitavy	-0,5	-2,6	-0,1	2,1	4,0	-2,5	1,5	1,5	-2,7
SO ORP Litomyšl	1,5	-4,8	-0,5	3,1	6,5	-2,4	4,6	1,7	-2,8
SO ORP Moravská Třebová	-1,1	-	-1,8	0,5	-	-2,7	-0,6	-	-4,5
SO POÚ Jevíčko	-3,4	-	0,8	2,0	-	2,0	-1,5	-	2,8
SO POÚ Moravská Třebová	-0,2	-	-2,5	-0,1	-	-3,9	-0,2	-	-6,4
SO ORP Polička	-0,8	5,5	0,5	2,4	5,2	-4,6	1,6	10,7	-4,1
SO ORP Svitavy	-2,1	-1,0	1,0	2,7	0,7	-1,3	0,5	-0,3	-0,3
okres Ústí nad Orlicí	0,7	1,7	0,6	2,5	11,8	-1,8	3,2	13,5	-1,2
SO ORP Česká Třebová	0,2	-	-0,4	5,5	-	-5,6	5,6	-	-6,0
SO ORP Králíky	-4,1	-	1,6	1,0	-	-7,0	-3,2	-	-5,4
SO ORP Lanškroun	1,6	6,0	2,1	1,1	64,5	0,7	2,6	70,4	2,8
SO ORP Ústí nad Orlicí	0,6	1,0	-0,7	7,3	1,3	-3,6	7,9	2,4	-4,4
SO ORP Vysoké Mýto	0,0	-0,5	0,8	2,4	7,5	1,5	2,4	7,0	2,3
SO POÚ Choceň	1,5	-	-1,1	3,6	-	2,6	5,0	-	1,4
SO POÚ Vysoké Mýto	-1,3	-0,5	2,2	1,3	7,5	0,7	0,1	7,0	3,0
SO ORP Žamberk	2,4	-	1,6	1,8	-	-0,5	4,2	-	1,1
SO POÚ Jablonné nad Orlicí	1,9	-	0,4	-0,1	-	7,9	1,8	-	8,2
SO POÚ Letohrad	1,5	-	2,1	-0,1	-	-1,2	1,4	-	0,9
SO POÚ Žamberk	2,9	-	1,7	3,5	-	-4,1	6,4	-	-2,4

¹⁾ shoduje-li se území SO ORP s SO POÚ, není zde SO POÚ samostatně uvedeno

Průměrný roční **přirozený přírůstek** obyvatel dosáhl ve venkovském prostoru kraje hodnoty -0,6 ‰. K úbytkům obyvatel přirozenou měnou docházelo ve venkovských obcích všech okresů kraje s výjimkou okresu Ústí nad Orlicí, jehož venkovský prostor se vyznačuje nadprůměrnou intenzitou porodnosti a nižší úrovní úmrtnosti. Kladné přírůstky obyvatel přirozenou měnou zaznamenaly všechny jeho SO ORP kromě Králícka, pro které je typická, jak již bylo zmíněno, vysoká úmrtnost. V přechodném prostoru kraje činil přirozený přírůstek 0,1 ‰ – na kladné hodnotě se podílely obce v přechodném prostoru okresu Pardubice (1,2 ‰) a Ústí nad Orlicí (1,7 ‰). V SO ORP Lanškroun dosáhl přirozený přírůstek vůbec nejvyšší hodnoty (v rámci všech vymezených prostorů v kraji) 6,0 ‰, a to zejména díky rozvoji bytové výstavby v tomto regionu a s ním souvisejícím příchodem mladých rodin. V městském prostoru Pardubického kraje docházelo ve sledovaném období, stejně jako ve venkovském prostoru, k úbytku obyvatel přirozenou měnou (-0,2 ‰). Kladný přírůstek nacházíme opět pouze v okrese Ústí nad Orlicí, s výjimkou Českořebovska a Orlickoústecka získávaly přirozenou měnou obyvatelstvo městské obce všech jeho správních obvodů ORP.

Výrazné rozdíly mezi jednotlivými vymezenými prostory v Pardubickém kraji vidíme při pohledu na **migrační přírůstky** v letech 2001 až 2008. Přírůstek obyvatel stěhováním dosáhl ve venkovském prostoru hodnoty 4,0 ‰. Kladné migrační saldo měly venkovské oblasti všech okresů kraje, relativně nejvíce obyvatel získal díky stěhování venkovský prostor okresu Pardubice, nadprůměrných hodnot dosáhl také všechny jeho správní obvody obcí s rozšířenou působností. Na velmi vysokém přírůstku obyvatelstva v přechodném

prostoru kraje (13,8 ‰) souvisejícím s procesem suburbanizace se nejvýrazněji podílel okres Pardubice. Migrační přírůstek ve sledovaném období zde byl ve srovnání s krajským průměrem téměř dvojnásobný, zásluhu na tom měla především intenzivní bytová výstavba v zázemí krajského města a na Holicku. Zdaleka nejvyšším průměrným ročním přírůstkem obyvatel stěhováním v přechodném prostoru (opět v souvislosti s bytovou výstavbou, a to v jediné obci přechodného prostoru tohoto regionu – Rudolticích) se vyznačoval SO ORP Lanškroun – 64,5 ‰. Úbytek obyvatel stěhováním v městském prostoru kraje je následkem odchodu obyvatel na venkov a do zázemí velkých měst – v námi sledovaném období dosáhl průměrné roční hodnoty -0,6 ‰. V kraji však nalezneme i několik regionů (zejména v sousedství Chrudimi a Pardubic), v jejichž městském prostoru byly zaznamenány poměrně vysoké migrační přírůstky (SO POÚ Heřmanův Městec, Nasavrky, Holic, Lázně Bohdaneč).

Celkový přírůstek obyvatel, který je součtem přirozeného a migračního přírůstku, byl tedy ve sledovaném období určován zejména stěhováním obyvatelstva. Ve venkovském prostoru Pardubického kraje činil průměrný roční celkový přírůstek obyvatel 3,5 ‰, kladné přírůstky byly zaznamenány ve venkovských oblastech všech okresů kraje a také ve dvanácti SO ORP. Výjimkou bylo pouze Hlinecko, Moravskotřebovsko a Králícko, kde celkový úbytek počtu obyvatel zapříčinily úbytky obyvatel přirozenou měnou. V přechodném prostoru kraje dosáhl celkový přírůstek na 1 000 obyvatel hodnoty 14,0 ‰. Nejvyšší přírůstky se týkaly (v souvislosti s výše popsanou vysokou migrační aktivitou) okresu Pardubice a jeho SO ORP a dále díky SO ORP Lanškroun také okresu Ústí nad Orlicí. Celkový úbytek obyvatelstva v městských oblastech kraje činil -0,8 ‰ a s výjimkou okresu Pardubice se týkal opět všech okresů kraje.

Tab. 2.2.6 Stěhování mezi obcemi v letech 2005 až 2008^{*)}

Území	Přistěhovalí do obcí v kraji		Vystěhovalí z obcí v kraji		Přírůstek stěhováním v obcích kraje						
	do V + P	do M	z V + P	z M	celkem	ve venkovském a přechodném prostoru kraje (V + P)			v městském prostoru kraje (M)		
						celkem	s V a P ¹⁾	s M ²⁾	celkem	s V a P ¹⁾	s M ²⁾
Pardubický kraj	24 049	23 720	19 087	28 143	539	4 962	305	4 657	-4 423	-3 867	-556
okres Chrudim	5 434	4 442	4 629	5 238	9	805	8	797	-796	-557	-239
SO ORP Hlinsko	953	525	843	739	-104	110	-10	120	-214	-104	-110
SO ORP Chrudim	4 481	3 917	3 786	4 499	113	695	18	677	-582	-453	-129
okres Pardubice	7 263	9 992	4 533	10 938	1 784	2 730	109	2 621	-946	-1 788	842
SO ORP Holic	1 503	660	920	582	661	583	68	515	78	-7	85
SO ORP Pardubice	4 211	8 285	2 391	9 210	895	1 820	-17	1 837	-925	-1 680	755
SO ORP Přelouč	1 549	1 047	1 222	1 146	228	327	58	269	-99	-101	2
okres Svitavy	5 201	3 546	4 472	4 546	-271	729	160	569	-1 000	-544	-456
SO ORP Litomyšl	1 603	738	1 322	912	107	281	23	258	-174	-123	-51
SO ORP Moravská Třebová	1 295	906	1 241	1 212	-252	54	46	8	-306	-120	-186
SO ORP Polička	876	610	659	935	-108	217	11	206	-325	-200	-125
SO ORP Svitavy	1 427	1 292	1 250	1 487	-18	177	80	97	-195	-101	-94
okres Ústí nad Orlicí	6 151	5 740	5 453	7 421	-983	698	28	670	-1 681	-978	-703
SO ORP Česká Třebová	335	875	258	1 249	-297	77	-18	95	-374	-208	-166
SO ORP Králíky	519	286	514	425	-134	5	-10	15	-139	-78	-61
SO ORP Lanškroun	1 752	712	1 334	980	150	418	123	295	-268	-142	-126
SO ORP Ústí nad Orlicí	956	1 009	796	1 476	-307	160	9	151	-467	-284	-183
SO ORP Vysoké Mýto	1 165	1 549	1 101	1 758	-145	64	-6	70	-209	-164	-45
SO ORP Žamberk	1 424	1 309	1 450	1 533	-250	-26	-70	44	-224	-102	-122

^{*)} pohyb obyvatel mezi obcemi ČR (stěhování uvnitř i přes hranice daného území; bez zohlednění zahraničního stěhování)

¹⁾ ve vztahu k obcím venkovského a přechodného prostoru

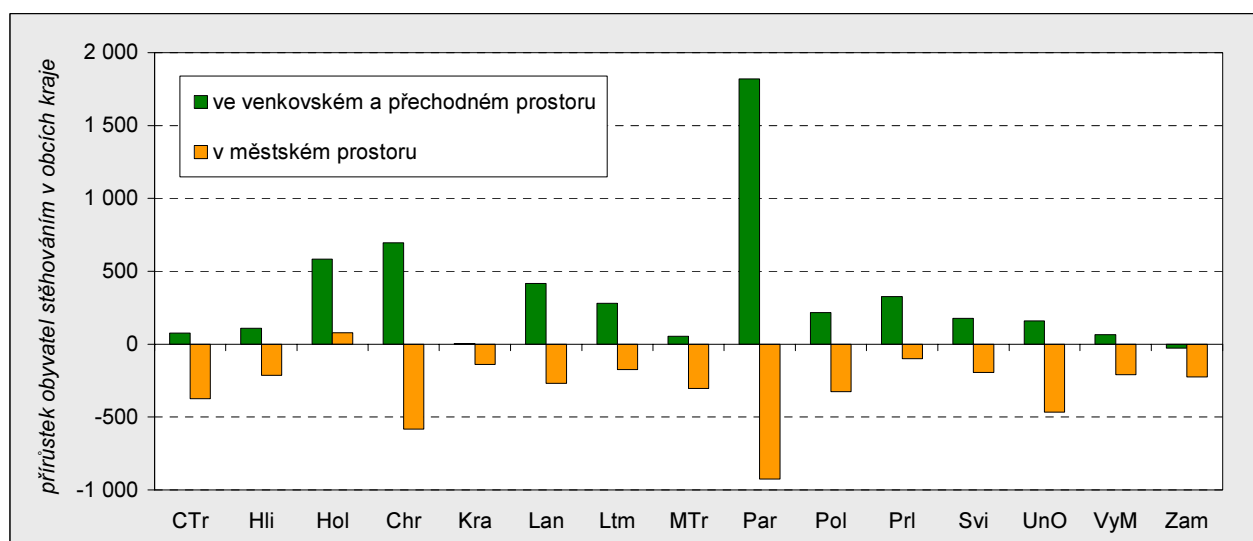
²⁾ ve vztahu k obcím městského prostoru

Již zmiňovaný trend odlivu obyvatel měst do jejich zázemí a na venkov můžeme dokumentovat i na datech tabulky č. 2.2.6. Jsou v ní údaje o stěhování do a z obcí Pardubického kraje v letech 2005 – 2008 (zahrnutý jsou zde jak případy stěhování mezi jednotlivými obcemi v kraji, tak stěhující se přes hranice Pardubického kraje, bez zohlednění zahraničního stěhování) doplněné o informaci, jakého typu vymezeného prostoru se stěhování týkalo. Počty **přistěhovalých** do obcí venkovského a přechodného prostoru na straně jedné a do městských obcí na straně druhé jsou poměrně vyrovnané. Ve všech okresech kraje, kromě pardubického, nacházíme mírnou převahu přistěhovalých osob do obcí venkovského a přechodného prostoru. U **vystěhovalých** je na úrovni kraje vidět převaha počtu vystěhovalých z městských obcí oproti vystěhovalým z venkovského a přechodného prostoru.

Celkový téměř pětisetisícový **migrační přírůstek** venkova a přechodného prostoru Pardubického kraje v období let 2005 – 2008 byl z 94 % tvořen příchodem obyvatel z měst. Obdobnou situaci nalezneme ve všech regionech, nejmarkantnější je opět v okrese Pardubice – odchod obyvatel krajského města do jeho

zázemí způsobil vysoký migrační přírůstek ve venkovském a přechodném prostoru SO ORP Pardubice. Městský prostor kraje přišel během sledovaných čtyř let stěhováním na území ČR o téměř 4,5 tis. obyvatel. Poměrně vysoká záporná migrační salda nacházíme ve všech okresech a správních obvodech ORP kraje. Jedinou výjimku tvořilo s kladným přírůstkem stěhováním ve výši 78 osob (bez zahraničního) Holicko, kde intenzivní bytová výstavba probíhala i přímo v městském prostoru a přitáhla tak obyvatelstvo i sem.

Graf 10 Přírůstky obyvatel stěhováním¹⁾ v obcích SO ORP Pardubického kraje v letech 2005 až 2008

¹⁾ bez zahraničního stěhování

Údaje zjištěné prostřednictvím sčítání lidu, domů a bytů umožňují charakterizovat odlišnosti ve **vzdělanostní struktuře** obyvatelstva v jednotlivých vymezených typech území. Obyvatelé s vyšší mírou vzdělanosti se koncentrují především do měst, která disponují širší sítí školských zařízení a zároveň poskytují větší možnosti pracovního uplatnění osobám s vyšší kvalifikací. Pro venkovský a přechodný prostor v kraji je proto typické vyšší zastoupení osob se základním vzděláním (vč. neukončeného) a osob se středním odborným vzděláním bez maturity (vč. vyučených) ve srovnání s městským prostorem.

Tab. 2.2.7 Obyvatelstvo ve věku 15 a více let podle vzdělání k 1. 3. 2001

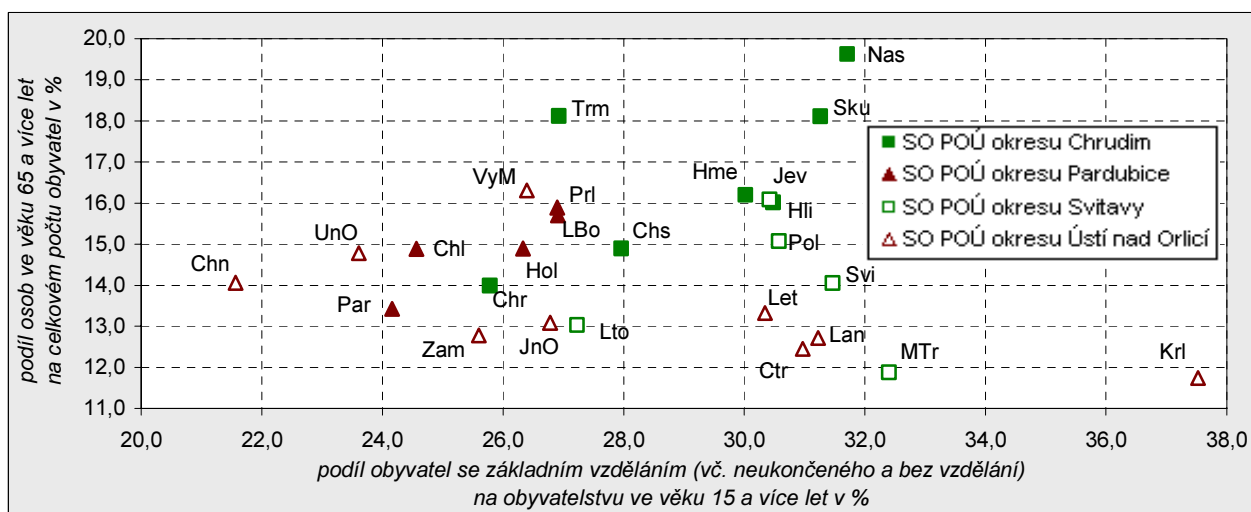
Zdroj: SLDB 2001

v %

Území	Nejvyšší dokončené vzdělání											
	základní, neukončené a bez vzdělání			vyučení a střední odborné bez maturity			úplné střední s maturitou, vyšší odborné a nástavbové			vysokoškolské		
	V	P	M	V	P	M	V	P	M	V	P	M
Pardubický kraj	28,5	24,9	20,4	45,7	44,4	38,0	21,4	24,8	31,6	3,5	4,8	9,0
okres Chrudim	28,9	25,8	21,6	46,4	44,9	39,9	20,5	24,0	29,4	3,4	4,2	7,7
SO ORP Hlinsko	30,5	26,5	22,3	46,5	44,3	44,6	19,7	24,7	27,1	2,8	3,7	5,7
SO ORP Chrudim	28,3	25,7	21,4	46,4	45,0	38,9	20,8	23,8	29,9	3,6	4,3	8,2
okres Pardubice	26,1	22,7	18,1	46,8	43,7	36,9	22,5	26,0	33,0	3,9	6,2	10,8
SO ORP Holice	26,3	23,4	22,0	46,6	41,9	44,9	22,9	26,1	27,2	3,7	7,9	5,2
SO ORP Pardubice	25,6	22,5	17,3	46,8	44,2	35,7	22,7	26,0	34,0	4,0	5,8	11,7
SO ORP Přelouč	26,3	-	22,8	46,8	-	42,2	22,1	-	28,1	3,9	-	6,2
okres Svitavy	30,3	27,0	22,8	45,9	45,8	38,2	19,9	22,6	29,9	3,2	4,0	8,0
SO ORP Litomyšl	27,2	26,8	21,0	44,1	43,3	34,5	24,0	24,9	33,7	4,1	4,7	10,1
SO ORP Moravská Třebová	31,8	-	24,6	47,2	-	39,0	17,6	-	27,3	2,5	-	8,0
SO ORP Polička	30,6	29,1	21,6	45,5	43,6	40,8	20,0	22,7	29,6	3,3	4,0	7,3
SO ORP Svitavy	31,5	27,0	23,1	46,4	49,1	38,3	18,4	19,9	29,9	3,1	3,1	7,3
okres Ústí nad Orlicí	28,1	25,5	21,2	44,3	43,5	38,1	22,8	26,4	32,3	3,7	4,0	7,7
SO ORP Česká Třebová	31,0	-	21,9	47,4	-	37,5	19,1	-	33,2	2,0	-	6,7
SO ORP Králupy	37,5	-	31,6	39,9	-	36,9	18,6	-	26,2	2,9	-	4,8
SO ORP Lanškroun	31,2	30,9	23,3	42,4	41,2	36,9	21,4	23,0	31,2	3,5	3,7	8,4
SO ORP Ústí nad Orlicí	23,6	24,8	20,6	45,9	43,7	35,5	25,2	27,0	33,7	4,5	4,0	9,3
SO ORP Vysoké Mýto	24,2	23,2	18,2	47,4	45,3	40,3	23,9	25,8	33,0	3,9	4,5	7,5
SO ORP Žamberk	26,7	-	20,4	43,9	-	39,4	24,5	-	31,6	4,1	-	7,7

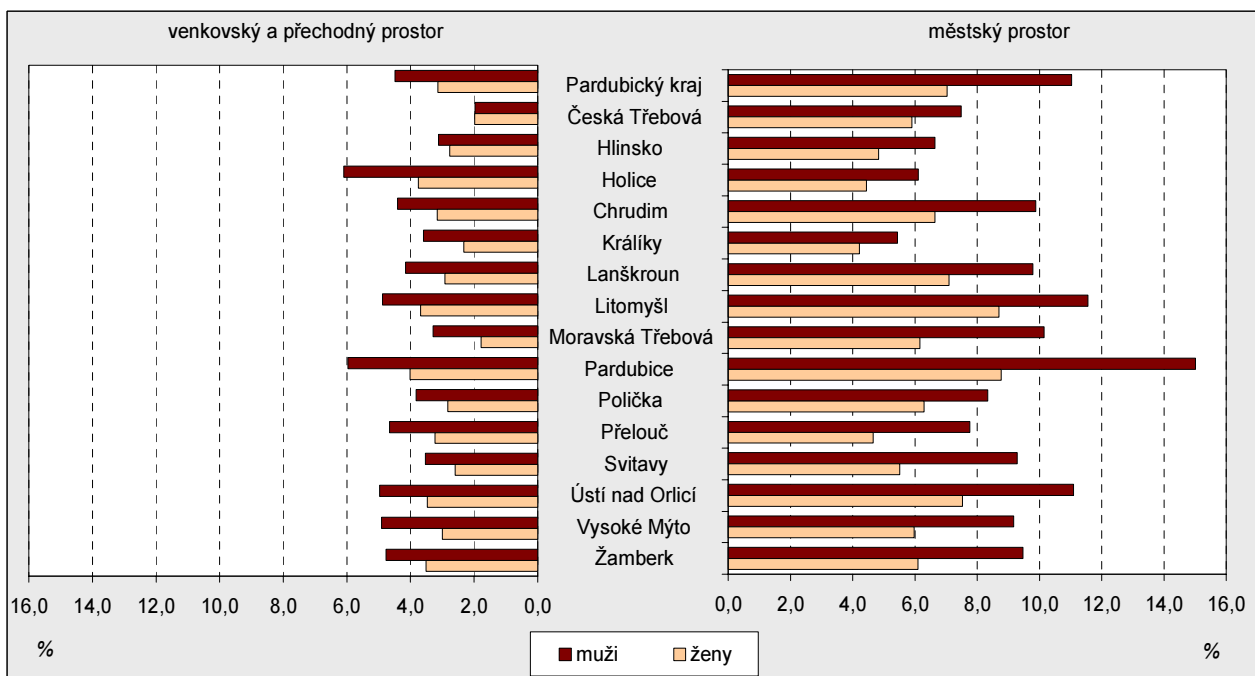
Ve venkovském prostoru kraje byly osoby se **základním a neukončeným vzděláním** zastoupeny 28,5 %, v městském prostoru byl jejich podíl na obyvatelstvu patnáctiletém a starším v roce 2001 o více než osm procentních bodů nižší. Nejvyšší podíl osob se základním vzděláním nacházíme ve venkovském prostoru okresu Svitavy (o 1,7 p. b. nad krajským průměrem), mezi správními obvody ORP pak na Králícku (37,5 %).

Graf 11 Obyvatelstvo se základním vzděláním a osoby ve věku 65 a více let ve venkovském prostoru SO POÚ Pardubického kraje k 1. 3. 2001

Téměř o osm procentních bodů vyšší je ve venkovských oblastech ve srovnání s městem rovněž zastoupení osob **vyučených a se středním odborným vzděláním bez maturity**. Podíl osob s **úplným středním vzděláním s maturitou** (vč. vyššího odborného a nástavbového) byl podle výsledků sčítání 2001 ve venkovských obcích kraje 21,4 %, zatímco v městských obcích žilo s tímto dosaženým typem vzdělání 31,6 % obyvatel.

Graf 12 Obyvatelstvo ve věku 15 a více let s vysokoškolským vzděláním podle pohlaví v SO ORP Pardubického kraje k 1. 3. 2001

Vysokoškoláci se ve venkovském prostoru na obyvatelstvu patnáctiletém a starším podíleli 3,5 %, v přechodném prostoru představovali 4,8 % obyvatelstva a v městských oblastech kraje 9,0 %. Nadprůměrným zastoupením vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva se vyznačuje venkovský prostor okresů Pardubice a Ústí nad Orlicí. Nejvyšší podíl vysokoškoláků byl podle dat sčítání zjištěn ve venkovském prostoru SO ORP Ústí nad Orlicí (4,5 %), Litomyšl a Žamberk (shodně 4,1 %); pouze dvě procenta obyvatelstva tvořili vysokoškoláci na Česko-třebovsku.

2.3. Ekonomika

Hodnocení ekonomiky z hlediska městských a venkovských oblastí je poznamenáno velkým nedostatkem relevantních dat na úrovni obcí. Nejrozsáhlejším šetřením, které zajišťuje data týkající se mj. i ekonomické stránky života obyvatel, je **sčítání lidu, domů a bytů** (SLDB). Při posledním sčítání v roce 2001 bylo zjišťováno i postavení v zaměstnání, z čehož se dá určit **intenzita podnikatelské aktivity** jako podíl osob samostatně výdělečně činných a zaměstnavatelů na ekonomicky aktivních celkem. V Pardubickém kraji byla nejvyšší intenzita podnikatelské aktivity ve městech (13,8 %), pouze o půl procentního bodu nižší byla v přechodném prostoru a ve venkovských obcích k 1. 3. 2001 podnikalo 12,3 % ekonomicky aktivních obyvatel. Podnikatelská aktivita se koncentrovala do měst ve všech okresech, zejména v okrese Pardubice a Chrudim; v okolí krajského města nejvíce do přechodného prostoru. V samotném venkovském prostoru vykázaly nejvyšší intenzitu podnikatelské aktivity obce v okrese Pardubice (14,7 %), nejnižší pak venkovské obce svitavského okresu (10,3 %).

Tab. 2.3.1 Vybrané ekonomické ukazatele

Území ¹⁾	Ekonomické subjekty ²⁾ na 1 000 obyvatel			Statistické jednotky typu podnik ^{2, 3)} na 1 000 obyvatel			Intenzita podnikatelské aktivity ⁴⁾ (%)		
	V	P	M	V	P	M	V	P	M
Pardubický kraj	192	196	225	103	110	121	12,3	13,3	13,8
okres Chrudim	199	184	218	113	103	126	13,3	12,6	14,7
SO ORP Hlinsko	195	221	218	111	127	116	12,5	15,5	14,4
SO ORP Chrudim	200	178	218	114	99	128	13,6	12,1	14,8
SO POÚ Heřmanův Městec	204	-	192	111	-	119	12,5	-	13,7
SO POÚ Chrást	190	177	188	104	98	117	12,7	11,5	16,0
SO POÚ Chrudim	208	-	236	125	-	137	14,9	-	15,3
SO POÚ Nasavrky	205	-	195	121	-	125	13,7	-	15,4
SO POÚ Skuteč	193	182	196	106	99	116	13,1	12,3	13,3
SO POÚ Třemošnice	199	167	180	111	98	100	14,0	12,8	13,6
okres Pardubice	214	217	246	113	124	129	14,7	15,2	14,9
SO ORP Holice	201	197	236	102	113	130	14,7	15,7	15,9
SO ORP Pardubice	222	222	250	119	127	130	14,3	15,1	14,9
SO POÚ Lázně Bohdaneč	213	208	207	115	115	105	14,5	19,2	13,2
SO POÚ Pardubice	232	222	252	124	127	132	13,9	15,0	15,0
SO ORP Přelouč	214	-	221	114	-	117	15,0	-	14,0
SO POÚ Chvaletice	222	-	204	112	-	101	13,4	-	14,8
SO POÚ Přelouč	211	-	227	115	-	122	15,5	-	13,7
okres Svitavy	167	182	205	89	100	112	10,3	11,9	13,0
SO ORP Litomyšl	175	186	246	96	109	140	11,5	14,0	15,9
SO ORP Moravská Třebová	154	-	182	82	-	97	8,9	-	11,0
SO POÚ Jevíčko	149	-	189	72	-	110	8,1	-	11,3
SO POÚ Moravská Třebová	156	-	180	86	-	94	9,2	-	11,0
SO ORP Polička	182	163	204	98	97	117	11,5	8,8	14,1
SO ORP Svitavy	163	180	201	85	89	105	9,9	10,0	12,3
okres Ústí nad Orlicí	197	181	213	101	98	110	11,9	12,1	12,2
SO ORP Česká Třebová	168	-	185	77	-	89	8,9	-	9,3
SO ORP Králupy	209	-	212	106	-	105	12,4	-	11,3
SO ORP Lanškroun	182	144	214	99	90	116	11,3	11,5	13,0
SO ORP Ústí nad Orlicí	197	191	228	100	101	117	13,2	12,4	12,5
SO ORP Vysoké Mýto	202	186	219	102	96	111	11,7	10,0	12,9
SO POÚ Choceň	208	-	214	105	-	114	12,5	-	13,2
SO POÚ Vysoké Mýto	196	186	222	98	96	108	10,9	10,0	12,8
SO ORP Žamberk	205	-	220	107	-	122	12,6	-	14,1
SO POÚ Jablonné nad Orlicí	190	-	202	104	-	115	11,7	-	14,5
SO POÚ Letohrad	183	-	193	108	-	103	10,9	-	11,1
SO POÚ Žamberk	220	-	258	108	-	146	13,5	-	16,8

¹⁾ shoduje-li se území SO ORP s SO POÚ, není zde SO POÚ samostatně uvedeno

²⁾ k 31. 12. 2008

³⁾ aktivní ekonomické subjekty dle statistických zjišťování a administrativních zdrojů

⁴⁾ podíl OSVČ a zaměstnavatelů na ekonomicky aktivních celkem k 1. 3. 2001 (zdroj: SLDB 2001)

Jedním z hlavních zdrojů aktuálních ekonomických dat za obce je **Registr ekonomických subjektů (RES)**, který eviduje všechny podnikatelské i nepodnikatelské subjekty, kterým bylo přiděleno identifikační číslo. Jedná se o veřejný seznam, který může poskytovat dobrý přehled o ekonomických subjektech až do úrovně

obcí z hlediska jejich právní formy, odvětví ekonomické činnosti, velikosti atd. Jeho úskalím je však to, že má pouze význam evidenční a jeho aktualizace probíhá na základě oznámení samotných ekonomických subjektů, dále ze statistických zjišťování a z externích zdrojů. Celkový počet ekonomických subjektů zahrnuje řadu fyzických či právnických osob, které svou činnost již ukončily a nebo na čas pozastavily. Z tohoto důvodu se samostatně sledují tzv. statistické jednotky typu podnik, tj. subjekty, u kterých byla zjištěna aktivita.

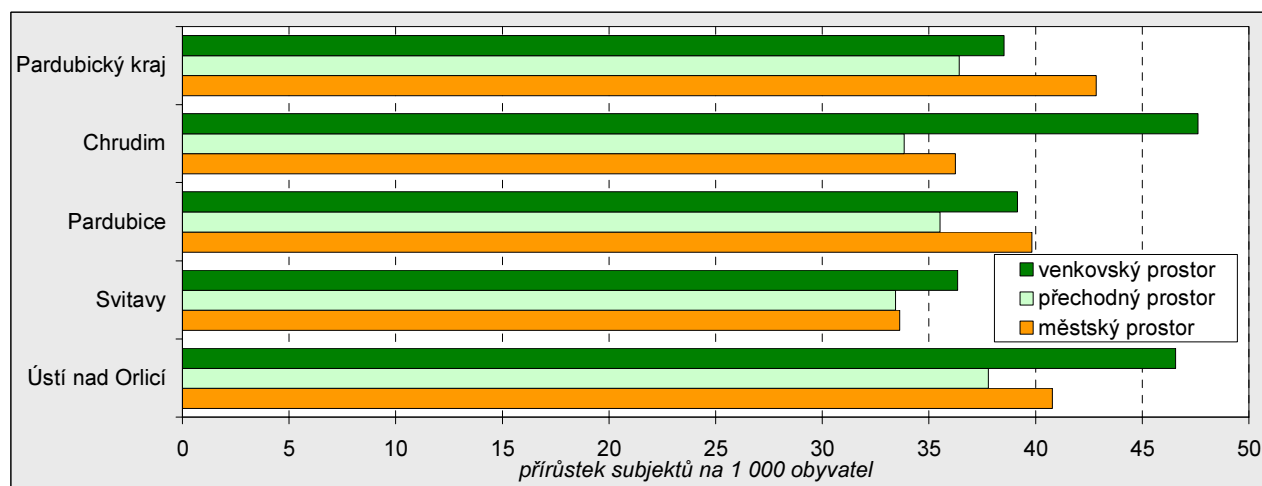
Tab. 2.3.2 Změna počtu ekonomických subjektů v letech 2001 až 2008

Území	Růst (pokles) počtu ekonomických subjektů (%)								
	celkem			ve zpracovatelském průmyslu napojeném na primární sektor ¹⁾			v terciárním sektoru		
	V	P	M	V	P	M	V	P	M
Pardubický kraj	32,3	37,1	19,9	27,7	27,9	23,2	30,0	34,6	17,3
okres Chrudim	34,1	26,3	18,6	23,0	-3,6	16,7	30,5	20,0	12,5
SO ORP Hlinsko	39,6	39,9	24,3	25,2	34,8	27,2	35,5	37,0	20,5
SO ORP Chrudim	32,4	23,6	17,4	21,9	-11,1	13,3	29,1	17,1	10,8
okres Pardubice	30,5	49,1	19,9	21,5	55,0	28,5	29,1	48,0	17,9
SO ORP Holice	25,7	62,5	25,7	6,9	43,3	16,0	26,8	67,4	23,9
SO ORP Pardubice	35,5	46,7	19,0	35,3	57,7	33,4	34,8	44,5	17,1
SO ORP Přelouč	29,3	-	25,0	20,6	-	4,2	25,9	-	24,1
okres Svitavy	29,3	23,9	17,1	20,4	16,8	16,5	27,2	21,0	15,6
SO ORP Litomyšl	28,8	24,5	14,8	20,4	19,1	28,7	27,8	24,6	14,5
SO ORP Moravská Třebová	31,5	-	19,0	8,1	-	7,0	28,3	-	17,0
SO ORP Polička	26,1	43,5	14,2	54,4	150,0	20,3	24,0	12,8	10,7
SO ORP Svitavy	30,5	20,8	19,0	10,7	2,3	14,1	27,4	17,7	18,2
okres Ústí nad Orlicí	34,4	40,4	22,5	46,2	43,7	26,2	32,3	39,4	20,7
SO ORP Česká Třebová	42,6	-	15,2	66,7	-	-9,8	46,7	-	15,6
SO ORP Králupy	39,7	-	30,1	60,0	-	71,4	38,6	-	25,5
SO ORP Lanškroun	35,1	76,8	26,1	47,3	83,3	37,7	27,0	56,0	23,3
SO ORP Ústí nad Orlicí	35,4	33,7	22,0	50,0	36,7	40,2	34,5	33,6	17,0
SO ORP Vysoké Mýto	33,9	50,7	23,6	60,4	80,0	26,2	33,3	73,0	25,8
SO ORP Žamberk	31,2	-	23,9	29,8	-	36,2	30,3	-	20,3

¹⁾ OKEČ 15 až 22 (potravinářství, tabákový, textilní a kožedělný průmysl, výroba obuvi, zpracování dřeva (kromě nábytku), korkařská a košíkářská výroba, papírenský průmysl a tisk)

Ekonomické subjekty zapsané k 31. 12. 2008 v RES (v přepočtu na 1 000 obyvatel daného území – viz tab. 2.3.1) sídlí nejčastěji v městském prostoru, následuje s odstupem prostor přechodný a venkovský. V letech 2001 – 2008 však rostl počet ekonomických subjektů (viz tab. 2.3.2) zhruba o třetinu rychleji na venkově než ve městech, což platilo u subjektů celkem i v terciárním sektoru. Ještě dynamičtější vývoj nastal u subjektů přechodného prostoru v okrese Pardubice a Ústí nad Orlicí. Zohledníme-li však vývoj počtu obyvatel v jednotlivých typech prostorů i výchozí počet subjektů (viz graf 13), zjistíme, že nejpomaleji rostl **počet subjektů na 1 000 obyvatel** v přechodném prostoru (kde se ve sledovaném období výrazně zvýšil počet obyvatel), náskok přírůstku subjektů na venkově oproti městům nebyl tak výrazný a v terciárním sektoru byl růst největší v městském prostoru a nejmenší v prostoru přechodném.

Graf 13 Přírůstek ekonomických subjektů na 1 000 obyvatel v okresech Pardubického kraje v letech 2001 až 2008

Pro podrobnější srovnání jsou vhodnějším ukazatelem **statistické jednotky typu podnik** (tj. subjekty se zjištěnou aktivitou) **na 1 000 obyvatel**, které jsou za obce k dispozici až od roku 2007 a nelze tedy hodnotit jejich vývoj. Stejně jako v případě intenzity podnikatelské aktivity zjištěné při sčítání lidu v roce 2001 se i aktivní subjekty (evidované v RES; dle stavu ke konci roku 2008) soustřeďovaly spíše do měst a do území v okolí krajského města. Rozdíly mezi jednotlivými okresy Pardubického kraje byly větší než rozdíly mezi typy prostorů uvnitř jednotlivých okresů. Relativně největší počet aktivních subjektů sídlí v městském a přechodném prostoru okresu Pardubice a v městském prostoru okresu Chrudim. Nejmenší počet aktivních subjektů v přepočtu na 1 000 obyvatel ke konci roku 2008 sídlil ve venkovském prostoru okresu Svitavy.

Tab. 2.3.3 Odvětvová struktura ekonomiky^{*)} k 31. 12. 2008

Území ¹⁾	Počet statistických jednotek typu podnik celkem			z toho sektor ²⁾ (%)								
				primární			sekundární			terciární		
	V	P	M	V	P	M	V	P	M	V	P	M
Pardubický kraj	16 148	4 935	37 783	14,7	8,7	3,1	35,2	34,9	28,2	49,8	56,1	68,2
okres Chrudim	4 149	1 192	7 060	14,3	9,7	4,0	36,9	37,0	32,8	48,4	52,5	62,6
SO ORP Hlinsko	1 049	224	1 185	14,9	15,6	3,8	38,5	38,8	31,6	46,3	45,5	64,5
SO ORP Chrudim	3 100	968	5 875	14,1	8,4	4,1	36,4	36,6	33,1	49,1	54,1	62,2
SO POÚ Heřmanův Městec	553	-	596	11,4	-	3,4	40,7	-	36,2	47,6	-	59,9
SO POÚ Chrást	636	324	377	12,1	8,0	5,8	38,5	39,2	41,1	49,1	52,5	52,3
SO POÚ Chrudim	1 033	-	3 762	14,1	-	3,3	37,3	-	30,3	48,1	-	65,8
SO POÚ Nasavrky	217	-	206	24,0	-	9,7	27,6	-	33,0	47,0	-	57,3
SO POÚ Skuteč	341	474	614	14,4	8,6	6,0	37,0	36,9	41,0	48,4	52,7	52,1
SO POÚ Třemošnice	320	170	320	15,3	8,2	5,0	27,5	30,6	35,3	56,9	61,2	58,8
okres Pardubice	3 341	2 188	15 388	13,0	6,7	2,1	37,5	33,7	27,5	49,1	59,5	70,1
SO ORP Holice	739	378	841	16,8	9,5	4,5	36,3	28,8	36,7	46,8	61,4	58,6
SO ORP Pardubice	1 202	1 810	13 146	12,1	6,1	1,9	38,2	34,7	26,0	49,4	59,1	71,8
SO POÚ Lázně Bohdaneč	618	32	504	13,8	3,1	4,4	38,3	34,4	27,6	47,6	62,5	67,9
SO POÚ Pardubice	584	1 778	12 642	10,4	6,1	1,8	38,0	34,7	25,9	51,4	59,0	72,0
SO ORP Přelouč	1 400	-	1 401	11,8	-	2,7	37,6	-	36,2	50,1	-	60,5
SO POÚ Chvaletice	319	-	333	10,0	-	2,1	37,9	-	45,3	51,7	-	52,3
SO POÚ Přelouč	1 081	-	1 068	12,3	-	2,9	37,6	-	33,3	49,6	-	63,1
okres Svitavy	3 869	816	6 004	15,0	11,3	3,9	34,5	34,4	26,9	50,3	54,3	68,8
SO ORP Litomyšl	1 159	462	1 420	11,9	11,5	4,2	33,5	34,8	24,9	54,6	53,7	70,4
SO ORP Moravská Třebová	1 090	-	1 355	14,5	-	4,4	33,5	-	27,4	51,7	-	67,4
SO POÚ Jevíčko	276	-	316	16,7	-	7,0	23,6	-	26,9	58,7	-	64,9
SO POÚ Moravská Třebová	814	-	1 039	13,8	-	3,7	36,9	-	27,5	49,3	-	68,1
SO ORP Polička	812	53	1 235	19,0	13,2	5,9	38,1	39,6	28,9	42,7	47,2	65,1
SO ORP Svitavy	808	301	1 994	16,2	10,6	2,2	33,8	32,9	26,7	49,8	56,5	70,8
okres Ústí nad Orlicí	4 789	739	9 331	16,0	10,1	3,5	32,6	35,5	26,9	51,0	54,3	69,1
SO ORP Česká Třebová	193	-	1 453	10,9	-	2,6	28,5	-	24,2	60,1	-	72,6
SO ORP Králupy	482	-	485	13,9	-	10,3	34,0	-	29,9	51,7	-	59,0
SO ORP Lanškroun	1 092	137	1 187	15,5	3,6	2,6	33,9	44,5	30,7	50,3	51,8	66,6
SO ORP Ústí nad Orlicí	509	550	1 882	15,1	12,0	2,3	31,2	34,5	26,6	53,0	53,3	70,9
SO ORP Vysoké Mýto	1 053	52	2 407	16,8	7,7	3,6	30,0	21,2	26,2	53,0	71,2	69,6
SO POÚ Choceň	520	-	1 045	16,5	-	3,2	32,9	-	28,2	50,6	-	68,2
SO POÚ Vysoké Mýto	533	52	1 362	17,1	7,7	3,9	27,2	21,2	24,6	55,3	71,2	70,7
SO ORP Žamberk	1 460	-	1 917	17,5	-	4,0	34,2	-	27,1	48,0	-	68,4
SO POÚ Jablonné nad Orlicí	463	-	382	18,1	-	1,6	35,2	-	32,2	46,0	-	66,2
SO POÚ Letohrad	203	-	652	10,3	-	4,8	34,0	-	29,0	55,7	-	66,0
SO POÚ Žamberk	794	-	883	18,9	-	4,5	33,6	-	23,4	47,2	-	71,1

^{*)} statistické jednotky typu podnik dle sídla

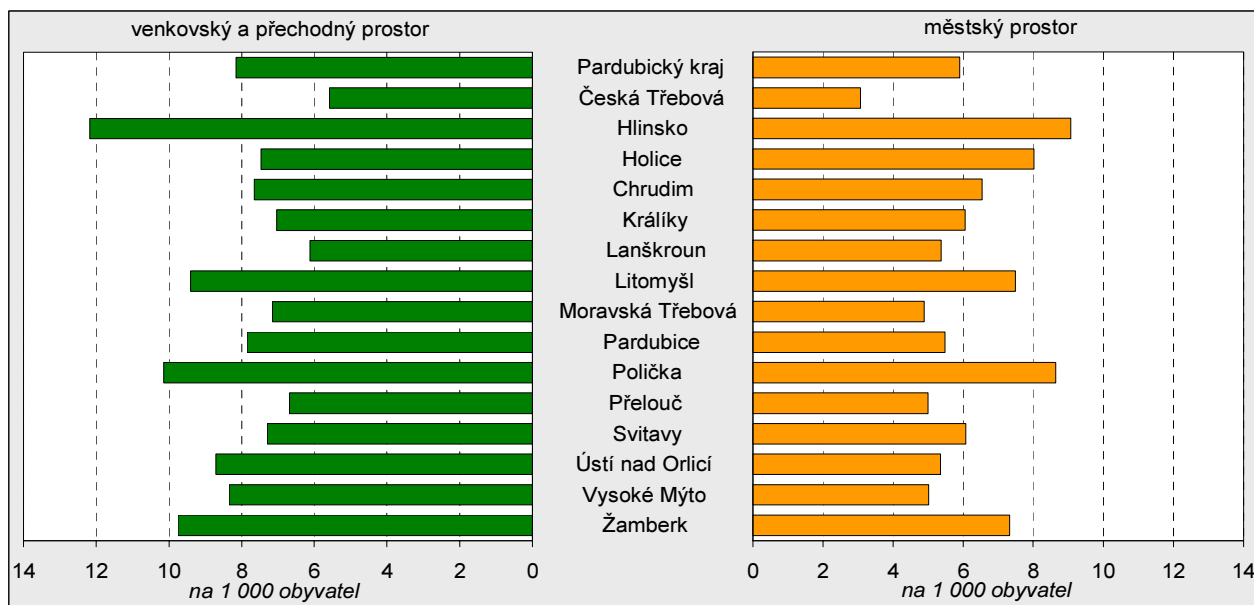
¹⁾ shoduje-li se území SO ORP s SO POÚ, není zde SO POÚ samostatně uvedeno

²⁾ u 0,4 % subjektů v ČR nelze určit sektor podle OKEČ

V detailním pohledu na celkový počet statistických jednotek typu podnik podle **správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem** se v přepočtu na 1 000 obyvatel (viz tab. 2.3.1) nachází nejvíce subjektů ve venkovských obcích SO POÚ Chrudim, Pardubice a Nasavrky, nejméně v SO POÚ Jevíčko, Česká Třebová a Svitavy. Stejný ukazatel v přechodném prostoru (který zahrnuje alespoň jednu obec v polovině SO POÚ v kraji) potvrdil převahu obcí v zázemí krajského města – tedy SO POÚ Pardubice a Lázně Bohdaneč, relativně hodně aktivních subjektů bylo i na Hlinecku, kde však přechodný prostor zahrnuje pouhé dvě obce. V městském prostoru bylo ke konci roku 2008 relativně nejvíce aktivních subjektů na Žambersku, Litomyšlsku a Chrudimsku, teprve pak následovalo krajské město včetně měst v jeho okolí.

Z hlediska **odvětví** sídlil nejvyšší podíl aktivních subjektů v primárním sektoru ve venkovském a přechodném prostoru okresu Ústí nad Orlicí a Svitavy. Sekundární sektor byl relativně nejvíce zastoupen ve venkovských obcích okresu Pardubice a v přechodném a městském prostoru okresu Chrudim. Terciární sektor je nejsilněji zastoupen v městském a přechodném prostoru okresu Pardubice, na venkově v okrese Ústí nad Orlicí. Rozdíly mezi typy prostorů jsou v jednotlivých sektorech větší než mezi okresy navzájem; nejmenší rozdíly mezi typy prostorů se vyskytují v sekundárním sektoru.

Graf 14 Statistické jednotky typu podnik ve zpracovatelském průmyslu napojeném na primární sektor v SO ORP Pardubického kraje k 31. 12. 2008

V rámci správních obvodů POÚ se ke konci roku 2008 vyskytoval nejvyšší podíl aktivních ekonomických subjektů v primárním sektoru ve venkovském prostoru na Nasavrcku, Moravskotřebovsku a Žambersku; relativně nejméně byl primární sektor zastoupen na venkově v SO POÚ Chvaletice, Letohrad a Pardubice. Sekundární sektor měl na venkově nevyšší podíl na Heřmanoměstecku, Chrastecku a Hlinecku, subjekty působící v terciárním sektoru se na venkově nejčastěji vyskytovaly na Českomotřebkovsku, Jevíčsku a Třemošnicku, přičemž první dva jmenované správní obvody měly na venkově vůbec nejmenší počet statistických jednotek typu podnik na 1 000 obyvatel.

Tab. 2.3.4 Ekonomické subjekty^{*)} podle počtu zaměstnanců k 31. 12. 2008

Území	na 1 000 obyvatel											
	Bez zaměstnanců (vč. neuvedeno)			Mikropodniky (1 - 9 zaměstnanců)			Malé podniky (10 - 49 zaměstnanců)			Střední a velké podniky (50 a více zaměstnanců)		
	V	P	M	V	P	M	V	P	M	V	P	M
Pardubický kraj	86,3	90,4	93,1	13,2	14,5	20,6	2,8	4,1	5,0	0,7	0,8	1,7
okres Chrudim	95,1	85,8	98,0	14,4	12,5	21,1	3,1	3,9	5,1	0,5	0,9	1,7
SO ORP Hlinsko	94,3	103,8	85,9	12,6	19,9	23,1	3,3	2,8	4,5	0,3	0,6	2,0
SO ORP Chrudim	95,3	82,5	100,6	15,1	11,2	20,6	3,0	4,1	5,3	0,6	0,9	1,6
okres Pardubice	94,6	100,7	100,4	15,4	17,9	22,0	2,5	4,6	4,8	0,6	1,0	1,7
SO ORP Holice	86,9	96,3	106,0	13,4	13,5	18,7	1,4	2,7	4,2	0,4	0,6	0,9
SO ORP Pardubice	97,9	101,7	100,6	17,9	18,9	23,0	2,7	5,0	5,0	0,9	1,0	1,8
SO ORP Přelouč	96,4	-	96,0	14,4	-	15,0	2,9	-	4,0	0,4	-	1,5
okres Svitavy	75,2	84,0	85,4	10,6	12,1	19,6	3,1	2,8	5,5	0,6	0,7	1,8
SO ORP Litomyšl	80,9	92,9	102,5	11,2	11,8	27,7	3,0	3,3	7,1	0,5	0,7	2,7
SO ORP Moravská Třebová	68,1	-	76,5	10,4	-	15,0	2,7	-	4,5	0,8	-	1,5
SO ORP Polička	83,6	87,9	90,5	10,6	7,3	19,5	3,1	0,0	5,2	0,2	1,8	2,1
SO ORP Svitavy	70,5	72,1	79,8	10,2	13,2	18,8	3,7	2,6	5,4	0,6	0,6	1,4
okres Ústí nad Orlicí	84,5	80,6	84,5	13,3	12,2	19,1	2,6	4,6	5,0	1,0	0,7	1,7
SO ORP Česká Třebová	62,6	-	69,5	10,4	-	15,0	3,2	-	3,5	0,8	-	1,3
SO ORP Králupy	90,7	-	82,8	13,0	-	16,0	1,1	-	4,1	1,1	-	1,9
SO ORP Lanškroun	81,0	79,7	83,0	13,6	7,8	22,4	3,2	2,0	8,3	1,0	0,0	2,3
SO ORP Ústí nad Orlicí	81,9	80,7	88,0	13,3	13,9	22,5	4,1	5,3	4,9	0,2	0,9	1,8
SO ORP Vysoké Mýto	84,3	83,0	86,8	13,6	7,4	18,0	2,5	5,5	4,3	1,2	0,0	1,7
SO ORP Žamberk	90,2	-	95,1	13,4	-	19,8	2,2	-	5,5	1,2	-	1,7

^{*)} statistické jednotky typu podnik dle sídla

Zajímavé srovnání umožňuje evidence statistických jednotek typu podnik na 1 000 obyvatel podle **počtu zaměstnanců**. Naprostá většina aktivních subjektů spadá do kategorie bez zaměstnanců a neuvedeno, přičemž v městském prostoru jich sídlí o něco více než na venkově a v přechodném prostoru. Nejvíce těchto subjektů se ve všech typech prostorů nacházelo na území okresů Pardubice a Chrudim. Podobné to bylo u mikropodniků (tj. podniků s 1 – 9 zaměstnanci). Relativně nejvíce malých podniků (10 – 49 zaměstnanců) se nacházelo ve venkovském prostoru okresu Chrudim, v městském prostoru okresu Svitavy a přechodném prostoru okresu Ústí nad Orlicí. Střední a velké podniky sídlí na venkově nejčastěji v okrese Ústí nad Orlicí, ve městech v okrese Svitavy a významně jsou zastoupeny i v přechodném prostoru okresu Pardubice.

Tab. 2.3.5 Ekonomické subjekty^{*)} podle právní formy k 31. 12. 2008

na 1 000 obyvatel

Území	Soukromí podnikatelé ¹⁾			Samostatně hospodařící rolníci a zemědělské podnikatelé			Obchodní společnosti			Neziskový sektor ²⁾		
	V	P	M	V	P	M	V	P	M	V	P	M
Pardubický kraj	74,8	81,7	90,7	9,9	6,3	2,5	6,9	11,6	17,9	5,0	4,8	4,5
okres Chrudim	82,7	75,7	96,4	9,4	5,3	3,0	7,8	9,0	16,2	5,3	6,9	5,3
SO ORP Hlinsko	84,9	91,9	90,4	8,9	13,0	2,7	6,4	13,0	13,3	5,5	4,0	5,2
SO ORP Chrudim	81,9	72,8	97,8	9,6	3,9	3,1	8,3	8,3	16,9	5,3	7,4	5,4
okres Pardubice	82,2	91,1	94,8	10,5	6,0	1,8	8,6	16,7	23,2	4,5	4,0	3,7
SO ORP Holice	73,0	89,5	103,8	13,3	7,8	4,2	5,9	7,8	10,3	4,4	5,4	4,5
SO ORP Pardubice	85,5	91,5	94,8	10,3	5,5	1,5	10,7	18,8	25,2	4,4	3,7	3,5
SO ORP Přelouč	84,9	-	89,7	9,0	-	2,8	8,3	-	13,1	4,6	-	5,0
okres Svitavy	65,4	77,5	87,6	7,7	7,4	2,5	5,4	6,1	13,0	5,3	4,4	4,7
SO ORP Litomyšl	71,1	82,6	104,8	7,7	8,2	3,7	5,4	7,8	20,7	4,6	5,6	6,5
SO ORP Moravská Třebová	59,2	-	78,0	6,5	-	2,2	6,0	-	9,4	5,7	-	3,8
SO ORP Polička	69,5	76,9	92,9	10,4	7,3	4,5	4,4	7,3	11,0	6,4	3,7	4,4
SO ORP Svitavy	63,2	71,2	82,5	6,8	6,5	1,1	5,3	3,8	12,7	4,5	2,9	4,4
okres Ústí nad Orlicí	72,5	73,6	82,9	12,0	7,3	3,0	6,6	9,6	14,5	4,7	4,0	4,9
SO ORP Česká Třebová	52,2	-	67,1	4,4	-	1,7	10,0	-	10,7	4,0	-	4,2
SO ORP Králíky	83,5	-	81,3	9,4	-	8,7	8,1	-	8,0	2,4	-	2,8
SO ORP Lanškroun	69,7	71,9	84,3	11,4	0,7	2,1	6,5	9,2	20,5	5,5	2,6	4,0
SO ORP Ústí nad Orlicí	73,3	74,6	83,5	12,1	9,3	2,2	5,5	9,7	17,9	3,7	4,0	5,8
SO ORP Vysoké Mýto	68,4	68,3	84,5	11,9	5,5	3,0	7,3	9,2	14,5	6,4	7,4	5,3
SO ORP Žamberk	77,8	-	96,1	14,8	-	4,1	5,4	-	12,8	4,0	-	5,5

^{*)} statistické jednotky typu podnik dle sídla

¹⁾ soukromí podnikatelé podnikající dle živnostenského nebo jiného zákona

²⁾ nadace, nadační fondy, obecně prospěšné společnosti, sdružení, organizační jednotky sdružení a církevní organizace

Z hlediska **právní formy** je rozdíl mezi typy prostorů výraznější než u počtu zaměstnanců. Největší podíl aktivních subjektů v kraji je zapsán jako soukromí podnikatelé. Jejich počet na 1 000 obyvatel je v kraji nejvyšší ve městech (90,7 subjektů na 1 000 obyvatel), o něco menší v přechodném prostoru (81,7 subjektů) a nejmenší na venkově (74,8 subjektů), přičemž převahu mají opět okresy Pardubice a Chrudim. Obchodní společnosti se soustřeďují spíše do měst a často i do přechodného prostoru, nejvíce jich je ve všech typech prostorů v okrese Pardubice a nejméně v okrese Svitavy. Opačná situace je u samostatně hospodařících rolníků a zemědělských podnikatelů a v neziskovém sektoru, kde převažují subjekty sídlící na venkově. Největší koncentrace samostatně hospodařících rolníků a zemědělských podnikatelů je v okrese Ústí nad Orlicí, v neziskovém sektoru v okrese Chrudim (bez ohledu na typ prostoru). Co se týče venkovských oblastí na úrovni správních obvodů obcí s rozšířenou působností, nejvíce soukromých podnikatelů bylo evidováno mezi aktivními subjekty na Pardubicku, Přeloučsku a Hlinecku a nejvíce obchodních společností na Pardubicku, Českořebovsku a Přeloučsku. Nejvíce samostatně hospodařících rolníků a zemědělských podnikatelů sídlilo ve venkovských obcích SO ORP Žamberk, Holice a Ústí nad Orlicí, subjekty v neziskovém sektoru se na venkově nacházely relativně nejčastěji v SO ORP Vysoké Mýto, Polička a Moravská Třebová.

Údaje o **cestovním ruchu** lze na úrovni obcí čerpat z Registru hromadných ubytovacích zařízení, který vede ČSÚ. Cestovní ruch je v Pardubickém kraji v porovnání s ostatními kraji velmi slabý, nevyužívá plně svého potenciálu, a to se odráží i v kapacitách hromadných ubytovacích zařízení. V přepočtu na 1 km² se nejvíce lůžek v ubytovacích zařízeních celkem nacházelo v městských oblastech okresu Pardubice a ve venkovském a přechodném prostoru okresu Chrudim. Ve venkovských oblastech na úrovni SO ORP bylo v roce 2008 relativně nejvíce lůžek v hotelech a penzionech na Králícku, Chrudimsku a Žambersku, v chatových osadách a turistických ubytovnách na Žambersku, Lanškrounsku a Chrudimsku. Ostatní ubytovací zařízení nabízela lůžka převážně ve městech (Léčebné lázně Bohdaneč, v Lanškrouně např. letní provoz domovů mládeže pro veřejnost apod.).

Tab. 2.3.6 Kapacita hromadných ubytovacích zařízení v roce 2008

Území	Počet lůžek na 1 km ²											
	v hromadných ubytovacích zařízeních celkem			v hotelech a penzionech			v kempech, chatových osadách a turistických ubytovnách			v ostatních ubytovacích zařízeních ¹⁾		
	V	P	M	V	P	M	V	P	M	V	P	M
Pardubický kraj	2,6	2,0	12,3	1,0	0,7	4,9	1,1	0,7	1,6	0,6	0,6	5,7
okres Chrudim	4,1	4,1	5,2	2,0	1,1	2,9	1,3	1,1	1,7	0,8	1,9	0,7
SO ORP Hlinsko	0,5	11,7	3,3	0,5	2,4	3,3	0,0	1,8	0,0	0,0	7,6	0,0
SO ORP Chrudim	5,4	1,8	5,5	2,6	0,7	2,8	1,8	0,8	2,0	1,0	0,3	0,8
okres Pardubice	0,6	2,0	23,2	0,1	0,7	8,9	0,4	1,1	1,2	0,1	0,2	13,1
SO ORP Holice	0,7	3,1	11,8	0,0	0,0	1,1	0,7	3,1	10,7	0,0	0,0	0,0
SO ORP Pardubice	0,0	1,4	29,5	0,0	1,1	11,1	0,0	0,0	0,1	0,0	0,3	18,3
SO ORP Přelouč	0,9	-	5,1	0,3	-	4,4	0,5	-	0,6	0,1	-	0,0
okres Svitavy	1,6	0,4	9,4	0,4	0,4	4,2	0,8	0,0	1,9	0,5	0,0	3,3
SO ORP Litomyšl	1,5	0,0	20,6	0,1	0,0	7,6	0,8	0,0	4,7	0,6	0,0	8,3
SO ORP Moravská Třebová	1,9	-	6,8	0,6	-	3,0	0,9	-	1,5	0,4	-	2,4
SO ORP Polička	2,8	0,0	10,4	0,7	0,0	4,7	1,7	0,0	1,9	0,3	0,0	3,7
SO ORP Svitavy	0,5	1,0	3,7	0,0	1,0	3,0	0,0	0,0	0,3	0,5	0,0	0,4
okres Ústí nad Orlicí	3,9	0,6	10,3	1,4	0,6	3,7	1,5	0,0	1,8	1,0	0,0	4,9
SO ORP Česká Třebová	0,3	-	2,5	0,3	-	0,7	0,0	-	0,3	0,0	-	1,5
SO ORP Králíky	10,6	-	9,0	6,2	-	4,5	1,6	-	2,1	2,8	-	2,4
SO ORP Lanškroun	3,1	0,0	38,1	0,4	0,0	4,5	2,1	0,0	2,3	0,6	0,0	31,3
SO ORP Ústí nad Orlicí	0,6	0,8	5,1	0,4	0,8	4,7	0,0	0,0	0,4	0,2	0,0	0,0
SO ORP Vysoké Mýto	0,2	0,0	8,5	0,2	0,0	2,7	0,0	0,0	0,9	0,0	0,0	4,9
SO ORP Žamberk	6,7	-	13,7	2,0	-	5,6	2,9	-	5,0	1,8	-	3,0

¹⁾ léčebné lázně, rekreační a školící zařízení podniků (odborových svazů), ubytování apartmánového typu a jiná ubytovací zařízení, která vyčleňují lůžkovou kapacitu pro cestovní ruch (např. domovy mládeže, vysokoškolské koleje, podnikové ubytovny apod.)

Další oblastí signalizující ekonomické rozdíly mezi městem a venkovem jsou **veřejné rozpočty** – pro naše účely obecní rozpočty, jejichž příjmy závisejí do značné míry (zejména v menších obcích) na rozpočtovém určení daní. Příjmy obecních rozpočtů v přepočtu na obyvatele jsou mnohem vyšší v městských oblastech než ve venkovských a přechodných. Celkové příjmy obecních rozpočtů venkovských obcí byly v letech 2003 – 2008 v přepočtu na obyvatele nejvyšší v SO ORP Králíky, Pardubice a Přelouč, nejnižší na Žambersku, Vysokomýtsku a Chrudimsku. Daňové příjmy na obyvatele venkovských obcí byly nejvyšší na Přeloučsku, Orlickoústecku a Moravskotřebovsku, nejnižší na Hlinecku, Žambersku a Poličsku. Nejvyšší podíl kapitálových výdajů byl u venkovských obcí zaznamenán v SO ORP Pardubice, Ústí nad Orlicí a Králíky.

Tab. 2.3.7 Veřejné rozpočty¹⁾ v letech 2003 až 2008 (roční průměr)

Zdroj: Ministerstvo financí ČR

Území	Celkové příjmy obecních rozpočtů na 1 obyvatele (Kč)			Daňové příjmy na 1 obyvatele (Kč)			Podíl kapitálových výdajů na výdajích celkem (%)		
	V	P	M	V	P	M	V	P	M
Pardubický kraj	13 989	16 738	21 225	7 731	7 627	9 772	36,2	44,5	26,1
okres Chrudim	12 327	16 750	21 271	7 321	7 482	9 007	32,4	38,6	27,3
SO ORP Hlinsko	12 382	22 184	24 615	6 887	7 360	9 417	38,3	55,2	33,8
SO ORP Chrudim	12 308	15 762	20 517	7 475	7 505	8 914	30,2	34,3	25,4
okres Pardubice	16 558	16 445	18 880	8 352	7 815	10 521	39,9	43,8	25,2
SO ORP Holice	12 656	18 968	23 144	7 250	7 946	8 522	34,7	40,2	24,3
SO ORP Pardubice	20 742	15 832	18 272	7 475	7 784	10 830	45,9	44,8	25,5
SO ORP Přelouč	15 423	-	21 685	9 699	-	9 007	37,4	-	23,4
okres Svitavy	14 349	16 701	26 691	7 790	7 536	10 047	35,7	43,0	26,1
SO ORP Litomyšl	13 781	13 822	31 837	7 563	7 696	11 135	32,6	23,0	25,5
SO ORP Moravská Třebová	14 581	-	22 275	8 532	-	9 192	33,8	-	21,1
SO ORP Polička	14 380	10 135	27 178	7 211	7 995	9 817	40,4	42,4	23,3
SO ORP Svitavy	14 712	21 325	26 961	7 533	7 265	10 235	37,8	57,4	31,0
okres Ústí nad Orlicí	13 380	17 422	20 957	7 617	7 540	9 064	37,0	56,1	26,4
SO ORP Česká Třebová	14 021	-	18 825	8 214	-	9 115	32,2	-	28,4
SO ORP Králíky	20 831	-	23 336	7 745	-	8 338	41,5	-	18,8
SO ORP Lanškroun	13 948	42 763	25 221	7 375	8 553	9 216	35,7	76,9	37,2
SO ORP Ústí nad Orlicí	13 467	11 713	20 953	9 697	7 269	9 053	41,9	37,4	19,3
SO ORP Vysoké Mýto	12 003	20 200	20 056	7 459	8 096	9 456	37,9	61,7	25,6
SO ORP Žamberk	11 277	-	21 031	7 011	-	8 596	33,6	-	27,1

¹⁾ obecní rozpočty (tzn. bez rozpočtů krajů a dobrovolných svazků obcí)

2.4. Trh práce

Oblast trhu práce v podrobném územním detailu lze hodnotit na základě dat sčítání lidu, domů a bytů (SLDB), které naposledy proběhlo v roce 2001, a dat Ministerstva práce a sociálních věcí. Mezi základní ukazatele pro srovnávání postavení venkova byla zvolena **míra ekonomické aktivity** jakožto podíl počtu ekonomicky aktivních obyvatel na počtu osob patnáctiletých a starších. K 1. 3. 2001 byla hodnota tohoto ukazatele v městském prostoru kraje o 2,2 procentního bodu vyšší oproti venkovskému prostoru a o 1 p. b. vyšší oproti přechodnému prostoru. Kromě Chrasticka, Moravskotřebovska, Pardubicka a Choceňska přitom zaznamenáváme vyšší míru ekonomické aktivity ve městech oproti venkovu ve všech SO POÚ v kraji.

Na venkově se míra ekonomické aktivity pohybovala od 52,9 % v SO POÚ Nasavrky po 61,6 % na Pardubicku (při krajském průměru 59,1 %). Relativně vysoká ekonomická aktivita je typická také pro Moravskotřebovsko, především díky nejmladším osobám, které se zde ve srovnání s jinými regiony častěji zapojují do pracovního procesu a nepokračují v dalším studiu. V městském prostoru nacházíme nejvyšší míru ekonomické aktivity na Lanškrounsku v sídle SO POÚ. Z příslušného kartogramu je patrný vysoký podíl ekonomicky aktivních na obyvatelstvu patnáctiletém a starším v obcích soustředěných kolem velkých měst – center pracovních příležitostí. Zřetelně se zde projevuje i podprůměrná míra ekonomické aktivity ve správních obvodech POÚ ležících v jižní části chrudimského okresu (kromě již zmíněného Nasavrcka i Skutečsko, Třemošnicko a Hlinecko).

Tab. 2.4.1 Vybrané ukazatele z oblasti trhu práce

Zdroje: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, SLDB 2001

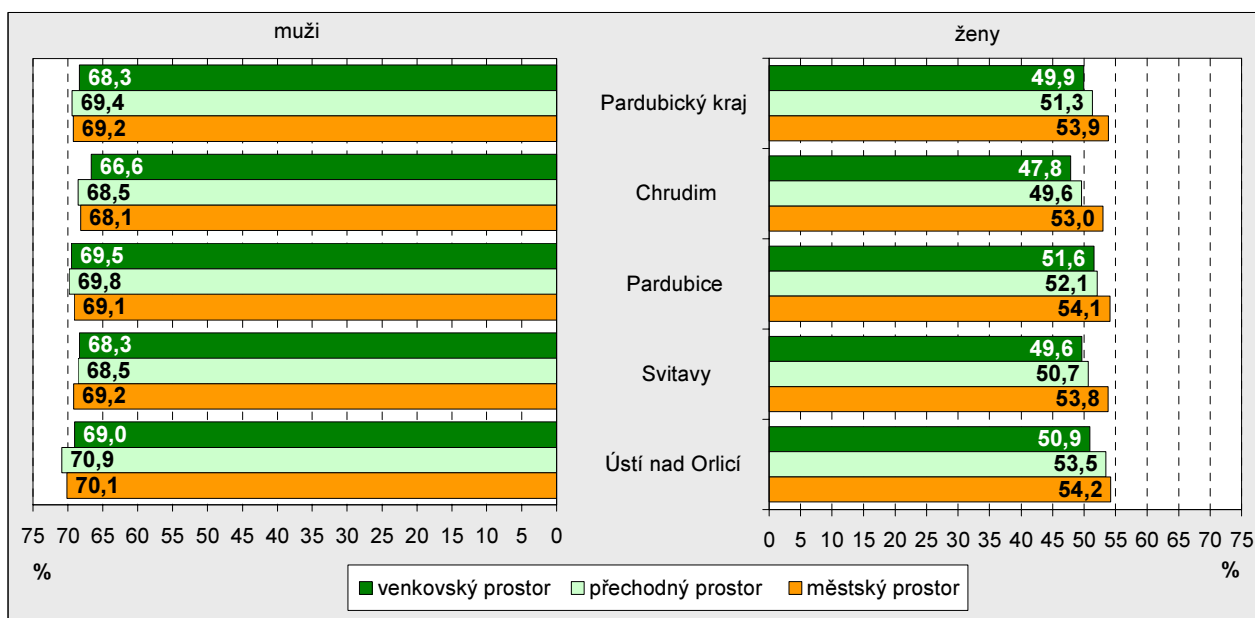
Území ¹⁾	Ekonomická aktivita podle SLDB 2001						Míra nezaměstnanosti ²⁾ k 31. 12. 2008		
	míra ekonomické aktivity (%)			pracovní místa na 1 000 zaměstnaných osob			(%)		
	V	P	M	V	P	M	V	P	M
Pardubický kraj	59,1	60,2	61,2	542,0	744,2	1 196,0	7,7	6,4	5,8
okres Chrudim	57,1	58,9	60,3	538,7	874,1	1 134,4	7,8	7,9	6,0
SO ORP Hlinsko	56,1	58,8	59,7	448,2	681,4	1 297,6	7,6	9,2	6,0
SO ORP Chrudim	57,5	58,9	60,4	571,3	911,4	1 096,3	7,9	7,7	6,1
SO POÚ Heřmanův Městec	57,6	-	57,8	756,5	-	770,5	7,9	-	5,7
SO POÚ Chrast	59,6	61,4	57,8	476,8	791,2	925,8	8,4	10,0	8,7
SO POÚ Chrudim	59,4	-	61,1	534,7	-	1 238,3	6,7	-	5,4
SO POÚ Nasavrky	52,9	-	57,3	655,4	-	597,1	11,9	-	10,2
SO POÚ Skuteč	54,5	57,6	59,7	533,3	1 047,7	926,1	7,8	5,9	7,0
SO POÚ Třemošnice	54,5	57,7	63,1	556,7	750,0	978,3	8,0	8,0	6,2
okres Pardubice	60,3	60,8	61,3	516,9	784,0	1 148,6	5,8	4,8	4,3
SO ORP Holice	59,7	59,5	59,9	491,8	547,9	1 038,9	4,0	4,6	3,6
SO ORP Pardubice	61,4	61,1	61,3	490,2	836,9	1 165,3	5,7	4,9	4,2
SO POÚ Lázně Bohdaneč	61,2	61,0	62,2	482,5	571,4	1 265,5	5,9	2,4	5,3
SO POÚ Pardubice	61,6	61,1	61,2	499,3	842,7	1 160,8	5,5	4,9	4,2
SO ORP Přelouč	59,8	-	61,8	553,1	-	1 067,3	7,0	-	5,1
SO POÚ Chvaletice	60,8	-	61,8	655,4	-	1 168,0	6,6	-	5,0
SO POÚ Přelouč	59,5	-	61,8	519,1	-	1 032,1	7,1	-	5,1
okres Svitavy	58,9	59,4	61,2	510,1	723,8	1 229,4	10,4	7,6	7,8
SO ORP Litomyšl	60,0	57,4	60,7	517,0	626,6	1 435,0	6,5	6,4	5,7
SO ORP Moravská Třebová	60,2	-	60,6	530,6	-	1 212,5	15,0	-	10,4
SO POÚ Jevíčko	57,6	-	60,0	544,2	-	1 980,4	13,7	-	9,8
SO POÚ Moravská Třebová	61,2	-	60,8	524,9	-	1 023,7	15,6	-	10,6
SO ORP Polička	56,4	59,0	60,6	500,6	1 334,8	1 181,5	6,7	8,0	4,4
SO ORP Svitavy	58,1	61,8	62,1	480,7	748,1	1 157,5	11,9	8,8	8,9
okres Ústí nad Orlicí	59,9	62,1	61,8	588,0	484,5	1 282,9	6,3	6,1	6,4
SO ORP Česká Třebová	61,0	-	61,4	388,1	-	1 087,9	9,9	-	8,2
SO ORP Králíky	58,6	-	61,4	794,1	-	892,6	7,9	-	7,9
SO ORP Lanškroun	60,9	65,1	64,4	553,5	329,0	1 960,6	7,0	12,5	7,3
SO ORP Ústí nad Orlicí	59,3	62,0	61,4	591,8	494,6	1 258,1	6,6	5,1	6,6
SO ORP Vysoké Mýto	59,4	57,1	61,8	587,2	690,0	1 192,2	5,0	3,7	5,1
SO POÚ Choceň	60,7	-	60,5	608,8	-	1 024,7	4,7	-	5,3
SO POÚ Vysoké Mýto	58,2	57,1	62,8	567,5	690,0	1 316,5	5,3	3,7	4,9
SO ORP Žamberk	60,1	-	61,4	585,8	-	1 284,0	5,2	-	5,2
SO POÚ Jablonné nad Orlicí	60,0	-	61,3	550,7	-	1 405,1	5,1	-	4,5
SO POÚ Letohrad	56,4	-	60,2	599,5	-	1 229,4	3,8	-	4,3
SO POÚ Žamberk	61,2	-	62,7	604,7	-	1 276,5	5,6	-	6,5

¹⁾ shoduje-li se území SO ORP s SO POÚ, není zde SO POÚ samostatně uvedeno

²⁾ v současně platné metodice: podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání k 31. 12. 2008 na ekonomicky aktivním obyvatelstvu k 1. 3. 2001 (SLDB)

Míra ekonomické aktivity žen k 1. 3. 2001 zaostávala za aktivitou **mužů** v kraji ve všech třech typech sledovaných prostorů – venkovském a přechodném o 18 procentních bodů, v městském o 15 p. b. Projevuje se zde nejen péče žen o děti, ale také jejich dřívější odchod do důchodu oproti mužům. Nejvyšší míra ekonomické aktivity mužů ve venkovském prostoru byla zaznamenána v SO POÚ Lanškroun, Choceň a Česká Třebová, nejnižší pak kromě Letohradska ve všech SO POÚ okresu Chrudim mimo Chrudimska a Chrastocka. Nejvyšší mírou ekonomické aktivity žen na venkově se vyznačuje Pardubicko spolu s Žamberskem, v městském prostoru přitom dominuje Lanškrounsko.

Graf 15 Míra ekonomické aktivity podle pohlaví v okresech Pardubického kraje k 1. 3. 2001

Ve **věkové skupině** nejmladších osob (15 – 24 let) se projevuje zřetelně vyšší míra ekonomické aktivity ve venkovském i přechodném prostoru oproti městskému (v roce 2001 v kraji o více než 3 procentní body). Zcela opačná situace je ve věkové kategorii 25 – 54 let, kde lze sledovat zaostávání míry ekonomické aktivity na venkově i v přechodném prostoru oproti městskému v kraji o 1,5 procentního bodu. Ještě větší rozdíl hodnot sledovaného ukazatele je patrný v nejstarší věkové kategorii (55 – 64 let): o 8 procentních bodů méně na venkově, resp. téměř o 5 p. b. méně v přechodném prostoru oproti městskému.

Tab. 2.4.2 Míra ekonomické aktivity obyvatelstva podle věku k 1. 3. 2001

Zdroj: SLDB 2001

v %

Území	Míra ekonomické aktivity obyvatelstva ve věku								
	15 - 24 let			25 - 54 let			55 - 64 let		
	V	P	M	V	P	M	V	P	M
Pardubický kraj	50,8	50,0	47,0	88,6	88,7	90,2	28,3	31,4	36,2
okres Chrudim	50,3	50,6	46,0	88,4	88,1	89,4	26,9	30,8	32,8
SO ORP Hlinsko	50,0	51,7	47,5	87,9	90,0	89,8	23,9	33,3	30,1
SO ORP Chrudim	50,4	50,4	45,6	88,6	87,8	89,3	27,9	30,3	33,5
okres Pardubice	52,7	50,1	46,7	89,7	88,0	90,6	31,2	34,2	39,7
SO ORP Holice	51,4	51,6	47,5	89,2	86,8	89,8	27,8	28,8	36,1
SO ORP Pardubice	52,8	49,9	46,4	90,0	88,3	90,7	32,4	35,4	40,4
SO ORP Přelouč	53,5	-	48,8	89,7	-	90,0	32,1	-	35,6
okres Svítavy	50,5	48,0	46,6	88,6	89,5	89,6	25,4	28,6	32,8
SO ORP Litomyšl	48,6	42,7	43,2	89,1	89,8	91,3	28,8	27,6	35,3
SO ORP Moravská Třebová	53,0	-	47,0	89,4	-	89,8	24,5	-	31,1
SO ORP Polička	48,7	46,3	45,1	87,3	89,3	89,4	24,2	34,4	31,9
SO ORP Svítavy	51,1	55,3	49,0	88,0	89,2	88,6	23,8	29,2	33,1
okres Ústí nad Orlicí	50,2	51,4	48,3	88,2	90,0	90,5	30,7	29,7	35,4
SO ORP Česká Třebová	50,1	-	46,7	88,4	-	91,2	30,8	-	32,2
SO ORP Králíky	47,6	-	48,6	85,4	-	89,3	27,4	-	28,8
SO ORP Lanškroun	52,1	56,5	52,8	87,6	88,8	91,5	29,9	31,0	38,7
SO ORP Ústí nad Orlicí	49,5	50,9	48,1	90,5	90,3	90,7	29,3	29,9	36,7
SO ORP Vysoké Mýto	50,5	46,3	50,8	89,8	89,8	90,6	31,8	26,7	35,5
SO ORP Žamberk	49,5	-	43,9	87,6	-	89,3	32,2	-	37,3

Hodnotíme-li pouze venkovský prostor, zjišťujeme nejvyšší míru ekonomické aktivity v nejmladší věkové skupině do 24 let v SO ORP Králíky (méně než 48 %), více než 53procentní podíl ekonomicky aktivních na celkovém počtu osob ve věku 15 – 24 let byl naopak zaznamenán na Přeloučsku a Moravskotřebovsku. Nejvyšší ekonomická aktivita v nejstarší věkové kategorii 55 – 64 let na Pardubicku (32,4 % v roce 2001) je umožněna vyšší nabídkou pracovních příležitostí pro tyto osoby. Vysoká míra ekonomické aktivity v uvedené věkové skupině byla zjištěna také na Žambersku a Přeloučsku.

Pokud z dosud hodnocené skupiny ekonomicky aktivních osob vyloučíme pracující důchodce, pracující studenty a učně, osoby na řádné mateřské dovolené a nezaměstnané, získáme kategorii **zaměstnaných osob** (v postavení zaměstnanců, zaměstnavatelů i samostatně činných). Pro hodnocení rozdílů mezi venkovským, přechodným a městským prostorem v kraji byla zvolena struktura zaměstnaných osob (s trvalým nebo dlouhodobým pobytem na daném území) z hlediska odvětví jejich činnosti.

Tab. 2.4.3 Zaměstnané osoby podle sektoru ekonomické činnosti k 1. 3. 2001

Zdroj: SLDB 2001

Území	Zaměstnané osoby celkem			v tom sektor ekonomické činnosti ¹⁾ (%)								
				primární			sekundární			terciární		
	V	P	M	V	P	M	V	P	M	V	P	M
Pardubický kraj	67 911	18 527	148 973	14,5	9,2	2,6	48,1	45,4	42,6	37,3	45,4	54,8
okres Chrudim	15 433	4 892	25 845	12,2	9,9	3,3	48,4	46,1	44,0	39,4	44,0	52,7
SO ORP Hlinsko	4 094	794	4 900	10,5	6,9	2,4	56,7	57,1	55,7	32,9	35,9	41,9
SO ORP Chrudim	11 339	4 098	20 945	12,9	10,5	3,5	45,5	43,9	41,2	41,7	45,6	55,3
okres Pardubice	12 992	6 783	57 739	11,8	6,7	1,5	46,9	43,0	39,2	41,3	50,3	59,3
SO ORP Holice	3 097	1 241	3 006	14,0	10,6	4,3	45,5	43,5	47,1	40,5	45,9	48,6
SO ORP Pardubice	4 457	5 542	48 774	12,1	5,8	1,1	44,2	42,9	37,3	43,7	51,3	61,5
SO ORP Přelouč	5 438	-	5 959	10,2	-	2,7	49,9	-	50,5	39,8	-	46,8
okres Svitavy	18 485	3 653	25 188	17,5	14,2	3,8	49,3	44,8	44,6	33,2	41,0	51,6
SO ORP Litomyšl	5 174	1 813	4 811	23,5	19,3	5,3	39,8	36,3	39,2	36,7	44,5	55,5
SO ORP Moravská Třebová	5 759	-	6 465	13,2	-	3,5	57,4	-	47,7	29,4	-	48,8
SO ORP Polička	3 466	224	4 964	17,9	12,6	4,9	49,5	46,4	47,9	32,6	41,0	47,2
SO ORP Svitavy	4 086	1 616	8 948	15,5	8,7	2,6	49,6	54,2	43,4	34,8	37,1	54,0
okres Ústí nad Orlicí	21 001	3 199	40 201	15,3	7,8	2,9	47,6	50,0	45,4	37,1	42,2	51,7
SO ORP Česká Třebová	1 077	-	7 830	5,0	-	1,0	48,6	-	38,9	46,4	-	60,1
SO ORP Králíky	1 938	-	2 178	8,1	-	5,6	49,2	-	45,5	42,7	-	48,9
SO ORP Lanškroun	5 075	465	5 105	13,8	4,8	2,3	53,4	59,7	59,0	32,7	35,5	38,8
SO ORP Ústí nad Orlicí	2 156	2 505	7 892	14,9	6,8	2,0	41,3	48,9	41,4	43,8	44,3	56,6
SO ORP Vysoké Mýto	4 649	229	9 876	19,7	24,4	4,5	43,6	41,8	45,8	36,7	33,8	49,7
SO ORP Žamberk	6 106	-	7 320	17,4	-	3,4	47,4	-	46,6	35,2	-	50,0

¹⁾ podíl na počtu zaměstnaných se zjištěným sektorem ekonomické činnosti

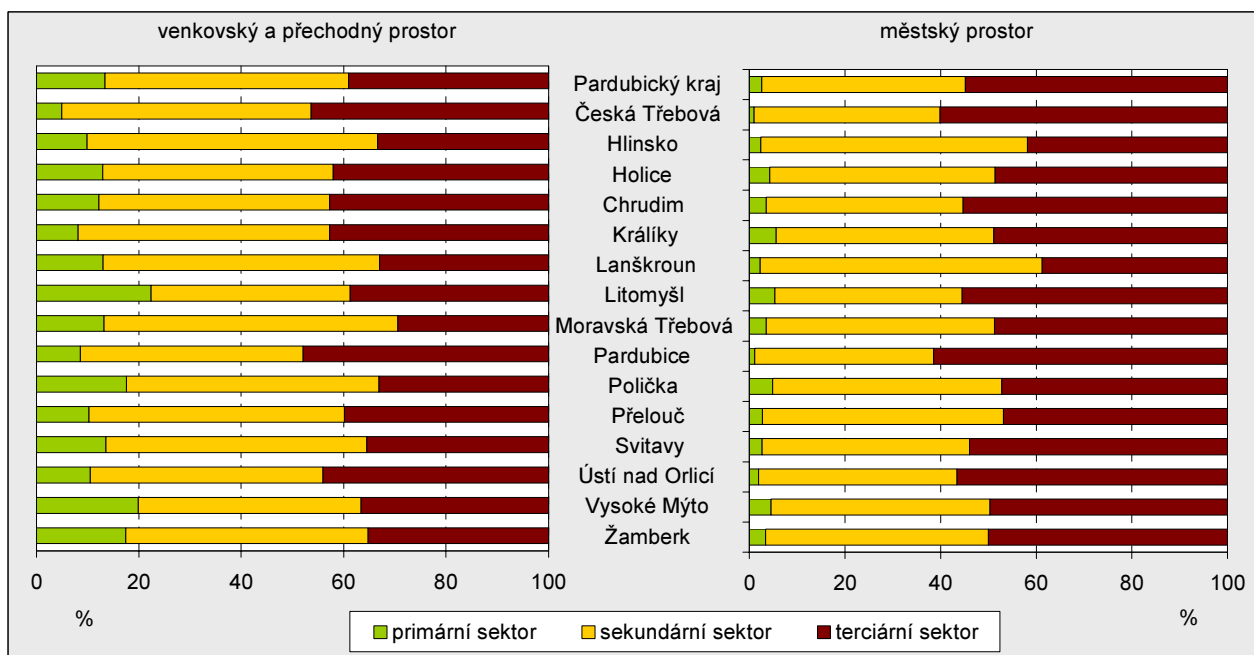
V roce 2001 žilo z celkového počtu 235,4 tis. zaměstnaných osob bydlících v kraji 29 % na venkově, 8 % v přechodném a 63 % v městském prostoru.

Není překvapující, že podíl zaměstnaných v **primárním sektoru** (zemědělství, lesnictví a rybolov) ve venkovském prostoru (14,5 % v roce 2001) významně převyšuje krajský průměr (6,5 %) a tedy i hodnotu v přechodném (o 5 procentních bodů) a městském (o 12 p. b.) prostoru. Nejvyšší zaměstnanost v tomto odvětví ve venkovském prostoru charakterizovala v roce 2001 správní obvod ORP Litomyšl (více než pětina zaměstnaných osob), na druhé straně ve správních obvodech s nejmenším počtem spádových obcí (Česko-třebovsko spolu s Králickem) nedosahovala ani jedné desetiny.

Rovněž v **sekundárním sektoru** (průmysl a stavebnictví) nacházíme vyšší podíl zaměstnaných bydlících na venkově (48 % v kraji) ve srovnání s přechodným i městským prostorem, i když rozdíly zde nejsou tak velké jako u primárního sektoru. Více než polovina zaměstnaných bydlících na venkově pracovala v roce 2001 v sekundárním sektoru v SO ORP Moravská Třebová, Lanškroun a Hlinsko, nejméně – necelých 40 % – činil podíl zaměstnaných v sekundární sféře na zemědělsky zaměřeném Litomyšlsku.

Terciární sféra (tržní i netržní služby) je doménou městského prostoru – 54,8procentní podíl zaměstnaných bydlících ve městech v roce 2001 převyšoval zaměstnanost ve službách ve venkovském prostoru o 17 procentních bodů. V přechodném prostoru přitom podíl zaměstnaných ve službách zaostával za městským prostorem pouze o 9 procentních bodů. Řada osob bydlících v přechodném prostoru totiž dojíždí za prací do blízkých měst, kde je relativně vysoká nabídka pracovních míst právě v terciárním sektoru. Nejvyšší – více než 60procentní podíl zaměstnaných v sektoru služeb ve městech charakterizuje SO ORP Pardubice a Česká Třebová. Nadprůměrná zaměstnanost v terciární sféře je rovněž typická pro přechodný prostor pardubického správního obvodu (51 % v roce 2001 při krajském průměru 45,4 %).

Graf 16 Zaměstnaní podle sektoru ekonomické činnosti ve správních obvodech ORP Pardubického kraje k 1. 3. 2001

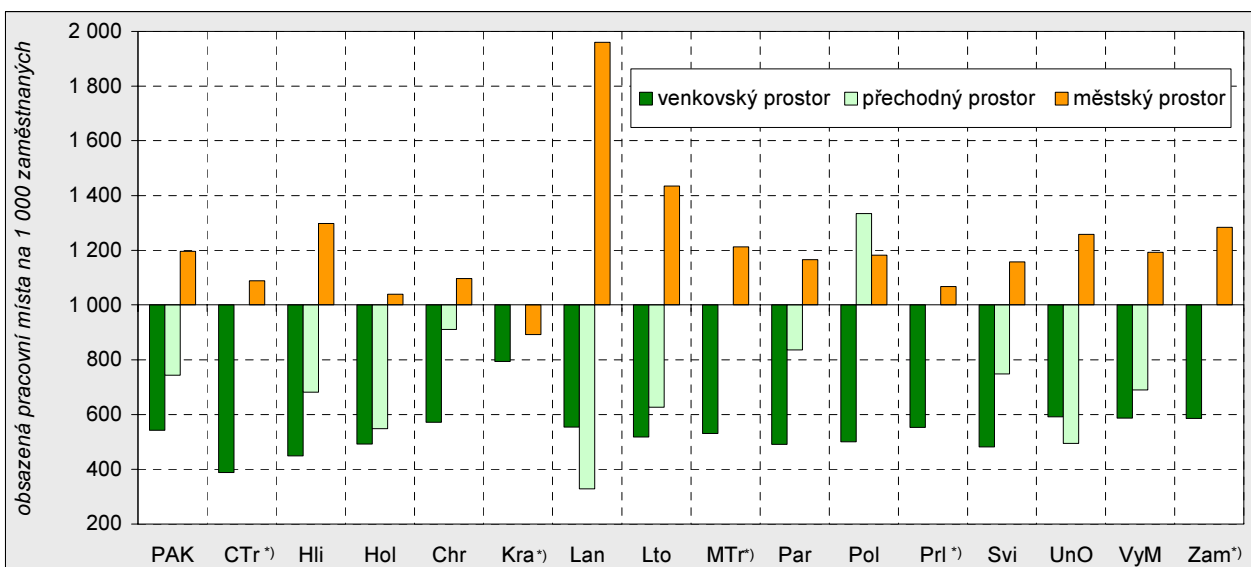

V doposud hodnocené struktuře zaměstnaných osob bydlících na daném území nebyl uvažován vliv dojížděky za práci. Díky údajům ze sčítání lidu lze k počtu obyvatel, kteří v určitém území bydlí i pracují, připočítat ty, kteří sem za práci dojíždějí a naopak odečíst ty, kteří za práci vyjíždějí. Získáváme tak údaje o počtu **obsazených pracovních míst** definovaných jako součet počtu zaměstnaných osob bydlících (trvale či dlouhodobě) v daném území a salda dojížděky.

Obsazená pracovní místa ve venkovském prostoru se v roce 2001 podílela na celkovém počtu 228,8 tis. pracovních míst v kraji 16 %. Vzhledem k tomu, že však na venkově žilo téměř 30 % z celkového počtu zaměstnaných osob bydlících v kraji, je zřejmé, že venkovský prostor je charakteristický převahou vyjíždějících za práci nad dojíždějícími. Obdobnou situaci lze pozorovat rovněž v přechodném prostoru (šestiprocentní podíl pracovních míst oproti osmiprocentnímu podílu bydlících zaměstnaných).

V zájmu srovnatelnosti různě velkých správních obvodů byl počet pracovních míst přepočten **na 1 000 zaměstnaných** v daném území bydlících (viz tab. 2.4.1); hodnoty ukazatele nižší než 1 000 přitom indikují, že v určitém území je přebytek počtu zaměstnaných zde bydlících nad počtem pracovních příležitostí (tedy, že saldo dojížděky je záporné).

Graf 17 Obsazená pracovní místa na 1 000 zaměstnaných bydlících v SO ORP Pardubického kraje k 1. 3. 2001

^{*)} ve správním obvodu ORP nebyly do přechodného prostoru zařazeny žádné obce

Z předchozího grafu je patrné, že převaha vyjíždějících nad dojíždějícími je typická pro **venkovský prostor** ve všech správních obvodech ORP v kraji, přičemž hodnota sledovaného ukazatele se zde v roce 2001 pohybovala od 388 na Českořebevsku po 794 na Králícku (při krajském průměru 542 pracovních míst na 1 000 zaměstnaných). **Přechodný prostor** (kromě Poličska a na úrovni SO POÚ i kromě Skutečska) charakterizuje rovněž záporné saldo dojížděky, i když převaha počtu zaměstnaných nad počtem pracovních míst ve většině reigonů není tak výrazná jako na venkově.

V **městském prostoru** v kraji má (zejména díky krajskému městu) specifické postavení SO ORP Pardubice s 56,8 tisíci obsazenými pracovními místy v roce 2001, což představuje téměř třetinu všech pracovních míst městského prostoru a zároveň pětinu všech pracovních míst v kraji. Po přepočtu pracovních míst na 1 000 zaměstnaných však zjišťujeme zcela výsadní postavení Lanškrounska, resp. sídla tohoto správního obvodu – města Lanškroun, které je významným centrem pracovních příležitostí. Na 1 000 zaměstnaných bydlících v Lanškrouně připadalo při posledním sčítání lidu 1 961 obsazených pracovních míst (tj. o 765 více oproti průměrné hodnotě městského prostoru v kraji a o 526 více oproti správnímu obvodu s druhou nejvyšší hodnotou sledovaného ukazatele – Litomyšlsku).

Ve všech SO ORP v kraji kromě Králícka (a na úrovni SO POÚ také kromě Heřmanoměstecka, Chrasticka, Nasavrcka, Skutečska a Třemošnicka) se městský prostor vyznačoval kladným saldem dojížděky a počet pracovních míst připadajících 1 000 zaměstnaných zde tedy převyšoval hranici jednoho tisíce.

Tab. 2.4.4 Obsazená pracovní místa podle sektoru ekonomické činnosti k 1. 3. 2001

Zdroj: SLDB 2001

Území	Pracovní místa celkem			v tom sektor ekonomické činnosti ¹⁾ (%)								
				primární			sekundární			terciární		
	V	P	M	V	P	M	V	P	M	V	P	M
Pardubický kraj	36 808	13 788	178 175	25,4	13,6	2,3	41,5	47,2	46,0	33,1	39,2	51,6
okres Chrudim	8 313	4 276	29 319	21,9	12,3	2,9	41,9	44,9	46,7	36,2	42,8	50,4
SO ORP Hlinsko	1 835	541	6 358	21,2	8,3	1,7	45,3	57,6	62,1	33,5	34,1	36,2
SO ORP Chrudim	6 478	3 735	22 961	22,1	12,9	3,2	41,0	43,0	42,4	36,9	44,0	54,4
okres Pardubice	6 716	5 318	66 318	22,5	8,7	1,3	41,2	47,8	40,9	36,3	43,6	57,8
SO ORP Holice	1 523	680	3 123	27,9	16,2	3,8	37,8	40,8	55,5	34,3	42,9	40,7
SO ORP Pardubice	2 185	4 638	56 835	24,5	7,5	1,0	37,8	48,8	38,1	37,7	43,6	60,8
SO ORP Přelouč	3 008	-	6 360	18,3	-	2,1	45,4	-	58,7	36,3	-	39,2
okres Svitavy	9 430	2 644	30 965	29,9	23,4	4,3	38,9	49,2	47,4	31,2	27,4	48,3
SO ORP Litomyšl	2 675	1 136	6 904	40,3	40,5	5,6	28,5	24,6	45,2	31,2	34,9	49,1
SO ORP Moravská Třebová	3 056	-	7 839	21,5	-	3,4	48,8	-	54,3	29,7	-	42,3
SO ORP Polička	1 735	299	5 865	29,6	11,4	4,6	36,7	74,4	53,7	33,7	14,1	41,6
SO ORP Svitavy	1 964	1 209	10 357	29,0	10,3	4,0	39,5	66,0	40,2	31,5	23,7	55,8
okres Ústí nad Orlicí	12 349	1 550	51 573	25,8	17,0	2,2	43,3	47,8	51,4	30,9	35,2	46,4
SO ORP Česká Třebová	418	-	8 518	9,4	-	0,6	47,0	-	39,8	43,6	-	59,6
SO ORP Králíky	1 539	-	1 944	9,1	-	5,3	48,0	-	43,8	42,9	-	50,9
SO ORP Lanškroun	2 809	153	10 009	24,4	17,7	1,3	44,2	32,0	73,9	31,4	50,3	24,8
SO ORP Ústí nad Orlicí	1 276	1 239	9 929	17,8	14,2	1,7	52,2	52,0	38,0	30,0	33,8	60,4
SO ORP Vysoké Mýto	2 730	158	11 774	37,6	38,3	3,5	38,8	30,5	51,3	23,5	31,2	45,2
SO ORP Žamberk	3 577	-	9 399	29,8	-	2,9	40,3	-	53,5	29,9	-	43,6

¹⁾ podíl na počtu pracovních míst se zjištěným sektorem ekonomické činnosti

V **odvětvové struktuře pracovních míst** (viz předchozí tabulka) nacházíme zřetelnou převahu primárního sektoru ve venkovském prostoru. V roce 2001 v kraji byla čtvrtina pracovních míst na venkově právě v primární sféře; s maximem v SO ORP Litomyšl (40 %) a minimem na Králícku a Českořebevsku (v obou případech cca 9 %). Ve většině SO ORP v kraji dosahuje podíl pracovních míst v sekundárním sektoru vyšších hodnot v městském prostoru oproti venkovu – v Lanškrouně dokonce tři čtvrtin všech pracovních míst (při průměrné hodnotě 46 % v městském prostoru kraje). Terciární sféra je pak doménou městského prostoru, a to zejména na Pardubicku a Orlickoústecku (s více než 60% podílem pracovních míst v roce 2001 při krajském průměru kolem 52 %).

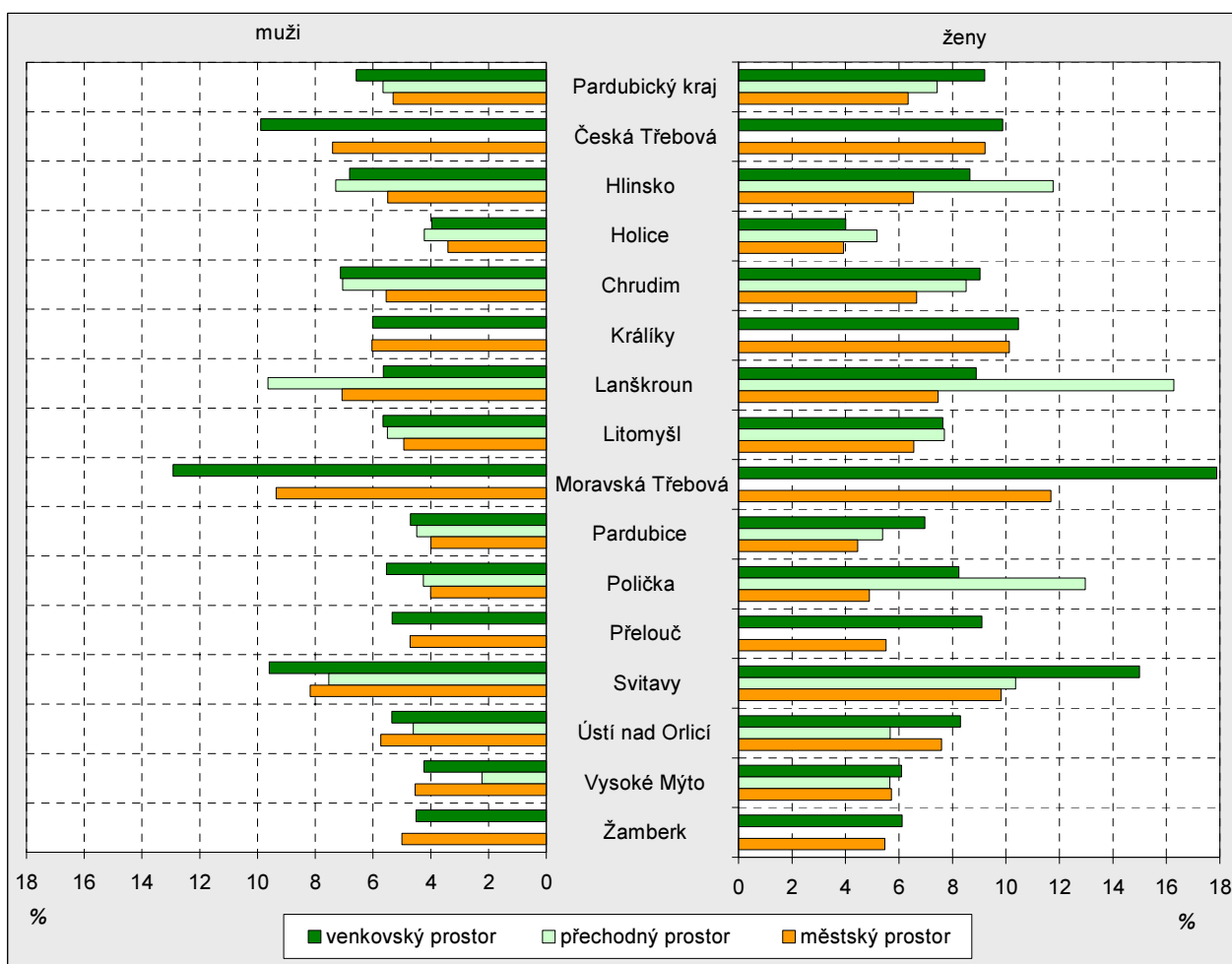
Při hodnocení ekonomické aktivity obyvatelstva na základě výsledků sčítání lidu, domů a bytů, jakožto jedinečného zdroje dat za menší územní celky, je třeba mít na paměti i další změny, ke kterým v této oblasti dochází v období po sčítání. Jestliže po roce 2004 se situace na trhu práce v kraji vyvíjí poměrně příznivě, již od druhé poloviny roku 2008 se zde projevuje vliv probíhajícího ekonomického útlumu a s tím spojeného dopadu na nabídku pracovních míst. Vzhledem k tomu, že následující sčítání lidu proběhne až v roce 2011, je možné dopady hospodářského poklesu na trh práce v regionech hodnotit s využitím dat o nezaměstnanosti od úřadů práce, resp. Ministerstva práce a sociálních věcí.

Míra nezaměstnanosti, jakožto jeden ze stěžejních ukazatelů vypovídajících o situaci na trhu práce, vyjadřuje podíl počtu evidovaných uchazečů o zaměstnání na jednotlivých úřadech práce a počtu ekonomicky aktivních obyvatel podle sčítání lidu 2001. Tento způsob výpočtu oficiálně využívaný pouze pro území menší než okres aplikujeme v této publikaci v zájmu srovnatelnosti dat i pro vyšší územní celky. Po roce 2004 přechází MPSV na výpočet míry nezaměstnanosti z počtu tzv. **dosažitelných uchazečů**, kteří jsou bezprostředně schopni nastoupit do zaměstnání. Porovnáváme-li vývoj nezaměstnanosti s obdobím před touto změnou metodiky, využíváme k výpočtu, opět pro srovnatelnost, **celkový počet uchazečů**.

Ke konci roku 2008 dosahovala míra nezaměstnanosti **ve venkovském prostoru** kraje 7,7 %, což je o 1,9 procentního bodu více oproti městskému a o 1,3 p. b. více oproti přechodnému prostoru. Vyšší nezaměstnanost na venkově oproti městům (související především s horší nabídkou i dostupností pracovních míst, často i nižší flexibilitou a vzdělaností obyvatel) je typická téměř pro všechny správní obvody POÚ v kraji (viz tab. 2.4.1). Výjimkou jsou pouze regiony v okrese Ústí nad Orlicí (Žambersko, Choceňsko, Letohradsko a Lanškrounsko) a SO POÚ Chrást z okresu Chrudim.

Vysoká nezaměstnanost je dlouhodobým problémem především v okrese Svitavy a zřetelně se zde projevuje právě na venkově (viz též příslušný kartogram s daty za obce v kraji). Ke konci roku 2008 přesáhla míra nezaměstnanosti ve venkovském prostoru hranici 10 procent v SO POÚ Moravská Třebová (zde činila dokonce 15,6 %), Jevíčko, Svitavy a dále v SO POÚ Nasavrky z okresu Chrudim. Méně než pětiprocentní nezaměstnanost na venkově naopak charakterizuje Letohradsko (3,8 %), Holicko a Choceňsko.

Graf 18 Míra nezaměstnanosti podle pohlaví ve správních obvodech ORP Pardubického kraje k 31. 12. 2008

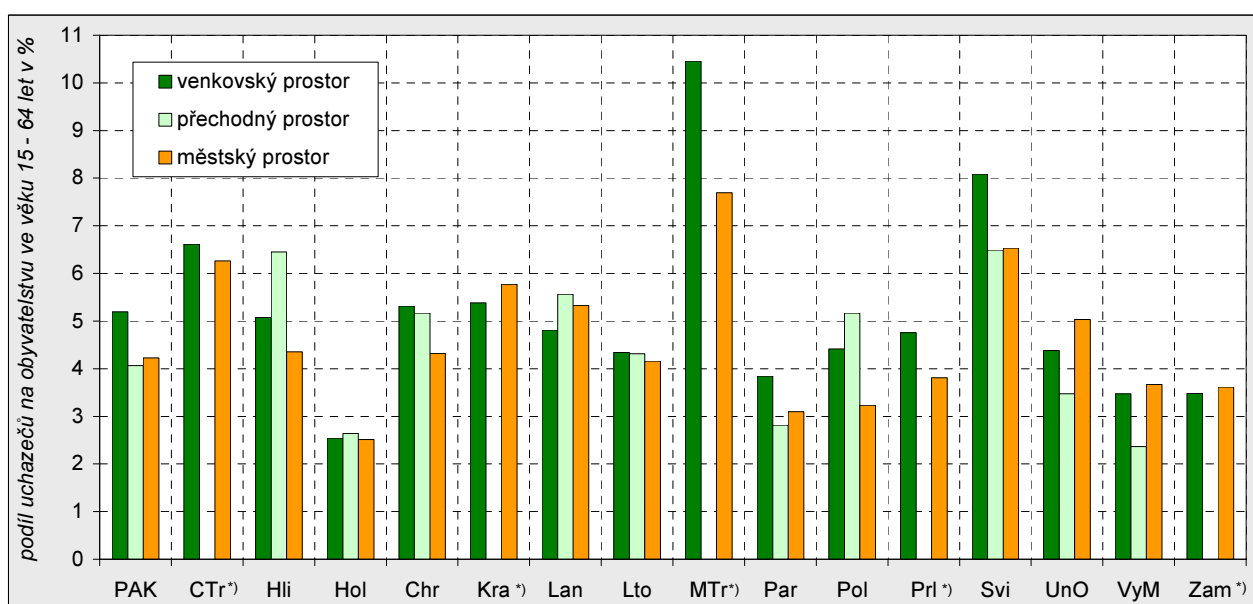

Významné rozdíly v nezaměstnanosti jsou patrné **z hlediska pohlaví**. Především venkovský prostor je typický výrazně vyšší nezaměstnaností žen oproti mužům. K 31. 12. 2008 v kraji míra nezaměstnanosti žen na venkově (9,2 %) převyšovala nezaměstnanost mužů o 2,6 procentního bodu. V přechodném prostoru nebyly rozdíly tak vysoké – nezaměstnanost žen (7,4 %) byla vyšší oproti mužům o 1,8 procentního bodu a v městském prostoru (s mírou nezaměstnanosti žen 6,3 %) činil rozdíl mezi muži a ženami pouze 1 procentní bod. Z pohledu správních obvodů ORP (viz též předchozí graf) je patrné, že velmi vysokou nezaměstnaností jsou postiženy zejména ženy ve venkovském prostoru Moravskotřebovska (téměř 18 % ke konci roku 2008) a Svitavska (15 %).

Úskalím oficiálně používaného výpočtu míry nezaměstnanosti v regionech – s využitím počtu ekonomicky aktivních obyvatel podle sčítání lidu 2001 ve jmenovateli – může být zkreslení výsledných údajů zejména tam, kde od posledního sčítání došlo k významné změně počtu obyvatel. Proto jsme přistoupili také k alternativnímu způsobu výpočtu míry nezaměstnanosti – s využitím **aktuálního počtu obyvatel ve věku** předpokládané ekonomické aktivity **15 – 64 let**. Výpočet je prováděn s vědomím, že v této kategorii je zastoupen i určitý podíl ekonomicky neaktivních (studenti, důchodci, osoby na rodičovské dovolené atd.).

Podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání na počtu obyvatel ve věku 15 – 64 let v kraji k 31. 12. 2008 byl ve venkovském, přechodném (v obou případech přibližně o 2,5 procentního bodu) i městském prostoru (o 1,6 p. b.) nižší oproti běžně publikované míře nezaměstnanosti vypočtené s využitím dat SLDB. Významnější se rozdíly obou použitých metod výpočtu projevují v podrobnějším územním pohledu, zejména pak na úrovni jednotlivých obcí. V obci Rudoltice, která jako jediná tvoří přechodný prostor SO ORP Lanškroun, došlo díky rozsáhlé bytové výstavbě po sčítání lidu k nárůstu počtu obyvatel o více než polovinu. Oficiálně publikovaná míra nezaměstnanosti ke konci roku 2008 zde činila 12,5 %, nezaměstnanost vypočtená na základě aktuálního počtu obyvatel ve věku 15 – 64 let ve jmenovateli dosahuje však 5,6 %, je tedy o 7 procentních bodů nižší.

Graf 19 Podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání na obyvatelstvu ve věku 15 – 64 let v SO ORP Pardubického kraje k 31. 12. 2008

*) ve správním obvodu ORP nebyly do přechodného prostoru zařazeny žádné obce

Pro hodnocení **vývoje na trhu práce v letech 2000 až 2008** jsme záměrně rozdělili toto období do dvou úseků (viz tab. 2.4.5). Do roku 2007 totiž v kraji ještě pokračoval příznivý trend ve vývoji nezaměstnanosti, který se začal projevovat především po roce 2004. Nižší míra nezaměstnanosti ke konci roku 2007 ve srovnání s rokem 2000 ve venkovském prostoru byla zaznamenána ve všech správních obvodech kromě Jevíčska, Svitavska a SO POÚ Jablonné nad Orlicí. V městském prostoru rovněž došlo v tomto období k poklesu nezaměstnanosti téměř ve všech SO POÚ, kromě Nasavrky, Jablonného nad Orlicí, Jevíčka a Lanškrouna.

Od druhé poloviny roku 2008 se v kraji začíná projevovat **vliv hospodářského útlumu** a situace na trhu práce se postupně zhoršuje. Při porovnání míry nezaměstnanosti ke konci roku 2008 oproti roku předchozímu zjišťujeme nárůst ve venkovském, přechodném i městském prostoru kraje o více než 0,6 procentního bodu. Ve venkovském prostoru vzrostla nezaměstnanost v největším rozsahu (o více než 1,8 p. b.) v SO POÚ Ústí nad Orlicí, Lanškroun, Nasavrky a Česká Třebová. V městském prostoru pak nejvíce na Lanškrounsku (tedy městě Lanškroun) – o 3,5 procentního bodu. S ohledem na to, že vliv hospodářského útlumu se projevuje propouštěním zejména v průmyslových podnicích, roste rychleji nezaměstnanost mužů oproti ženám.

V souvislosti s růstem počtu uchazečů o zaměstnání doprovázeným poklesem počtu volných pracovních míst dochází ke snižování absorpční schopnosti trhu práce. Ke konci roku 2008 připadalo ve venkovském prostoru kraje na jedno pracovní místo v průměru 8,5 uchazečů, v přechodném prostoru o 4 uchazeče méně a v městském prostoru 3,7 uchazeče. Extrémně vysoký **počet uchazečů na jedno volné pracovní místo** na venkově připadal na Jevíčsku (64,8) a Králícku (59,7). Posledně jmenovaný SO POÚ se vyznačoval rovněž nejvyšší hodnotou tohoto ukazatele v městském prostoru (tedy městě Králíky) – 39,4. Nejpriznivější

poměr počtu uchazečů na jedno volné místo ve venkovském prostoru nacházíme podle očekávání na Pardubicku (1,6), v městském prostoru pak na Holicku, kde byl ke konci roku 2008 počet uchazečů o zaměstnání a volných míst téměř shodný.

Tab. 2.4.5 Nezaměstnanost

Zdroje: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, SLDB 2001

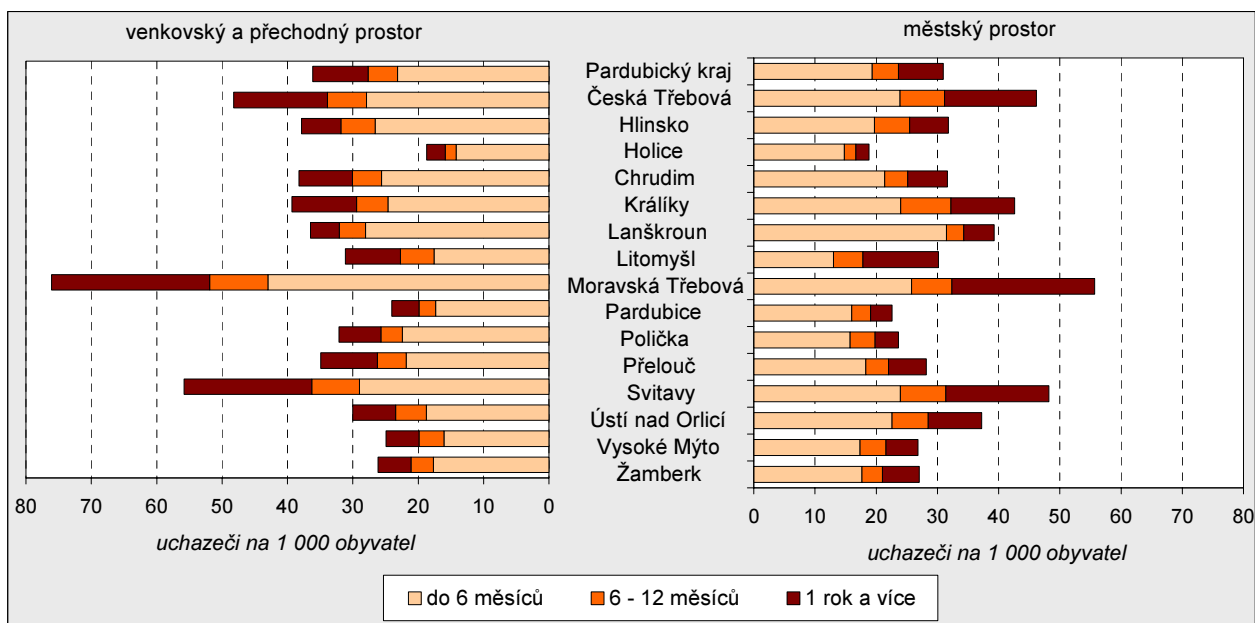
Území ¹⁾	Změna míry nezaměstnanosti k 31. 12. ²⁾ (procentní body)						Počet uchazečů o zaměstnání na 1 volné místo k 31. 12. 2008			Podíl uchazečů v evidenci ÚP nad 1 rok k 31. 12. 2008 (%)		
	2007 - 2000			2008 - 2007			V	P	M	V	P	M
	V	P	M	V	P	M						
Pardubický kraj	-1,81	-1,35	-1,77	0,66	0,65	0,60	8,5	4,4	3,7	23,9	21,1	23,7
okres Chrudim	-3,05	-3,49	-3,15	0,59	0,81	0,62	7,5	4,1	3,0	20,1	20,1	20,4
SO ORP Hlinsko	-0,11	3,53	-0,12	1,35	0,71	1,12	14,4	3,7	3,8	16,8	12,3	19,9
SO ORP Chrudim	-4,06	-4,79	-3,84	0,33	0,83	0,50	6,4	4,2	2,8	21,2	21,9	20,5
SO POÚ Heřmanův Městec	-5,78	-	-5,32	-0,34	-	0,17	15,8	-	3,6	21,1	-	25,9
SO POÚ Chrast	-4,11	-4,87	-4,01	0,51	0,75	1,29	12,4	4,1	3,2	24,9	29,1	22,1
SO POÚ Chrudim	-2,62	-	-3,78	0,27	-	0,21	2,5	-	2,6	25,3	-	21,9
SO POÚ Nasavrky	-0,96	-	1,45	1,92	-	0,00	-	-	8,1	12,5	-	26,0
SO POÚ Skuteč	-3,94	-4,33	-2,69	0,95	0,64	1,50	6,2	3,3	2,2	7,7	12,1	7,9
SO POÚ Třemošnice	-6,93	-5,94	-5,99	-0,36	1,55	1,41	16,0	10,3	5,6	25,0	22,6	19,8
okres Pardubice	-1,03	-0,21	-1,15	0,36	0,71	0,40	4,4	3,4	2,3	21,7	14,8	16,1
SO ORP Holice	-0,79	-0,08	-0,79	0,49	0,39	0,57	4,4	2,0	1,0	19,0	6,6	11,5
SO ORP Pardubice	-0,50	-0,24	-1,12	0,50	0,78	0,44	2,9	3,9	2,3	18,5	16,4	15,5
SO POÚ Lázně Bohdaneč	-0,70	1,60	-0,67	0,66	0,80	0,81	9,2	-	7,1	24,2	16,7	15,8
SO POÚ Pardubice	-0,27	-0,28	-1,14	0,32	0,78	0,43	1,6	3,8	2,2	11,3	16,4	15,5
SO ORP Přelouč	-1,60	-	-1,62	0,17	-	-0,03	6,4	-	3,6	24,8	-	21,8
SO POÚ Chvaletice	-1,47	-	-0,84	-0,40	-	-0,60	26,5	-	21,5	20,8	-	17,4
SO POÚ Přelouč	-1,64	-	-1,89	0,36	-	0,17	5,1	-	2,8	26,1	-	23,3
okres Svitavy	-1,54	-0,81	-1,62	0,53	0,13	-0,01	12,3	4,8	4,6	30,2	31,9	36,1
SO ORP Litomyšl	-2,73	-1,13	-1,98	0,05	0,36	-0,69	6,4	5,8	2,6	26,1	29,9	40,8
SO ORP Moravská Třebová	-0,67	-	-0,88	1,50	-	0,10	16,6	-	6,2	31,8	-	41,9
SO POÚ Jevíčko	2,26	-	0,36	1,24	-	0,15	64,8	-	3,1	38,6	-	32,1
SO POÚ Moravská Třebová	-1,82	-	-1,18	1,61	-	0,09	13,2	-	8,0	29,5	-	44,0
SO ORP Polička	-3,24	0,00	-3,66	0,08	-0,40	0,06	11,5	1,4	5,3	18,9	35,0	16,1
SO ORP Svitavy	0,09	-0,57	-0,86	0,11	-0,06	0,24	15,1	5,7	4,7	35,5	33,1	35,0
okres Ústí nad Orlicí	-1,61	-0,99	-1,85	1,01	0,85	1,25	10,5	12,2	8,3	19,4	18,3	23,4
SO ORP Česká Třebová	-2,82	-	-1,50	1,83	-	1,27	30,3	-	9,5	29,8	-	32,5
SO ORP Králíky	-3,51	-	-1,81	0,65	-	-0,33	59,7	-	39,4	25,1	-	24,4
SO ORP Lanškroun	-0,45	3,84	0,11	1,93	2,22	3,52	11,3	64,0	17,5	12,2	10,9	12,7
SO ORP Ústí nad Orlicí	-3,07	-2,12	-1,80	2,00	0,86	1,52	9,5	9,1	8,3	22,8	20,5	23,4
SO ORP Vysoké Mýto	-2,20	1,66	-3,91	0,12	-2,07	0,59	5,3	9,0	5,9	19,8	33,3	19,6
SO POÚ Choceň	-1,48	-	-2,07	0,08	-	1,02	2,7	-	13,1	20,0	-	18,3
SO POÚ Vysoké Mýto	-2,85	1,66	-5,26	0,15	-2,07	0,27	18,5	9,0	4,1	19,6	33,3	20,6
SO ORP Žamberk	-0,74	-	-0,76	0,53	-	0,76	11,5	-	5,3	19,3	-	22,2
SO POÚ Jablonné nad Orlicí	0,80	-	0,89	0,33	-	0,19	28,0	-	4,1	19,6	-	17,9
SO POÚ Letohrad	-1,41	-	-0,88	-1,41	-	0,85	33,0	-	2,9	24,2	-	21,2
SO POÚ Žamberk	-1,53	-	-1,47	1,12	-	0,96	8,2	-	14,9	18,4	-	24,4

¹⁾ shoduje-li se území SO ORP s SO POÚ, není zde SO POÚ samostatně uvedeno

²⁾ v metodice roku 2001: podíl uchazečů o zaměstnání celkem k 31. 12. daného roku na ekonomicky aktivním obyvatelstvu k 1. 3. 2001 (SLDB)

Průměrná délka evidence uchazeče o zaměstnání na úřadu práce dosahuje 438 dnů ve venkovském, 375 dnů v přechodném a 446 dnů v městském prostoru kraje. V letech 2006 až 2008 se v kraji snižoval podíl uchazečů evidovaných na úřadech práce dlouhodobě, tedy po dobu delší než 1 rok. **Dlouhodobá nezaměstnanost** však může reagovat na vývoj hodnot míry nezaměstnanosti s určitým časovým zpožděním. K 31. 12. 2008 byla ve venkovském i městském prostoru kraje v evidenci nad 1 rok téměř čtvrtina nezaměstnaných (24 %), v přechodném prostoru byl tento podíl jen nepatrně nižší (přibližně o 3 procentní body). Nejvyšší zastoupení dlouhodobě evidovaných uchazečů nacházíme v regionech nejvíce postižených nezaměstnaností – ve venkovském prostoru v SO POÚ Jevíčko a Svitavy (v obou případech více než 35 %), v městském prostoru na Moravskotřebovsku (44,0 %).

Graf 20 Uchazeči o zaměstnání na 1 000 obyvatel podle délky evidence ve správních obvodech ORP Pardubického kraje k 31. 12. 2008

K nejrizikovějším skupinám s ohledem na věk nezaměstnaných patří nejmladší uchazeči do 25 let (často s nedostatečnou praxí) a dále osoby v předdůchodovém věku. Podíl **uchazečů do 25 let** ve venkovském prostoru kraje (16,4 %) je ve srovnání s přechodným i městským prostorem nižší o více než 2 procentní body. Vyšší podíl **uchazečů nad 50 let** na venkově (přibližně 31 %) oproti městskému i přechodnému prostoru souvisí s omezenější nabídkou pracovních příležitostí pro starší osoby. Věková struktura uchazečů o zaměstnání je také zčásti ovlivněna věkovou skladbou populace daného regionu. Nejmenší zastoupení uchazečů do 25 let na venkově je typické pro SO ORP Ústí nad Orlicí a Žamberk, nejvyšší pak pro Českořtebovsko. Podíl uchazečů nad 50 let se na konci roku 2008 ve venkovském prostoru pohyboval od jedné čtvrtiny na Pardubicku po 38 % na Vysokomýtsku. Uplatnění **zdravotně postižených osob** na trhu práce je největším problémem na Králícku (více než 27 % z počtu uchazečů na venkově i v městském prostoru při pětinovém podílu na úrovni kraje).

Tab. 2.4.6 Vybrané skupiny uchazečů o zaměstnání k 31. 12. 2008

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

v %

Území	Podíly vybraných skupin uchazečů o zaměstnání na uchaz. celkem											
	ženy			osoby se zdravotním postižením			osoby ve věku					
							do 25 let			50 a více let		
	V	P	M	V	P	M	V	P	M	V	P	M
Pardubický kraj	51,4	50,5	50,6	21,0	22,0	20,0	16,4	18,4	18,8	30,9	29,7	29,2
okres Chrudim	48,9	49,4	50,6	22,8	22,6	21,0	17,9	23,0	18,4	30,0	27,3	28,2
SO ORP Hlinsko	48,4	53,1	49,7	24,6	23,5	23,6	16,8	13,6	19,9	31,0	24,7	27,0
SO ORP Chrudim	49,0	48,6	50,8	22,2	22,4	20,4	18,3	25,1	18,1	29,6	27,9	28,5
okres Pardubice	54,4	49,5	49,5	17,3	18,9	17,5	19,0	20,2	22,0	30,1	26,8	26,9
SO ORP Holice	46,7	49,2	50,0	23,4	19,7	16,4	18,2	21,3	18,9	34,3	31,1	29,5
SO ORP Pardubice	54,1	49,5	49,5	17,4	18,7	17,9	20,6	20,0	22,2	25,3	25,9	26,4
SO ORP Přelouč	57,0	-	48,7	15,2	-	15,6	18,2	-	21,2	32,0	-	29,5
okres Svitavy	51,4	53,1	51,6	20,6	22,1	20,2	14,9	11,7	17,0	31,0	35,5	30,8
SO ORP Litomyšl	51,4	51,2	52,6	21,4	21,3	20,6	14,9	14,2	11,8	26,4	30,7	35,3
SO ORP Moravská Třebová	50,3	-	51,9	18,5	-	21,2	14,7	-	16,7	32,0	-	31,4
SO ORP Polička	51,7	70,0	51,4	21,5	20,0	15,3	17,0	10,0	19,7	27,5	35,0	24,5
SO ORP Svitavy	53,2	52,5	51,0	23,4	23,1	20,5	14,1	10,0	18,3	33,9	39,4	30,6
okres Ústí nad Orlicí	52,0	50,7	50,9	22,1	26,0	21,6	15,6	15,5	17,6	32,0	31,5	30,6
SO ORP Česká Třebová	40,5	-	50,7	16,5	-	22,6	22,3	-	19,3	28,1	-	29,8
SO ORP Králíky	58,1	-	57,4	27,9	-	27,4	15,1	-	14,7	33,0	-	36,0
SO ORP Lanškroun	53,4	54,7	48,3	16,7	23,4	15,7	19,0	15,6	20,1	26,6	21,9	29,9
SO ORP Ústí nad Orlicí	53,8	47,9	51,8	23,4	26,7	22,6	11,1	15,8	14,5	33,9	37,0	32,4
SO ORP Vysoké Mýto	51,3	66,7	52,0	23,6	33,3	21,6	14,8	11,1	19,6	37,6	11,1	28,0
SO ORP Žamberk	51,0	-	47,6	25,2	-	21,0	12,6	-	15,1	33,6	-	31,4

Růst nezaměstnanosti v Pardubickém kraji pokračuje i po roce 2008, a to rychleji oproti republikovému tempu; podrobné hodnocení vývoje v roce 2009 však již není předmětem předkládané analýzy.

2.5. Bydlení, bytová výstavba

Důsledkem historicky podmíněného odlišného způsobu života na venkově a ve městech jsou rozdíly ve velikosti domovního a bytového fondu, jeho stáří, kvalitě a následně i v charakteristikách úrovně bydlení. Tyto rozdíly se sice postupně zmenšují, přesto jsou patrné i na počátku 21. století. Jednou z cest sblížení úrovně bydlení v městském a venkovském prostoru je převádění části nejméně kvalitního domovního fondu k rekreačním účelům či jeho likvidace. Naproti tomu suburbanizace v zázemí velkých měst vede k růstu domovního fondu a jeho zkvalitňování především v přechodném prostoru.

Téměř dvojnásobné počty **trvale obydlených domů na 1 000 obyvatel** na venkově oproti městům jsou důsledkem vysokého podílu rodinných domů na celkovém domovním fondu ve venkovském i přechodném prostoru. V porovnání s rokem 1991 se v následujících deseti letech snížil počet trvale obydlených domů na 1 000 obyvatel ve venkovském prostoru o 1,6, zatímco v městském prostoru vzrostl o 2,8 a v přechodném prostoru se zvýšil dokonce o 9,4. Nejvýraznější růst v přechodném prostoru byl v 90. letech 20. století zaznamenán ve správním obvodu pověřeného obecního úřadu (SO POÚ) Holice, Polička a Pardubice. Suburbanizační proces tedy v těchto územích začal již před rokem 2000.

Tab. 2.5.1 Domovní a bytový fond v roce 2001

Zdroj: SLDB 2001

Území ¹⁾	Trvale obydlené domy na 1 000 obyvatel			Trvale obydlené byty na 1 000 obyvatel			Podíl neobydlených bytů na celkovém počtu bytů (%)		
	V	P	M	V	P	M	V	P	M
Pardubický kraj	271,4	259,5	142,1	340,3	340,9	371,9	23,2	17,5	8,9
okres Chrudim	282,0	259,0	155,8	338,1	340,8	360,5	24,8	22,9	10,3
SO ORP Hlinsko	276,7	274,0	151,3	324,1	354,5	359,5	25,9	27,2	9,7
SO ORP Chrudim	283,8	256,2	156,9	343,1	338,2	360,7	24,4	22,0	10,4
SO POÚ Heřmanův Městec	256,9	-	176,3	364,1	-	335,7	19,8	-	11,5
SO POÚ Chrást	297,2	230,9	263,4	342,0	336,7	344,4	24,6	15,5	13,6
SO POÚ Chrudim	277,2	-	128,7	326,2	-	369,2	17,7	-	7,7
SO POÚ Nasavrky	323,1	-	261,6	354,8	-	365,8	34,1	-	19,3
SO POÚ Skuteč	278,4	258,4	195,4	332,3	331,2	358,0	26,1	25,9	16,6
SO POÚ Třemošnice	298,6	300,4	153,9	358,7	362,1	344,0	34,9	21,9	13,3
okres Pardubice	284,2	271,3	118,5	348,1	347,5	386,5	21,2	16,0	8,0
SO ORP Holice	288,3	303,3	229,8	345,0	355,5	364,4	20,8	22,4	12,3
SO ORP Pardubice	279,0	263,8	107,8	345,4	345,6	391,1	18,3	14,4	7,5
SO POÚ Lázně Bohdaneč	282,1	246,1	184,4	350,3	320,3	360,6	18,4	12,8	10,2
SO POÚ Pardubice	275,3	264,2	104,3	339,8	346,2	392,5	18,1	14,4	7,4
SO ORP Přelouč	286,0	-	149,3	352,0	-	360,4	23,6	-	9,7
SO POÚ Chvaletice	277,3	-	115,0	347,7	-	375,7	20,0	-	6,3
SO POÚ Přelouč	288,9	-	161,7	353,4	-	354,9	24,8	-	10,9
okres Svítavy	273,6	251,5	158,5	337,1	331,5	360,0	23,0	14,7	8,6
SO ORP Litomyšl	271,1	258,2	178,4	332,8	312,7	356,9	23,0	15,8	9,6
SO ORP Moravská Třebová	263,9	-	154,6	333,4	-	357,7	20,9	-	8,3
SO POÚ Jevíčko	282,7	-	213,5	352,9	-	357,4	23,3	-	15,0
SO POÚ Mor. Třebová	256,2	-	140,3	325,3	-	357,8	19,7	-	6,5
SO ORP Polička	276,2	283,7	168,6	338,6	343,3	362,2	28,2	18,4	12,0
SO ORP Svítavy	288,0	238,6	144,8	346,4	352,9	362,2	20,8	13,0	6,2
okres Ústí nad Orlicí	253,4	245,4	155,3	340,2	338,2	366,7	23,4	13,9	9,6
SO ORP Česká Třebová	255,2	-	147,3	324,1	-	369,6	15,3	-	7,3
SO ORP Králíky	200,0	-	186,5	328,0	-	346,0	17,8	-	14,6
SO ORP Lanškroun	250,0	228,9	151,0	325,3	336,2	357,5	24,4	20,9	6,9
SO ORP Ústí nad Orlicí	277,1	244,7	133,0	355,5	337,6	381,5	23,4	11,8	9,6
SO ORP Vysoké Mýto	284,6	282,4	157,9	353,7	349,0	372,0	24,0	20,9	10,8
SO POÚ Choceň	267,5	-	172,7	344,6	-	365,2	19,3	-	9,4
SO POÚ Vysoké Mýto	299,5	282,4	147,0	361,6	349,0	377,0	27,6	20,9	11,8
SO ORP Žamberk	242,1	-	177,5	343,7	-	352,5	25,1	-	10,7
SO POÚ Jablonné n. Orlicí	254,5	-	176,7	346,3	-	347,5	27,3	-	11,1
SO POÚ Letohrad	242,6	-	189,9	329,2	-	341,1	25,7	-	10,4
SO POÚ Žamberk	234,3	-	165,3	345,9	-	366,7	23,5	-	10,7

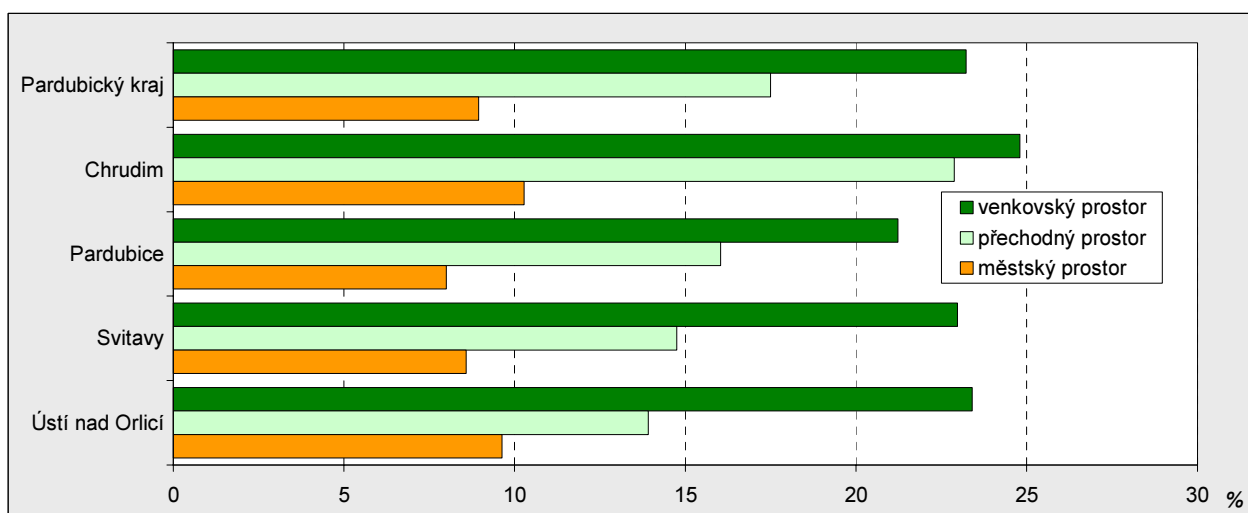
¹⁾ shoduje-li se území SO ORP s SO POÚ, není zde SO POÚ samostatně uvedeno

Počet **neobydlených domů** na 1 000 obyvatel byl v roce 2001 ve venkovských obcích pětikrát vyšší než ve městech (92 oproti 18), přitom v přechodném prostoru byl oproti městskému prostoru trojnásobný. V porovnání s rokem 1991 se počty neobydlených domů zvyšovaly ve městech téměř sedmkrát pomaleji než ve venkovských obcích, v přechodném prostoru byl růst počtu neobydlených domů shodný s růstem počtu trvale obydlených domů. V přechodném prostoru byl v některých SO POÚ růst počtu neobydlených domů na 1 000 obyvatel dokonce vyšší než přírůstek neobydlených domů ve venkovském prostoru (SO POÚ Hlinsko a Lázně Bohdaneč).

Bytový fond rostl v období mezi sčítáními 1991 a 2001 v celokrajském průměru rychleji v přechodném prostoru, přitom stejný přírůstek zde byl zaznamenán u trvale obydlených i neobydlených bytů. Přírůstek celkového počtu bytů na 1 000 obyvatel byl v městském a venkovském prostoru stejně velký, avšak na venkově přibývaly oproti městům dvakrát rychleji neobydlené byty, zatímco ve městech byl trojnásobný přírůstek trvale obydlených bytů. V roce 2001 připadalo na 1 000 obyvatel městského prostoru 372 trvale obydlených a 37 neobydlených bytů. Ve venkovském prostoru to bylo o 32 trvale obydlených bytů méně a o 66 neobydlených bytů více. Přechodný prostor se počtem trvale obydlených bytů nelišil od venkovského, neobydlených bytů na 1 000 obyvatel však zde bylo o třetinu méně než v ostatních venkovských obcích.

Z územního hlediska nejsou ve venkovském prostoru výraznější rozdíly v počtu trvale obydlených bytů na 1 000 obyvatel. Rozdíl mezi územími s nejnižšími počty bytů (SO POÚ Hlinsko, Česká Třebová, Moravská Třebová a Lanškroun) a s nejvyššími počty bytů (SO POÚ Heřmanův Městec a Vysoké Mýto) je 11 – 12 %.

Graf 21 Podíl neobydlených bytů na bytovém fondu v okresech Pardubického kraje k 1. 3. 2001

Mezi **neobydlené byty** byly při sčítání lidu, domů a bytů v roce 2001 zahrnuty ty byty, v nichž nežila žádná osoba přihlášená na dané adrese k trvalému pobytu. Proto významnou část neobydlených bytů především ve městech tvořily byty obydlené osobami s trvalým bydlištěm jinde (při sčítání v roce 2001 byly takovéto byty označovány jako „byty obydlené přechodně“). I po započtení těchto „neobydlených“ bytů byl v Pardubickém kraji v městském prostoru podíl neobydlených bytů na celkovém počtu bytů dvaapůlkrát nižší než ve venkovském prostoru. V přechodném prostoru se zastoupení neobydlených bytů blížilo prostoru venkovskému především v okrese Chrudim, v SO POÚ Hlinsko bylo dokonce vyšší.

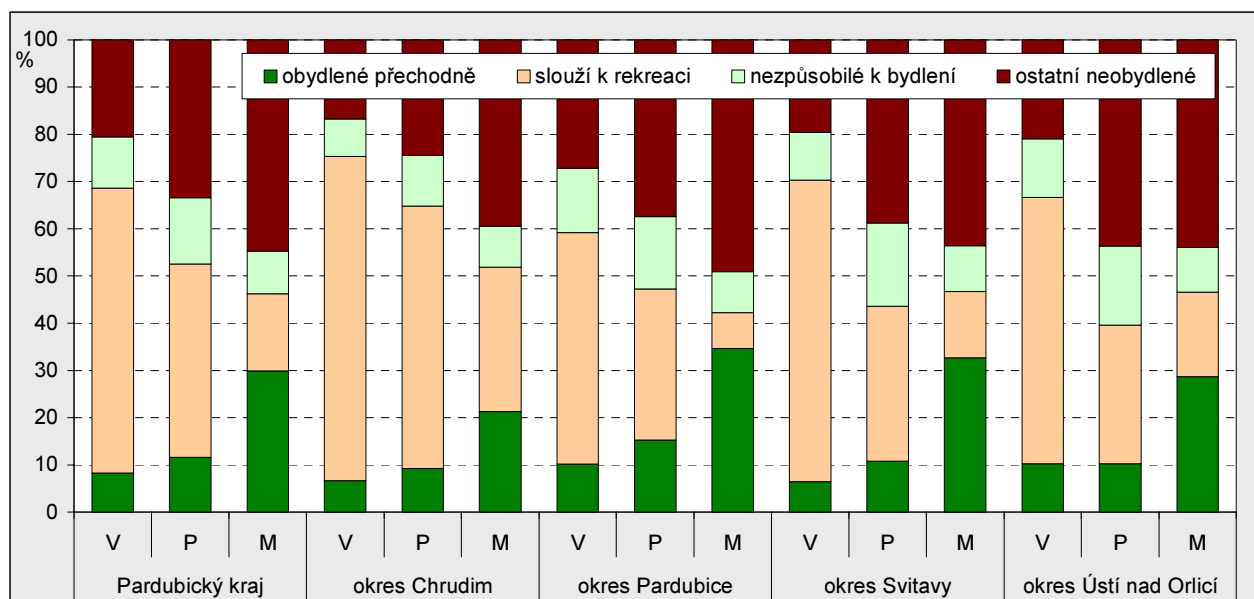
Vysoký podíl neobydlených bytů na celkovém počtu bytů je typický pro rekreační oblasti Železných hor a Českomoravské vrchoviny (SO POÚ Nasavrky, Třemošnice, Hlinsko, Skuteč a Polička) a pro severovýchod kraje (SO POÚ Vysoké Mýto, Letohrad a Jablonné nad Orlicí). V těchto oblastech byl výrazně nadprůměrný podíl neobydlených bytů nejen ve venkovském prostoru, ale v některých případech i v prostoru přechodném (SO POÚ Hlinsko, Třemošnice a Skuteč) a městském (Nasavrky, Skuteč a Jevíčko).

Hlavní příčinou neobydlenosti bytů ve venkovském prostoru bylo v roce 2001 v Pardubickém kraji rekreační využití objektů (60 %), následovala nezpůsobilost k obývání (11 %). Byty k rekreaci tvořily v SO POÚ Nasavrky 82 % všech neobydlených bytů, v SO POÚ Třemošnice 76 %, v SO POÚ Hlinsko a Skuteč 74 %; naproti tomu v SO POÚ Pardubice pouze 29 % a v SO POÚ Holice 36 % všech neobydlených bytů.

V přechodném prostoru jsou sice též nejvíce zastoupeny neobydlené byty s rekreačním využitím, ale jejich podíl byl v roce 2001 pouze 41 %, přičemž oproti ostatním venkovským obcím byl vyšší podíl všech dalších příčin neobydlenosti bytů. Vysoký podíl bytů k rekreaci byl v přechodném prostoru v okrese Chrudim (56 %), naproti tomu podíl 29 % ze všech neobydlených bytů byl zjištěn v okrese Ústí nad Orlicí.

V městském prostoru sloužilo k rekreaci pouze 16 % neobydlených bytů, zatímco podíl přechodně obydlených bytů byl téměř dvojnásobný. Nejvyšší podíly přechodně obydlených bytů byly sečteny v roce 2001 ve Chvaleticích (60 %), Litomyšli (41 %) a Lanškrouně (40 %).

Graf 22 Struktura neobydlených bytů v okresech Pardubického kraje k 1. 3. 2001

Výsledky SLDB 2001 ukázaly, že u **průměrného stáří domovního fondu** jsou územní rozdíly mezi SO POÚ výrazně větší než rozdíly mezi městským a venkovským prostorem. Obecně lze za území se starým domovním fondem ve městech i na venkově považovat SO POÚ Králíky, Moravská Třebová a Svitavy. K nim lze ještě přiřadit venkovské obce v SO POÚ Vysoké Mýto, Chrast a Nasavrky. Naproti tomu o čtvrtinu mladší domovní fond má ve městech i na venkově SO POÚ Jablonné nad Orlicí, Letohrad a Žamberk.

Tab. 2.5.2 Stáří domů a podíl rodinných domů a bytů v nich v roce 2001

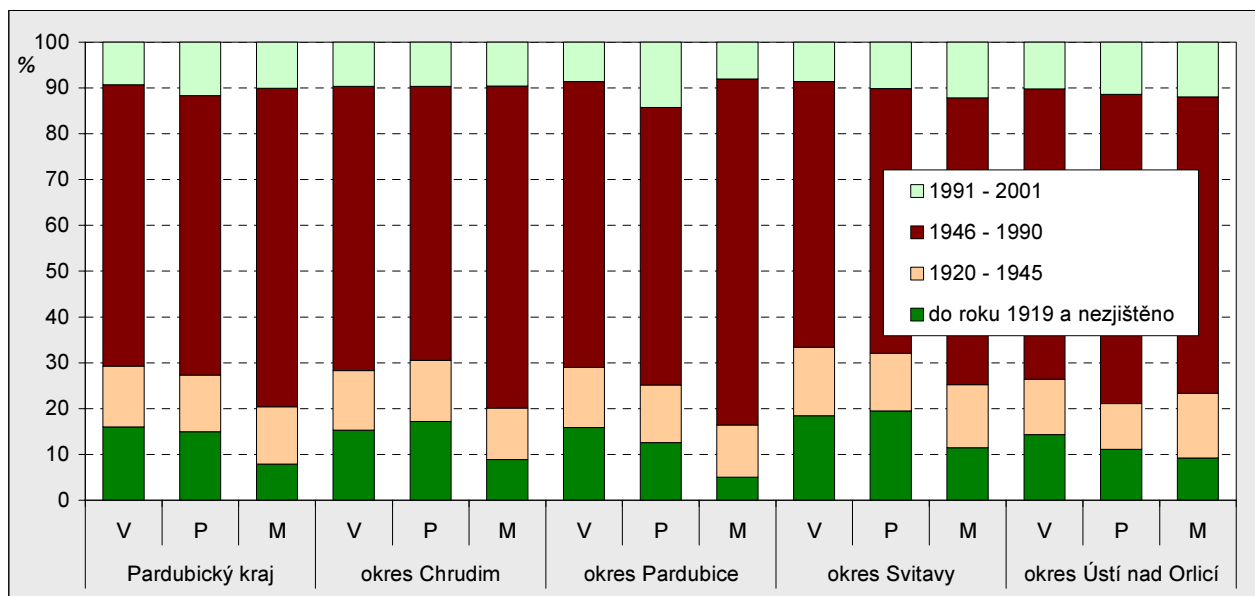
Zdroj: SLDB 2001

Území	Průměrné stáří domů (roky)			Podíl rodinných domů na počtu trvale obydlených domů (%)			Podíl bytů v rodinných domech na počtu trvale obydlených bytů (%)		
	V	P	M	V	P	M	V	P	M
Pardubický kraj	45,3	43,1	44,6	96,2	95,4	82,3	88,9	84,2	37,3
okres Chrudim	45,2	45,8	43,8	96,5	93,3	85,7	89,4	79,0	41,7
SO ORP Hlinsko	41,5	44,6	41,8	97,4	94,0	86,0	94,2	85,1	42,0
SO ORP Chrudim	46,5	46,0	44,2	96,2	93,2	85,7	87,8	77,8	41,6
okres Pardubice	45,0	41,1	44,3	97,3	96,5	79,5	91,7	87,2	29,2
SO ORP Holice	44,2	36,4	42,8	97,6	97,7	92,2	93,6	90,6	68,1
SO ORP Pardubice	44,4	42,4	45,1	97,4	96,3	77,2	92,3	86,4	25,6
SO ORP Přelouč	45,9	-	40,2	96,9	-	82,6	90,1	-	40,8
okres Svitavy	47,2	45,8	45,6	96,5	95,5	81,9	90,9	83,7	42,4
SO ORP Litomyšl	42,4	40,5	41,5	96,7	97,0	83,6	93,0	93,0	48,8
SO ORP Moravská Třebová	49,7	-	49,2	96,2	-	79,7	88,6	-	40,4
SO ORP Polička	45,3	43,4	41,5	96,4	99,3	82,9	91,7	99,4	45,0
SO ORP Svitavy	51,3	53,2	48,1	96,5	92,7	81,9	90,8	71,3	39,1
okres Ústí nad Orlicí	43,7	39,6	44,8	94,9	96,2	83,4	85,0	87,0	43,2
SO ORP Česká Třebová	47,6	-	48,3	96,1	-	85,4	90,0	-	41,0
SO ORP Králíky	53,1	-	48,6	88,1	-	85,0	62,9	-	54,1
SO ORP Lanškroun	42,0	38,9	45,1	95,5	94,8	80,1	88,0	84,2	42,3
SO ORP Ústí nad Orlicí	41,5	39,8	45,4	97,1	96,2	79,5	92,6	86,5	34,8
SO ORP Vysoké Mýto	46,3	38,3	45,8	96,9	97,9	83,2	91,9	96,6	42,6
SO ORP Žamberk	40,3	-	38,4	93,5	-	86,0	81,0	-	53,4

Podíl bytů v domech postavených do roku 1919 byl v roce 2001 v kraji dvakrát vyšší na venkově než ve městech, přitom podíl těchto bytů v přechodném prostoru se příliš nelišil od ostatního venkova. Podíly bytů z období 1920 – 1945 se téměř nelišily mezi městským a venkovským prostorem a ani územní rozdíly

nebyly významné. Výjimku tvořil výrazně nadprůměrný podíl bytů z tohoto období ve venkovských obcích SO POÚ Česká Třebová (24 %) a Svitavy (21 % při celokrajském průměru 13 %).

Graf 23 Byty v trvale obydlených domech v okresech Pardubického kraje podle období výstavby domů k 1. 3. 2001

Nejvíce byly v roce 2001 v Pardubickém kraji zastoupeny byty z období 1946 – 1980. V té době byla intenzivnější výstavba bytů ve městech. Podíl bytů z tohoto období v městském prostoru převyšoval o 7 procentních bodů jejich zastoupení ve venkovském prostoru; v přechodném prostoru měly tyto byty podíl o jeden procentní bod nižší než v ostatních venkovských obcích.

Tab. 2.5.3 Trvale obydlené byty podle období výstavby domu v roce 2001

Zdroj: SLDB 2001

v %

Území	Trvale obydlené byty v domech s obdobím výstavby (rekonstrukce) domu								
	do roku 1945 a nezjištěno			1946 - 1990			1991 - 2001		
	V	P	M	V	P	M	V	P	M
Pardubický kraj	29,3	27,3	20,4	61,4	61,0	69,5	9,3	11,7	10,1
okres Chrudim	28,4	30,6	20,2	62,0	59,7	70,2	9,7	9,7	9,6
SO ORP Hlinsko	23,3	26,6	18,4	67,7	62,4	76,7	9,0	11,0	4,9
SO ORP Chrudim	30,1	31,4	20,6	60,0	59,2	68,7	9,9	9,4	10,7
okres Pardubice	29,0	25,2	16,4	62,4	60,6	75,5	8,6	14,3	8,1
SO ORP Holice	29,0	23,3	23,0	61,8	50,2	67,6	9,2	26,5	9,4
SO ORP Pardubice	27,4	25,6	16,5	63,9	63,0	75,5	8,7	11,4	7,9
SO ORP Přelouč	30,3	-	12,1	61,6	-	79,3	8,1	-	8,6
okres Svitavy	33,4	32,1	25,2	58,0	57,8	62,6	8,6	10,1	12,2
SO ORP Litomyšl	27,0	24,0	20,1	62,2	64,7	64,7	10,7	11,3	15,1
SO ORP Moravská Třebová	36,1	-	30,6	56,3	-	60,3	7,7	-	9,1
SO ORP Polička	29,5	28,3	19,8	62,0	54,9	64,9	8,4	16,8	15,3
SO ORP Svitavy	40,8	41,4	27,1	51,7	50,7	61,7	7,4	7,9	11,2
okres Ústí nad Orlicí	26,4	21,1	23,4	63,4	67,5	64,7	10,2	11,4	12,0
SO ORP Česká Třebová	38,8	-	26,5	51,3	-	68,6	9,9	-	4,9
SO ORP Králíky	38,4	-	37,4	49,8	-	55,3	11,8	-	7,3
SO ORP Lanškroun	25,2	21,0	21,4	64,5	62,6	63,7	10,3	16,5	14,9
SO ORP Ústí nad Orlicí	23,0	21,2	21,4	68,0	68,2	67,8	9,0	10,6	10,7
SO ORP Vysoké Mýto	29,1	20,2	24,2	61,4	69,1	59,5	9,4	10,7	16,3
SO ORP Žamberk	20,3	-	17,8	69,1	-	67,6	10,6	-	14,6

Počty bytů z období 1991 – 2001 ukazují na to, že počátek suburbanizace sahá před rok 2001. Nejvyšší podíl bytů z tohoto desetiletého období byl zaznamenán v přechodném prostoru. Netýkalo se to však zatím celého území kraje, ale přechodného prostoru v SO POÚ Holice, Polička a Lanškroun. V městském prostoru byl podíl postavených či zrekonstruovaných bytů sice menší než v přechodném prostoru, ale vyšší než

ve venkovském prostoru (především zásluhou rekonstruovaných bytů po sovětské armádě ve Vysokém Mýtě, Žamberku a Lázních Bohdaneč). Nadprůměrný podíl byl zjištěn také ve Skutči, Poličce a Litomyšli.

Pro venkovský prostor je charakteristické vyšší **zastoupení rodinných domů** na celkovém domovním fondu a zejména bytů v rodinných domech na celkovém bytovém fondu (viz tab. 2.5.2). Trvale obydlené byty v rodinných domech se ve venkovském prostoru na bytovém fondu podílely z 89 %, v městském prostoru pouze z 37 %. Podíl bytů v rodinných domech v přechodném prostoru byl většinou nižší než ve venkovském prostoru (celokrajsky o 5 procentních bodů).

Tab. 2.5.4 Vybrané charakteristiky úrovně bydlení k 1. 3. 2001

Zdroj: SLDB 2001

Území	Průměrné hodnoty na 1 byt									Obytná plocha na osobu (m ²)		
	počet osob			obytná plocha (m ²)			počet obytných místností 8 m ² a více					
	V	P	M	V	P	M	V	P	M	V	P	M
Pardubický kraj	2,92	2,91	2,65	58,1	59,4	48,3	3,03	3,11	2,68	19,7	20,2	18,1
okres Chrudim	2,94	2,90	2,73	60,9	59,9	51,4	3,16	3,15	2,81	20,5	20,3	18,6
SO ORP Hlinsko	3,08	2,80	2,77	61,4	59,2	49,9	3,16	3,14	2,73	19,7	20,9	17,8
SO ORP Chrudim	2,89	2,92	2,72	60,8	60,0	51,7	3,16	3,15	2,82	20,7	20,2	18,8
okres Pardubice	2,86	2,85	2,55	61,2	61,8	46,4	3,26	3,25	2,64	21,1	21,4	18,1
SO ORP Holice	2,89	2,81	2,73	62,2	63,3	56,2	3,29	3,35	3,05	21,2	22,2	20,5
SO ORP Pardubice	2,88	2,86	2,52	61,9	61,4	45,7	3,32	3,23	2,61	21,2	21,2	18,0
SO ORP Přelouč	2,83	-	2,70	60,0	-	47,6	3,19	-	2,71	20,8	-	17,5
okres Svitavy	2,95	2,97	2,73	56,1	57,2	49,0	2,91	2,95	2,67	18,8	19,1	17,9
SO ORP Litomyšl	2,98	3,11	2,77	58,4	61,2	53,2	3,00	3,13	2,86	19,3	19,5	19,2
SO ORP Moravská Třebová	3,00	-	2,74	55,8	-	48,9	2,93	-	2,69	18,5	-	17,8
SO ORP Polička	2,94	2,91	2,72	54,4	57,4	48,8	2,79	2,85	2,62	18,2	19,4	17,8
SO ORP Svitavy	2,88	2,83	2,70	55,3	52,8	47,0	2,87	2,77	2,58	19,0	18,5	17,3
okres Ústí nad Orlicí	2,90	2,95	2,70	55,7	55,9	48,5	2,90	2,94	2,66	19,0	18,8	17,8
SO ORP Česká Třebová	3,08	-	2,68	55,1	-	46,5	2,91	-	2,55	17,8	-	17,2
SO ORP Králíky	2,94	-	2,87	51,6	-	52,0	2,69	-	2,74	17,4	-	17,9
SO ORP Lanškroun	3,04	2,97	2,75	56,2	53,7	49,0	2,96	2,88	2,76	18,3	18,0	17,8
SO ORP Ústí nad Orlicí	2,80	2,96	2,58	55,7	55,7	45,6	2,94	2,92	2,54	19,7	18,7	17,5
SO ORP Vysoké Mýto	2,82	2,87	2,67	58,6	62,3	48,7	2,99	3,17	2,66	20,6	21,3	18,1
SO ORP Žamberk	2,86	-	2,82	54,5	-	52,3	2,83	-	2,84	18,8	-	18,5

Vzhledem k tomu, že byty v rodinných domech jsou v průměru větší než v bytových domech (v Pardubickém kraji v roce 2001 o jednu třetinu), projevuje se odlišná struktura bytového fondu ve městech a na venkově též na vybraných charakteristikách úrovně bydlení.

V obcích ve venkovském prostoru byly v roce 2001 v Pardubickém kraji byty v průměru o pětinu větší než v městském prostoru. **Celková plocha jednoho bytu** byla na venkově 91 m², ve městech 74 m², přitom rozdíl mezi obcemi přechodného prostoru a ostatními venkovskými obcemi byl pouze 1 m² (ve prospěch přechodného prostoru). **Obytná plocha bytu** byla ve venkovském prostoru 58 m² oproti 48 m² v městském prostoru. Byty v přechodném prostoru byly opět o 1 m² větší než na venkově. Je zde patrná souvislost s vyšším podílem nových bytů, které jsou obvykle větší než starší byty. Z územního hlediska byly v roce 2001 největší byty ve venkovském prostoru v SO POÚ Chrudim (65 m² obytné plochy), Pardubice (64 m²), Nasavrky (63 m²) a Holice (62 m²), nejmenší na severovýchodě kraje v SO POÚ Králíky (52 m²) a Jablonné nad Orlicí (53 m²). V přechodném prostoru byly ve stejném období zjištěny největší byty v SO POÚ Lázně Bohdaneč (jde však pouze o 1 obec) a nejmenší v SO POÚ Svitavy, kde byl mezi obcemi přechodného prostoru v rámci Pardubického kraje zaznamenán druhý nejnižší podíl rodinných domů po SO POÚ Chrast.

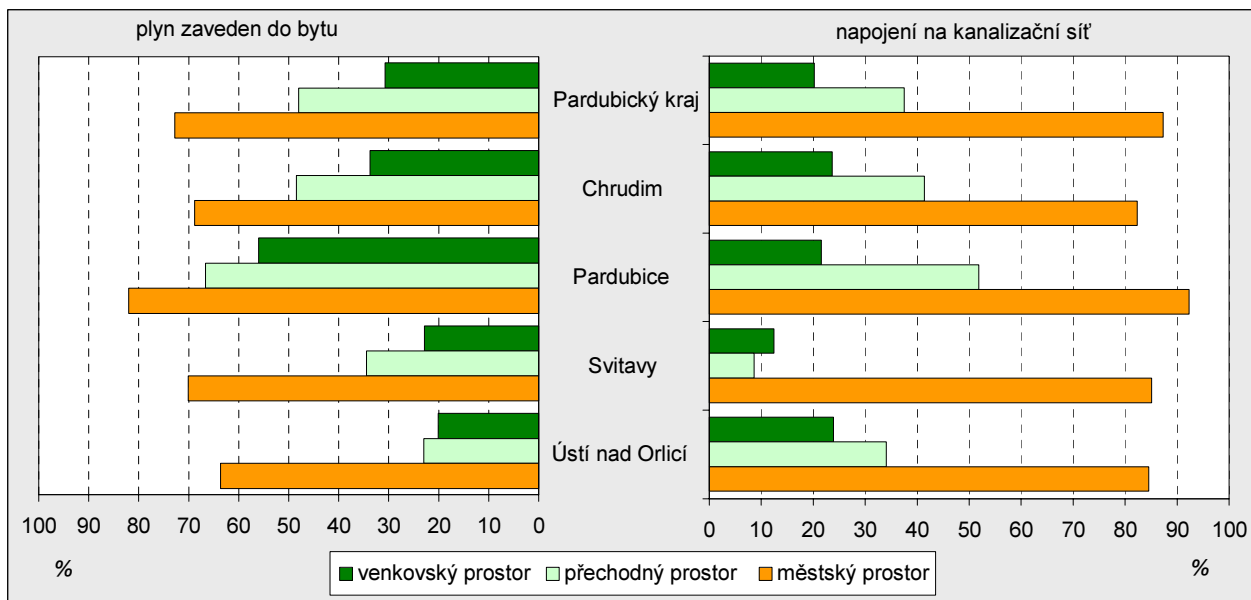
Průměrný počet obytných místností v bytě bezprostředně souvisí s velikostí bytu, vyjádřenou v metrech čtverečních. Přesto, že je průměrná plocha bytu ve venkovských obcích větší o 20 % než v obcích městských, je rozdíl v počtu obytných místností třináctiprocentní. Byty v přechodném prostoru jsou v porovnání s obcemi ve venkovském prostoru větší o 2 % z hlediska obytné plochy i počtu obytných místností.

Také **průměrný počet osob připadajících na 1 byt** je na venkově větší než ve městech (o 10 %), přitom se neliší hodnoty zjištěné ve venkovském a přechodném prostoru. Důsledkem toho, že není tak výrazný rozdíl mezi zalidněním bytů v městském a venkovském prostoru jako je rozdíl ve velikosti bytů, je, že průměrná obytná plocha na obyvatele byla v roce 2001 ve venkovském prostoru o 9 % větší než v prostoru městském. Ještě příznivější poměr počtu obyvatel a obytné plochy než ve venkovském prostoru byl v obcích

zařazených do přechodného prostoru. Z územního hlediska připadala na obyvatele největší obytná plocha ve venkovském prostoru SO POÚ Třemošnice, Nasavrky a Pardubice, nejmenší v SO POÚ Králíky, Česká Třebová a Moravská Třebová.

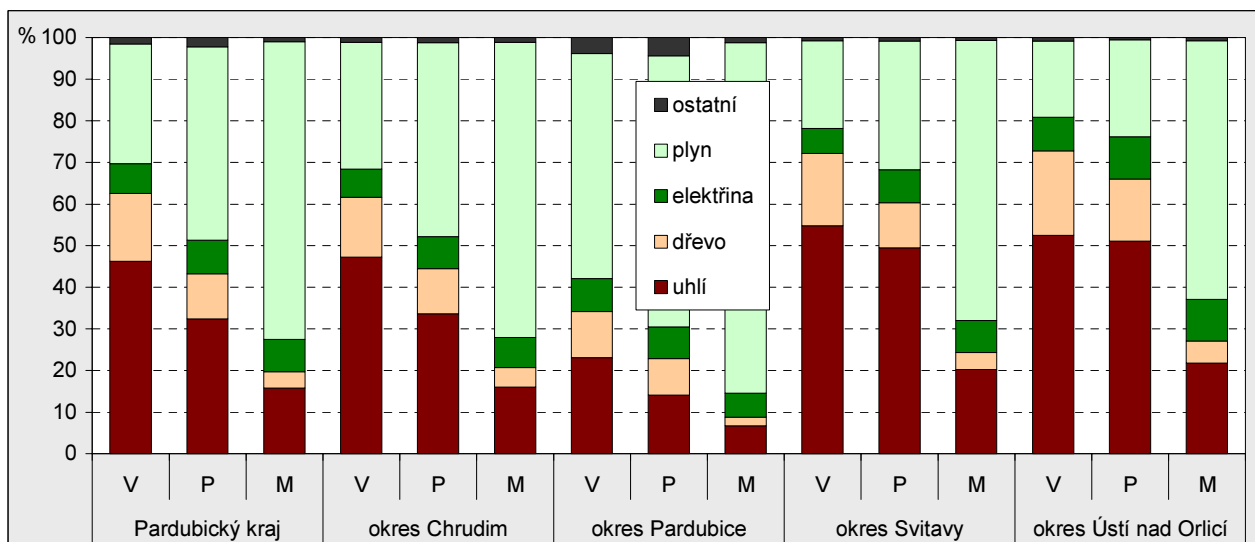
Data ze sčítání lidu, domů a bytů umožňují též porovnat **technickou vybavenost domů a bytů**. V roce 2001 bylo zjištěno, že je ve venkovském prostoru napojeno v Pardubickém kraji na kanalizační síť pouze 20 % bytů, což je o 67 procentních bodů méně než v městském prostoru a o 17 procentních bodů méně než v přechodném prostoru. Nejmenší podíly napojených bytů byly ve venkovském i přechodném prostoru v okrese Svitavy, především v SO POÚ Polička a Svitavy.

Graf 24 Trvale obydlené byty v okresech Pardubického kraje se zavedeným plynem a připojením na veřejnou kanalizaci k 1. 3. 2001

Plynová přípojka byla v roce 2001 ve venkovském prostoru kraje v 31 % bytů, v městském prostoru byl podíl více než dvojnásobný (73 %). Plynifikace venkova zaostávala především v SO POÚ Jablonné nad Orlicí, Letohrad, Hlinsko a Polička. V přechodném prostoru byl podíl připojených bytů o polovinu vyšší než ve venkovském prostoru.

Graf 25 Trvale obydlené byty v rodinných domech podle energie používané k vytápění v roce 2001

Rozdílná úroveň plynifikace ovlivňovala též strukturu bytů podle energie využívané k jejich vytápění. V zájmu srovnatelnosti jsou v grafu uvedeny pouze údaje za rodinné domy vzhledem k tomu, že část bytových a ostatních domů je vytápěna ze zdroje mimo dům; u těchto domů není k dispozici údaj o používaném palivu.

Uhlí bylo v roce 2001 převažujícím palivem v téměř polovině (46 %) bytů v rodinných domech ve venkovském prostoru. Více než dvě třetiny takto vytápěných bytů byly v SO POÚ Hlinsko, Polička a Letohrad, naproti tomu v SO POÚ Pardubice bylo takovýchto bytů pouze 11 %. Zde, obdobně jako ve venkovských obcích SO POÚ Lázně Bohdaneč, Chrudim a Přelouč, mělo nadpoloviční zastoupení vytápění plynem.

Intenzita bytové výstavby v Pardubickém kraji v letech 2001 až 2008 zaostávala za celostátním průměrem. Během 8 let bylo v kraji dokončeno 12 300 bytů, v tom 2 984 bytů ve venkovském, 2 320 v přechodném a 6 996 v městském prostoru. Bytová výstavba však neprobíhala po roce 2000 rovnoměrně, nejvíce (1 866) bytů bylo dokončeno v roce 2007 a nejméně (1 189) v roce 2003. V období 2005 až 2008 bylo v celém kraji oproti období 2001 až 2004 dokončeno o 16,9 % bytů více, přitom ve venkovském i přechodném prostoru se zvýšil počet dokončených bytů mezi těmito obdobími o 44 %, zatímco v městském prostoru se počet dokončených bytů nezměnil.

Tab. 2.5.5 Dokončené byty na 1 000 obyvatel v letech 2001 až 2008 (roční průměr)

Území ¹⁾	Dokončené byty na 1 000 obyvatel			z toho								
				v nových rodinných domech			v nových bytových domech			v nástavbách, přístav- bách a vestavbách		
	V	P	M	V	P	M	V	P	M	V	P	M
Pardubický kraj	2,4	6,9	2,8	1,6	4,5	0,9	0,1	1,4	1,2	0,4	0,5	0,3
okres Chrudim	1,8	3,6	2,5	1,4	2,1	0,8	0,0	0,2	1,1	0,3	0,4	0,2
SO ORP Hlinsko	0,7	1,7	1,3	0,6	1,1	0,4	0,0	0,3	1,0	0,0	0,0	0,0
SO ORP Chrudim	2,1	3,9	2,7	1,6	2,3	1,0	0,0	0,2	1,1	0,3	0,4	0,3
SO POÚ Heřmanův Městec	3,0	-	4,5	2,3	-	1,3	0,0	-	1,4	0,6	-	0,8
SO POÚ Chrást	1,6	1,7	2,0	1,1	1,6	0,5	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1
SO POÚ Chrudim	3,2	-	2,3	2,5	-	0,8	0,1	-	1,2	0,5	-	0,2
SO POÚ Nasavrky	1,6	-	8,4	1,4	-	3,7	0,0	-	1,5	0,1	-	0,2
SO POÚ Skuteč	0,6	5,0	2,4	0,3	2,7	0,9	0,0	0,5	1,3	0,3	0,7	0,2
SO POÚ Třemošnice	1,1	5,0	2,5	1,0	2,5	1,3	0,0	0,0	0,0	0,1	0,4	0,5
okres Pardubice	3,0	10,4	3,4	2,3	8,8	1,1	0,0	0,6	1,6	0,4	0,4	0,3
SO ORP Holice	4,1	11,2	5,5	3,3	9,1	1,7	0,0	1,6	2,5	0,7	0,3	0,6
SO ORP Pardubice	3,1	10,3	3,4	2,4	8,7	1,1	0,0	0,4	1,6	0,4	0,5	0,4
SO POÚ Lázně Bohdaneč	2,4	3,8	3,4	1,5	2,8	1,2	0,0	0,0	2,0	0,3	0,9	0,2
SO POÚ Pardubice	4,0	10,4	3,4	3,4	8,8	1,1	0,0	0,4	1,6	0,4	0,5	0,4
SO ORP Přelouč	2,2	-	2,3	1,6	-	0,7	0,0	-	1,1	0,3	-	0,1
SO POÚ Chvaletice	1,4	-	0,9	1,3	-	0,9	0,0	-	0,0	0,1	-	0,0
SO POÚ Přelouč	2,5	-	2,9	1,7	-	0,7	0,0	-	1,5	0,3	-	0,2
okres Svitavy	2,3	2,8	2,3	1,4	1,8	0,8	0,3	0,5	1,1	0,3	0,4	0,2
SO ORP Litomyšl	2,1	3,1	2,1	1,6	2,4	1,2	0,0	0,0	0,7	0,5	0,5	0,2
SO ORP Moravská Třebová	2,3	-	1,5	1,7	-	0,8	0,2	-	0,0	0,3	-	0,2
SO POÚ Jevíčko	1,9	-	3,4	1,4	-	1,7	0,0	-	0,0	0,3	-	0,8
SO POÚ Mor. Třebová	2,4	-	1,0	1,8	-	0,6	0,2	-	0,0	0,3	-	0,1
SO ORP Polička	2,7	2,8	2,3	1,6	2,4	0,9	0,3	0,0	0,9	0,4	0,5	0,4
SO ORP Svitavy	2,4	2,4	3,0	0,8	0,9	0,6	1,0	1,1	2,1	0,2	0,4	0,2
okres Ústí nad Orlicí	2,7	9,2	2,5	1,6	1,9	0,9	0,2	6,4	0,8	0,6	0,7	0,4
SO ORP Česká Třebová	3,4	-	1,9	1,4	-	0,5	1,1	-	0,6	0,8	-	0,4
SO ORP Králupy	1,8	-	1,4	1,3	-	0,7	0,0	-	0,0	0,1	-	0,4
SO ORP Lanškroun	3,3	39,6	6,6	1,6	1,5	1,4	0,1	37,7	3,8	0,8	0,3	0,4
SO ORP Ústí nad Orlicí	3,0	3,4	1,2	1,4	2,1	0,8	0,5	0,3	0,0	0,7	0,9	0,3
SO ORP Vysoké Mýto	2,2	3,9	2,4	1,5	1,7	1,1	0,0	1,9	0,7	0,5	0,2	0,4
SO POÚ Choceň	2,0	-	2,0	1,2	-	1,0	0,0	-	0,6	0,6	-	0,4
SO POÚ Vysoké Mýto	2,5	3,9	2,7	1,8	1,7	1,2	0,0	1,9	0,8	0,3	0,2	0,4
SO ORP Žamberk	2,7	-	2,4	1,9	-	1,1	0,2	-	0,5	0,5	-	0,4
SO POÚ Jablonné n. Orlicí	3,0	-	2,8	2,1	-	1,2	0,2	-	1,0	0,6	-	0,5
SO POÚ Letohrad	3,3	-	3,7	2,0	-	1,3	0,7	-	0,8	0,3	-	0,8
SO POÚ Žamberk	2,3	-	0,7	1,7	-	0,7	0,0	-	0,0	0,5	-	0,0

¹⁾ shoduje-li se území SO ORP s SO POÚ, není zde SO POÚ samostatně uvedeno

Intenzita bytové výstavby (tj. počet dokončených bytů vztážený na 1 000 bydlících obyvatel) byla v kraji v období 2001 až 2004 v přechodném prostoru více než dvojnásobná v porovnání s prostorem městským a v období 2005 až 2008 byla dokonce téměř trojnásobná. Intenzita bytové výstavby ve venkovských obcích

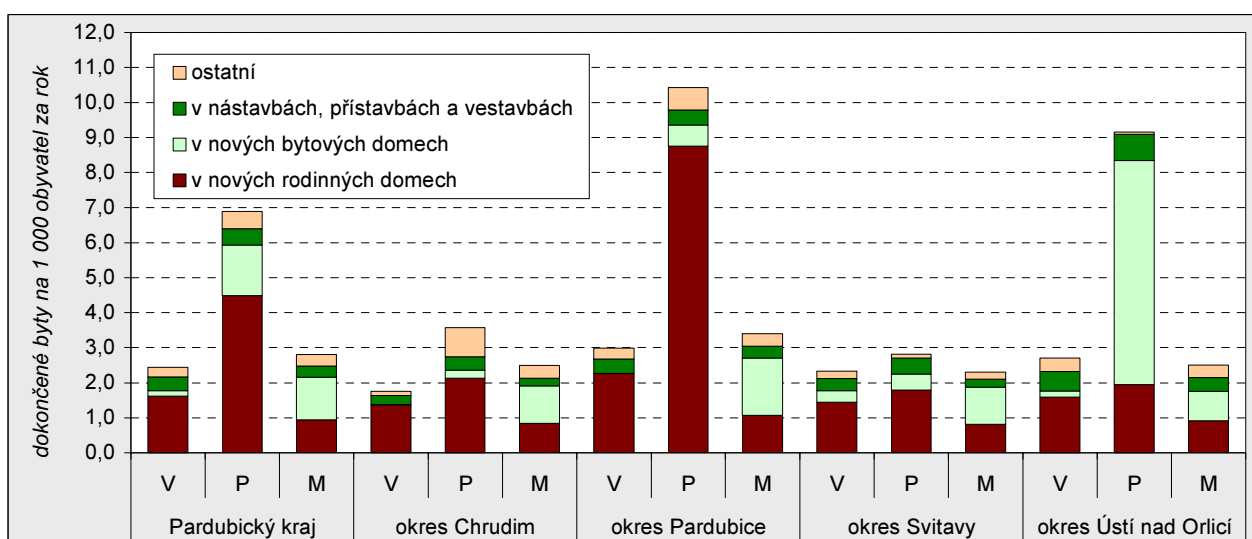
nedosahovala v letech 2001 až 2004 tři čtvrtin intenzity bytové výstavby ve městech, v následujícím období ji překračovala.

Z územního hlediska se suburbanizační proces v letech 2001 – 2008 nejvíce projevil vysokou intenzitou bytové výstavby v přechodném prostoru SO POÚ Lanškroun, Holice, Pardubice a částečně i Skuteč a Třemošnice. Ve správních obvodech POÚ Česká Třebová, Chrudim, Moravská Třebová a Žamberk, ve kterých nebyl vymezen přechodný prostor, byla zjištěna vyšší intenzita bytové výstavby ve venkovském prostoru v porovnání s městským prostorem, což svědčí o tom, že by i zde bylo teoreticky možné podle intenzity bytové výstavby některé venkovské obce zařadit do přechodného prostoru.

Ve venkovském a přechodném prostoru měly i po roce 2000 rozhodující podíl na celkovém počtu dokončených bytů byty v nových rodinných domech (67 %, resp. 65 %). V městském prostoru zůstával vyšší podíl bytů v nových bytových domech (i když poklesl ze 46 % v období 2001 – 2004 na 41 % v období 2005 – 2008); podíly dokončených bytů v bytových domech se v přechodném prostoru výrazně lišily z územního hlediska. Vyšší než podíly v rodinných domech byly v přechodném prostoru SO POÚ Lanškroun, Vysoké Mýto a Svitavy. Výstavba bytových domů zejména v Rudolticích u Lanškrouna byla natolik intenzivní, že v přechodném prostoru celého okresu Ústí nad Orlicí připadá v období 2001 – 2008 na byty v bytových domech 70 % všech dokončených bytů.

Poměrně vyrovnaný podíl bez ohledu na to, zda jde o venkov nebo města, byl zjištěn u bytů dokončených v nástavbách, přístavbách a vestavbách starších domů. Mírně nadprůměrné hodnoty v přechodném prostoru byly umožněny intenzivnějším budováním tohoto typu bytů v SO POÚ Ústí nad Orlicí a Lázně Bohdaneč. Také výstavba bytů v ostatních typech domů byla v kraji nejintenzivnější v přechodném prostoru, především v SO POÚ Třemošnice, Skuteč a Pardubice.

Graf 26 Dokončené byty na 1 000 obyvatel v letech 2001 až 2008 (roční průměr)

V důsledku odlišné struktury dokončených bytů z hlediska typu domu (viz výše) jsou v následujícím textu odděleně hodnoceny charakteristiky dokončených bytů v rodinných a v bytových domech.

V rodinných domech měly v období 2001 – 2008 větší průměrnou užitkovou i obytnou plochu byty v městském prostoru (o 7,0 %, resp. 7,8 %) než byty ve venkovském prostoru. Obytná plocha bytů ve venkovském a přechodném prostoru se nelišila, zatímco užitková plocha bytů ve venkovském prostoru byla menší v důsledku dokončování menších bytů na venkově v letech 2005 až 2008 v SO POÚ Jablonné nad Orlicí a Ústí nad Orlicí. Za extrém, který významně ovlivňuje průměrnou velikost bytů v rodinných domech v přechodném prostoru v okrese Chrudim, lze považovat výstavbu 59 obecních bytů v obci Proseč (SO POÚ Skuteč), kde byly stavěny rodinné domy se 2 až 3 malými byty (vč. garsoniér). To způsobilo, že průměrná obytná plocha bytů v rodinných domech v přechodném prostoru SO POÚ Skuteč nedosahuje v letech 2005 – 2008 ani poloviny krajského průměru.

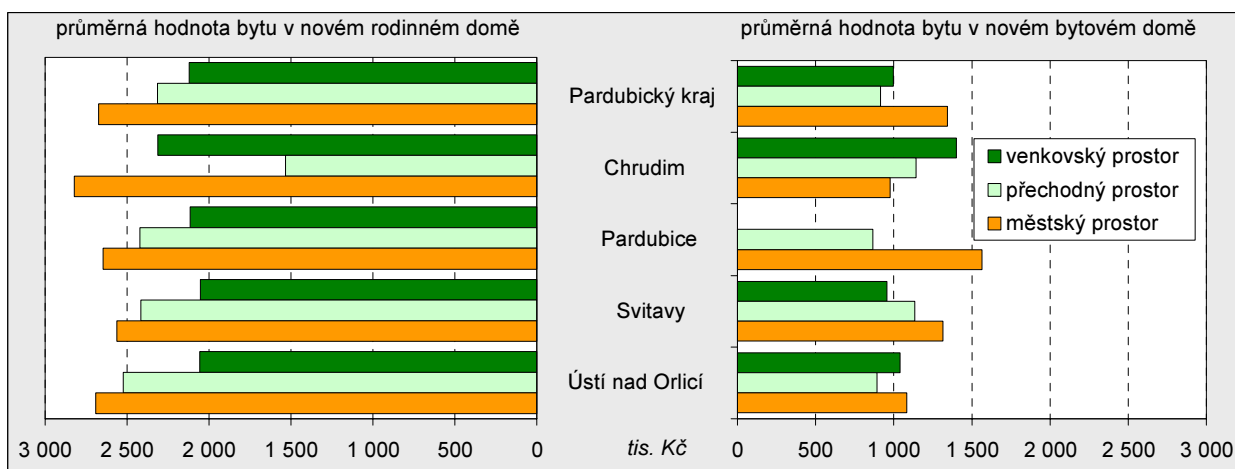
Průměrná velikost bytů dokončených v letech 2001 – 2008 v **bytových domech** ve venkovském a městském prostoru, vyjádřená obytnou plochou, byla v kraji poloviční oproti velikosti bytů v rodinných domech. V přechodném prostoru byly byty dokončené v bytových domech výrazně menší.

Tab. 2.5.6 Průměrná obytná plocha bytu dokončeného v letech 2001 až 2008

 v m²

Území	Průměrná obytná plocha dokončeného bytu			z toho					
				v nových rodinných domech			v nových bytových domech		
	V	P	M	V	P	M	V	P	M
Pardubický kraj	78,3	72,5	64,3	89,8	89,7	96,8	44,6	33,7	47,5
okres Chrudim	89,8	62,0	65,9	97,9	76,0	104,7	65,0	44,9	46,8
SO ORP Hlinsko	117,4	107,3	76,3	121,1	134,0	115,1	0,0	62,5	61,9
SO ORP Chrudim	86,6	58,4	64,7	94,7	70,8	103,8	65,0	40,8	43,7
okres Pardubice	80,2	84,5	63,5	88,2	91,9	93,8	0,0	29,1	50,2
SO ORP Holice	80,4	75,1	60,7	83,1	84,5	93,2	0,0	25,5	45,9
SO ORP Pardubice	85,8	87,0	64,4	94,9	93,7	93,9	0,0	33,1	51,0
SO ORP Přelouč	73,7	-	56,6	86,1	-	93,7	0,0	-	45,3
okres Svitavy	74,7	77,2	64,4	88,3	97,0	95,6	42,4	35,5	45,9
SO ORP Litomyšl	86,5	88,0	76,6	91,5	96,2	98,5	0,0	0,0	41,9
SO ORP Moravská Třebová	72,8	-	65,7	80,4	-	86,3	49,6	-	0,0
SO ORP Polička	86,3	105,0	71,8	104,3	115,0	106,3	51,7	0,0	45,1
SO ORP Svitavy	52,3	55,2	56,1	75,3	92,2	93,1	38,8	35,5	46,8
okres Ústí nad Orlicí	74,0	46,8	64,7	86,9	84,8	97,4	46,9	33,9	42,4
SO ORP Česká Třebová	75,3	-	63,7	101,9	-	107,8	52,4	-	46,8
SO ORP Králíky	79,3	-	67,7	91,3	-	100,4	0,0	-	0,0
SO ORP Lanškroun	70,7	35,9	51,6	89,9	80,7	97,6	39,8	33,8	38,7
SO ORP Ústí nad Orlicí	64,2	71,0	69,0	72,8	85,1	78,0	47,5	28,2	0,0
SO ORP Vysoké Mýto	80,7	66,9	74,4	92,5	87,7	104,8	0,0	48,8	41,7
SO ORP Žamberk	75,7	-	72,6	82,3	-	96,2	41,6	-	55,7

Rozdíly v průměrné **hodnotě dokončených bytů** byly v Pardubickém kraji zjištěny nejen mezi městským a venkovským prostorem, ale též z územního hlediska. Je třeba vzít v úvahu velkou variabilitu hodnoty dokončených bytů danou jejich rozdílnou velikostí, použitými stavebními materiály a technologiemi výstavby. Nejlevnější byty v rodinných domech byly stavěny v období 2001 až 2008 ve venkovském prostoru v SO POÚ Moravská Třebová a Vysoké Mýto, nejdražší v SO POÚ Chrudim, Česká Třebová a Třemošnice. V přechodném prostoru byla hodnota bytu v průměru vyšší o 0,2 mil. Kč. V městském prostoru měly byty v rodinných domech vyšší hodnotu než byty ve venkovském prostoru v průměru o 550 tis. Kč, nejlevnější byly stavěny v Chrásti a Žamberku, nejdražší v Heřmanově Městci a v České Třebové. Byty v bytových domech se ve venkovském prostoru stavěly jen omezeně, žádné nebyly dokončeny v okrese Pardubice. Hodnotu bytů dokončovaných v přechodném prostoru ovlivnila výstavba levných bytů na Holicku a Lanškrounsku. Nejdražší byty v bytových domech byly stavěny ve městech SO POÚ Pardubice.

Graf 27 Průměrná hodnota bytů v nových rodinných a bytových domech postavených v okresech Pardubického kraje v letech 2001 až 2008

Z porovnání hodnoty 1 m² obytné plochy bytů dokončených v období 2001 až 2008 vyplývá, že relativně nejlevnější byty se stavěly ve venkovském prostoru (23,6 tis. Kč/m² v rodinném a 22,3 tis. Kč/m² v bytovém domě), dražší v přechodném prostoru (25,8 tis. Kč/m² v rodinném a 27,1 tis. Kč/m² v bytovém domě) a nejdražší v městském prostoru (27,6 tis. Kč/m² v rodinném a 28,3 tis. Kč/m² v bytovém domě).

2.6. Občanská a technická vybavenost

Následující kapitola se zaměřuje především na rozdíly ve vybavenosti obcí ve venkovském a přechodném prostoru, neboť vybavenost městského prostoru je u většiny ukazatelů stoprocentní. Výjimku tvoří vybavenost byty v domech s pečovatelskou službou a ne všechna města mají železniční zastávku. Tyto výjimky jsou popsány v textu, tabulky údaje o vybavenosti městského prostoru neobsahují.

Data o vybavenosti obcí jsou součástí databáze ČSÚ nazvané Městská a obecní statistika, přejímají se z externích zdrojů, a proto jsou k dispozici s určitou časovou prodlevou. Přesto je jejich použití pro posouzení rozdílů mezi venkovským a přechodným prostorem i územních rozdílů mezi nižšími administrativními celky uvnitř kraje opodstatněné.

Míra vybavenosti daného území závisí především na velikostní struktuře obcí, dopravní obslužnosti a rozvinuté sídelní hierarchii; je třeba vzít v úvahu, že některé obce poskytují služby v dané oblasti i sousedním menším obcím (dříve tzv. „střediskové obce“).

Mateřské a základní školy jsou sice ve všech městech, jejich výskyt ve venkovském prostoru se však pohybuje u mateřských škol od 15,4 % ve správním obvodu POÚ Heřmanův Městec po 75 % v SO POÚ Česká Třebová, Králíky, Jablonné nad Orlicí a Žamberk. V přechodném prostoru je podíl obcí s mateřskou školou obvykle vyšší než ve venkovském prostoru.

Tab. 2.6.1 Občanská vybavenost obcí venkovského a přechodného prostoru v roce 2006

v %

Území	Podíl obcí se školou (2006/2007)				Podíl dětí ve věku 6 - 14 let v obcích bez základní školy (2006)		Podíl obcí s veřejnou knihovnou (2006) ²⁾		Podíl obcí s poštou (2006) ³⁾	
	mateřskou		základní ¹⁾		V	P	V	P	V	P
	V	P	V	P						
Pardubický kraj	43,3	68,2	33,2	56,8	38,0	15,2	76,5	77,3	32,6	52,3
okres Chrudim	29,0	100,0	23,7	100,0	53,4	0,0	61,3	100,0	29,0	100,0
SO ORP Hlinsko	26,3	100,0	31,6	100,0	48,9	0,0	73,7	100,0	36,8	100,0
SO ORP Chrudim	29,7	100,0	21,6	100,0	55,2	0,0	58,1	100,0	27,0	100,0
okres Pardubice	32,5	50,0	21,3	33,3	50,6	34,2	70,0	58,3	20,0	33,3
SO ORP Holice	45,5	100,0	36,4	100,0	33,8	0,0	100,0	100,0	36,4	100,0
SO ORP Pardubice	31,0	45,5	17,2	27,3	61,3	44,1	65,5	54,5	10,3	27,3
SO ORP Přelouč	30,0	-	20,0	-	51,8	-	65,0	-	22,5	-
okres Svitavy	53,5	75,0	37,6	62,5	32,8	13,9	88,1	100,0	40,6	50,0
SO ORP Litomyšl	53,3	75,0	36,7	50,0	36,6	15,4	93,3	100,0	40,0	50,0
SO ORP Moravská Třebová	51,6	-	32,3	-	30,6	-	83,9	-	38,7	-
SO ORP Polička	70,6	0,0	58,8	0,0	21,5	100,0	100,0	100,0	52,9	0,0
SO ORP Svitavy	43,5	100,0	30,4	100,0	41,4	0,0	78,3	100,0	34,8	66,7
okres Ústí nad Orlicí	55,0	100,0	47,0	100,0	25,8	0,0	84,0	100,0	38,0	80,0
SO ORP Česká Třebová	75,0	-	75,0	-	14,3	-	100,0	-	50,0	-
SO ORP Králíky	75,0	-	75,0	-	6,9	-	100,0	-	75,0	-
SO ORP Lanškroun	70,0	100,0	55,0	100,0	20,1	0,0	75,0	100,0	40,0	100,0
SO ORP Ústí nad Orlicí	54,5	100,0	63,6	100,0	15,7	0,0	81,8	100,0	45,5	100,0
SO ORP Vysoké Mýto	32,4	100,0	24,3	100,0	54,7	0,0	78,4	100,0	21,6	0,0
SO ORP Žamberk	70,8	-	58,3	-	21,7	-	95,8	-	50,0	-

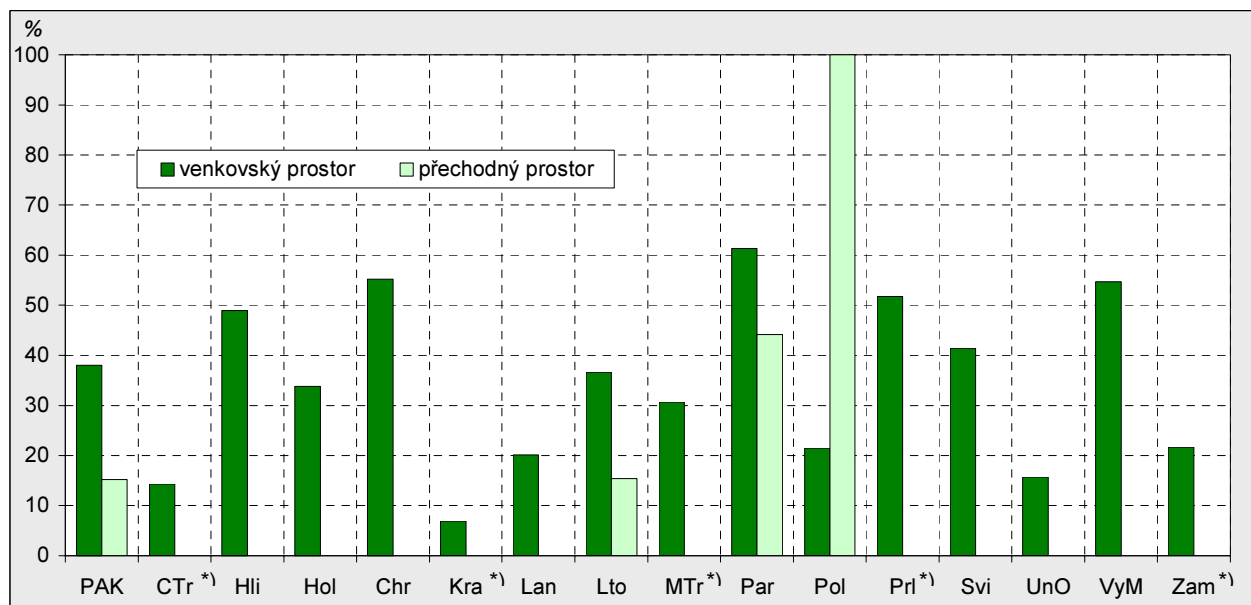
¹⁾ 1. - 5. nebo 1. - 9. ročník

²⁾ včetně poboček

³⁾ včetně poštovních středisek, poštoven a podacích pošt

Základní škola (bez ohledu na to, zda s 1. – 5. ročníkem či 1. – 9. ročníkem) byla ve školním roce 2006/2007 ve třetině obcí venkovského prostoru a více než polovině obcí přechodného prostoru. Výrazně podprůměrná vybavenost (méně než 20 % obcí) byla ve venkovském prostoru SO POÚ Třemošnice, Heřmanův Městec, Pardubice, Přelouč, Lázně Bohdaneč, Chrást a Jevíčko. S výjimkou SO POÚ Třemošnice a Jevíčko patřila tato území k oblastem v kraji s nadpolovičním podílem dětí ve věku 6 – 14 let, které žijí v obcích bez základní školy (z celkového počtu dětí daného věku ve venkovském prostoru příslušného území). Nadpoloviční podíl dětí v obcích bez základní školy byl v roce 2006 ještě v SO POÚ Chrudim, Skuteč a Choceň. Naproti tomu nejnižší podíl dětí v obcích bez základní školy byl v roce 2006 v SO POÚ Králíky, Jablonné nad Orlicí a Česká Třebová. Zastoupení obcí se základní školou v přechodném prostoru bylo v kraji o 23,6 procentního bodu vyšší než ve venkovském prostoru.

Graf 28 Podíl dětí ve věku 6 – 14 let v obcích bez základní školy na celkovém počtu dětí daného věku podle správních obvodů ORP v Pardubickém kraji v roce 2006

^{*)} ve správním obvodě ORP nebyly do přechodného prostoru zařazeny žádné obce

Veřejnou knihovnu mají v kraji více než tři čtvrtiny venkovských obcí. V celokrajském průměru se neliší podíl obcí v přechodném prostoru vybavených knihovnou od ostatních venkovských obcí. Rozdíly uvnitř kraje jsou ve venkovském prostoru značné – od 29 % obcí s knihovnou v SO POU Třemošnice po 100 % v SO POU Holice, Jevíčko, Polička, Česká Třebová, Králíky, Jablonné nad Orlicí a Žamberk. Větší rozdíly jsou mezi venkovským a přechodným prostorem ve vybavení **poštou**; třetina obcí venkovského prostoru oproti polovině obcí přechodného prostoru.

Tab. 2.6.2 Vybavenost obcí venkovského a přechodného prostoru zdravotnickými zařízeními v roce 2007

Území	Podíl obcí s ordinací ¹⁾								Podíl obcí se zařízením lékařské péče ¹⁾	
	praktického lékaře pro dospělé		praktického lékaře pro děti a dorost		stomatologa		gynekologa		V	P
	V	P	V	P	V	P	V	P		
Pardubický kraj	11,8	40,9	9,6	34,1	8,0	38,6	1,1	15,9	3,7	29,5
okres Chrudim	11,8	71,4	5,4	71,4	6,5	71,4	3,2	71,4	5,4	71,4
SO ORP Hlinsko	15,8	50,0	10,5	50,0	10,5	50,0	5,3	50,0	10,5	50,0
SO ORP Chrudim	10,8	80,0	4,1	80,0	5,4	80,0	2,7	80,0	4,1	80,0
okres Pardubice	7,5	25,0	3,8	20,8	5,0	25,0	0,0	4,2	3,8	16,7
SO ORP Holice	18,2	100,0	9,1	100,0	9,1	100,0	0,0	0,0	9,1	50,0
SO ORP Pardubice	3,4	18,2	3,4	13,6	3,4	18,2	0,0	4,5	3,4	13,6
SO ORP Přelouč	7,5	-	2,5	-	5,0	-	0,0	-	2,5	-
okres Svitavy	16,8	62,5	17,8	50,0	11,9	50,0	0,0	12,5	2,0	37,5
SO ORP Litomyšl	16,7	50,0	20,0	50,0	13,3	50,0	0,0	25,0	3,3	50,0
SO ORP Moravská Třebová	9,7	-	12,9	-	9,7	-	0,0	-	3,2	-
SO ORP Polička	29,4	100,0	29,4	0,0	17,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
SO ORP Svitavy	17,4	66,7	13,0	66,7	8,7	66,7	0,0	0,0	0,0	33,3
okres Ústí nad Orlicí	10,0	40,0	10,0	20,0	8,0	40,0	1,0	0,0	4,0	20,0
SO ORP Česká Třebová	25,0	-	25,0	-	0,0	-	0,0	-	0,0	-
SO ORP Králíky	50,0	-	50,0	-	50,0	-	25,0	-	50,0	-
SO ORP Lanškroun	20,0	100,0	25,0	0,0	20,0	0,0	0,0	0,0	5,0	0,0
SO ORP Ústí nad Orlicí	9,1	33,3	0,0	33,3	0,0	66,7	0,0	0,0	0,0	33,3
SO ORP Vysoké Mýto	2,7	0,0	2,7	0,0	2,7	0,0	0,0	0,0	2,7	0,0
SO ORP Žamberk	4,2	-	4,2	-	4,2	-	0,0	-	0,0	-

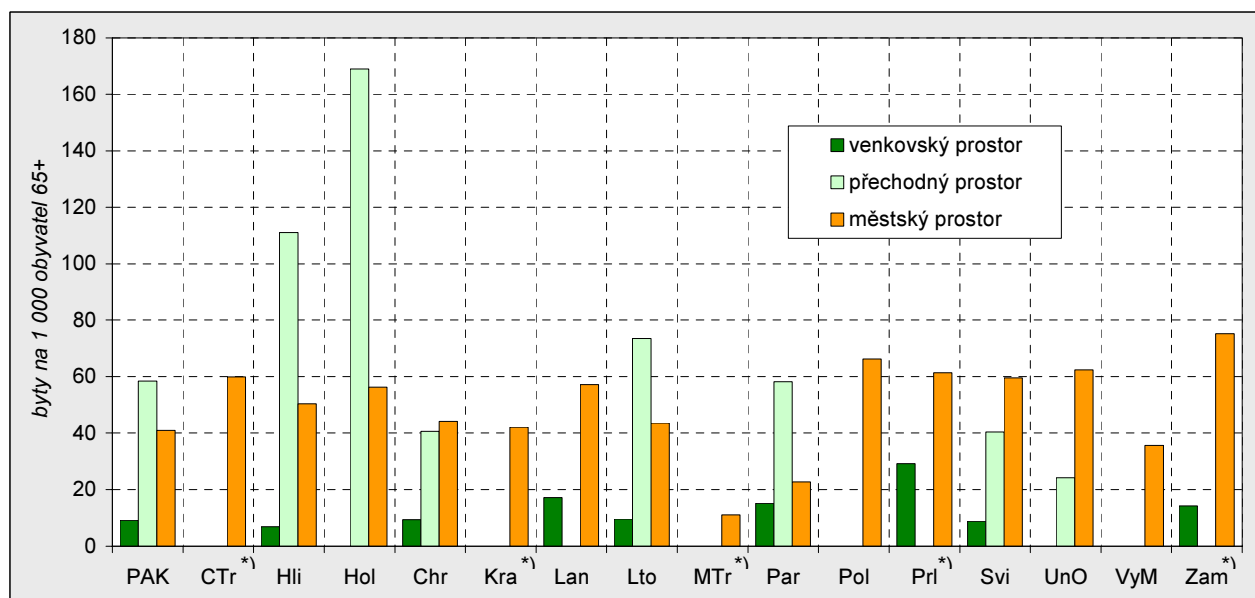
¹⁾ včetně detašovaných pracovišť

Vybavenost **zdravotnickými zařízeními** je na venkově výrazně nižší než vybavenost školskými zařízeními. Ordinance praktického lékaře byla v roce 2007 v Pardubickém kraji ve 12 % obcí venkovského prostoru. Ordinance měla polovina venkovských obcí na Králicku, zatímco v šesti správních obvodech POÚ žádná ordinace na venkově nebyla. V přechodném prostoru mělo ordinaci praktického lékaře 41 % obcí. Jen desetina obcí ve venkovském a třetina obcí v přechodném prostoru měla v roce 2007 ordinaci praktického lékaře pro děti a dorost. Vybavenost venkovských obcí stomatologickou ambulancí byla oproti vybavenosti ordinací dětského lékaře nižší o 2 procentní body, zatímco v přechodném prostoru měli obyvatelé obcí častěji k dispozici stomatologa než dětského lékaře (o 5 procentních bodů). Ordinance gynekologa jsou ve venkovských obcích umístovány jen výjimečně, častější jsou v obcích přechodného prostoru (zejména v okrese Chrudim).

Uvnitř kraje nejsou ve venkovském prostoru rozmístěna zdravotnická zařízení rovnoměrně. Jejich nadprůměrný výskyt byl v roce 2007 v okrese Svitavy (s výjimkou ordinací praktických lékařů na Moravskotřebovska), výrazně podprůměrně vybavené zdravotnickými zařízeními byly venkovské obce v okrese Pardubice (s výjimkou Chvaleticka a Holicka).

Vybavenost **byty v domech s pečovatelskou službou**, vztažená na 1 000 obyvatel starších než 64 let, je ve venkovských obcích výrazně nižší než ve městech, přitom v obcích zařazených do přechodného prostoru byla v roce 2007 vybavenost vyšší než v městském prostoru. Žádné byty v domech s pečovatelskou službou nebyly ve venkovských obcích Českořebovska, Králicka, Moravskotřebovska, Poličska, Orlickoústecka a Vysokomýtska. Nadprůměrná vybavenost byla ve venkovských obcích Přeloučka.

Graf 29 Byty v domech s pečovatelskou službou na 1 000 obyvatel ve věku 65 let a více podle správních obvodů ORP v Pardubickém kraji v roce 2007

^{*)} ve správním obvodě ORP nebyly do přechodného prostoru zařazeny žádné obce

Základní údaje o **technické vybavenosti obcí** charakterizují, zda je daná vybavenost na území obce dostupná. Není zde rozlišeno, zda má toto vybavení celá obec, či jen některá její část.

Veřejný vodovod mají v Pardubickém kraji nejen města, ale i všechny obce v přechodném prostoru. ve venkovském prostoru nemělo v roce 2006 veřejný vodovod 32 obcí, tj. 8,6 %. Více než čtvrtina obcí neměla v té době veřejný vodovod v SO POÚ Nasavrky a Hlinsko. Nejvyšší vybavenost byla v okrese Svitavy a Ústí nad Orlicí.

Výraznější rozdíly mezi městským a venkovským prostorem jsou ve způsobu likvidace odpadních vod. Pouze 2 obce v městském prostoru neměly v roce 2006 **veřejnou kanalizaci napojenou na čistírnu odpadních vod**, přitom bez napojení bylo 45 % obcí v přechodném a 81 % obcí ve venkovském prostoru. Podíl obcí s kanalizací napojenou na ČOV je v okresech Pardubice a Ústí nad Orlicí dvojnásobný v porovnání s chrudimským a svitavským okresem. Bez napojení na ČOV byly v roce 2006 všechny obce ve venkovském prostoru správních obvodů POÚ Nasavrky, Skuteč, Polička, Choceň a Ústí nad Orlicí.

Napojení na rozvod plynu měly v roce 2006 v kraji tři čtvrtiny obcí ve venkovském a 95 % obcí v přechodném prostoru. Nižší podíl plynofikovaných obcí je ve východní polovině kraje, nejvýše čtvrtina venkovských obcí měla plyn zavedený v SO POÚ Žamberk a Králíky. Naproti tomu všechny venkovské obce mají napojení na rozvod plynu v SO POÚ Holice, Chrast, Lázně Bohdaneč a Přelouč.

Dopravní obslužnost území veřejnou dopravou se na venkově výrazně liší od městského prostoru. Autobusová doprava pokrývá svými linkami celé území kraje a dálkové spoje mají zastávky ve městech a malém počtu venkovských obcí. Železniční trati mají v kraji hustotu 12 km na 100 km² (silnice 79 km/100 km²) a železniční stanice či zastávka je v 82 % měst, 20 % obcí venkovského a 27 % přechodného prostoru. Lepší dostupnost železničních zastávek je ve východní polovině kraje; vybavenost obcí zastávkou vlaku je v okrese Ústí nad Orlicí dvojnásobná v porovnání s okresem Pardubice, a to ve městech i na venkově.

Tab. 2.6.3 Technická vybavenost obcí venkovského a přechodného prostoru v roce 2006 (2007)

v %

Území ¹⁾	Podíl obcí (2006) připojených						Podíl obcí s železniční zastávkou (2006)		Podíl obcí se schválenou územně plánovací dokumentací (2007)	
	na veřejný vodovod		na kanalizační síť s ČOV		na rozvod plynu		V	P	V	P
	V	P	V	P	V	P				
Pardubický kraj	91,4	100,0	18,7	54,5	74,9	95,5	20,3	27,3	66,0	95,5
okres Chrudim	83,9	100,0	11,8	57,1	84,9	100,0	21,5	28,6	39,8	100,0
SO ORP Hlinsko	73,7	100,0	10,5	50,0	89,5	100,0	26,3	0,0	57,9	100,0
SO ORP Chrudim	86,5	100,0	12,2	60,0	83,8	100,0	20,3	40,0	35,1	100,0
SO POÚ Heřmanův Městec	84,6	-	15,4	-	92,3	-	30,8	-	46,2	-
SO POÚ Chrast	76,5	100,0	11,8	0,0	100,0	100,0	17,6	50,0	29,4	100,0
SO POÚ Chrudim	95,0	-	20,0	-	85,0	-	20,0	-	30,0	-
SO POÚ Nasavrky	71,4	-	0,0	-	28,6	-	0,0	-	42,9	-
SO POÚ Skuteč	100,0	100,0	0,0	100,0	80,0	100,0	30,0	0,0	40,0	100,0
SO POÚ Třemošnice	85,7	100,0	14,3	100,0	85,7	100,0	14,3	100,0	28,6	100,0
okres Pardubice	91,3	100,0	26,3	66,7	97,5	100,0	12,5	16,7	80,0	91,7
SO ORP Holice	100,0	100,0	18,2	50,0	100,0	100,0	18,2	0,0	100,0	100,0
SO ORP Pardubice	86,2	100,0	31,0	68,2	96,6	100,0	6,9	18,2	75,9	90,9
SO POÚ Lázně Bohdaneč	88,2	100,0	35,3	0,0	100,0	100,0	0,0	0,0	76,5	100,0
SO POÚ Pardubice	83,3	100,0	25,0	71,4	91,7	100,0	16,7	19,0	75,0	90,5
SO ORP Přelouč	92,5	-	25,0	-	97,5	-	15,0	-	77,5	-
SO POÚ Chvaletice	100,0	-	66,7	-	83,3	-	33,3	-	100,0	-
SO POÚ Přelouč	91,2	-	17,6	-	100,0	-	11,8	-	73,5	-
okres Svitavy	97,0	100,0	13,9	25,0	63,4	75,0	18,8	25,0	81,2	100,0
SO ORP Litomyšl	100,0	100,0	20,0	25,0	73,3	75,0	10,0	0,0	76,7	100,0
SO ORP Moravská Třebová	100,0	-	22,6	-	48,4	-	22,6	-	67,7	-
SO POÚ Jevíčko	100,0	-	36,4	-	45,5	-	18,2	-	63,6	-
SO POÚ Mor. Třebová	100,0	-	15,0	-	50,0	-	25,0	-	70,0	-
SO ORP Polička	82,4	100,0	0,0	0,0	76,5	100,0	35,3	0,0	88,2	100,0
SO ORP Svitavy	100,0	100,0	4,3	33,3	60,9	66,7	13,0	66,7	100,0	100,0
okres Ústí nad Orlicí	93,0	100,0	24,0	40,0	59,0	100,0	27,0	80,0	64,0	100,0
SO ORP Česká Třebová	100,0	-	25,0	-	50,0	-	50,0	-	75,0	-
SO ORP Králíky	100,0	-	50,0	-	25,0	-	75,0	-	100,0	-
SO ORP Lanškroun	100,0	100,0	40,0	100,0	55,0	100,0	30,0	100,0	70,0	100,0
SO ORP Ústí nad Orlicí	100,0	100,0	0,0	33,3	45,5	100,0	27,3	100,0	54,5	100,0
SO ORP Vysoké Mýto	81,1	100,0	10,8	0,0	81,1	100,0	21,6	0,0	56,8	100,0
SO POÚ Choceň	84,2	-	0,0	-	68,4	-	15,8	-	52,6	-
SO POÚ Vysoké Mýto	77,8	100,0	22,2	0,0	94,4	100,0	27,8	0,0	61,1	100,0
SO ORP Žamberk	100,0	-	37,5	-	41,7	-	20,8	-	66,7	-
SO POÚ Jablonné n. Orlicí	100,0	-	37,5	-	75,0	-	37,5	-	50,0	-
SO POÚ Letohrad	100,0	-	25,0	-	50,0	-	0,0	-	50,0	-
SO POÚ Žamberk	100,0	-	41,7	-	16,7	-	16,7	-	83,3	-

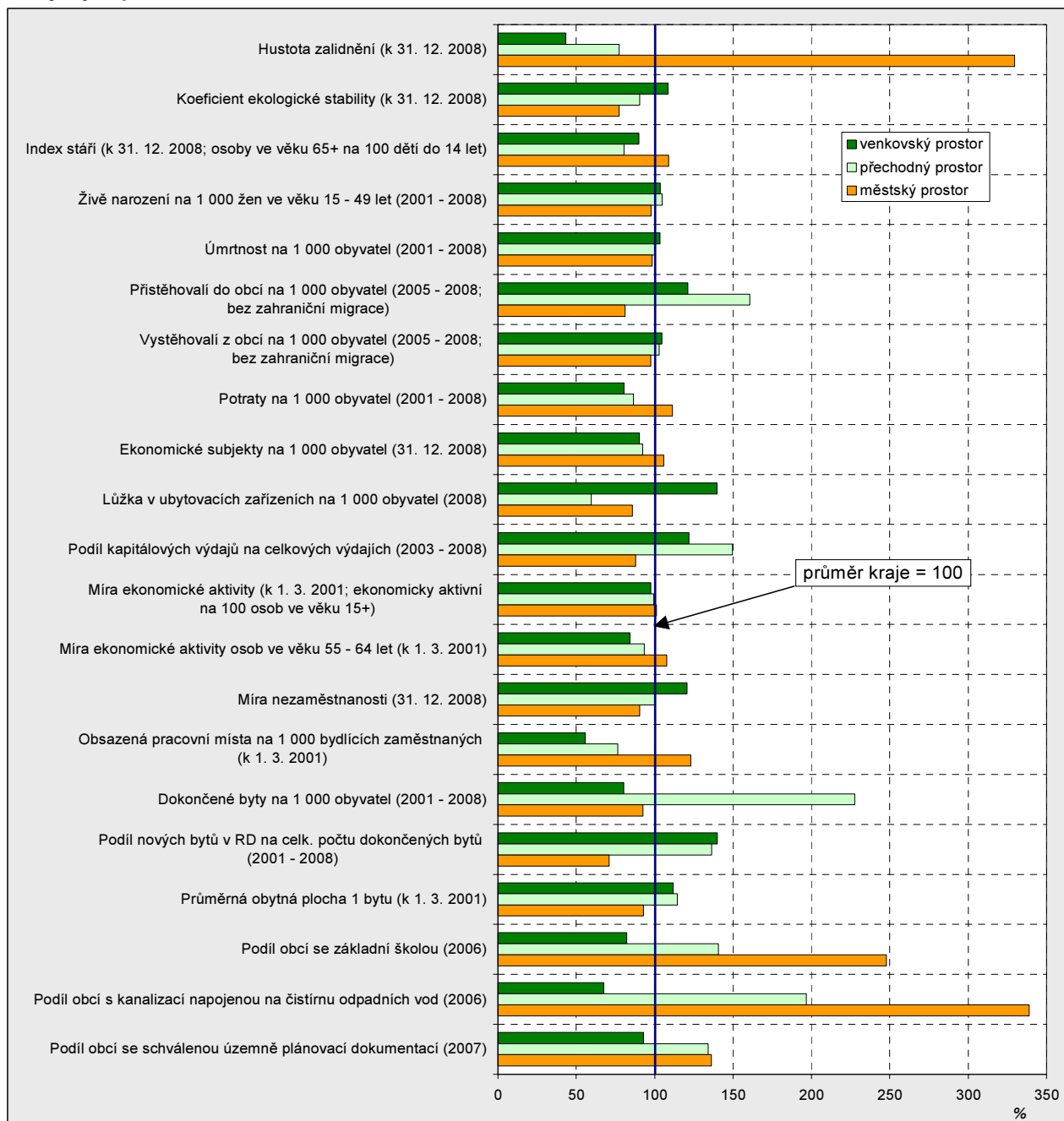
¹⁾ shoduje-li se území SO ORP s SO POÚ, není zde SO POÚ samostatně uvedeno

Rychlejší rozvoj obcí v zázemí větších měst, které jsou většinou součástí námi vymezeného přechodného prostoru, si vynutil, aby tyto obce nezanedbávaly přípravu strategických dokumentů. Proto měla v roce 2007 **platnou územně plánovací dokumentaci** (ÚPD) většina obcí přechodného prostoru (s výjimkou 2 obcí na Pardubicku). Naproti tomu bez platné ÚPD byla třetina ostatních venkovských obcí v kraji, přitom v okrese Chrudim to bylo dokonce 60 % obcí.

2.7. Porovnání venkovského, přechodného a městského prostoru kraje ve vybraných ukazatelích

Souhrnný pohled na postavení všech tří typů sledovaných prostorů poskytuje následující graf, který porovnává hodnoty vybraných ukazatelů těchto území s průměrnou hodnotou za celý kraj v procentech.

Graf 30 Porovnání hodnot vybraných ukazatelů venkovského, přechodného a městského prostoru s krajským průměrem

Venkovský prostor, typický nejnižší hustotou zalidnění ze všech tří typů území, se vyznačuje nejpříznivější ekologickou stabilitou krajiny a s ní souvisejícími příznivými podmínkami pro rozvoj cestovního ruchu. Na druhé straně zde nacházíme nejvyšší nezaměstnanost i podprůměrnou občanskou a technickou vybavenost obcí. Právě ve vybavenosti obcí spolu s hustotou zalidnění zjišťujeme největší rozdíly mezi srovnávanými typy prostorů. **Městský prostor** má dominantní postavení především v ekonomické oblasti – nadprůměrně jsou zde zastoupeny ekonomické subjekty po přepočtu na tisíc obyvatel i obsazená pracovní místa na tisíc bydlících zaměstnaných. Míra ekonomické aktivity signalizuje oproti venkovskému i přechodnému prostoru nejpříznivější podmínky pro zaměstnávání osob ve věku 55 až 64 let. **Přechodný prostor** se v posledních letech vyznačuje velmi intenzivním rozvojem bytové výstavby (zejména rodinných domů), s ním souvisejícím značným migračním přírůstkem a ve srovnání s venkovským i městským prostorem příznivější věkovou skladbou populace. Stejně jako ve venkovském prostoru je zde typická převaha vyjíždějících nad dojíždějícími za práci; intenzita podnikatelské aktivity, míra nezaměstnanosti i zastoupení obcí se schválenou územně plánovací dokumentací se však blíží spíše městskému prostoru.

2.8. Územní rozdíly ve venkovském území kraje (shluková analýza)

Předchozí kapitoly porovnávaly hodnoty vybraných ukazatelů mezi námi definovaným venkovským, přechodným a městským prostorem. Naskytá se však i otázka, zda existují výraznější rozdíly mezi venkovským prostorem v jednotlivých částech kraje, zda mají některá území společné rysy a naproti tomu, zda se některá venkovská území zcela odlišují.

Pro posouzení územních rozdílů byla zvolena metoda shlukování, pomocí níž byla určena území, která jsou si nejvíce blízká z hlediska úrovně vybraných ukazatelů. Ze všech ukazatelů, které byly použity pro analýzu v předchozích kapitolách, jich bylo vybráno 19 napříč všemi okruhy (3 za sídelní strukturu, 4 za obyvatelstvo, 3 za ekonomiku, 3 za trh práce a 3 za občanskou a technickou vybavenost). Stejně jako v kapitole 2.1. až 2.6. byly v této shlukové analýze jako základní území použity správní obvody pověřených obecních úřadů (SO POU). Na rozdíl od předchozích kapitol jsme však **do venkovského území kraje zařadili všechny obce z dříve vymezeného venkovského a přechodného prostoru kraje.**

Ukazatele pro analýzu byly vybrány tak, aby reprezentovaly všechny složky života na venkově, přitom nemohly být zařazeny ukazatele, které jsou ve vzájemné těsné korelaci. Hodnoty všech 19 ukazatelů jsou pro jednotlivé správní obvody POU uspořádány do tabulek 2.8.1 až 2.8.3. Vzhledem k tomu, že shlukování probíhalo napříč krajem bez ohledu na hranice okresů a správních obvodů obcí s rozšířenou působností, byly SO POU do tabulek seřazeny podle abecedy. Ukazatele jsou v tabulkách uspořádány do skupin, které odpovídají kapitolám 2.1. až 2.6. Tabulky byly pro názornost doplněny i výsledným zařazením SO POU do jednotlivých shluků.

Tab. 2.8.1 Vybrané ukazatele o území, sídelní struktuře a obyvatelstvu ve venkovském a přechodném prostoru správních obvodů POU Pardubického kraje

	Číslo shluku	Území, sídelní struktura (31. 12. 2008)			Obyvatelstvo (roční průměr 2001 - 2008)			
		Průměrný počet obyvatel na 1 obec	Hustota zalidnění (obyv./km ²)	Koeficient ekologické stability	Živě narození na 1 000 žen ve věku 15 - 49 let	Úmrtnost na 1 000 obyvatel	Přírůstek stěhování na 1 000 obyvatel	Potraty na 1 000 obyvatel
Pardubický kraj		482	54,7	0,94	42,1	10,5	6,14	2,75
v tom SO POU:								
Česká Třebová	4	627	64,8	1,40	40,9	9,7	5,48	1,74
Heřmanův Městec	1	383	57,6	0,98	42,9	11,0	4,71	3,17
Hlinsko	1	536	50,6	1,55	41,7	11,6	1,67	2,74
Holice	5	814	54,5	1,29	45,7	11,1	16,55	2,56
Choceň	3	260	53,8	0,86	42,2	8,6	3,58	2,12
Chrast	1	495	73,2	0,26	46,1	11,0	3,67	3,07
Chrudim	3	412	76,2	0,47	40,9	10,2	11,94	2,35
Chvaletice	1	476	87,0	0,77	41,4	10,8	-0,39	2,70
Jablonné nad Orlicí	4	556	58,5	1,72	44,6	8,9	-0,14	2,31
Jevíčko	2	349	41,8	1,41	35,3	11,4	1,98	2,70
Králíky	7	1 138	43,0	4,21	44,3	14,9	0,95	2,88
Lanškroun	2	599	49,5	1,18	45,3	9,2	6,92	3,15
Lázně Bohdaneč	3	314	69,6	0,38	38,0	9,3	8,39	2,07
Letohrad	1	469	64,2	1,29	47,3	9,8	-0,14	2,44
Litomyšl	1	482	53,9	0,59	43,6	10,6	3,99	2,83
Moravská Třebová	2	473	36,4	0,96	41,0	9,8	-0,08	3,49
Nasavrky	6	255	25,8	2,92	38,8	12,8	-0,62	2,20
Pardubice	5	567	104,8	0,33	42,1	9,6	22,43	2,42
Polička	2	493	39,4	1,28	42,7	10,5	2,55	2,98
Přelouč	3	277	50,7	0,99	37,0	10,8	10,03	2,24
Skuteč	1	664	67,7	0,94	38,2	12,3	3,61	3,04
Svitavy	2	496	41,9	0,89	40,6	11,2	2,15	3,25
Třemošnice	6	578	52,6	0,85	41,1	11,6	3,06	4,15
Ústí nad Orlicí	4	755	70,6	1,39	43,0	9,5	4,19	2,40
Vysoké Mýto	1	314	47,2	0,41	41,8	10,8	1,86	2,45
Žamberk	4	610	55,7	1,38	42,7	7,9	3,53	2,53

V prvním kroku byla zjišťována míra korelace mezi jednotlivými ukazateli. Poměrně těsná korelace byla vypočtena pouze mezi saldem migrace a intenzitou bytové výstavby (nepřesáhla však hodnotu 0,8). Oba ukazatele mají pro územní rozdíly zásadní význam a nebyly proto z výpočtů vyřazeny. Korelační koeficient v ostatních případech nepřekročil hodnotu 0,7.

Tab. 2.8.2 Vybrané ukazatele o ekonomice a trhu práce ve venkovském a přechodném prostoru správních obvodů POÚ Pardubického kraje

	Číslo shluku	Ekonomika			Trh práce		
		Ekonomické subjekty na 1 000 obyvatel (31. 12. 2008)	Lůžka v ubytovacích zařízeních na 1 000 obyvatel (2008)	Podíl kapitálových výdajů na celkových výdajích (%) (2003 - 2008)	Míra ekonomické aktivity (%) (2001)	Míra nezaměstnanosti (%) (31. 12. 2008)	Obsazená prac. místa na 1 000 bydlících zaměstnaných (2001)
Pardubický kraj		193,1	46,4	38,3	59,3	7,43	585,3
v tom SO POÚ:							
Česká Třebová	4	168,2	4,0	32,2	61,0	9,88	388,1
Heřmanův Městec	1	203,7	15,7	27,4	57,6	7,92	756,5
Hlinsko	1	198,8	43,0	42,5	56,5	7,85	486,1
Holice	5	200,0	25,7	36,8	59,7	4,17	507,8
Choceň	3	208,1	0,0	35,7	60,7	4,68	608,8
Chrast	1	185,6	0,0	26,4	60,2	8,97	584,5
Chrudim	3	207,6	1,5	33,3	59,4	6,70	534,7
Chvaletice	1	221,6	0,0	45,1	60,8	6,63	655,4
Jablonné nad Orlicí	4	189,7	37,8	33,2	60,0	5,06	550,7
Jevíčko	2	149,3	16,2	42,6	57,6	13,66	544,2
Králíky	7	208,7	246,8	41,5	58,6	7,94	794,1
Lanškroun	2	177,6	57,9	46,4	61,2	7,48	534,7
Lázně Bohdaneč	3	213,1	0,0	45,3	61,2	5,75	486,7
Letohrad	1	183,5	90,1	49,6	56,4	3,76	599,5
Litomyšl	1	178,0	22,7	30,1	59,4	6,49	545,4
Moravská Třebová	2	156,2	63,2	29,6	61,2	15,56	524,9
Nasavrky	6	204,7	325,5	22,1	52,9	11,87	655,4
Pardubice	5	224,9	8,5	45,3	61,2	5,08	748,5
Polička	2	180,4	67,7	40,5	56,6	6,75	551,2
Přelouč	3	211,3	20,5	34,2	59,5	7,08	519,1
Skuteč	1	186,8	41,4	41,4	56,3	6,66	842,4
Svitavy	2	167,4	13,4	44,5	59,1	11,01	556,5
Třemošnice	6	186,8	401,6	24,5	55,6	8,01	627,3
Ústí nad Orlicí	4	193,9	9,6	39,7	60,7	5,79	539,6
Vysoké Mýto	1	194,9	8,4	42,8	58,1	5,19	578,0
Žamberk	4	220,4	169,7	28,8	61,2	5,65	604,7

Přesto, že jsou všechny ukazatele vybrány tak, aby byly jejich hodnoty srovnatelné mezi jednotlivými územími, bylo nezbytné ještě data standardizovat³⁾. Všechny vybrané proměnné byly následně převedeny do normovaného tvaru. Výsledné hodnoty se staly bezrozměrnými čísly (nezávislými na jednotkách měření) v intervalu od -5 do 5. Nebyla posuzována důležitost jednotlivých proměnných, všechny byly považovány za stejně významné a všem byla přiřazena stejná váha.

Hierarchické shlukování (spojování) bylo provedeno **Wardovou metodou**⁴⁾ při použití Euklidovských vzdáleností programem STATISTICA. Grafickým výstupem byl hierarchický strom (dendrogram, viz graf č. 31), s jehož pomocí byly identifikovány jednotlivé shluky správních obvodů POÚ. Za optimální rozdělení souboru lze považovat shluky vytvořené po 20. kroku spojování, kdy vznikne 7 shluků.

Pro další práci se shluky byly vzniklé skupiny správních obvodů očíslovány tak, že byl vzat v úvahu počet SO POÚ ve shluku a při shodném počtu byl vzat podíl shluku na rozloze (počtu obyvatel) kraje (viz tab. 2.8.4).

³⁾ Byla použita normalizace proměnných pomocí aritmetického průměru a směrodatné odchylky (tzv. z – skóre)

$$Z_{i,j} = \frac{x_{i,j} - \bar{x}_i}{s_i}$$

kde *i* představuje jednotlivé ukazatele a *j* příslušný správní obvod POÚ.

⁴⁾ Kritériem pro spojování shluků je přírůstek celkového vnitroskupinového součtu čtverců odchylek ukazatelů od shlukového průměru (těžiště). V každém kroku se pro všechny dvojice odchylek spočítá přírůstek součtu čtverců odchylek, vzniklý jejich sloučením a pak se spojí ty shluky, kterým odpovídá minimální hodnota tohoto přírůstku.

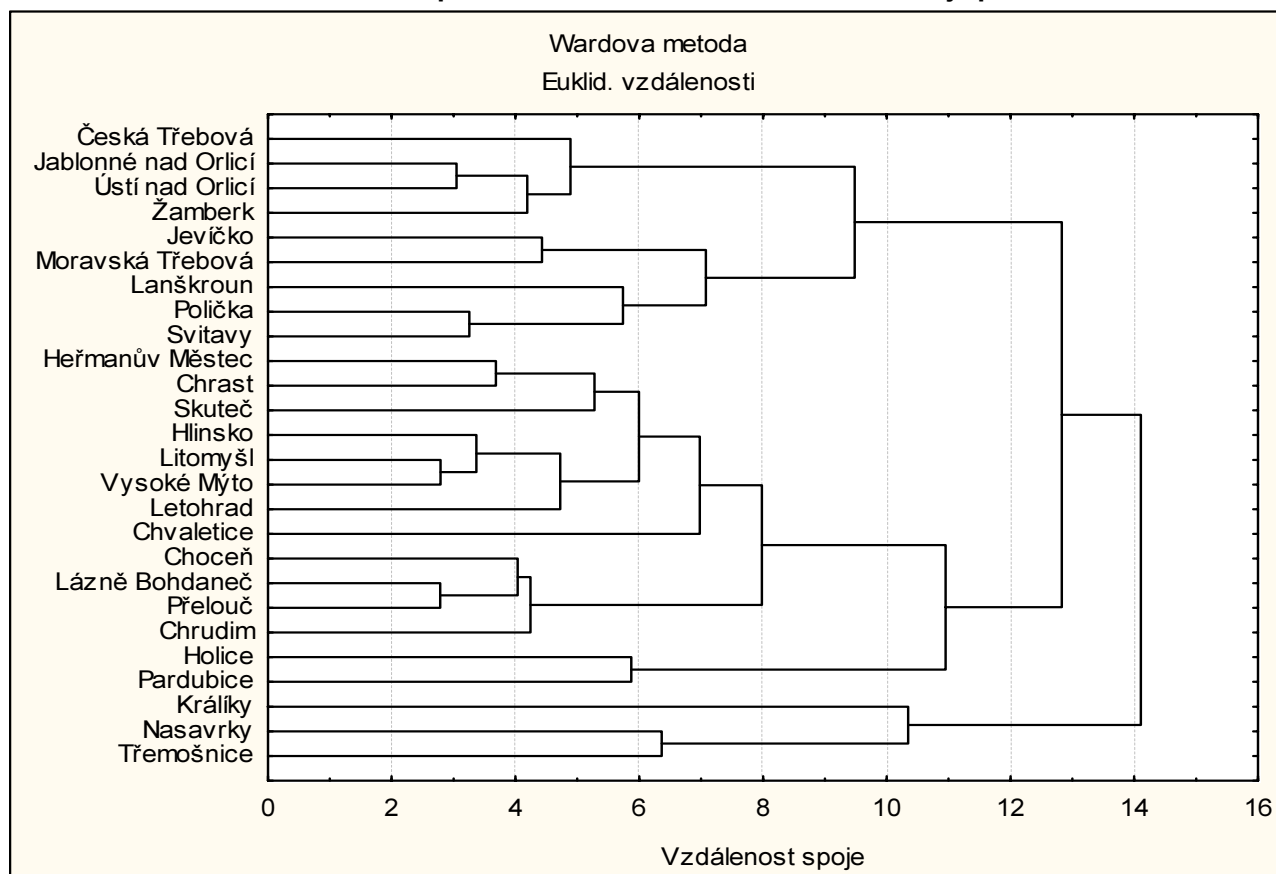
Tab. 2.8.3 Vybrané ukazatele o bytové výstavbě a vybavenosti obcí ve venkovském a přechodném prostoru správních obvodů POÚ Pardubického kraje

	Číslo shluku	Byty, bytová výstavba			Občanská a technická vybavenost obcí		
		Dokončené byty na 1 000 obyvatel (2001 - 2008)	Podíl nových bytů v RD na celk. počtu dokončených bytů (%) (2001 - 2008)	Průměrná obytná plocha 1 bytu (m ²) (2001)	Podíl obcí (%)		
					se základní školou (2006)	s kanalizací napojenou na čistírnu odpadních vod (2006)	se schválenou územně plánovací dokumentací (2007)
Pardubický kraj		3,39	66,0	58,3	35,6	22,5	69,1
v tom SO POÚ:							
Česká Třebová	4	3,38	40,9	55,1	75,0	25,0	75,0
Heřmanův Městec	1	2,96	78,3	54,4	15,4	15,4	46,2
Hlinsko	1	0,86	83,1	61,0	38,1	14,3	61,9
Holice	5	6,25	81,9	62,5	46,2	23,1	100,0
Choceň	3	1,96	60,0	57,9	21,1	0,0	52,6
Chrast	1	1,66	76,2	60,1	26,3	10,5	36,8
Chrudim	3	3,17	78,2	64,9	30,0	20,0	30,0
Chvaletice	1	1,35	93,5	58,3	33,3	66,7	100,0
Jablonné nad Orlicí	4	2,99	68,6	53,5	75,0	37,5	50,0
Jevíčko	2	1,85	75,4	55,8	18,2	36,4	63,6
Králíky	7	1,82	70,1	51,6	75,0	50,0	100,0
Lanškroun	2	6,63	23,6	56,0	57,1	42,9	71,4
Lázně Bohdaneč	3	2,49	64,5	60,6	16,7	33,3	77,8
Letohrad	1	3,32	59,2	56,7	50,0	25,0	50,0
Litomyšl	1	2,39	76,5	59,1	38,2	20,6	79,4
Moravská Třebová	2	2,43	73,2	55,8	40,0	15,0	70,0
Nasavrky	6	1,58	87,0	63,1	28,6	0,0	42,9
Pardubice	5	8,68	84,5	62,0	24,2	54,5	84,8
Polička	2	2,70	61,2	54,6	55,6	0,0	88,9
Přelouč	3	2,52	66,3	60,6	17,6	17,6	73,5
Skuteč	1	3,23	53,2	59,5	33,3	16,7	50,0
Svitavy	2	2,39	34,4	54,6	38,5	7,7	100,0
Třemošnice	6	2,54	62,4	62,3	25,0	25,0	37,5
Ústí nad Orlicí	4	3,17	55,7	55,7	71,4	7,1	64,3
Vysoké Mýto	1	2,62	68,0	59,5	31,6	21,1	63,2
Žamberk	4	2,31	75,0	54,6	50,0	41,7	83,3

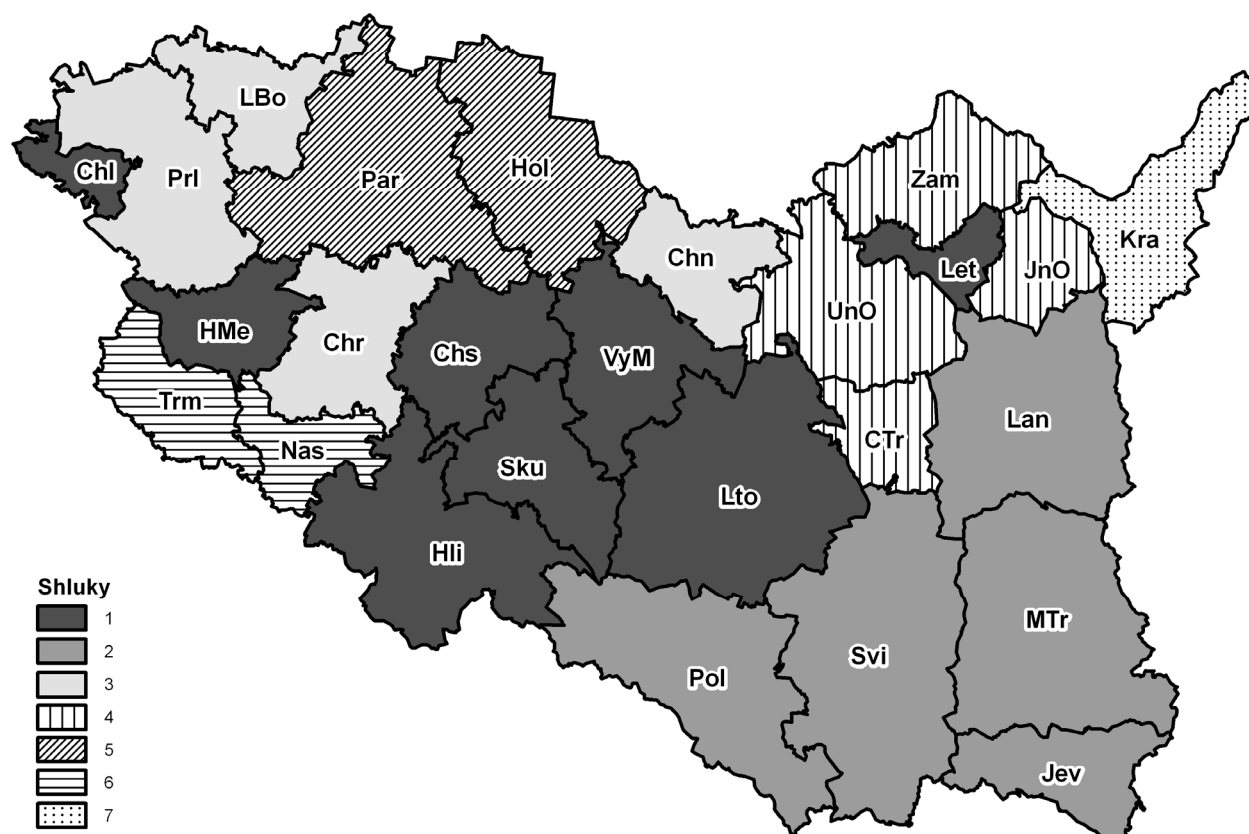
Tab. 2.8.4 Rozdělení správních obvodů POÚ Pardubického kraje do shluků pomocí Wardovy metody

Shluk	1	2	3	4
Zařazené správní obvody POÚ	Heřmanův Městec Hlinsko Chrast Chvaletice Letohrad Litomyšl Skuteč Vysoké Mýto	Jevíčko Moravská Třebová Lanškroun Polička Svitavy	Choceň Chrudim Lázně Bohdaneč Přelouč	Česká Třebová Jablonné nad Orlicí Ústí nad Orlicí Žamberk
Podíl shluku na venkovském území kraje (%)				
rozloha	28,4	30,9	12,7	10,7
počet obyvatel	30,1	23,6	14,0	12,3
Shluk	5	6	7	
Zařazené správní obvody POÚ	Holice Pardubice	Nasavrky Třemošnice	Králíky	
Podíl shluku na venkovském území kraje (%)				
rozloha	10,1	4,3	2,9	
počet obyvatel	14,5	3,2	2,3	

Graf 31 Hierarchické shlukování správních obvodů POÚ Pardubického kraje podle 19 ukazatelů

Rozdělení správních obvodů POÚ Pardubického kraje do shluků pomocí Wardovy metody

Charakteristika jednotlivých shluků

Shluk č. 1 (SO POÚ Heřmanův Městec, Hlinsko, Chrast, Chvaletice, Letohrad, Litomyšl, Skuteč, Vysoké Mýto)

Největší shuk zahrnuje 8 správních obvodů POÚ, z nichž 5 tvoří souvislé území v centrální části kraje. Pro zařazené území jsou charakteristické průměrné hodnoty většiny ukazatelů.

Shluk č. 2 (SO POÚ Jevíčko, Moravská Třebová, Lanškroun, Polička, Svitavy)

Je tvořen 5 SO POÚ na jihovýchodě kraje. Velká vzdálenost od krajského města i dalších významných center vede k zaostávání území v hospodářské oblasti, což se projevuje poměrně nízkou ekonomickou aktivitou obyvatel a vyšší nezaměstnaností. Relativně malý počet pracovních míst na venkově vyvolává intenzivní vyjížděku za prací a s výjimkou části Lanškrounska nestimuluje obyvatele k bytové výstavbě. Pro dané území je typická podprůměrná hustota zalidnění, poměrně starý domovní fond a podprůměrná velikost bytů. Převážná část území byla do roku 1945 součástí Sudet s převahou německého obyvatelstva.

Shluk č. 3 (SO POÚ Choceň, Chrudim, Lázně Bohdaneč, Přelouč)

Čtyři správní obvody tvořící tento shluk bezprostředně sousedí se shlukem zahrnujícím okolí krajského města, lze je tedy zařadit do jeho širšího zázemí, kde se ještě může projevovat jeho vliv. Pro území je typická rozdrobenost sídelní struktury, důsledkem toho je podprůměrná občanská a technická vybavenost obcí. Vyšší zastoupení zemědělské půdy řadí tato území k ekologicky méně stabilním a důsledkem je velmi omezený výskyt ubytovacích zařízení sloužících cestovnímu ruchu. S výjimkou Choceňska byl v tomto shluku zaznamenán nadprůměrný přírůstek obyvatel stěhováním. Naproti tomu je zde podprůměrná míra úmrtnosti. Ekonomická sféra má dobrý základ ve vysokém počtu ekonomických subjektů. Blízkost ekonomických center vede k nízké míře nezaměstnanosti. Zatím se zde výrazněji neprojevuje suburbanizace a intenzita bytové výstavby je podprůměrná.

Shluk č. 4 (SO POÚ Česká Třebová, Jablonné nad Orlicí, Ústí nad Orlicí, Žamberk)

Zahrnuje 4 správní obvody na severovýchodě kraje, nepatří sem však nejvýhodnější výběžek kraje – Králicko, které se nespojilo do shluku s žádným dalším SO POÚ a Letohradsko, které vzhledem k odlišné sídelní struktuře a ekonomické aktivitě obyvatel připadlo do shuku č. 1. Shluk č. 4 lze charakterizovat velkými venkovskými obcemi s nadprůměrnou občanskou a technickou vybaveností, příznivou úrovní ekologické stability území a vysokou ekonomickou aktivitou obyvatel.

Shluk č. 5 (SO POÚ Holice, Pardubice)

Území zahrnuje venkovské obce dvou správních obvodů v bezprostřední blízkosti dvou krajských měst – Pardubic a Hradce Králové, v důsledku čehož jsou zde i největší suburbanizační tendence. Obce jsou zde nadprůměrně velké. Shoda v rámci shluku je zejména v ekonomické oblasti: velký počet ekonomických subjektů, vysoká ekonomická aktivita obyvatel, nízká nezaměstnanost, vysoká intenzita bytové výstavby. Atraktivita území vyvolává výrazný přírůstek obyvatel stěhováním. Naproti tomu existují i některé rozdíly: vyšší zastoupení lesů na Holicku vede k tomu, že je tento region výrazně ekologicky stabilnějším územím než Pardubicko, které má oproti Holicku vyšší hustotu zalidnění a o polovinu vyšší počet pracovních míst v přepočtu na 1 000 zaměstnaných osob bydlících na venkově.

Shluk č. 6 (SO POÚ Nasavrky, Třemošnice)

Zahrnuje dva správní obvody na jihozápadě kraje, které lze zařadit mezi vnitřní periferie. Hustota zalidnění je zde podprůměrná; při nízké porodnosti a vysoké úmrtnosti není pro stabilizaci obyvatelstva dostatečný ani malý migrační přírůstek. Území charakterizuje velmi nízká ekonomická aktivita obyvatelstva, vysoká míra nezaměstnanosti a nízká intenzita bytové výstavby. Nadprůměrná ekologická stabilita území vede k vyššímu využití pro cestovní ruch.

Shluk č. 7 (SO POÚ Králíky)

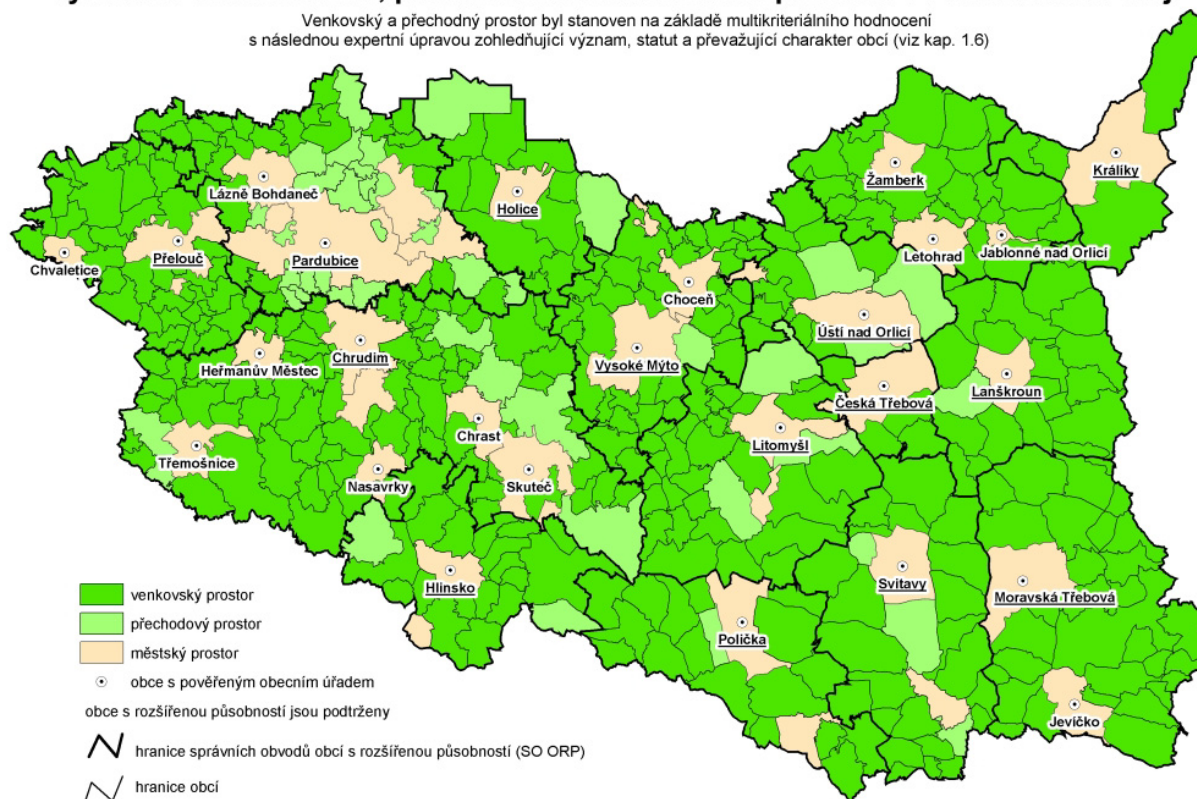
S žádným dalším správním obvodem se nespojilo Králicko. Jde o ekologicky stabilní území s výrazným využitím v oblasti cestovního ruchu. Pro Králicko je typická vysoká porodnost i úmrtnost. Sídelní strukturu ovlivňuje skutečnost, že je v tomto malém území i největší venkovská obec v kraji – Červená Voda (3 154 obyvatel k 31. 12. 2008). Důsledkem toho je, že mají v rámci kraje venkovské obce Králicka nejvyšší průměrnou velikost a je zde druhý nejvyšší relativní počet obsazených pracovních míst (po Skutečsku).

Při alternativním použití **shlukování metodou k-průměrů⁵⁾** se při stanovení 7 shluků dostáváme k obdobným výsledkům jako u výše uvedené metody hierarchického shlukování. Odlišnost je pouze u tří SO POÚ: Chvaleticko je zde přiřazeno do shluku č. 3, Lanškrounsko do shluku č. 4 a Poličsko do shluku č. 1. Obdobný výsledek při použití odlišné metody nás utvrzuje v přesvědčení, že je předložené rozdělení správních obvodů POÚ Pardubického kraje relevantní.

⁵⁾ Záměrem je minimalizace variability uvnitř shluků a maximalizace variability mezi shluky.

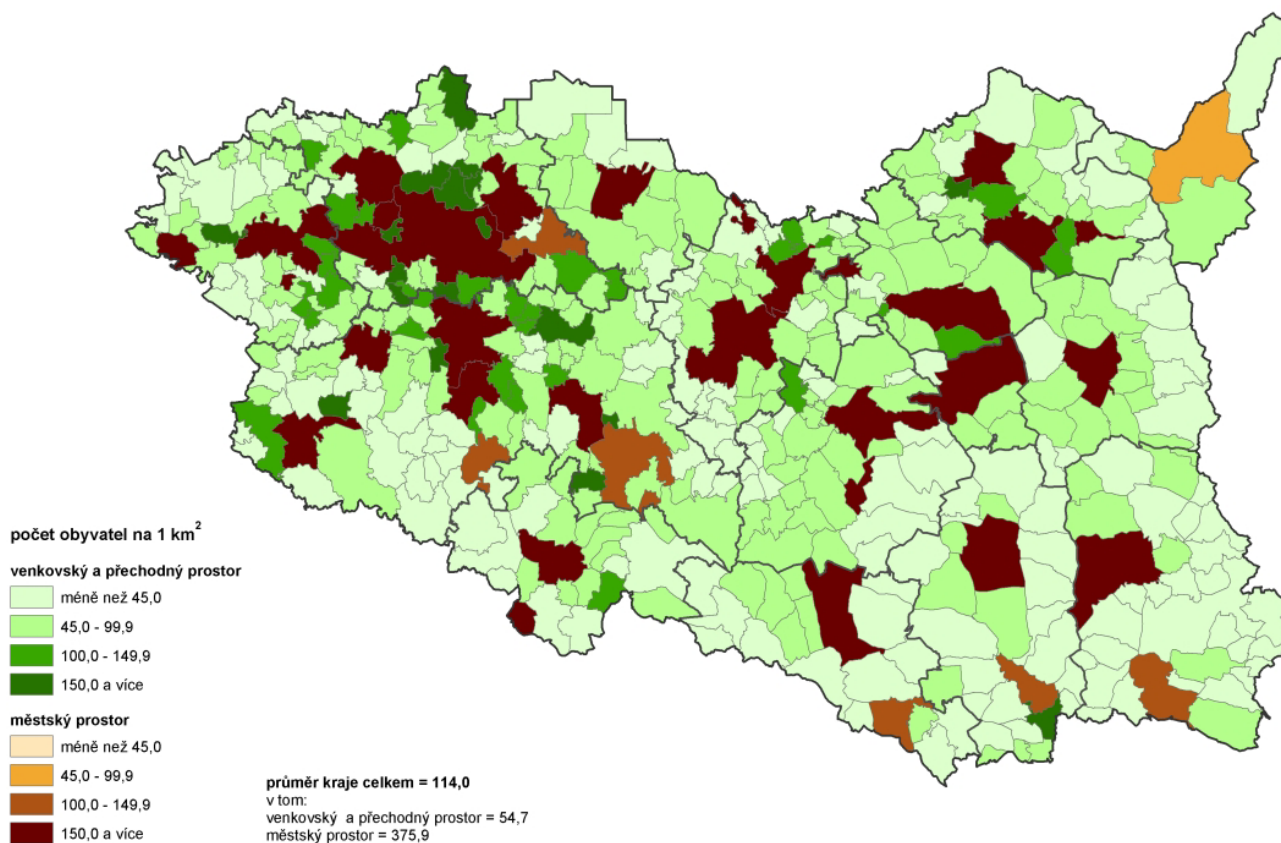
Vymezení venkovského, přechodného a městského prostoru v Pardubickém kraji

Venkovský a přechodný prostor byl stanoven na základě multikriteriálního hodnocení s následnou expertní úpravou zohledňující význam, statut a převažující charakter obcí (viz kap. 1.6)

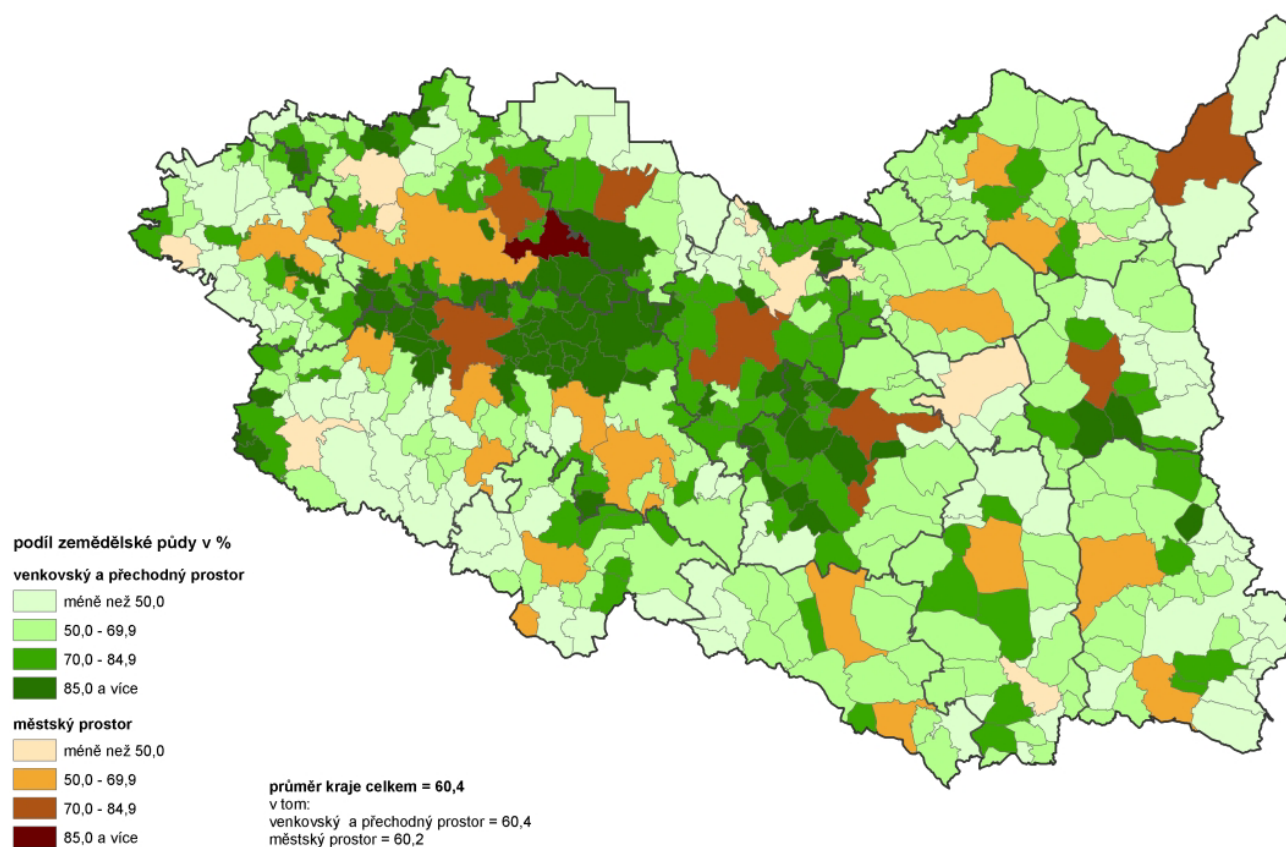

V následujících kartogramech s daty za obce Pardubického kraje nejsou pro zjednodušení a lepší přehlednost údaje za venkovský a přechodný prostor barevně odlišeny.

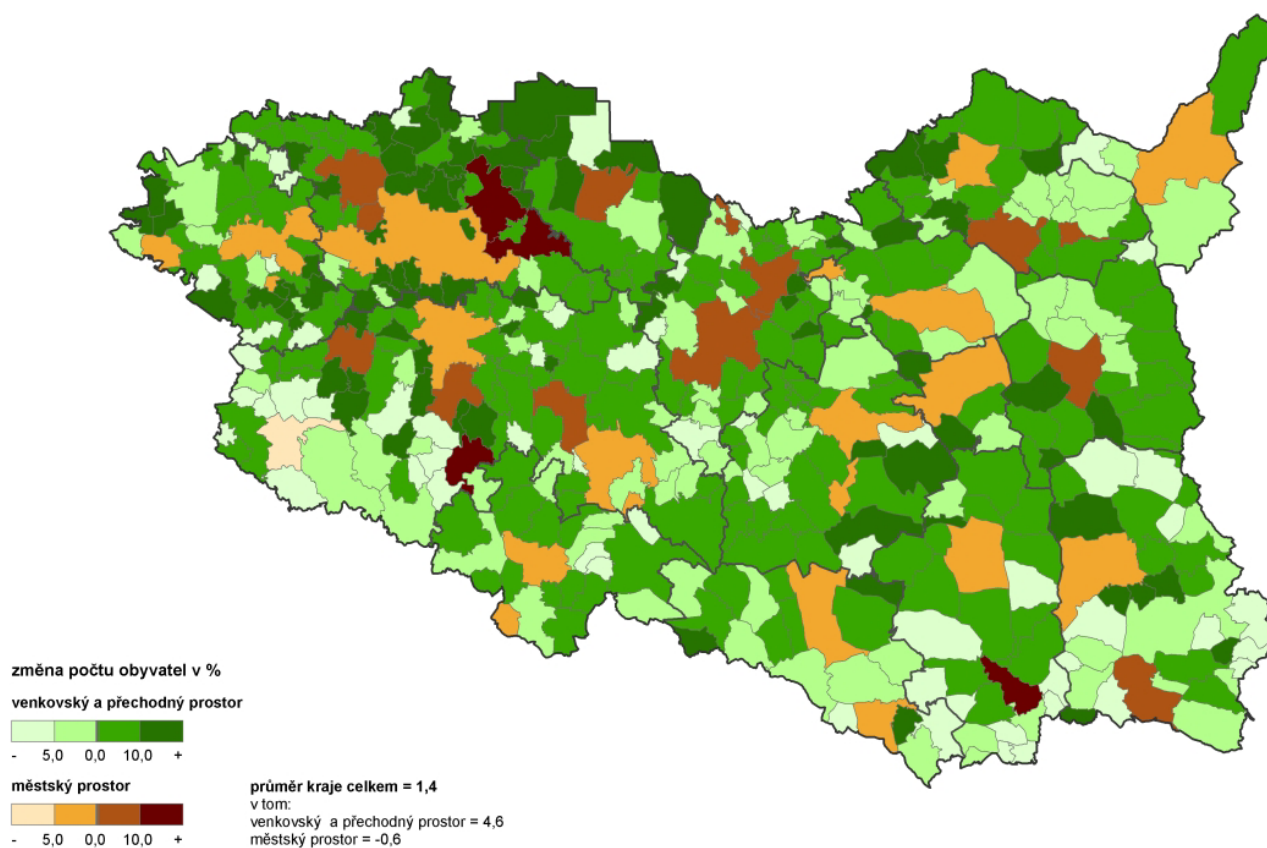
Hustota zalidnění v obcích Pardubického kraje k 31. 12. 2008

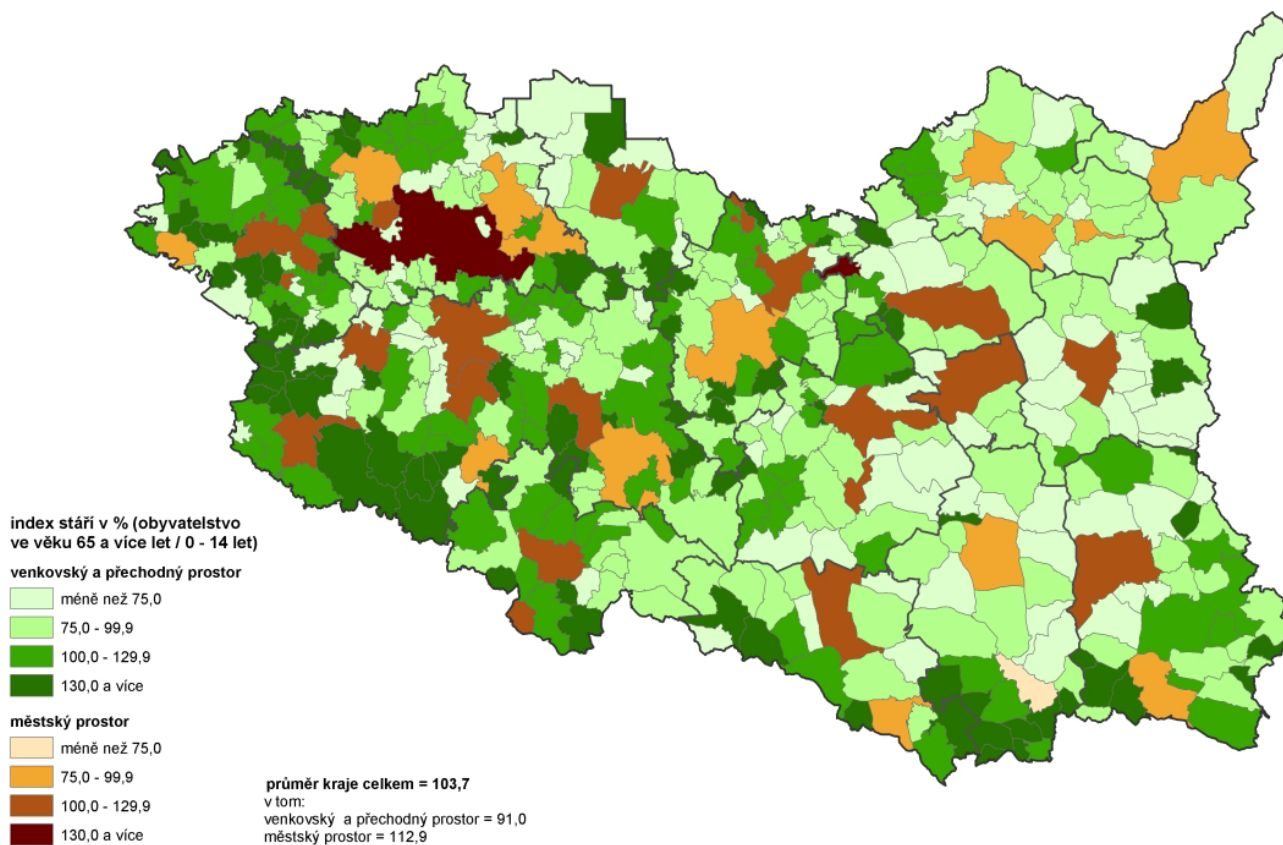
Podíl zemědělské půdy na katastrálním území obcí Pardubického kraje k 31. 12. 2008

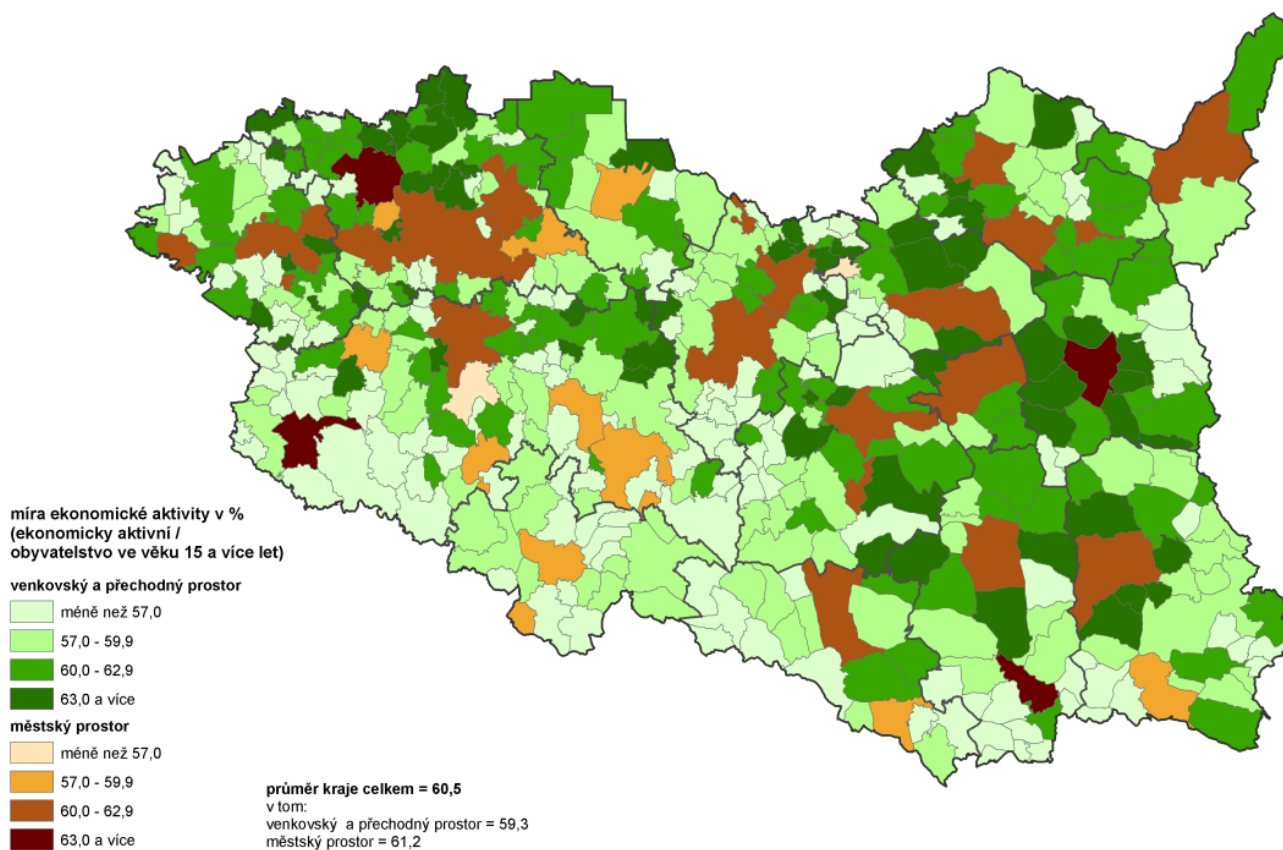
Změna počtu obyvatel v obcích Pardubického kraje mezi roky 2000 a 2008

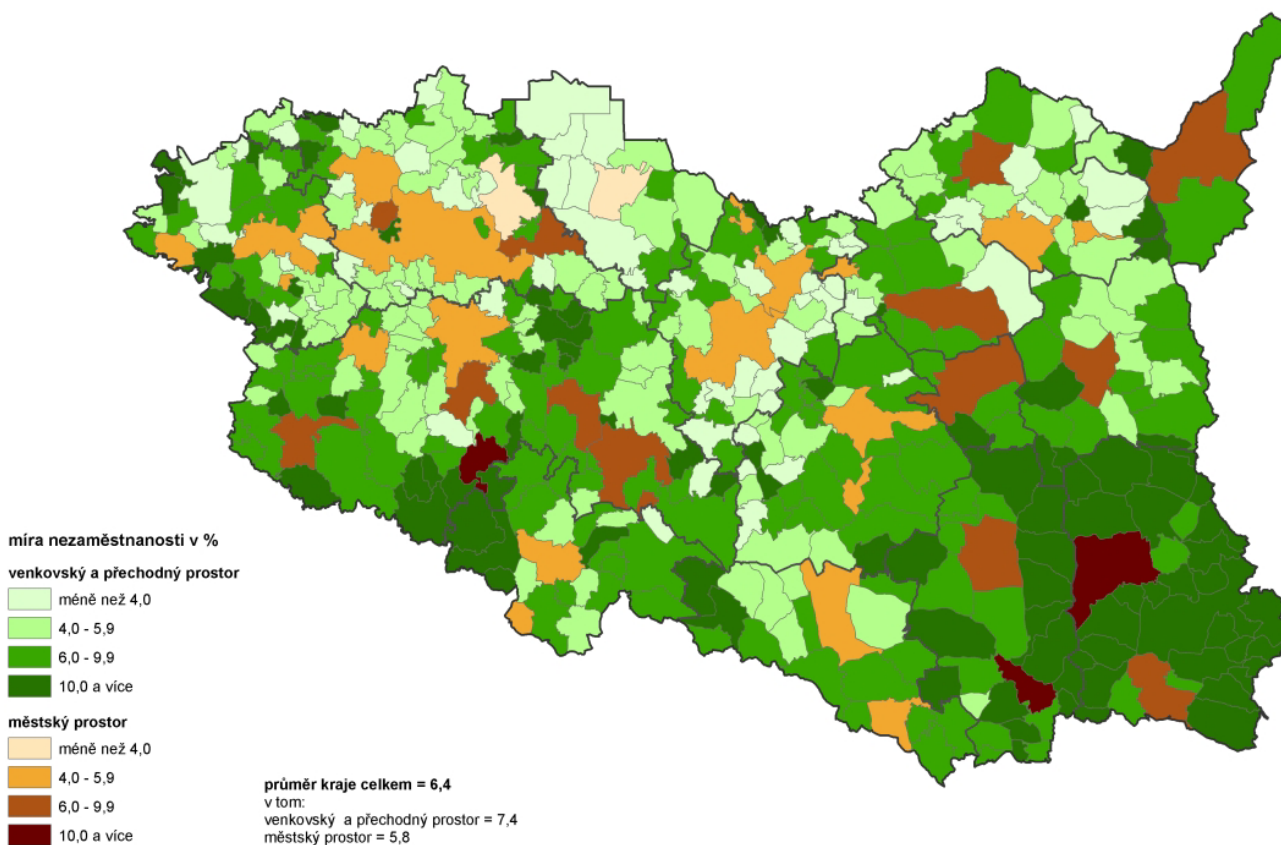
Index stáří v obcích Pardubického kraje k 31. 12. 2008

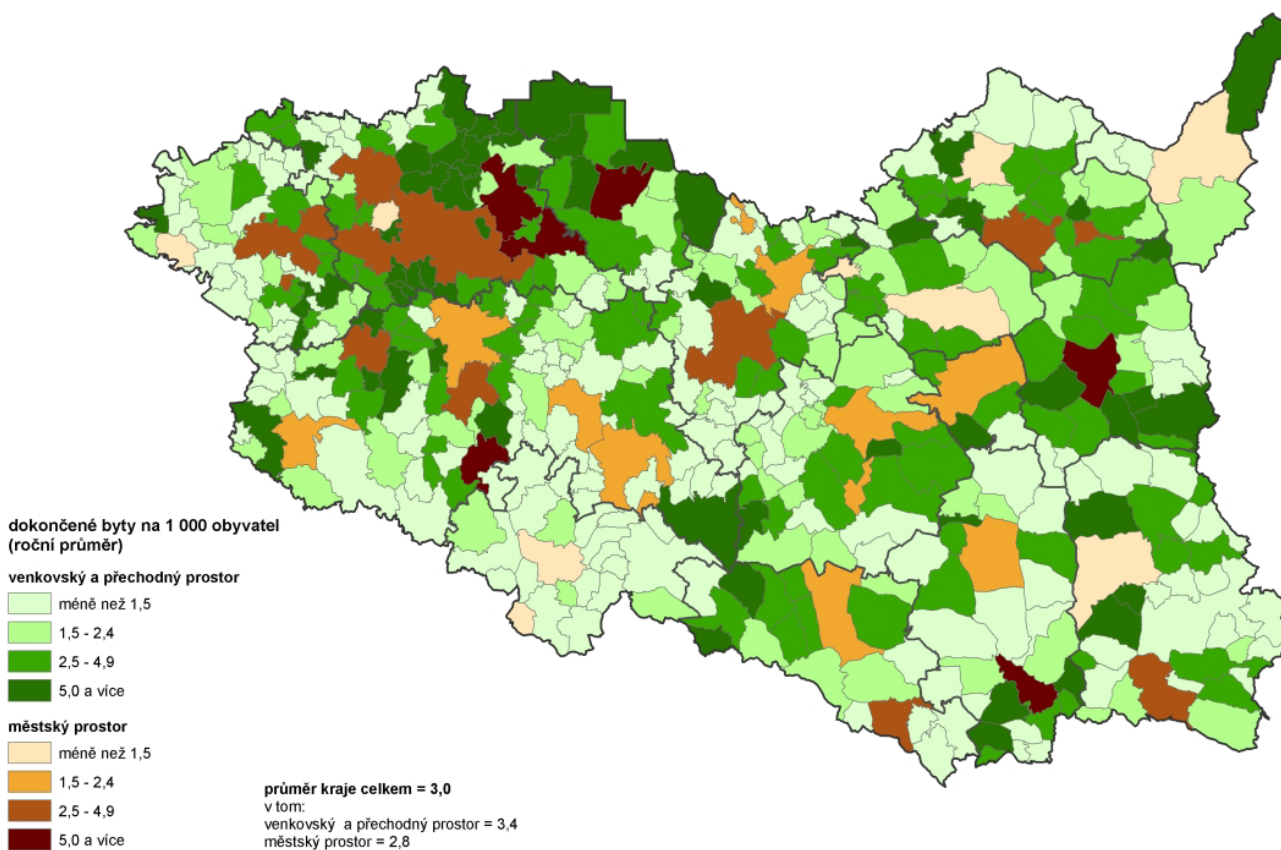
Míra ekonomické aktivity obyvatel v obcích Pardubického kraje k 1. 3. 2001 (SLDB)

Míra nezaměstnanosti v obcích Pardubického kraje k 31. 12. 2008

Dokončené byty v obcích Pardubického kraje v letech 2001 až 2008

3. Vývoj zemědělství a lesnictví v Pardubickém kraji

3.1. Zemědělství

Primární sektor má v Pardubickém kraji významnější postavení než ve většině ostatních krajů ČR. Vyšší podíl zemědělství a lesnictví na hrubé přidané hodnotě (HPH) byl v roce 2007 zjištěn pouze v krajích Vysočina, v Jihočeském a Královéhradeckém kraji. Zatímco v Pardubickém kraji činil podíl primárního sektoru na HPH 4,0 %, celostátní průměr byl 2,4 %.

Z hlediska zaměstnanosti se podíl tohoto odvětví postupně snižuje. Jestliže tvořili v roce 2000 zaměstnaní v zemědělství a lesnictví podle výběrového šetření pracovních sil 6,9 % ze všech zaměstnaných v kraji, v roce 2008 byl tento podíl pouze 4,6 %. Je to však o 1,3 procentního bodu více, než činil republikový průměr. Podrobnější údaje o pracovnících ve vybraném segmentu zemědělských subjektů poskytuje strukturální šetření v zemědělství, jehož výsledky jsou součástí této kapitoly.

Strukturální šetření v zemědělství (plošné zjišťování Agrocensus 2000 a výběrová zjišťování FSS 2003, 2005 a 2007) proběhla ve všech členských státech EU. Do zjišťování se zahrnují zemědělské podniky, jejichž zemědělsky využitá půda činí nejméně jeden hektar. V případě, že této hodnoty nedosahují, zařadí se zpravodajské jednotky do šetření pouze za předpokladu, že je určitá část produkce určena na prodej nebo splňují některou fyzickou prahovou hodnotu. Počínaje rokem 2000 byly stanoveny prahové hodnoty⁶⁾ pro zařazení zemědělských podniků mezi zpravodajské jednotky.

Zjišťování se týká jak právnických, tak fyzických osob. Všechny podniky právnických osob a podniky fyzických osob mající SGM⁷⁾ ≥ 600 tisíc Kč podléhají plošnému zjišťování. Ostatní zpravodajské jednotky z řad fyzických osob jsou do výběru zařazeny na základě stratifikovaného oblastního výběru⁸⁾. Získané údaje jsou dopočteny na základní soubor (zemědělství ČR) podle sídla podniku. Poskytují tak základní informace o velikosti, struktuře a vývoji zemědělských podniků, jejich vybavenosti, způsobu hospodaření (konvenční, ekologické hospodaření), výrobní orientaci a v neposlední řadě také o nezemědělských činnostech.

Tab. 3.1.1 Počty hospodařících subjektů a obhospodařovaná půda v krajích ČR v roce 2007

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2007

	Subjekty (podniky)				Obhospodařovaná zemědělská půda		z toho orná půda	
	celkem	podíl kraje na úhrnu ČR (%)	z celku vlastnictví (%)		celkem (ha)	podíl kraje na úhrnu ČR (%)	celkem (ha)	podíl kraje na úhrnu ČR (%)
			fyzické osoby	právnické osoby				
Česká republika	39 396	100,0	92,5	7,5	3 518 073	100,0	2 567 311	100,0
v tom kraje:								
Hl. město Praha	308	0,8	82,5	17,5	30 281	0,9	18 261	0,7
Středočeský	4 455	11,3	91,1	8,9	547 398	15,6	480 914	18,7
Jihočeský	4 025	10,2	90,9	9,1	422 650	12,0	261 094	10,2
Plzeňský	2 214	5,6	91,4	8,6	313 195	8,9	206 952	8,1
Karlovarský	507	1,3	85,4	14,6	99 544	2,8	40 610	1,6
Ústecký	1 837	4,7	91,1	8,9	209 576	6,0	150 267	5,9
Liberecký	1 472	3,7	92,9	7,1	91 129	2,6	37 750	1,5
Královéhradecký	2 434	6,2	91,8	8,2	234 714	6,7	170 210	6,6
Pardubický	2 315	5,9	92,2	7,8	228 925	6,5	177 388	6,9
Vysočina	3 863	9,8	92,4	7,6	373 301	10,6	291 716	11,4
Jihomoravský	8 165	20,7	94,9	5,1	362 937	10,3	325 243	12,7
Olomoucký	1 885	4,8	90,1	9,9	241 154	6,9	180 271	7,0
Zlínský	3 024	7,7	95,1	4,9	149 889	4,3	96 279	3,8
Moravskoslezský	2 892	7,3	94,3	5,7	213 379	6,1	130 355	5,1

⁶⁾ Výměra od 1 ha obhospodařované zemědělské půdy vlastní nebo pronajaté, nebo plocha od 1 500 m² intenzivních plodin (sady, zelenina, květiny), nebo 1 000 m² vinic, nebo 300 m² skleníků a pařenišť, nebo chov alespoň 1 kusu skotu, nebo 2 kusů prasat, nebo 4 kusů ovcí a koz, nebo 50 kusů drůbeže, nebo 100 kusů králíků, nebo kozešinových zvířat.

⁷⁾ SGM (Standard Gross Margin, Standardní příspěvek na úhradu) vyjadřuje ekonomický přínos jednotky produkce rostlinné a živočišné výroby. Je stanoven na 1 ha každé plodiny rostlinné výroby a jeden kus jednotlivých kategorií zvířat. Jeho hodnota odpovídá standardní hodnotě produkce z 1 ha dané plodiny, nebo 1 kusu dané kategorie zvířat po odpočtu specifických (variabilních) nákladů na produkci této výroby. Standardní příspěvky na úhradu jsou stanoveny v jednotlivých zemích EU pro všechny plodiny a kategorie zvířat podle reálných podmínek dané země a jsou pravidelně aktualizovány. Standardní příspěvky ČR zpracovává Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky (VÚZE), od 1. 7. 2008 Ústav zemědělské ekonomiky a informací (ÚZEI).

⁸⁾ Podrobnější informace o tvorbě výběrových souborů a metodice dopočtu jsou součástí publikace ČSÚ 2126-08 Strukturální výsledky za zemědělství v roce 2007, str. 10 – 11.

Ze Strukturálního šetření FSS 2007 vyplynulo, že z celkového počtu zemědělských podniků v České republice, jejichž produkce neslouží pouze pro vlastní spotřebu, jich 5,9 % sídlí v Pardubickém kraji. Největší zastoupení měly podniky z okresu Ústí nad Orlicí, nejmenší z okresu Pardubice.

Ještě výraznější podíl měly podniky z Pardubického kraje na celostátní výměře obhospodařované zemědělské půdy (6,5 %) a orné půdy (6,9 %). Je třeba vést v patrnosti, že podniky sídlící v kraji mohou hospodařit i na půdě ležící mimo kraj a naproti tomu v kraji mohou mít půdu i podniky sídlící mimo kraj⁹⁾. V další části této kapitoly je pod pojmem podíl (průměr apod.) Pardubického kraje míněn podíl (průměr) podniků se sídlem v Pardubickém kraji.

Od roku 2000 se výměra obhospodařované zemědělské půdy v kraji snížila o 7 024 ha, přitom výměra orné půdy dokonce o 7 640 ha. Celostátně se snížila v období 2001 – 2007 výměra zemědělské půdy o 3,4 % a výměra orné půdy o 6,9 %. Pokles v Pardubickém kraji byl v porovnání s republikovým průměrem pomalejší o 0,4 procentního bodu u zemědělské a o 2,8 procentního bodu u orné půdy. Stupeň zornění poklesl v kraji ze 78,4 % v roce 2000 na 77,5 % v roce 2007. Nižší snížení bylo zaznamenáno pouze v Jihomoravském kraji a na Vysočině.

Ze strukturálního šetření vyplynulo, že se v kraji podniky častěji zaměřují na živočišnou výrobu, výrazněji se to projevuje u podniků fyzických osob. Mezi podniky právnických osob v kraji je nejrozšířenější kombinace rostlinné a živočišné výroby.

Tab. 3.1.2 Převažující zaměření hospodařících subjektů v krajích ČR k 30. 9. 2007

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2007

	Podniky fyzických osob					Podniky právnických osob				
	celkem	z toho zaměření (%)				celkem	z toho zaměření (%)			
		převažující rostlinná výroba	převažující živočišná výroba	rostlinná kombinovaná se živočišnou	rybolov, chov ryb apod.		převažující rostlinná výroba	převažující živočišná výroba	rostlinná kombinovaná se živočišnou	rybolov, chov ryb apod.
Česká republika	35 454	41,5	29,7	28,0	0,1	2 940	32,4	23,2	43,6	0,5
v tom kraje:										
Hl. město Praha	254	62,2	29,9	6,7	-	54	46,3	29,6	24,1	-
Středočeský	4 055	45,8	23,2	30,5	0,1	398	41,2	17,6	40,5	-
Jihočeský	3 659	24,1	43,2	31,6	0,3	366	16,9	35,5	46,2	1,1
Plzeňský	2 023	26,2	37,7	34,9	0,2	191	18,3	19,9	61,3	0,5
Karlovarský	433	15,5	54,7	27,7	0,2	74	32,4	36,5	31,1	-
Ústecký	1 674	56,9	29,0	12,9	0,2	163	53,4	23,9	22,7	-
Liberecký	1 367	27,1	47,9	24,1	0,1	105	20,0	35,2	44,8	-
Královéhradecký	2 235	36,0	38,6	24,8	0,1	199	25,1	29,1	44,2	1,0
Pardubický	2 134	22,8	54,2	22,4	-	181	26,5	26,5	47,0	-
Vysočina	3 568	24,6	22,0	52,2	0,0	294	17,0	16,0	66,0	1,0
Jihomoravský	6 750	76,8	6,9	16,1	-	415	57,3	12,3	29,4	0,2
Olomoucký	1 699	38,6	29,5	31,5	0,1	186	31,2	17,7	51,1	-
Zlínský	2 875	33,9	43,3	21,8	0,0	149	28,2	33,6	38,3	-
Moravskoslezský	2 727	33,6	29,2	36,8	0,1	165	29,7	23,0	44,2	1,8

Na rozdíl od celé České republiky, ve které největší podíl zemědělské půdy (29,4 %) obhospodařují podniky fyzických osob (především zemědělských podnikatelů včetně samostatně hospodařících rolníků), byla v Pardubickém kraji v roce 2007 největší plocha obhospodařována akciovými společnostmi (31,9 %) a družstvy (28,1 %). Podniky fyzických osob hospodařily na 24,2 % zemědělské půdy.

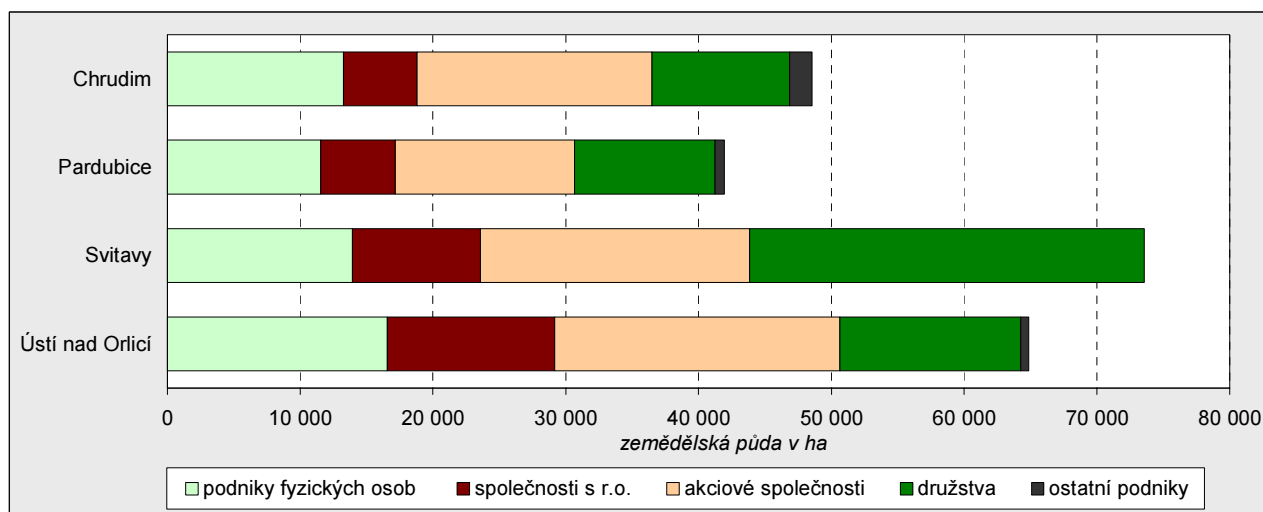
Největší výměru zemědělské půdy v rámci Pardubického kraje obhospodařují subjekty sídlící v okrese Svitavy (32,1 %), podíl obhospodařované orné půdy dokonce překračuje jednu třetinu krajského úhrnu (33,7 %). Naproti tomu podíl pardubického okresu nedosahuje ani jedné pětiny krajského úhrnu obhospodařované zemědělské půdy. Vzhledem k nížinnému charakteru je podíl Pardubicka na obhospodařované orné půdě vyšší (21,2 %). Okres Ústí nad Orlicí má vzhledem k největší výškové členitosti terénu o 5 procentních bodů vyšší podíl na krajské výměře zemědělské půdy (28,3 %) v porovnání s půdou ornou (23,3 %).

S výjimkou svitavského okresu je největší plocha zemědělské půdy v ostatních okresech obhospodařována akciovými společnostmi; třetinový podíl na výměře je však překročen pouze v okrese Chrudim (36,4 %).

⁹⁾ Podrobné metodické vysvětlivky jsou součástí publikace ČSÚ 2129-08 **Strukturální výsledky za zemědělství v roce 2007 podle územního členění**, str. 1 – 12.

V okrese Svitavy obhospodařují největší plochy družstva (40,4 % zemědělské půdy v okrese), zatímco na fyzické osoby připadá pouze 18,9 % zemědělské půdy. Nejnižší podíly obhospodařované půdy mají v jednotlivých okresech kraje společnosti s ručením omezeným (od 11,4 % na Chrudimsku po 19,4 % v okrese Ústí nad Orlicí).

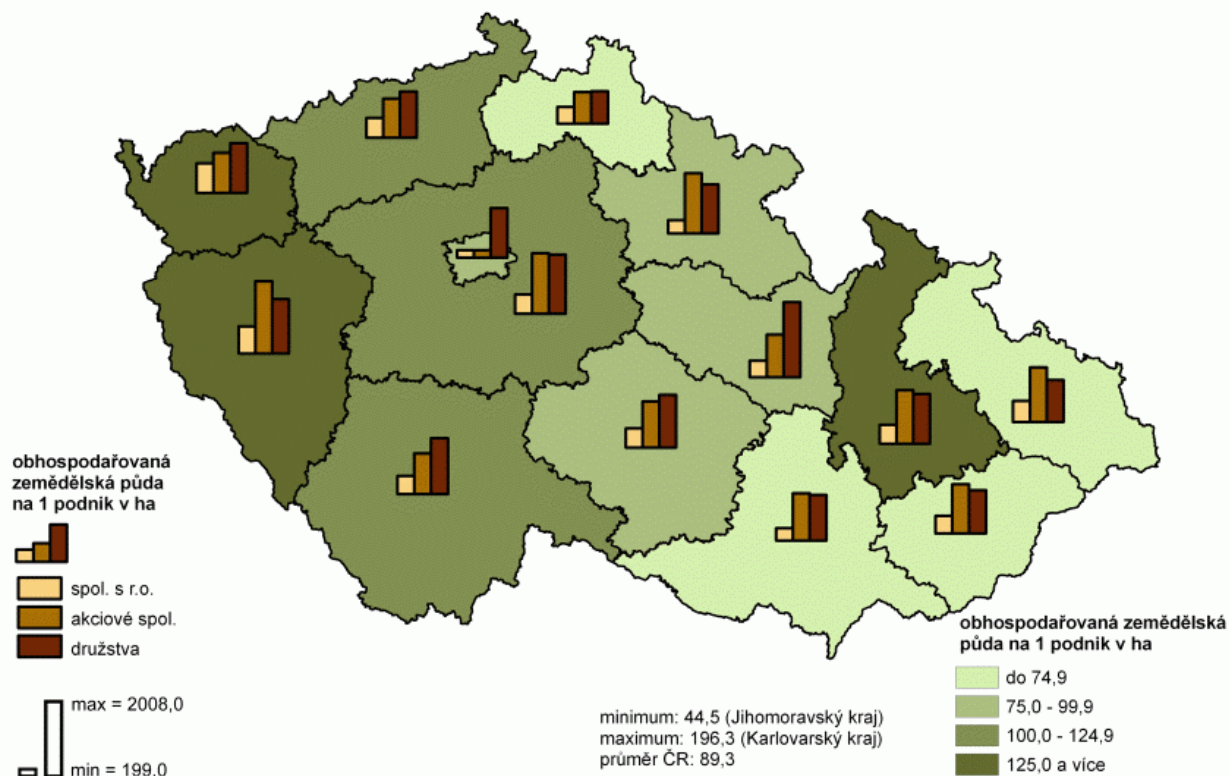
Graf 32 Obhospodařovaná zemědělská půda podle právní formy zemědělských podniků v okresech Pardubického kraje k 30. 9. 2007

Značné rozdíly jsou v kraji mezi **průměrnou velikostí zemědělských podniků** fyzických a právnických osob. Na tom, že průměrná velikost podniků fyzických osob v kraji nedosahuje republikové úrovně, se podílejí zemědělci v okrese Ústí nad Orlicí, kde na 1 farmu připadá 20,4 ha zemědělské půdy, což je o 8 ha méně, než činí republikový průměr. Nadprůměrně velké farmy jsou v okrese Pardubice (34,3 ha). Výrazně nadprůměrná velikost podniků právnických osob v okrese Svitavy přispěla k tomu, že krajská hodnota překračovala republikovou úroveň o 13,6 %.

Průměrná velikost zemědělských podniků podle právní formy v krajích ČR v roce 2007

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství

V Pardubickém kraji byl v roce 2007 zjištěn nadprůměrný podíl zemědělské půdy, kterou si podniky najaly od jiných vlastníků. Z celkové výměry zemědělské půdy, na které v kraji hospodaří fyzické osoby, měli zemědělci najato od jiných vlastníků 61,4 % (průměr ČR 59,2 %), u právnických osob byl krajský průměr dokonce 95,0 % (průměr ČR 93,4 %). V úhrnu za všechny šetřené zemědělské subjekty v kraji byl zjištěn podíl najaté obhospodařované zemědělské půdy 86,9 %, podíl najaté orné půdy byl ještě o 2,3 procentního bodu vyšší. V kraji bylo nejrozšířenější hospodaření na najaté půdě v okrese Chrudim, nejméně rozšířené u orné půdy v okrese Pardubice, u zemědělské půdy v okrese Ústí nad Orlicí.

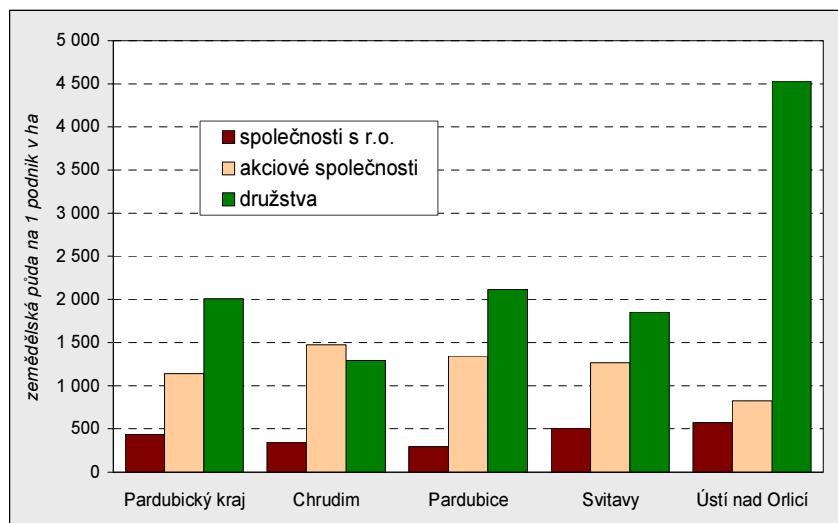
Tab. 3.1.3 Obhospodařovaná půda fyzickými a právnickými osobami v okresech Pardubického kraje v roce 2007

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2007

	Obhospodařovaná zemědělská půda							Obhospodařovaná orná půda		
	celkem (ha)	v tom (ha)				z celku podle vlastnictví půdy (%)		celkem (ha)	z toho podle vlastnictví půdy (%)	
		podniky fyzických osob		podniky právnických osob						
		celkem	na 1 podnik	celkem	na 1 podnik	vlastní	najatá od jiných		vlastní	najatá od jiných
Pardubický kraj	228 925	55 323	25,9	173 602	959,1	13,1	86,9	177 388	10,8	89,2
v tom okresy:										
Chrudim	48 554	13 272	28,2	35 282	860,5	9,0	91,0	38 728	7,6	92,4
Pardubice	41 933	11 560	34,3	30 373	867,8	14,6	85,4	37 541	12,6	87,4
Svitavy	73 576	13 939	27,1	59 637	1 169,4	13,5	86,5	59 860	12,4	87,6
Ústí nad Orlicí	64 860	16 551	20,4	48 309	894,6	14,7	85,3	41 260	9,8	90,2

S výjimkou okresu Chrudim jsou v ostatních okresech kraje družstva největšími podniky z hlediska průměrné výměry obhospodařované zemědělské půdy, v okrese Chrudim to jsou akciové společnosti.

Graf 33 Výměra obhospodařované zemědělské půdy na 1 podnik podle právních forem v okresech Pardubického kraje k 30. 9. 2007

Pro okres Svítavy je charakteristický větší počet menších zemědělských družstev. Družstva se na Svitavsku podílejí na rozloze obhospodařované půdy více než jednou třetinou. Je to dvojnásobná výměra v porovnání s výměrou podniků fyzických osob. Společnosti s ručením omezeným mají ve všech okresech kraje menší průměrnou velikost než ostatní typy podniků právnických osob. Největší jsou v okrese Ústí nad Orlicí, nejmenší v okrese Pardubice, a tomu odpovídají i podíly těchto společností na obhospodařované zemědělské půdě.

Do celkového počtu pracovníků v zemědělství se ve strukturálním šetření započítávají u subjektů ve vlastnictví fyzických osob nejen hospodáři a pravidelně pracující zaměstnanci, ale i pomáhající členové rodiny bez ohledu na to, zda na farmě pracují pravidelně či jen příležitostně. V podnicích právnických osob byli započítáni pravidelně pracující zaměstnanci i pracující majitelé. Z celkového počtu 192 tisíc pracovníků v zemědělství (bez sezónních) jich bylo nejvíce sečteno v Jihomoravském, Středočeském kraji a na Vysočině.

Velikostní struktura zemědělských podniků podle počtu pracovníků se v Pardubickém kraji liší od republikového průměru v tom, že jsou v kraji méně zastoupeny podniky s 1 – 5 pracovníky. Výrazně nadprůměrný je podíl podniků s 50 – 99 pracovníky. Vyšší podíl této velikostní kategorie byl v roce 2007 zjištěn pouze v Olomouckém kraji. Také zastoupení podniků s více než 200 pracovníky je v Pardubickém kraji spolu se Středočeským, Olomouckým krajem a Vysočinou nejvyšší.

Tab. 3.1.4 Zemědělské podniky podle počtu pracovníků v krajích ČR k 30. 9. 2007

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2007

	Počet podniků celkem	v tom s počtem pracovníků (%)							
		1 - 5	6 - 9	10 - 19	20 - 24	25 - 49	50 - 99	100 - 199	200 a více
Česká republika	39 396	90,7	3,8	1,8	0,5	1,4	1,1	0,5	0,1
v tom kraje:									
Hl. město Praha	308	89,9	4,5	3,6	1,0	-	0,6	0,3	-
Středočeský	4 455	90,5	3,4	1,7	0,7	1,7	1,1	0,7	0,2
Jihočeský	4 025	90,1	3,8	2,0	0,4	1,7	1,5	0,4	0,0
Plzeňský	2 214	91,0	2,6	1,6	0,5	2,0	1,4	0,9	0,0
Karlovarský	507	86,6	5,5	4,5	0,6	2,0	0,6	0,4	-
Ústecký	1 837	88,7	4,5	3,4	0,5	1,7	0,8	0,4	-
Liberecký	1 472	91,0	4,0	2,6	0,5	1,2	0,5	0,1	-
Královéhradecký	2 434	90,1	3,8	1,8	0,6	1,7	1,0	0,8	0,1
Pardubický	2 315	89,5	4,3	1,6	0,6	1,3	1,8	0,6	0,2
Vysočina	3 863	88,7	4,5	1,8	0,5	1,7	1,8	0,8	0,2
Jihomoravský	8 165	92,9	3,3	1,3	0,4	0,9	0,7	0,4	0,1
Olomoucký	1 885	87,3	4,5	2,2	0,5	2,1	2,1	1,0	0,2
Zlínský	3 024	92,7	3,9	1,1	0,3	0,8	0,9	0,3	0,0
Moravskoslezský	2 892	91,2	3,9	2,1	0,3	1,1	0,9	0,4	0,1

Zemědělské podniky sídlící v kraji zaměstnávaly ke konci září roku 2007 celkem 13 375 pracovníků. V rámci ČR patří Pardubický kraj mezi území s nejnižším podílem pracovníků v zemědělství ve věku 65 a více let. Zastoupení mladých lidí do 24 let v Pardubickém kraji jen mírně překračuje republikový průměr. V porovnání se strukturálním šetřením z roku 2005 se v kraji mírně zvýšil počet pracovníků (nepřepočtený na plně zaměstnané), a to ve všech věkových kategoriích.

Tab. 3.1.5 Pracovníci v zemědělství podle věku v krajích ČR k 30. 9. 2007^{*)}

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2007

	Pracovníci v zemědělství (fyzické osoby)					Přepočtený počet osob na plně zaměstnané (AWU)	Obhospodařovaná půda na 1 plně zaměstnaného pracovníka AWU (ha)	
	celkem	v tom podíl (%) osob ve věku					zemědělská	orná
		do 24 let	25 - 44 let	45 - 64 let	65 a více let			
Česká republika	191 939	5,9	34,0	52,3	7,8	133 957	26,3	19,2
v tom kraje:								
Hl. město Praha	1 223	4,1	35,2	52,2	8,6	941	32,2	19,4
Středočeský	23 633	5,3	34,2	53,2	7,3	18 052	30,3	26,6
Jihočeský	19 169	5,9	33,4	52,9	7,8	13 880	30,5	18,8
Plzeňský	11 854	4,6	33,0	56,5	5,9	9 326	33,6	22,2
Karlovarský	2 224	7,1	35,2	51,7	6,0	1 691	58,9	24,0
Ústecký	8 008	6,1	35,0	52,4	6,4	5 911	35,5	25,4
Liberecký	5 483	6,7	35,4	48,5	9,4	3 520	25,9	10,7
Královéhradecký	13 005	5,6	33,5	53,0	7,8	9 365	25,1	18,2
Pardubický	13 375	6,1	36,0	51,6	6,3	10 021	22,8	17,7
Vysočina	22 830	6,1	35,1	51,0	7,7	16 181	23,1	18,0
Jihomoravský	33 882	5,9	32,2	51,9	10,0	19 560	18,6	16,6
Olomoucký	12 721	5,9	35,3	54,1	4,8	9 517	25,3	18,9
Zlínský	11 659	6,5	32,9	50,2	10,4	7 297	20,5	13,2
Moravskoslezský	12 870	7,0	34,6	50,5	7,9	8 694	24,5	15,0

^{*)} bez sezónních pracovníků

Podle počtu odpracovaných hodin v období od října 2006 do září 2007 byli pracovníci přepočtení na plně zaměstnané (1 800 hodin za rok). Přepočtený počet pracovníků v zemědělství je celostátně o 30 % nižší než počet pracovníků ve fyzických osobách. Příčinou je nejen sezónnost zemědělských prací, ale i struktura pracujících na rodinných farmách, kde je velmi rozšířená výpomoc dalších členů rodiny farmáře.

Ve všech okresech kraje jsou nejpočetnější kategorií pracovníci ve věku 45 – 64 let. S výjimkou okresů Ústí nad Orlicí a Svitavy převažuje počet pracovníků ve věku 65 let a více nad mladými pracovníky do 24 let. Mladí lidé do 24 let jsou nadprůměrně zastoupeni v okrese Ústí nad Orlicí a jejich podíl zde oproti roku 2005

ještě vzrostl. Výrazný pokles podílu mladých pracovníků nastal ve stejném období v okrese Pardubice. Nejvyšší podíl pracovníků starších než 65 let je v okrese Chrudim, přitom výrazné zvýšení podílu této věkové kategorie bylo zaznamenáno v okrese Pardubice.

Po přepočtu na plně zaměstnané bylo v kraji sečteno 10 021 pracovníků v zemědělství, což je o 1 016 méně než v roce 2005. Největší pokles byl zaznamenán v okresech Chrudim a Pardubice (o 442, resp. 273 pracovníků), nejnižší pokles v okrese Svitavy (o 90 pracovníků). Z hlediska struktury pracovníků podle počtu odpracovaných hodin byly též zjištěny územní rozdíly. Nadprůměrné zastoupení měli pracovníci s počtem odpracovaných hodin méně než 450 za rok v okresech Ústí nad Orlicí a Chrudim. Zaměstnaní na plnou pracovní dobu byli nejvíce zastoupeni v okrese Pardubice.

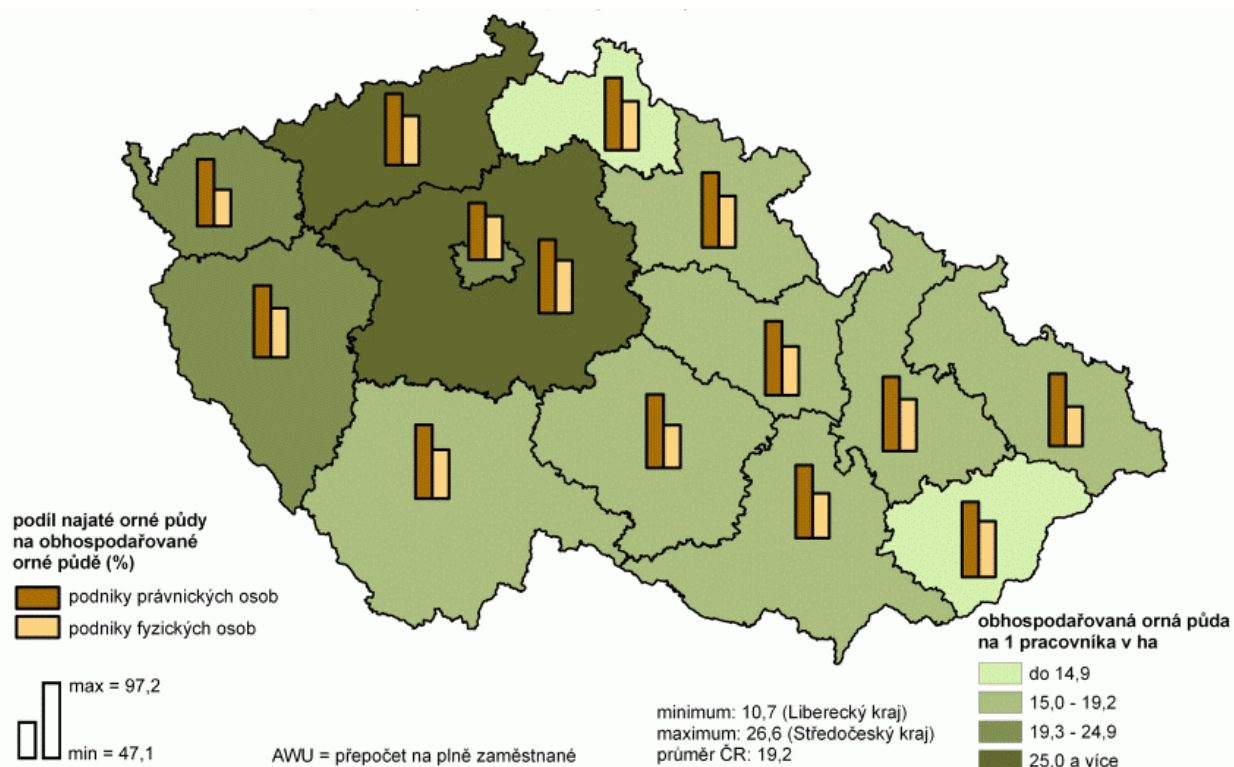
Tab. 3.1.6 Pracovníci v zemědělství podle věku v okresech Pardubického kraje k 30. 9. 2007

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2007

	Pracovníci v zemědělství (fyzické osoby)					Přepočtený počet osob na plně zaměstnané (AWU)	Obhospodařovaná půda na 1 plně zaměstnaného pracovníka AWU (ha)	
	celkem	v tom podíl osob (%) ve věku					zemědělská	orná
		do 24 let	25 - 44 let	45 - 64 let	65 a více let			
Pardubický kraj	13 375	6,1	36,0	51,6	6,3	10 021	22,8	17,7
v tom okresy:								
Chrudim	2 782	5,8	33,2	52,4	8,5	2 051	23,7	18,9
Pardubice	1 927	4,7	35,3	51,7	8,3	1 491	28,1	25,2
Svitavy	4 160	5,7	36,6	53,4	4,4	3 188	23,1	18,8
Ústí nad Orlicí	4 506	7,4	37,4	49,5	5,7	3 291	19,7	12,5

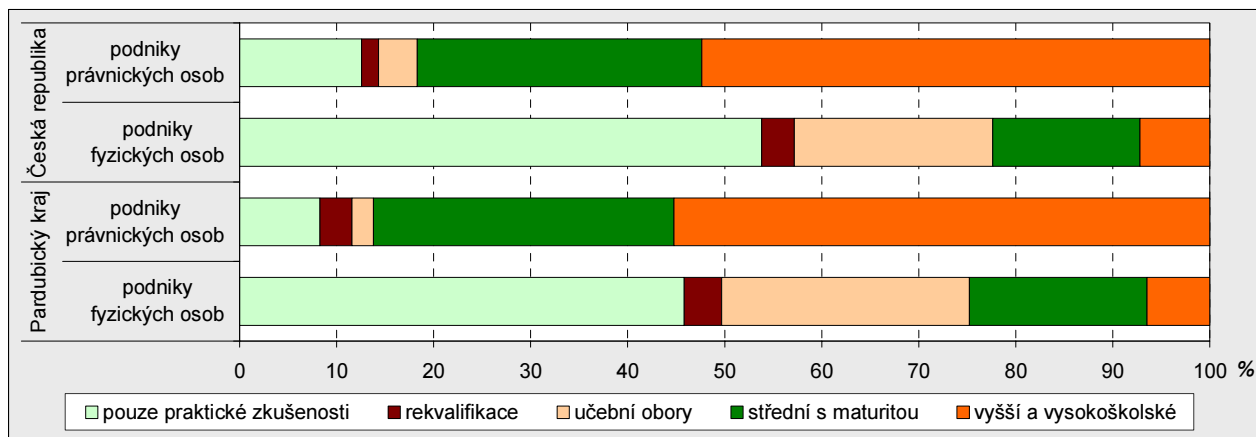
V zájmu srovnatelnosti byla do tabulek 3.1.5 a 3.1.6 zařazena i plocha obhospodařované půdy na 1 přepočteného pracovníka. Z porovnání s celostátními údaji vyplývá, že v kraji připadá na 1 pracovníka o 3,5 ha zemědělské a 1,5 ha orné půdy méně. Podílí se na tom především vysoká zaměstnanost v zemědělství v okrese Ústí nad Orlicí. Naproti tomu příznivé podmínky pro zemědělství v okrese Pardubice (kvalitní půda, terén, klima) umožňují, aby zde připadala na 1 přepočteného pracovníka výrazně nadprůměrná výměra zemědělské a zejména orné půdy.

Obhospodařovaná orná půda na 1 plně zaměstnaného pracovníka v zemědělství (AWU) a podíl najaté orné půdy v krajích ČR v roce 2007

Součástí strukturálního šetření FSS 2007 bylo i zjišťování úrovně **zemědělského vzdělání vedoucích pracovníků**. Značné rozdíly jsou ve všech krajích mezi úrovní vzdělání v podnicích fyzických a právnických osob. Zatímco celostátně převažuje u vedoucích pracovníků v podnicích právnických osob vysokoškolské vzdělání (52,4 %) a na dalším místě je střední vzdělání s maturitou (29,3 %), převažují v podnicích fyzických osob praktické zkušenosti (53,8 %) a následuje vyučení v oboru (20,5 %). Obecně je mezi vedoucími pracovníky právnických osob vyšší úroveň vzdělání v moravských krajích, v podnicích fyzických osob v Karlovarském, Středočeském a Olomouckém kraji. Úroveň vzdělání vedoucích pracovníků v Pardubickém kraji je u podniků právnických osob nadprůměrná, u podniků fyzických osob mají nadprůměrné zastoupení vyučení a středoškoláci s maturitou.

Graf 34 Zemědělské vzdělání vedoucího pracovníka v zemědělských podnicích v Pardubickém kraji v roce 2007

Ze strukturálního šetření v zemědělství též vyplynulo, že v roce 2007 u dvou třetin podniků fyzických osob činila **spotřeba domácnosti hospodáře** méně než polovinu konečné produkce farmy, více se na spotřebu vlastní domácnosti orientovaly podniky fyzických osob v Jihomoravském, Moravskoslezském a Zlínském kraji.

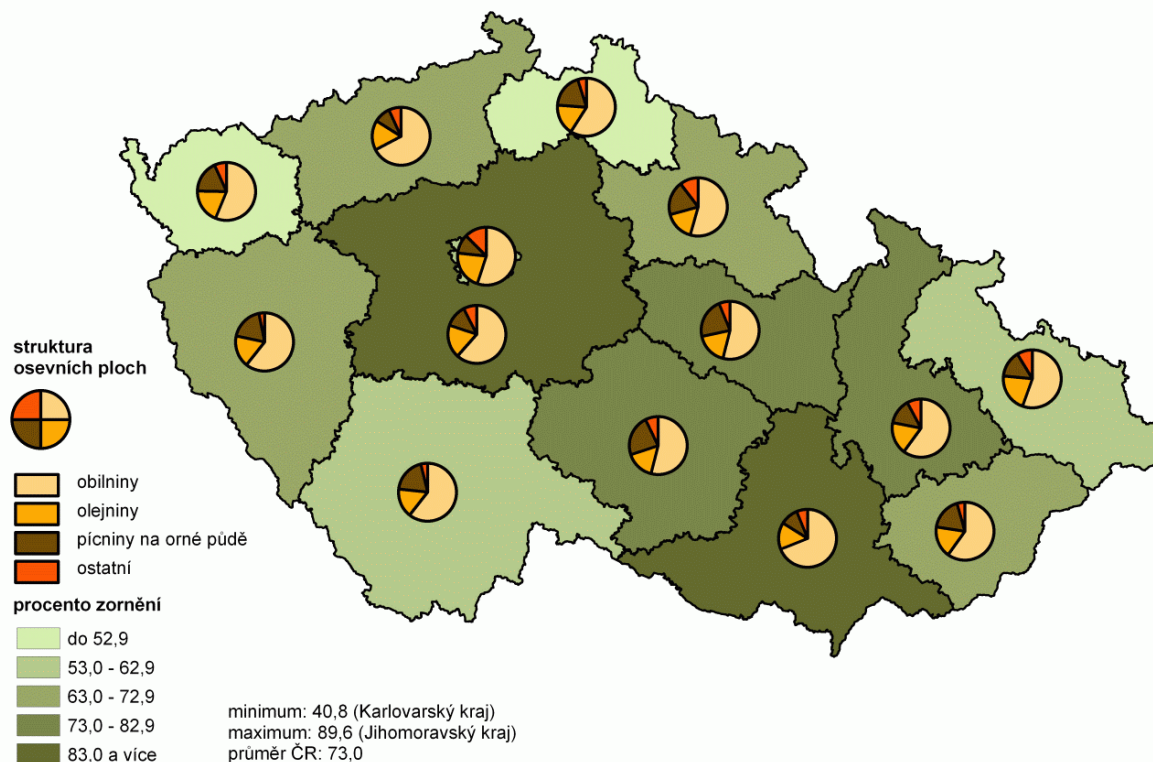
Tab. 3.1.7 Podniky fyzických a právnických osob podle určení produkce v krajích ČR v roce 2007

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2007

	Podniky fyzických osob					Podniky právnických osob		
	celkem	z toho se spotřebou domácnosti hospodáře menší než 50 % konečné produkce		z toho s podílem přímého prodeje menším než 50 %		celkem	z toho s podílem přímého prodeje menším než 50 %	
		celkem	v %	celkem	v %		celkem	v %
Česká republika	36 455	24 221	66,4	30 260	83,0	2 941	2 529	86,0
v tom kraje:								
Hl. město Praha	254	230	90,6	192	75,6	54	41	75,9
Středočeský	4 057	2 996	73,8	3 173	78,2	398	326	81,9
Jihočeský	3 659	2 673	73,1	3 141	85,8	366	330	90,2
Plzeňský	2 023	1 675	82,8	1 443	71,3	191	163	85,3
Karlovarský	433	372	85,9	385	88,9	74	68	91,9
Ústecký	1 674	1 387	82,9	1 300	77,7	163	137	84,0
Liberecký	1 367	923	67,5	1 215	88,9	105	85	81,0
Královéhradecký	2 235	1 668	74,6	1 856	83,0	199	163	81,9
Pardubický	2 134	1 468	68,8	1 725	80,8	181	158	87,3
Vysočina	3 569	2 216	62,1	3 197	89,6	294	270	91,8
Jihomoravský	7 749	4 208	54,3	6 380	82,3	416	353	84,9
Olomoucký	1 699	1 269	74,7	1 387	81,6	186	160	86,0
Zlínský	2 875	1 648	57,3	2 582	89,8	149	137	91,9
Moravskoslezský	2 727	1 490	54,6	2 285	83,8	165	138	83,6

Více než polovina celkových tržeb pocházející z **přímého prodeje produkce** byla celostátně zjištěna u 17 % podniků fyzických osob a 14 % podniků právnických osob. Častěji se na přímý prodej orientují podniky fyzických osob v Plzeňském kraji a v Hlavním městě Praze, podniky právnických osob v Hl. m. Praze, Středočeském, Libereckém a Královéhradeckém kraji.

Podíl orné půdy na zemědělské a struktura osevních ploch v krajích ČR v roce 2007

Územní rozdíly v rostlinné produkci souvisejí s rozdílnou strukturou **osevních ploch**. Přesto, že jsou obiloviny dominantní skupinou plodin ve všech krajích České republiky, pohyboval se v roce 2007 jejich podíl na obhospodařované orné půdě od 54 % u zemědělských podniků se sídlem v Pardubickém kraji a na Vysočině po 69 % v Jihomoravském kraji (průměr ČR byl 60,2 %). Postupně se zvyšoval podíl osevních ploch olejnin až na 17,2 % v celé republice. Nejvyšší podíl měly olejnin na obhospodařované orné půdě v Jihomoravském kraji (15 %), nejvyšší podíl byl zjištěn v Moravskoslezském kraji (21 %). Větší územní rozdíly jsou v zastoupení pícnin na orné půdě (od 9 % v Ústeckém kraji po 23 % v kraji Vysočina při celostátním průměru 16 %).

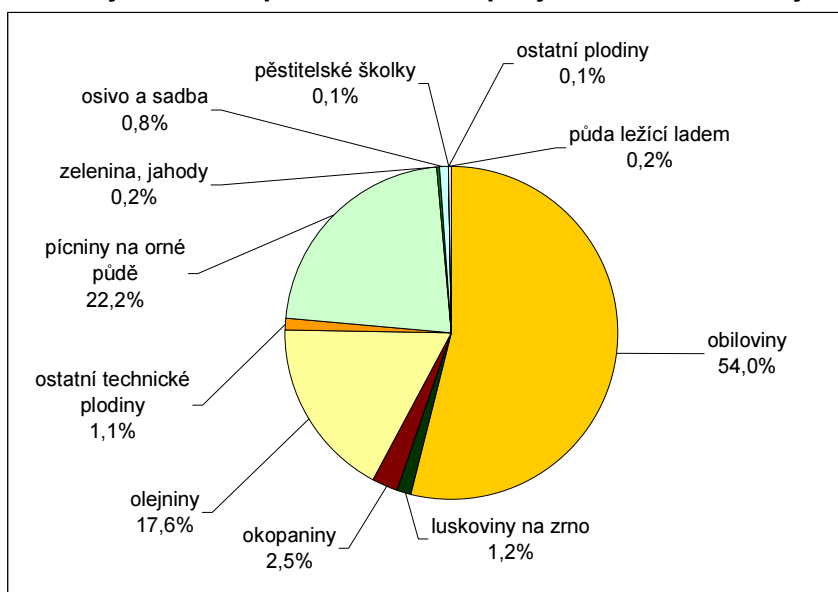
Tab. 3.1.8 Využití orné půdy v krajích ČR v roce 2007

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2007

	Obiloviny celkem (ha)	Podíl kraje na úhrnu ČR (%)	Brambory celkem (ha)	Podíl kraje na úhrnu ČR (%)	Cukrovka technická (ha)	Podíl kraje na úhrnu ČR (%)	Olejnin (ha)	Podíl kraje na úhrnu ČR (%)
Česká republika	1 544 496	100,0	32 655	100,0	54 065	100,0	442 228	100,0
v tom kraje:								
Hl. město Praha	10 061	0,7	32	0,1	548	1,0	3 952	0,9
Středočeský	296 548	19,2	7 463	22,9	15 273	28,2	88 950	20,1
Jihočeský	158 123	10,2	3 789	11,6	0	0,0	42 067	9,5
Plzeňský	125 447	8,1	1 270	3,9	0	0,0	36 920	8,3
Karlovarský	22 811	1,5	94	0,3	-	-	7 747	1,8
Ústecký	100 974	6,5	732	2,2	2 968	5,5	25 133	5,7
Liberecký	22 268	1,4	236	0,7	404	0,7	6 520	1,5
Královéhradecký	92 641	6,0	1 442	4,4	9 164	16,9	27 899	6,3
Pardubický	95 761	6,2	1 416	4,3	2 995	5,5	31 288	7,1
Vysočina	157 510	10,2	11 779	36,1	262	0,5	46 366	10,5
Jihomoravský	224 054	14,5	2 225	6,8	5 891	10,9	48 604	11,0
Olomoucký	108 321	7,0	682	2,1	9 027	16,7	32 426	7,3
Zlínský	57 766	3,7	295	0,9	1 067	2,0	16 709	3,8
Moravskoslezský	72 210	4,7	1 200	3,7	6 467	12,0	27 647	6,3

Z hlediska podílu na celostátní výměře orné půdy lze za hlavní producenty obilovin a olejnin považovat podniky ve Středočeském a Jihomoravském kraji, brambor a pícnin na orné půdě v kraji Vysočina a technické cukrovky ve Středočeském, Královéhradeckém a Olomouckém kraji.

Graf 35 Využití obhospodařované orné půdy v Pardubickém kraji v roce 2007

Podniky se sídlem v Pardubickém kraji v roce 2007 hospodařily na 6,9 % celostátní výměře orné půdy, tento podíl byl o 0,4 procentního bodu vyšší než podíl kraje na výměře zemědělské půdy. Ve struktuře osevních ploch byl v kraji zjištěn ze všech krajů nejvyšší podíl obilovin, mírně nadprůměrné zastoupení olejnin a druhý nejvyšší podíl pícnin na orné půdě (po kraji Vysočina).

Podíl **půdy ležící ladem** byl v kraji v porovnání s celostátním průměrem o dvě třetiny nižší (kraj 0,2 %, ČR 0,6 %), přičemž půda ležící ladem měla menší zastoupení pouze v Olomouckém kraji.

V rámci Pardubického kraje měly nejvyšší podíl na výměře orné půdy podniky v okrese Svitavy (33,7 %), nejnižší v okrese Pardubice (21,2 %).

Tab. 3.1.9 Využití orné půdy v okresech Pardubického kraje v roce 2007

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2007

	Obhospodařovaná orná půda celkem (ha)	z toho (%)								
		obiloviny	z toho		luskoviny	brambory	cukrovka	olejny	pícniny na orné půdě	bez sklizně
			pšenice	ječmen						
Pardubický kraj	177 388	54,0	27,2	16,3	1,2	0,8	1,7	17,6	22,2	0,2
v tom okrese:										
Chrudim	38 728	50,6	29,1	13,2	1,8	1,1	3,5	18,6	20,6	0,2
Pardubice	37 541	63,3	34,3	13,2	0,4	0,4	2,1	16,5	15,6	0,4
Svitavy	59 860	55,4	26,5	20,5	1,3	0,7	0,7	19,2	20,9	0,1
Ústí nad Orlicí	41 260	46,6	19,8	15,8	1,3	1,0	1,1	15,6	31,5	0,1

Rozdílné klimatické podmínky a další faktory (svažitosť, kvalita půdy apod.) vedou k rozdílu ve využití půdy v jednotlivých okresech kraje. Z údajů o využití orné půdy v roce 2007 vyplývá:

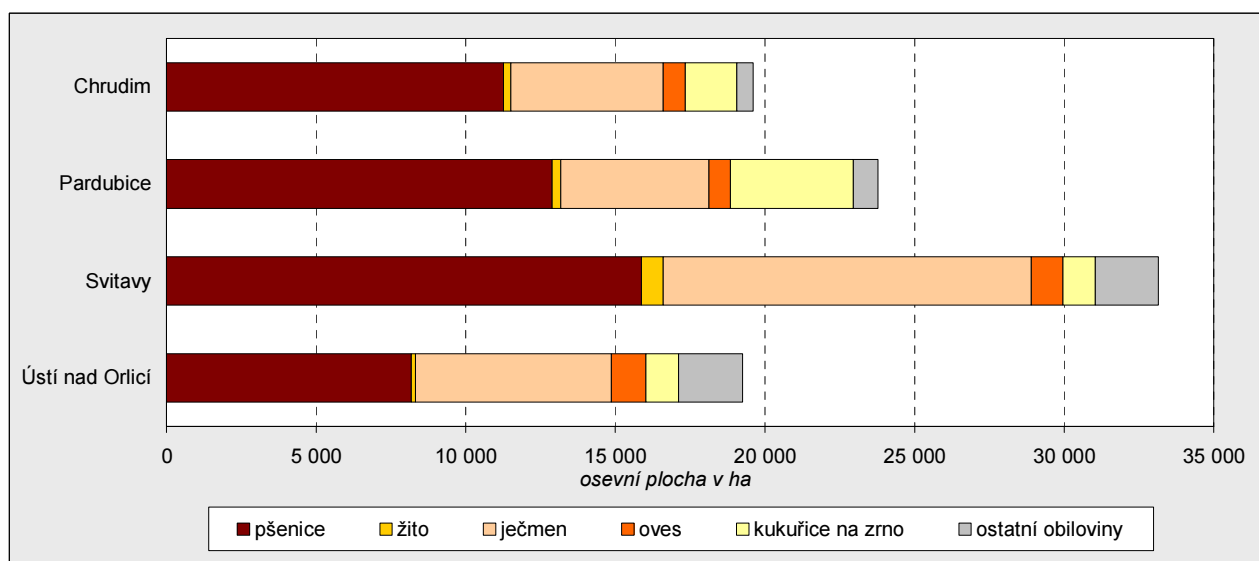
Okres Chrudim lze charakterizovat podprůměrným zastoupením obilovin, nadprůměrným zastoupením luskovin a okopanin, zejména technické cukrovky (45 % osevní plochy v kraji). Z technických plodin měly v roce 2007 kromě řepky významné zastoupení i kořeninové a léčivé rostliny. Oproti roku 2005 se snížily osevní plochy cukrovky a brambor ve prospěch olejnin.

Pro **okres Pardubice** je typické pěstování obilovin, podíl ploch s kukuřicí na zrna překračuje 51 % krajského úhrnu. Z technických plodin je významné pěstování slunečnice na semeno (více než tři čtvrtiny slunečnice zaseté v kraji). Málo jsou zastoupeny pícniny na orné půdě, brambory a luskoviny. Ze všech okresů v kraji měl v roce 2007 pardubický okres nejvyšší podíl orné půdy bez sklizně. Oproti roku 2005 se snížily osevní plochy olejnin a zejména technické cukrovky (téměř o polovinu) ve prospěch obilovin.

V okrese Svitavy jsou v absolutním vyjádření v rámci kraje největší osevní plochy obilovin, z hlediska podílu na výměře orné půdy jde však o hodnoty jen mírně nadprůměrné. Dominantní obilovinou je ječmen, významný podíl má okres na krajské osevní ploše žita (52 %). Z technických plodin se zemědělci v okrese zaměřují na řepku a mák. Mezi pícninami má dominantní postavení jetel červený (53 % krajských osevních ploch). Změny ve struktuře osevních ploch byly v porovnání s rokem 2005 ze všech okresů kraje nejmenší, růst osevních ploch byl zaznamenán u olejnin.

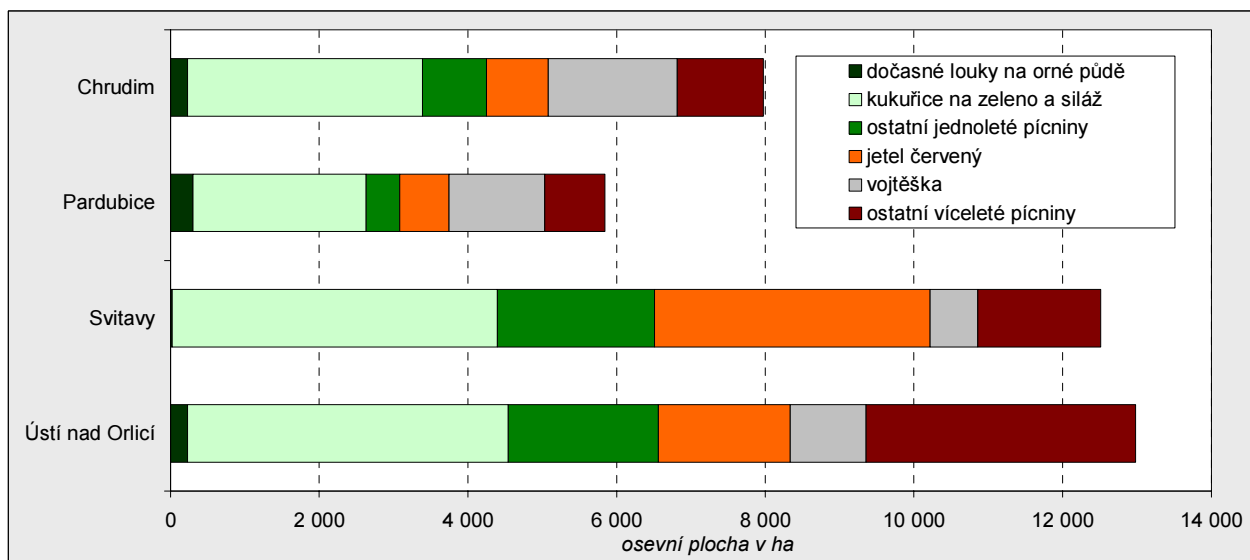
Okres Ústí nad Orlicí je v souvislosti s intenzivní živočišnou produkcí charakterizován pěstováním pícnin na orné půdě, a to zejména víceletých pícnin. Významné je i pěstování osiva a sadby na orné půdě. Naproti tomu mají v okrese nižší podíl osevních ploch obilovin (s výjimkou ovsa) a olejnin. Vzhledem k roku 2005 se snížil podíl osevních ploch obilovin ve prospěch olejnin a pícnin na orné půdě. V porovnání s ostatními okresy kraje má okres více zastoupeny plochy trvalých travních porostů. Louky a pastviny v okrese tvoří 46 % ploch této kategorie v kraji.

Graf 36 Osevní plochy obilovin v okresech Pardubického kraje v roce 2007

Zatímco svitavský okres měl v roce 2007 více než třetinový podíl na osevních plochách obilovin v kraji (34,6 %), na okres Ústí nad Orlicí připadal podíl pouze 20,1 %. Naproti tomu osevní plocha pícnin na orné půdě byla na Orlickoústecku více než dvojnásobná v porovnání s Pardubickem (33,0 %, resp. 14,9 % z krajského úhrnu).

Graf 37 Osevní plochy pícnin na orné půdě v okresech Pardubického kraje v roce 2007

Meziroční změny ve struktuře osevních ploch jsou poměrně výrazné a odrážejí nejen situaci na trhu se zemědělskými komoditami, ale i změny v dotační politice státu a Evropské unie. Významný je i vliv omezování živočišné výroby spojený s nižšími požadavky na produkci krmiv pro chovaná hospodářská zvířata.

Tab. 3.1.10 Osevní plochy v Pardubickém kraji v letech 2000 až 2008

	tis. ha								
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Obiloviny celkem	99,3	100,2	100,3	90,3	101,3	101,0	94,2	96,8	98,3
Luskoviny	3,5	3,4	2,9	2,7	2,2	3,2	3,0	2,3	2,0
Brambory celkem	2,6	2,3	1,9	1,8	1,8	1,7	1,4	1,5	1,4
Cukrovka technická	4,9	6,2	5,8	5,9	5,5	5,0	4,6	3,1	2,4
Olejniny celkem	25,3	26,2	25,3	28,6	29,8	29,8	32,2	32,0	35,6
Pícniny na orné půdě	58,8	55,6	43,3	44,2	45,2	45,0	42,4	41,7	38,2

Od roku 2000 se v kraji postupně snižovaly osevní plochy luskovin, brambor, technické cukrovky a píce na orné půdě. Naproti tomu více než o třetinu vzrostly osevní plochy olejnin. Největší výkyvy jsou po roce 2000 patrné u osevních ploch obilovin. Po poklesu o 10 % v roce 2003 následovalo zvýšení v roce 2004 na nejvyšší hodnotu od roku 1996.

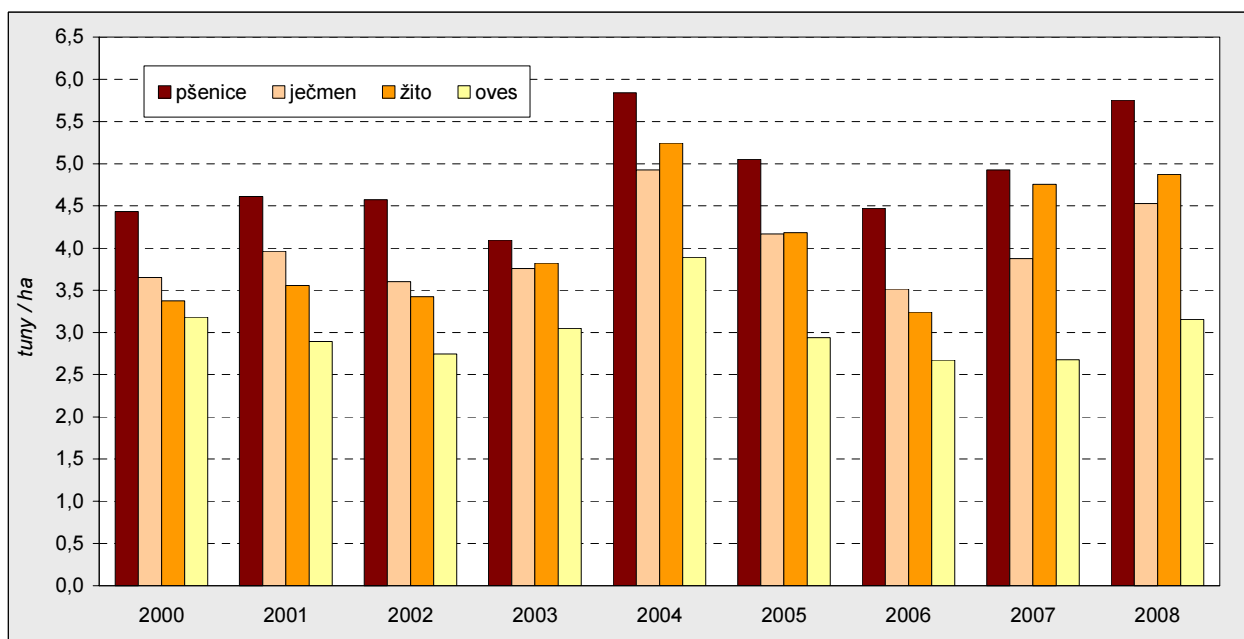
Významné meziroční rozdíly v **hektarových výnosech** jsou do značné míry ovlivněny průběhem počasí v jednotlivých letech. Nejméně příznivým rokem byl v Pardubickém kraji pro rostlinnou výrobu rok 2003, kdy byly zaznamenány nejnižší výnosy obilovin, brambor, olejnin i píce na orné půdě. Jen výnos luskovin byl nižší v roce 2002, tedy v roce, který je spojován se srpnovými povodněmi a výnos technické cukrovky byl nejnižší v roce 2001. Nelze jednoznačně stanovit rok nejpříznivější. Pro obiloviny, luskoviny a olejny to byl rok 2004, pro brambory rok 2005, pro technickou cukrovku rok 2008 a pro pícniny na orné půdě rok 2001.

Tab. 3.1.11 Hektarové výnosy v Pardubickém kraji v letech 2000 až 2008

	t / ha produkční plochy								
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Obiloviny celkem	4,2	4,4	4,4	4,0	5,4	4,7	4,2	4,7	5,4
Luskoviny	2,5	2,2	2,0	2,2	3,2	2,5	2,4	2,3	2,3
Brambory celkem	24,9	21,2	23,9	19,7	23,7	27,7	23,0	26,9	27,1
Cukrovka technická	42,8	49,9	45,3	50,3	52,9	51,0	54,0	57,8	57,8
Olejny celkem	2,6	2,5	2,0	1,5	3,1	2,5	2,5	2,6	2,5
Pícniny na orné půdě (v hodnotě sena)	37,2	39,5	32,2	28,0	30,3	35,1	32,8	35,0	35,8

Dlouhodobě nejvýnosnější obilovinou je pšenice, jejíž hektarové výnosy se v kraji pohybovaly od 4,1 t/ha v roce 2003 po 5,8 t/ha v roce 2004. Výnosy druhé nejčastěji pěstované obiloviny – ječmene – se pohybovaly od 3,5 t/ha v roce 2006 po 4,9 t/ha v roce 2004. V tomto roce byl výnos ječmene předstížen výnosy žita (5,2 t/ha). Nejmenší hektarové výnosy měl po celé sledované období oves.

Graf 38 Hektarové výnosy obilovin v Pardubickém kraji v letech 2000 až 2008

Sklizeň rostlinných produktů přímo závisí na velikosti produkčních ploch a hektarových výnosech. Největší produkce obilovin byla zjištěna v kraji v roce 2004. Celková sklizeň 551,5 tis. tun byla o 53 % vyšší než sklizeň v roce 2003. Luskovin a píce na orné půdě se ve sledovaném období sklídilo nejvíce v roce 2000, zatímco v roce 2008 byla sklizeň luskovin pouze poloviční a píce na orné půdě dvoutřetinová. Sklizeň technické cukrovky poklesla oproti roku 2002 o více než polovinu. Ani výrazné zvýšení ploch olejnin v posledních letech neumožnilo, aby byl v kraji překročen objem sklizně z roku 2004.

Tab. 3.1.12 Sklizeň v Pardubickém kraji v letech 2000 až 2008

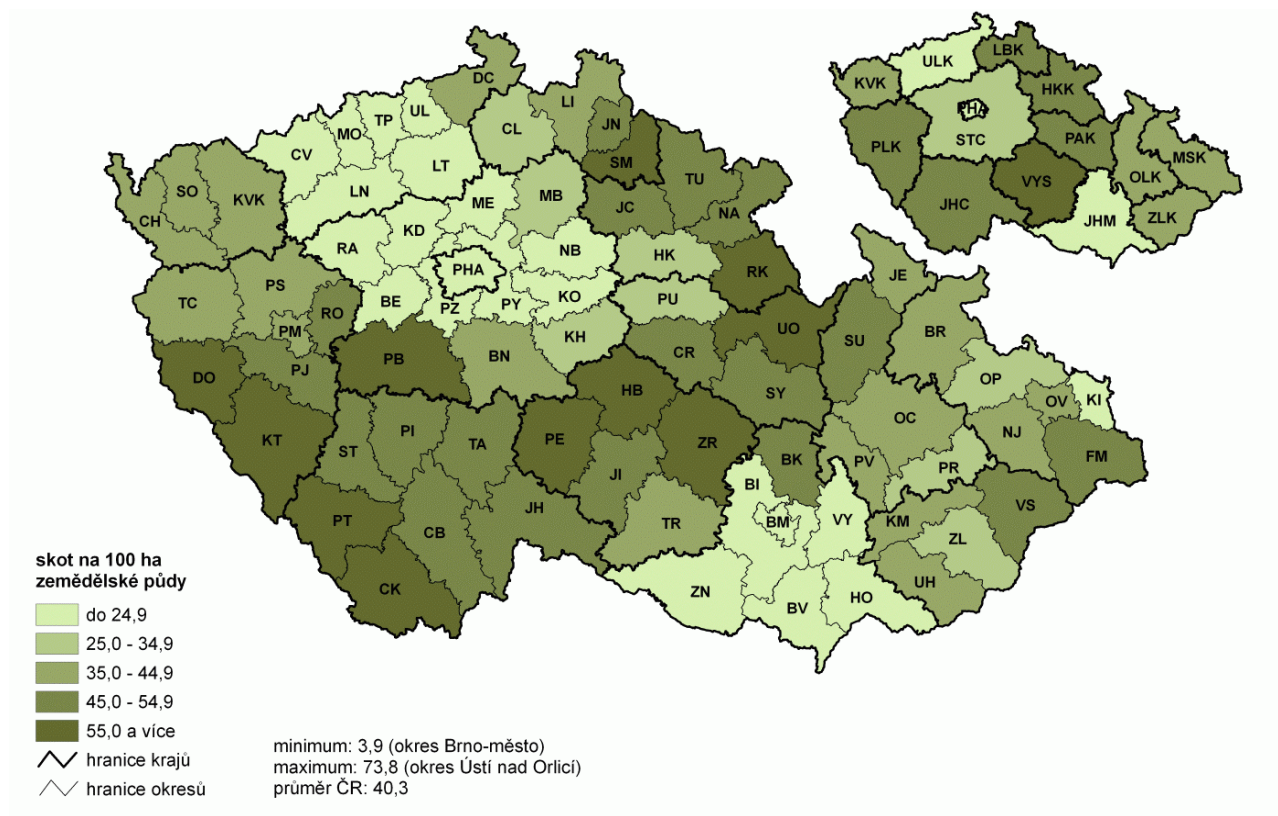
	tis. tun								
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Obiloviny celkem	417,8	437,6	437,7	360,3	551,5	484,4	392,5	463,6	530,8
Luskoviny	8,7	7,1	5,6	5,9	7,0	8,1	7,1	5,4	4,5
Brambory celkem	65,4	48,9	45,3	34,6	43,3	46,9	33,1	39,1	36,7
Cukrovka technická	231,0	263,9	287,2	266,5	279,0	264,5	234,9	166,6	138,4
Olejniny celkem	64,7	66,0	51,2	41,9	92,6	74,2	79,3	83,8	88,7
Píceiny na orné půdě (v hodnotě sena)	607,9	627,9	551,8	462,1	526,6	561,9	467,7	446,6	508,5

Prodej rostlinných výrobků nekoresponduje u všech plodin s objemem vypěstované produkce. Část plodin slouží ke krmeným účelům přímo u producenta. Jde nejen o pícniny na orné půdě a krmené okopaniny, ale i o část obilovin, zejména o ječmen a oves. Projevuje se též skladování vybraných produktů u pěstitelů a jejich prodej až v dalším roce. Z celkové produkce obilovin jsou k prodeji určeny cca tři čtvrtiny, brambor dvě třetiny. Více než 95 % produkce obilovin určené k prodeji nakoupily v roce 2008 obchodní a zpracovatelské organizace. Necelé 1 % prodaných obilovin bylo přímo vyvezeno do zahraničí.

Počty hospodářských zvířat zahrnují užitková zvířata ve vlastnictví či v držení zpravodajských jednotek ke konci září 2007. Největším chovatelem skotu je Jihočeský kraj a Vysočina, vysokou intenzitou chovu se k nim řadí i Plzeňský a Pardubický kraj. K největším chovatelům prasat a drůbeže patří Středočeský a Jihomoravský kraj. Nejvyšší intenzitu chovu prasat má však kraj Vysočina. Nejvíce ovcí a beranů se chová v Jihočeském a Zlínském kraji, koz a kozlů v Jihočeském a Ústeckém kraji. Nejvyšší stavy koní byly zjištěny v Jihočeském a Středočeském kraji. Chovy králíků jsou nejvíce rozšířeny v Jihomoravském a Středočeském kraji.

Intenzita chovu skotu v okresech ČR k 30. 9. 2007

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství

V členění podle okresů byly zveřejněny pouze stavy u hlavních skupin zvířat. U koní je třeba vzít v úvahu, že mezi zpravodajské jednotky nemuseli být zařazeni všichni jejich chovatelé. Pro koně nebyla stanovena prahová hodnota, proto subjekty nepřekračující jiné prahové hodnoty nebyly mezi zpravodajské jednotky zařazeny.

Tab. 3.1.13 Stavby hospodářských zvířat v krajích ČR k 30. 9. 2007

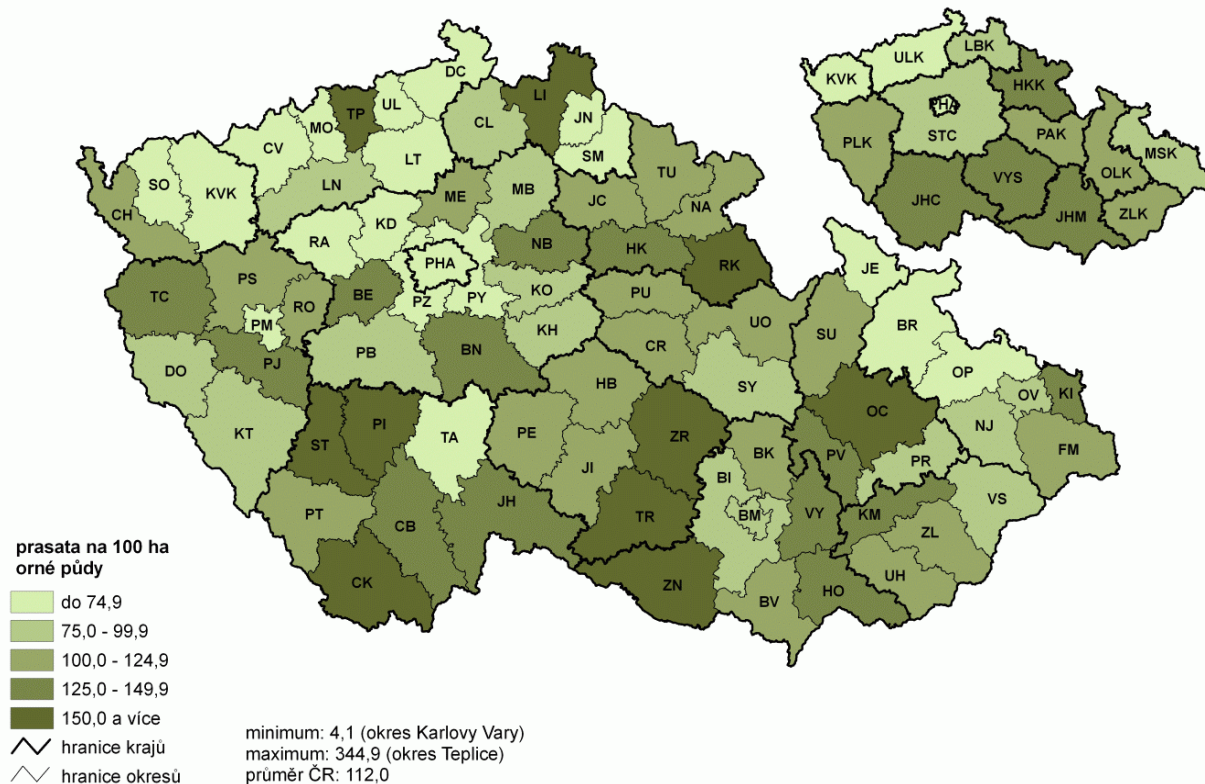
Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2007

	Skot celkem	Podíl kraje na úhrnu ČR (%)	Prasata celkem	Podíl kraje na úhrnu ČR (%)	Drůbež celkem	Podíl kraje na úhrnu ČR (%)	Intenzita chovu	
							skotu na 100 ha zem. půdy	prasat na 100 ha orné půdy
Česká republika	1 419 007	100,0	2 875 874	100,0	29 303 202	100,0	40,3	112,0
v tom kraje:								
Hl. město Praha	6 484	0,5	7 011	0,2	766 339	2,6	21,4	38,4
Středočeský	154 705	10,9	438 629	15,3	5 327 811	18,2	28,3	91,2
Jihočeský	218 354	15,4	352 520	12,3	4 318 784	14,7	51,7	135,0
Plzeňský	160 725	11,3	217 500	7,6	2 572 819	8,8	51,3	105,1
Karlovarský	36 521	2,6	27 317	0,9	233 167	0,8	36,7	67,3
Ústecký	41 226	2,9	109 445	3,8	2 001 811	6,8	19,7	72,8
Liberecký	42 444	3,0	36 748	1,3	118 417	0,4	46,6	97,3
Královéhradecký	109 632	7,7	216 898	7,5	1 941 527	6,6	46,7	127,4
Pardubický	120 755	8,5	181 855	6,3	2 327 479	7,9	52,7	102,5
Vysočina	215 604	15,2	410 722	14,3	852 072	2,9	57,8	140,8
Jihomoravský	74 615	5,3	439 430	15,3	5 457 667	18,6	20,6	135,1
Olomoucký	96 071	6,8	218 653	7,6	448 048	1,5	39,8	121,3
Zlínský	58 787	4,1	118 498	4,1	1 577 450	5,4	39,2	123,1
Moravskoslezský	83 083	5,9	100 647	3,5	1 359 813	4,6	38,9	77,2

Stavy skotu se v kraji oproti šetření v roce 2005 mírně zvýšily. Zastavil se tedy pokles, který probíhal po celá 90. léta a pokračoval i po roce 2000. Počet zvířat je zhruba poloviční v porovnání se stavy před 20 lety. Veškerý přírůstek oproti roku 2005 se týká zemědělských podniků v okrese Svitavy, přesto zůstávají nejvyšší stavy skotu v okrese Ústí nad Orlicí. Na rozdíl od ostatního skotu pokračovalo snižování stavu krav i po roce 2005, a to ve všech okresech kraje s výjimkou okresu Svitavy.

Intenzita chovu prasat v okresech ČR k 30. 9. 2007

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství

Ve **stavech prasat** jsou z dlouhodobějšího hlediska patrné větší výkyvy v závislosti na poptávce po vepřovém masu a na cenách vstupů (především obilí a tím i krmných směsí), trendem je však obdobně jako u skotu pokles. Největší snížení stavů prasat oproti roku 2005 bylo zaznamenáno v okrese Svitavy, tím se stavy vyrovnaly s počtem prasat zemědělských podniků v okrese Ústí nad Orlicí.

Od roku 2004 se v kraji zvyšují **počty ovcí a beranů**. Nejvíce se jich chová v okrese Ústí nad Orlicí, kde byl spolu s okresem Svitavy zaznamenán jejich nejvyšší přírůstek v porovnání s rokem 2005. V těchto okresech též vzrostly u daného souboru zpravodajských jednotek **počty koní**. Nejvyšší **stavy drůbeže** měly v roce 2007 zpravodajské jednotky sídlící v okrese Svitavy.

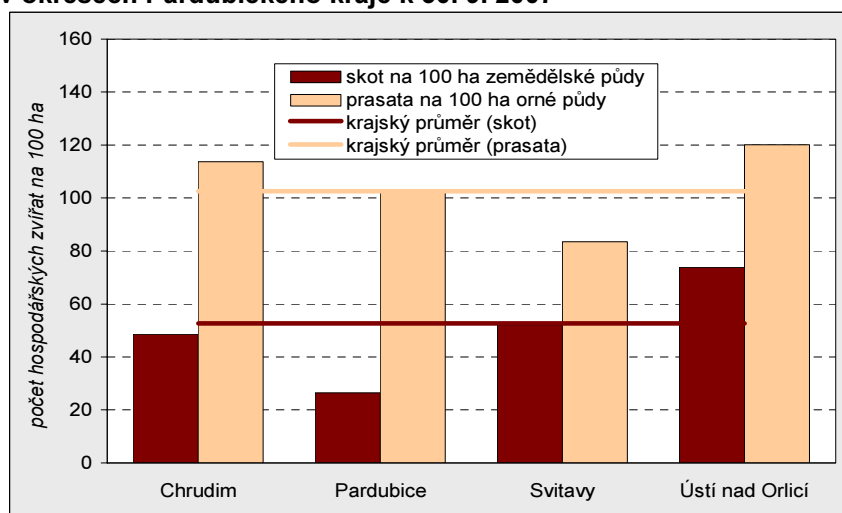
Tab. 3.1.14 Stavy hospodářských zvířat v okresech Pardubického kraje k 30. 9. 2007

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2007

v kusech

	Skot	z toho krávy	Prasata	Ovce a berani	Kozy a kozli	Koně	Drůbež
Pardubický kraj	120 755	47 391	181 855	10 785	641	2 112	2 327 479
v tom okresy:							
Chrudim	23 612	8 988	44 009	2 768	150	162	203 692
Pardubice	11 065	4 613	38 361	622	59	886	758 394
Svitavy	38 213	14 898	49 965	2 591	145	408	1 202 607
Ústí nad Orlicí	47 865	18 892	49 519	4 804	288	656	162 786

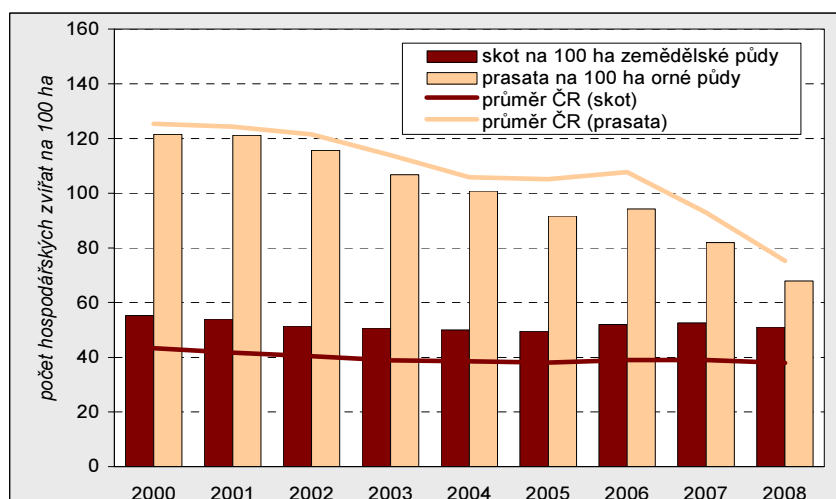
Graf 39 Počet hospodářských zvířat na 100 ha obhospodařované půdy v okresech Pardubického kraje k 30. 9. 2007

Graf potvrzuje, že nejvyšší **intenzita chovu skotu i prasat** je v okrese Ústí nad Orlicí. Podprůměrná intenzita chovu skotu je naproti tomu v okresech Pardubice a Chrudim, chovu prasat v okrese Svitavy. V porovnání se strukturálním šetřením v roce 2005 se snížila intenzita chovu skotu i prasat v zemědělských podnicích se sídlem v okrese Pardubice, prasat v okrese Svitavy. Nadprůměrná intenzita chovu ovcí je v okresech Ústí nad Orlicí a Chrudim, zatímco chovu drůbeže v okresech Pardubice a Svitavy.

Při porovnání výše uvedených dat ze strukturálního šetření a následujících dat z běžných statistických šetření s roční periodicitou je třeba vzít v úvahu rozdílný termín zjišťování (FSS k 30. září a ostatní k 1. dubnu, resp. 1. březnu).

Graf 40 Počet hospodářských zvířat na 100 ha obhospodařované půdy v Pardubickém kraji v letech 2000 až 2007

Intenzita chovu skotu se v Pardubickém kraji snižuje od roku 2001 poměrně pomalu, přitom v letech 2006 a 2007 byl dokonce zaznamenán vyšší růst než v celostátním průměru.

Naproti tomu u intenzity chovu prasat byl v kraji oproti republikovému průměru zaznamenán výraznější pokles. Celostátní trend byl v kraji sice zachován, avšak snížení intenzity z roku 2005 nebylo v dalších letech vyrovnáno.

Tab. 3.1.15 Stavy hospodářských zvířat v Pardubickém kraji v letech 2002 až 2009^{*)}

kusy

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Skot celkem	128 826	122 886	120 434	121 379	119 451	120 382	122 134	118 735
z toho krávy	51 273	50 128	49 053	49 365	48 502	47 806	47 719	47 159
Prasata celkem	229 297	218 799	200 131	193 783	176 126	171 531	148 309	122 988
z toho prasnice	18 164	17 262	15 287	15 152	13 854	13 199	10 487	8 146
Ovce a berani	4 432	4 558	6 578	8 678	9 292	10 451	11 894	12 390
Drůbež	3 117 200	2 424 919	1 773 568	1 559 590	2 123 544	2 203 717	2 150 713	1 665 112
z toho slepice	963 103	1 039 560	695 399	607 381	1 132 390	1 208 323	1 089 018	388 409

^{*)} do roku 2003 k 1. 3., od roku 2004 k 1. 4.

V porovnání s rokem 2002 byly v roce 2009 v kraji nižší stavy skotu o 7,8 %, přitom v letech 2007 a 2008 se úbytek stavů dočasně zastavil. Snížení stavů krav bylo ve stejném období o 0,2 procentního bodu rychlejší a pokles probíhal po celé sledované období. Stavy prasat se v kraji snížily od roku 2002 téměř o polovinu, přičemž k největšímu meziročnímu poklesu (o 17 %) došlo v posledním sledovaném roce. Počty prasnic poklesly od roku 2002 dokonce o 55 %. Postupně se po roce 2000 opět začaly zvyšovat stavy ovcí a beranů, ještě však zdaleka nedosáhly počtů chovaných v 80. letech 20. století. Stavy drůbeže se ve sledovaném období v kraji snížily téměř o polovinu. Pokles se však do roku 2008 netýkal slepic, jejichž stavy se vzhledem ke krátkému chovnému cyklu mění nejvýrazněji i během roku s ohledem na výkyvy v poptávce po drůbežím mase a po vejcích.

Živočišnou výrobu v Pardubickém kraji lze po roce 2001 charakterizovat růstem výroby hovězího a poklesem výroby vepřového masa. Výroba mléka rostla do roku 2005, přitom růst užitkovosti, vyjádřené průměrnou roční dojivostí 1 krávy, pokračoval až do roku 2008. V porovnání s rokem 2001 byla průměrná dojivost vyšší o 18,5 %. Snáška vajec byla nejvyšší v roce 2008, zatímco průměrná snáška na 1 slepici již v roce 2005.

V roce 2008 byl zaznamenán v kraji nejnižší úhyn telat – 8,4 % z celkového počtu narozených zvířat, naproti tomu úhyn selat byl jeden z nejvyšších po roce 2000 (11,0 %).

Tab. 3.1.16 Živočišná výroba v Pardubickém kraji v letech 2001 až 2008

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Výroba masa v jatečné hmotnosti (t) ¹⁾								
hovězí vč. telecího	11 084	11 164	12 352	11 707	11 107	11 340	12 599	16 596
vepřové	26 290	25 618	27 565	24 184	20 997	18 848	19 990	15 988
Výroba mléka (tis. litrů)	231 149	250 398	251 382	257 551	266 431	253 414	253 895	256 105
Průměrná roční dojivost 1 krávy (litry)	5 718	5 797	5 898	6 148	6 347	6 439	6 620	6 776
Snáška vajec								
celkem (tis. kusů)	181 204	195 903	227 946	201 014	179 564	184 651	239 118	240 826
na 1 slepici (ks)	253	248	243	225	269	251	260	256
Úhyn z počtu narozených (%)								
telata		9,7	10,2	10,4	9,2	9,0	8,6	8,4
selata	9,9	10,3	10,1	10,1	11,0	10,3	10,5	11,0

¹⁾ od roku 2006 změna metodiky

Strukturální šetření v zemědělství zjišťovalo též počty **zemědělských strojů a zařízení** ve vlastnictví zpravodajských jednotek (včetně finančního leasingu).

V porovnání s rokem 2005 měli zemědělci v roce 2007 celostátně o 3,7 % traktorů méně, více ubývaly starší stroje s nižším výkonem, zatímco počet nejvýkonnějších traktorů (100 kW a více) se zvýšil o 7,6 %. V Pardubickém kraji se oproti roku 2005 snížil počet traktorů o 2,5 %, rychleji v porovnání s průměrem ČR ubývaly nejméně výkonné stroje. Podprůměrný přírůstek byl u počtu nejvýkonnějších traktorů. V porovnání s Pardubickým krajem je pouze ve čtyřech krajích evidován vyšší podíl traktorů starších než 10 let. Naproti tomu u sklízecích mlátiček je podíl starých strojů nejnižší v republice (po podnicích sídlících v Hl. m. Praze).

Tab. 3.1.17 Zemědělské stroje ve vlastnictví podniků v krajích ČR k 30. 9. 2007

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2007

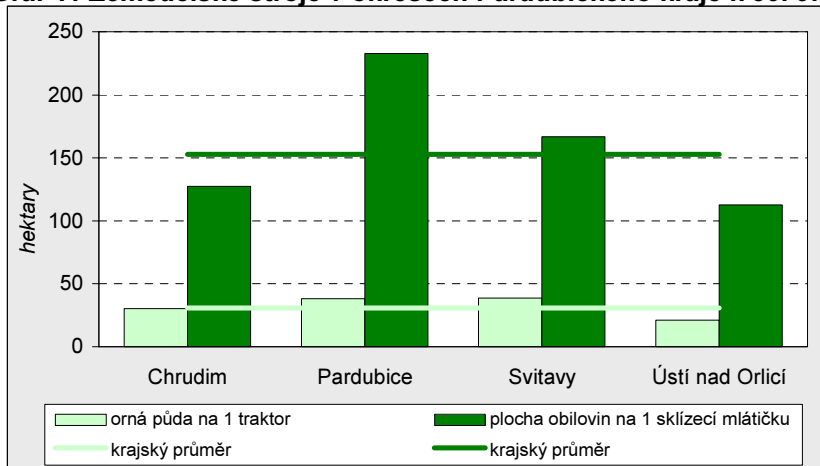
	Traktory celkem	z toho starší než 10 let (%)	Sklízecí mlátičky	z toho starší než 10 let (%)	Samojízdné sklízecí řezačky	z toho starší než 10 let (%)	Výměra orné půdy (ha) na 1 traktor	Plocha obilovin (ha) na 1 sklízecí mlátičku
Česká republika	83 813	84,3	10 442	78,1	1 998	79,1	30,6	147,9
v tom kraje:								
Hl. město Praha	593	64,9	89	65,2	5	80,0	30,8	113,0
Středočeský	12 138	82,1	1 831	72,8	280	76,8	39,6	162,0
Jihočeský	9 995	85,5	1 253	80,9	203	71,9	26,1	126,2
Plzeňský	6 948	86,9	830	81,1	192	85,4	29,8	151,1
Karlovarský	1 158	85,0	93	92,5	40	92,5	35,1	245,3
Ústecký	4 443	86,7	618	81,7	105	89,5	33,8	163,4
Liberecký	2 615	86,1	261	85,4	93	88,2	14,4	85,3
Královéhradecký	6 139	83,1	637	74,9	150	77,3	27,7	145,4
Pardubický	5 735	85,9	627	70,2	162	69,1	30,9	152,7
Vysočina	10 354	86,4	1 555	84,8	284	77,1	28,2	101,3
Jihomoravský	10 081	83,1	1 087	77,7	152	86,8	32,3	206,1
Olomoucký	4 950	84,3	662	79,6	141	83,7	36,4	163,6
Zlínský	3 854	82,4	321	72,0	80	66,3	25,0	180,0
Moravskoslezský	4 809	81,9	578	74,0	111	82,0	27,1	124,9

Do úrovně okresů byly ze strukturálního šetření publikovány pouze počty hlavních zemědělských strojů. V největším detailu byly zjišťovány údaje o traktorech. Z celkového počtu 5 735 traktorů v kraji jich třetinu vlastní zemědělci v okrese Ústí nad Orlicí. V porovnání se zemědělskými subjekty v ostatních okresech kraje jsou zde však četnější traktory s nižším výkonem, zatímco vysoce výkonné traktory se vyskytují méně často. Tato skutečnost souvisí s tím, že je v ústeckém okrese nejvíce zemědělských podniků fyzických osob a jejich průměrná velikost vyjádřená obhospodařovanou plochou je nejmenší. Úbytek byl zaznamenán v okresech Chrudim a Pardubice zejména ve výkonové kategorii do 20 kW.

Tab. 3.1.18 Stroje a zařízení ve vlastnictví podniků v okresech Pardubického kraje k 30. 9. 2007

Zdroj: Strukturální šetření v zemědělství 2007

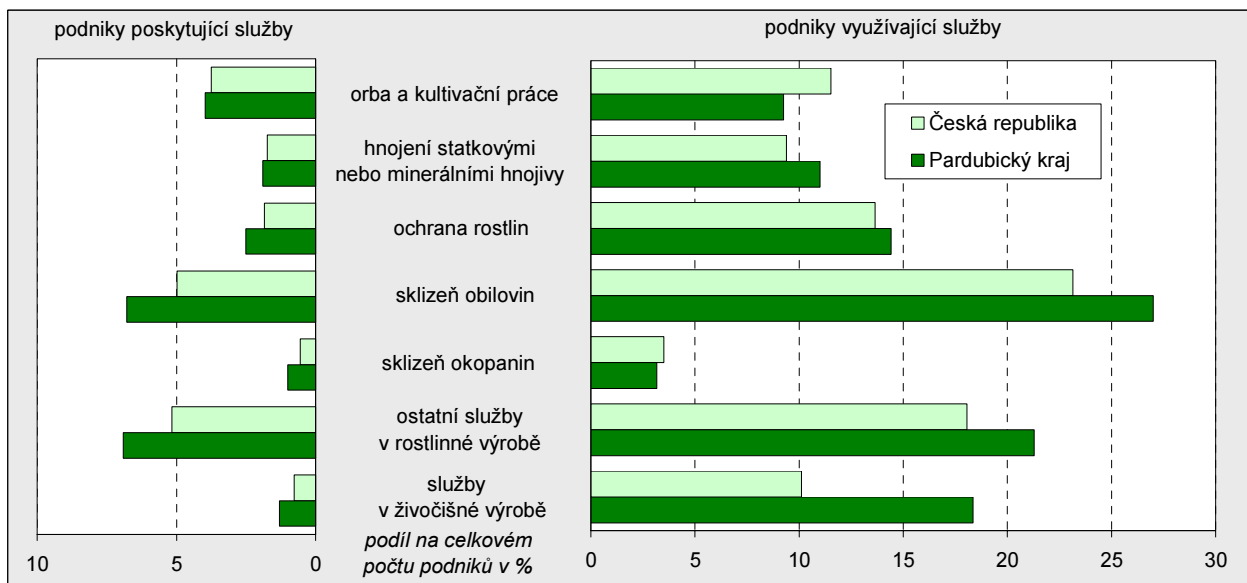
	Traktory kolové a pásové						Sklízecí mlátičky	Sklízeče brambor	Orná půda (ha) na 1 traktor	Plocha obilovin (ha) na 1 sklízecí mlátičku
	celkem	v tom s výkonem (%)								
		do 20 kW	21 - 39 kW	40 - 59 kW	60 - 99 kW	100 kW a více				
Pardubický kraj	5 735	5,6	14,6	38,8	25,9	15,1	627	328	30,9	152,7
v tom okresy:										
Chrudim	1 274	6,4	15,8	34,3	26,4	17,2	154	90	30,4	127,3
Pardubice	978	6,2	11,0	40,2	26,7	16,0	102	50	38,4	233,0
Svitavy	1 541	3,4	13,5	40,6	26,8	15,6	199	89	38,8	166,6
Ústí nad Orlicí	1 941	6,5	16,3	39,7	24,4	13,0	171	99	21,3	112,5

Graf 41 Zemědělské stroje v okresech Pardubického kraje k 30. 9. 2007

Z poměření výměry obhospodařované orné půdy a počtu traktorů vyplývá, že největší výměra připadá na 1 traktor v okrese Svítavy, zatímco v okrese Ústí nad Orlicí připadá na 1 traktor výměra o 45 % menší. Obdobně se větší rozdrobenost zemědělských závodů na Orlickoústecku projevuje i v počtu sklízecích mlátiček. Jejich počet zde oproti roku 2005 vzrostl, a tím byla v roce 2007 plocha obilovin připadající na 1 sklízecí mlátičku na úrovni 48 % hodnoty v okrese Pardubice.

Z doplňujících informací, které byly součástí strukturálního šetření v zemědělství 2007, lze uvést podíl podniků, které **poskytují či využívají jednotlivé druhy zemědělských služeb**. Častěji podniky využívají zemědělské služby, než je poskytují, přitom v kraji je podíl poskytovatelů u všech druhů služeb nad celostátním průměrem.

Graf 42 Zemědělské podniky poskytující a využívající zemědělské služby v Pardubickém kraji v roce 2007

Z poskytovaných služeb je nejčastější sklizeň obilovin a blíže nespecifikované služby v rostlinné výrobě. Nejméně podniků nabízí jako službu sklizeň okopanin. Také podíl podniků, které v kraji využívají zemědělské služby, je nad celostátním průměrem, s výjimkou orby včetně kultivačních prací a sklizně okopanin. Nejvíce zemědělských podniků (27 %) v Pardubickém kraji využívá nabídky sklizně obilovin jako službu jiné organizace. Mezi podniky právnických osob využívá tuto službu dokonce polovina podniků.

Produkce zemědělského odvětví ve finančním vyjádření navazuje v regionálním členění na metodiku souhrnného zemědělského účtu. Jde o hodnotové vyjádření finální produkce, která opouští zemědělské odvětví (částka v základních cenách, kterou výrobce obdrží od kupujícího plus dotace mínus daně na výrobek). Časová řada je k dispozici od roku 2003, přičemž za poslední rok jsou publikovány předběžné údaje a definitivní data jsou k dispozici až v následujícím roce. Pro meziroční srovnání se používají stálé ceny roku 2000, pro porovnání struktury běžné ceny daného roku¹⁰⁾.

Celková produkce zemědělského odvětví má v Pardubickém kraji meziročně velkou variabilitu především v závislosti na výsledcích rostlinné výroby. Ze sledovaného pětiletého období byla nejvyšší produkce vypočtena v roce 2004. V roce 2006, kdy byla v kraji zjištěna nejnižší produkce, zaostala celková zemědělská produkce za hodnotou z roku 2004 o jednu šestinu. Přispěla k tomu kromě nižší rostlinné výroby i snižující se živočišná výroba. V roce 2007 se sice pokles živočišné produkce zastavil, přesto byl její objem o 13,4 % nižší než ve výchozím roce 2003. Trendy v objemu zemědělských služeb a nezemědělských vedlejších činností nejsou ve sledovaném období jednoznačné.

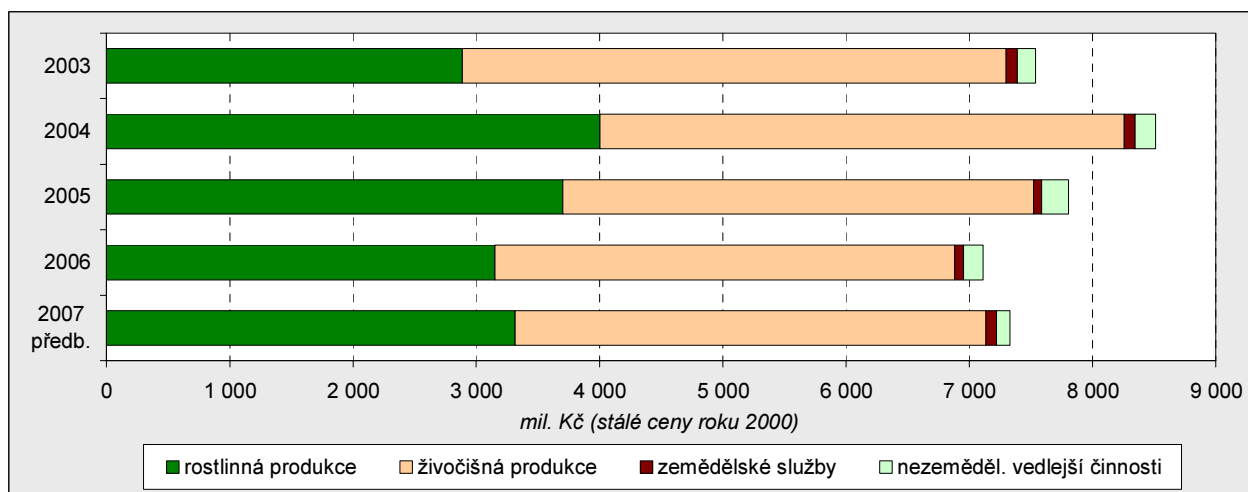
Tab. 3.1.19 Produkce zemědělského odvětví v Pardubickém kraji v letech 2003 až 2007

v mil. Kč ve stálých cenách roku 2000

	2003	2004	2005	2006	2007 předb.	Index 2007/2003
Produkce zemědělského odvětví celkem	7 535,1	8 510,2	7 803,7	7 112,6	7 328,9	97,3
v tom:						
rostlinná produkce	2 887,4	4 003,4	3 703,6	3 151,8	3 313,7	114,8
živočišná produkce	4 410,6	4 251,5	3 817,4	3 729,2	3 820,3	86,6
produkce zemědělských služeb	91,5	90,7	66,9	70,8	87,6	95,7
nezemědělské vedlejší činnosti (neoddělitelné)	145,5	164,6	215,8	160,9	107,3	73,8

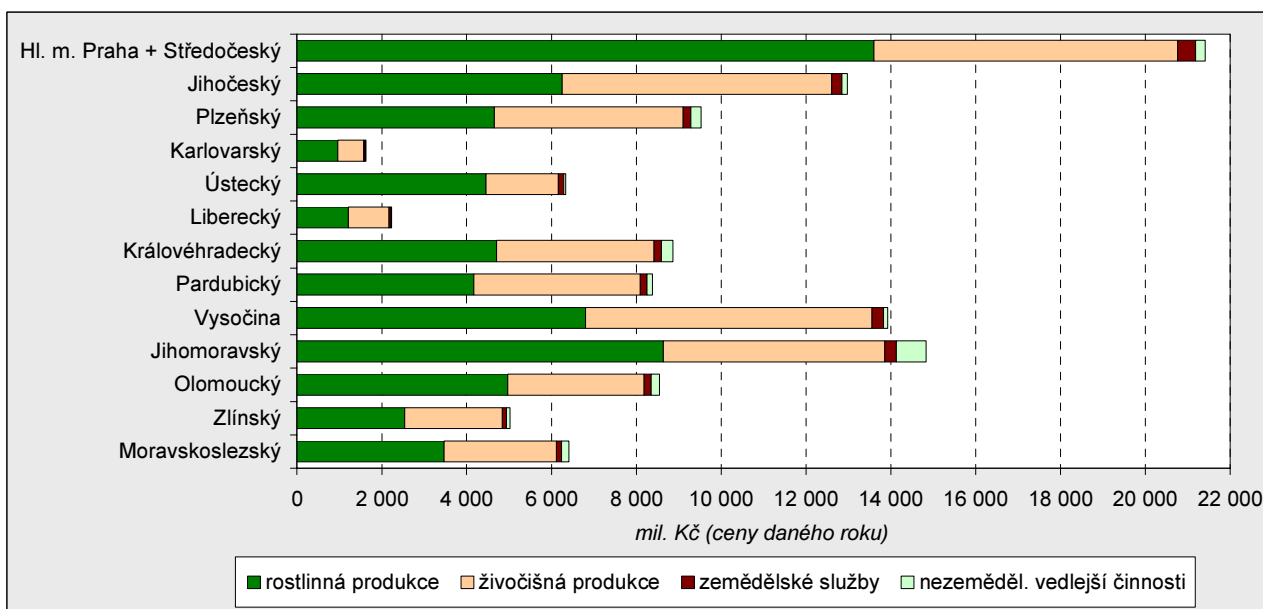
¹⁰⁾ Podrobnější metodické vysvětlivky jsou součástí publikace 2128-08 Souhrnný zemědělský účet v jednotlivých krajích – definitivní výsledky za rok 2006 a semidefinitivní výsledky roku 2007, vydané ČSÚ v listopadu 2008.

Graf 43 Produkce zemědělského odvětví v Pardubickém kraji v letech 2003 až 2007 (předběžný údaj)

Pardubický kraj se objemem produkce zemědělského odvětví řadí spolu s Plzeňským, Královéhradeckým a Olomouckým krajem mezi průměrné kraje. Na celkové produkci ČR se v roce 2007 podílel 7,0 %, z toho na rostlinné produkci z 6,3 % a živočišné produkci z 8,0 %.

Graf 44 Produkce zemědělského odvětví v krajích ČR v roce 2007 (předběžný údaj)

V porovnání s celostátní strukturou byla v roce 2007 v kraji nadprůměrně zastoupena živočišná produkce, zatímco podíl rostlinné produkce nedosahoval republikového průměru o 5,6 procentního bodu.

Tab. 3.1.20 Produkce zemědělského odvětví v Pardubickém kraji za rok 2007

	v cenách daného roku, předběžný údaj					
	Pardubický kraj		ČR		Podíl kraje na ČR (%)	Odchylka od průměru ČR (proc. body)
	v mil. Kč	v %	v mil. Kč	v %		
Produkce zemědělského odvětví celkem	8 381,9	100,0	120 076,7	100,0	7,0	0,0
v tom:						
rostlinná produkce	4 170,4	49,8	66 460,8	55,3	6,3	-5,6
živočišná produkce	3 921,4	46,8	48 985,3	40,8	8,0	6,0
produkce zemědělských služeb	162,1	1,9	2 327,0	1,9	7,0	0,0
nezemědělské vedlejší činnosti (neoddělitelné)	128,0	1,5	2 303,6	1,9	5,6	-0,4

Rostlinná produkce byla v kraji v roce 2007 o 14,8 % vyšší než v roce 2003, avšak za produkci z roku 2004 zaostávala o 690 mil. Kč. Nejvíce se na tomto propadu podílely obiloviny (hlavně pšenice) a technické

plodiny (především olejnin a cukrová řepa). Kukuřice na zrno poskytla v roce 2007 produkci o 100 mil. Kč vyšší, než byl průměr předchozích čtyř let.

Tab. 3.1.21 Rostlinná produkce Pardubického kraje v letech 2003 až 2007

v mil. Kč ve stálých cenách 2000

	2003	2004	2005	2006	2007 předb.	Index 2007/2003
Rostlinná produkce celkem	2 887,4	4 003,4	3 703,6	3 151,8	3 313,7	114,8
v tom:						
obiloviny (včetně osiva)	1 128,1	1 682,6	1 492,9	1 223,4	1 463,9	129,8
z toho:						
pšenice a špalda	536,5	992,8	825,8	658,5	763,2	142,3
žito a ozimé směsky	19,4	30,6	19,4	7,3	14,0	72,4
ječmen	355,3	401,6	391,2	330,0	352,7	99,3
oves a letní směsky	41,4	35,3	24,9	23,1	23,6	57,0
kukuřice na zrno	122,4	137,4	168,7	170,2	252,3	206,0
technické plodiny	785,0	1 100,3	997,8	852,6	840,6	107,1
z toho:						
olejnin (včetně osiva)	328,3	625,0	523,8	542,3	561,9	171,1
luskoviny (včetně osiva)	25,6	30,0	33,8	29,5	22,4	87,4
cukrová řepa	258,3	270,3	256,3	227,6	161,4	62,5
krmné plodiny	489,3	649,8	647,2	594,2	577,3	118,0
zelenina a zahradnické výr.	278,6	269,1	332,5	304,6	228,1	81,9
brambory (včetně sadby)	152,0	181,2	199,5	139,7	168,5	110,8
ovoce	26,9	36,9	32,1	33,1	34,4	127,9
ostatní rostlinné výrobky	27,5	83,4	1,7	4,3	0,9	3,1

Podíl obilovin na rostlinné produkci kraje se v roce 2007 příliš nelišil od celostátního průměru, ve struktuře byla nadprůměrně zastoupena kukuřice na zrno na úkor pšenice. Vyšší podíl na rostlinné produkci byl v kraji zjištěn u technických plodin zásluhou olejnin a u krmných plodin. Méně byly zastoupeny brambory, ovoce a víno. Z celostátní produkce vybraných komodit měl Pardubický kraj nejvyšší podíl na kukuřici na zrno (8,8 %) a luskovinách (8,3 %). Nadprůměrný podíl měly v roce 2007 i krmné plodiny a olejnin. Naproti tomu kraj neprodukuje víno a ve velmi malém rozsahu ovoce (2,5 % republikového úhrnu). Z obilovin byl zaznamenán nízký podíl produkce žita.

Tab. 3.1.22 Rostlinná produkce Pardubického kraje za rok 2007

v cenách daného roku, předběžný údaj

	Pardubický kraj		ČR		Podíl kraje na ČR (%)	Odchylka od průměru ČR (proc. body)
	v mil. Kč	v %	v mil. Kč	v %		
Rostlinná produkce celkem	4 170,4	100,0	66 460,8	100,0	6,3	0,0
v tom:						
obiloviny (včetně osiva)	1 972,7	47,3	30 612,2	46,1	6,4	1,2
z toho:						
pšenice a špalda	1 021,5	24,5	16 824,8	25,3	6,1	-0,8
žito a ozimé směsky	22,1	0,5	741,6	1,1	3,0	-0,6
ječmen	492,9	11,8	8 076,6	12,2	6,1	-0,3
oves a letní směsky	33,8	0,8	569,8	0,9	5,9	0,0
kukuřice na zrno	326,1	7,8	3 717,0	5,6	8,8	2,2
technické plodiny	1 000,2	24,0	14 517,9	21,8	6,9	2,1
z toho:						
olejnin (včetně osiva)	733,0	17,6	10 157,5	15,3	7,2	2,3
luskoviny (včetně osiva)	26,7	0,6	323,3	0,5	8,3	0,2
cukrová řepa	142,0	3,4	2 466,1	3,7	5,8	-0,3
krmné plodiny	659,0	15,8	8 784,7	13,2	7,5	2,6
zelenina a zahradnické výr.	286,4	6,9	4 619,8	7,0	6,2	-0,1
brambory (včetně sadby)	211,0	5,1	4 429,2	6,7	4,8	-1,6
ovoce	40,2	1,0	1 605,8	2,4	2,5	-1,5
víno	0,0	0,0	1 310,7	2,0	0,0	-2,0
ostatní rostlinné výrobky	0,9	0,0	580,5	0,9	0,2	-0,9

V porovnání se strukturou rostlinné produkce v roce 2003 se zvýšil podíl kraje na celostátní produkci olejnin a ovoce, poklesl podíl kraje na produkci zeleniny a technických plodin vlivem nižšího prodeje cukrové řepy.

Živočišná produkce se v kraji postupně snižuje. Pokles se zastavil v roce 2007 a další vývoj bude záviset na změně poptávky po mase a dalších živočišných produktech.

Hodnota prodaných hospodářských zvířat byla v roce 2007 v porovnání s rokem 2003 menší o více než jednu čtvrtinu. Nižší hodnota zvířat než v roce 2007 byla do živočišné produkce započtena pouze v roce 2005. Tehdy bylo příčinou meziroční skokové snížení produkce skotu o celou jednu třetinu. Po roce 2005 se již produkce skotu mírně zvyšovala. Produkce prasat se snižovala po celé sledované období. Pokles hodnoty prodané drůbeže byl nejvýraznější – oproti roku 2003 činilo snížení více než 40 %.

Tab. 3.1.23 Živočišná produkce Pardubického kraje v letech 2003 až 2007

v mil. Kč ve stálých cenách 2000

	2003	2004	2005	2006	2007 předb.	Index 2007/2003
Živočišná produkce celkem	4 410,6	4 251,5	3 817,4	3 729,2	3 820,3	86,6
v tom:						
zvířata	2 329,9	2 144,4	1 639,2	1 711,7	1 693,6	72,7
z toho:						
skot	713,4	663,4	444,1	505,7	532,3	74,6
prasata	1 060,8	942,2	857,3	823,6	826,5	77,9
drůbež	535,3	517,6	320,8	361,1	318,2	59,4
živočišné výrobky	2 080,8	2 107,1	2 178,2	2 017,4	2 126,7	102,2
z toho mléko	1 792,1	1 878,5	1 945,7	1 867,7	1 870,9	104,4

Hlavní složku prodeje živočišných výrobků tvoří mléko. Růst jeho prodeje byl příčinou zvýšení produkce živočišných výrobků v kraji v letech 2003 – 2007. Nejvyšší produkce byla zaznamenána v roce 2005, následující pokles zatím nesnížil hodnotu prodaného mléka pod úroveň roku 2003.

Údaje roku 2007 potvrzují specializaci kraje na živočišnou produkci, a to zejména na výrobu mléka. Nadprůměrný podíl na republikovém úhrnu měla v daném roce hodnota prodaného skotu, zatímco hodnota prodaných prasat byla výrazně podprůměrná.

Tab. 3.1.24 Živočišná produkce Pardubického kraje za rok 2007

v cenách daného roku, předběžný údaj

	Pardubický kraj		ČR		Podíl kraje na ČR (%)	Odchylka od průměru ČR (proc. body)
	v mil. Kč	v %	v mil. Kč	v %		
Živočišná produkce celkem	3 921,4	100,0	48 985,3	100,0	8,0	0,0
v tom:						
zvířata	1 704,2	43,5	25 715,1	52,5	6,6	-9,0
z toho:						
skot	698,1	17,8	7 808,6	15,9	8,9	1,9
prasata	663,5	16,9	11 367,7	23,2	5,8	-6,3
drůbež	322,5	8,2	6 348,7	13,0	5,1	-4,7
živočišné výrobky	2 217,2	56,5	23 270,2	47,5	9,5	9,0
z toho mléko	1 998,5	51,0	21 122,5	43,1	9,5	7,8

V porovnání s rokem 2003 se snížil podíl kraje na živočišné produkci celé republiky o 0,8 procentního bodu v důsledku nižšího prodeje hospodářských zvířat, a to zejména drůbeže a skotu. Podíl kraje na hodnotě živočišných výrobků (i mléka) byl v obou srovnávaných letech stejný.

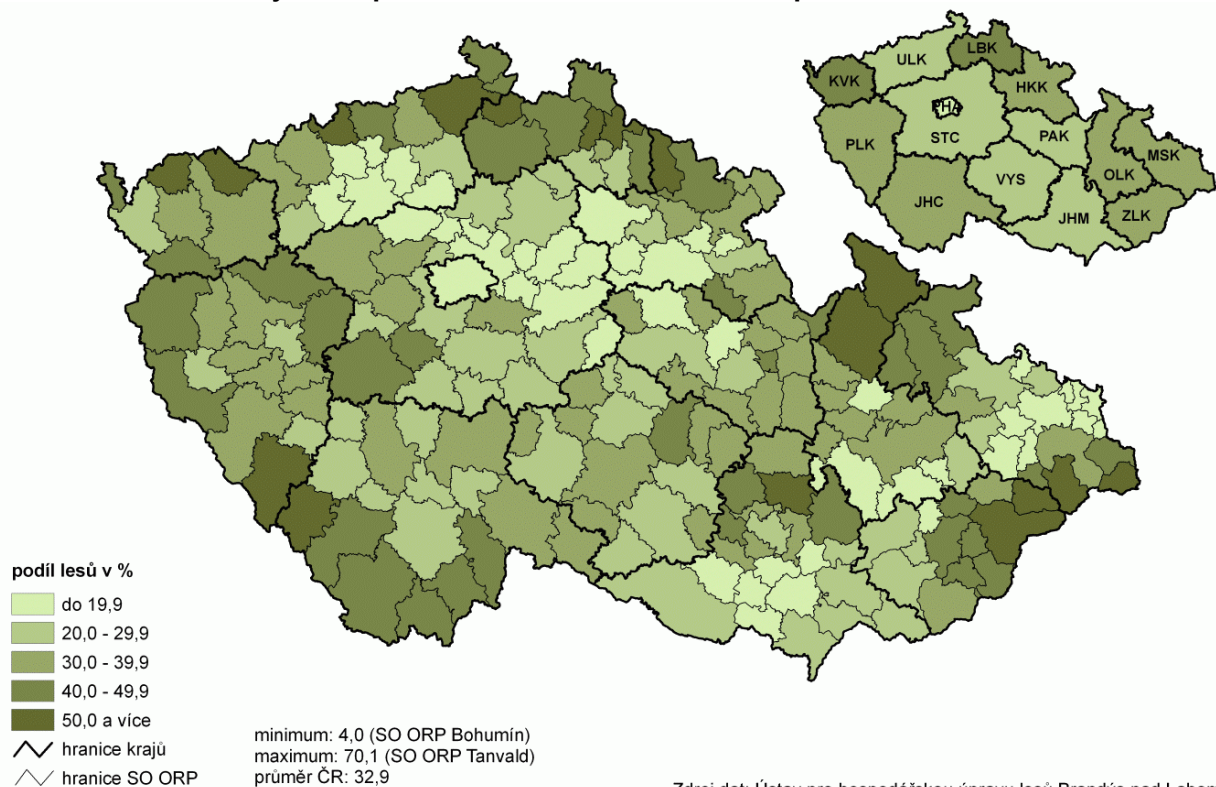
Data o produkci zemědělského odvětví v hodnotovém vyjádření za rok 2008 podle jednotlivých krajů budou k dispozici až ve 4. čtvrtletí t. r.¹¹⁾

¹¹⁾ Data nevyjdou v samostatné tištěné publikaci, ale budou 30. listopadu 2009 zveřejněna na internetových stránkách ČSÚ v dokumentu w-2128-09 **Souhrnný zemědělský účet v jednotlivých krajích – definitivní výsledky za rok 2007 a semidefinitivní výsledky roku 2008.**

3.2. Lesnictví

Lesy jsou důležitým ekosystémem, který má velký význam nejen na lokální, regionální a národní úrovni, ale také v globálním měřítku. Jejich funkce není jen produkční (těžba dřeva), ale také sociální (rekreační) a environmentální (půdoochranná, vodohospodářská, zlepšování kvality ovzduší, ochrana biodiverzity atd.). **Lesnictví** patří společně se zemědělstvím do primárního sektoru, vyznačuje se však mnohem větší dlouhodobostí svého hospodaření. Všechny vlivy přírody či člověka se v něm zpravidla projevují s určitým zpožděním a jejich dopad je dlouhodobý – tím hůře se odstraňují následky chybných zásahů a opatření.

Podíl lesů na celkové výměře správních obvodů ORP v České republice v roce 2007

Výměra lesů i jednotlivých dřevin je uváděna v porostní ploše, tj. ploše využívané přímo k lesní produkci, skutečně zalesněné nebo jen dočasně odlesněné s úmyslem opětovné obnovy lesního porostu.

Tab. 3.2.1 Lesy v krajích České republiky podle dřevin

Zdroj: Ústav pro hospodářskou úpravu lesů

v ha

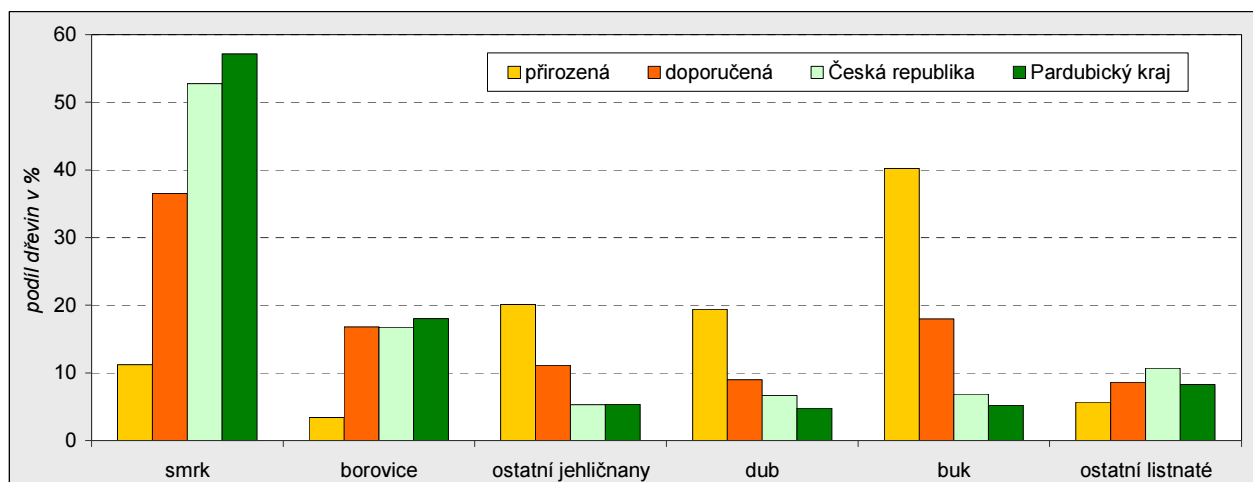
	Lesy celkem		v tom						z jehličnatých smrk		z listnatých buk	
			jehličnaté celkem		listnaté celkem		holina					
	2000	2007	2000	2007	2000	2007	2000	2007	2000	2007	2000	2007
ČR celkem	2 582 836	2 595 182	1 975 065	1 941 582	576 808	627 548	30 963	26 052	1 397 012	1 369 695	154 791	178 067
v tom kraje:												
Hl. město Praha	4 641	4 704	1 726	1 611	2 857	3 062	58	30	533	409	38	57
Středočeský	297 099	300 078	217 295	213 668	77 020	83 145	2 784	3 265	116 688	113 995	9 865	11 885
Jihočeský	367 041	370 798	321 051	320 042	41 773	47 039	4 217	3 717	206 572	207 467	13 790	16 027
Plzeňský	292 264	293 996	257 131	252 980	32 403	38 817	2 730	2 200	171 038	167 189	8 538	10 980
Karlovarský	138 716	139 619	116 606	116 302	20 010	22 179	2 099	1 139	97 828	97 567	3 740	4 426
Ústecký	155 209	156 642	90 575	88 556	62 044	65 447	2 590	2 639	59 244	57 437	11 319	13 022
Liberecký	135 364	135 329	109 103	106 592	24 147	27 622	2 115	1 115	70 928	69 175	8 123	10 437
Královéhradecký	143 958	144 306	111 645	110 474	29 868	32 617	2 445	1 215	88 200	86 584	4 135	5 715
Pardubický	130 080	130 527	106 087	105 104	22 104	23 844	1 889	1 579	75 430	74 596	6 161	6 796
Vysočina	208 703	202 655	187 273	179 891	18 951	20 649	2 478	2 115	153 807	149 036	4 871	5 906
Jihomoravský	191 286	196 852	98 111	97 608	90 990	97 371	2 185	1 873	53 656	52 439	14 055	16 298
Olomoucký	175 733	178 946	126 419	126 242	47 099	50 959	2 215	1 745	107 612	107 093	20 651	22 621
Zlínský	154 320	154 421	90 027	87 549	62 861	65 252	1 432	1 620	69 635	68 185	30 083	32 191
Moravskoslezský	188 423	186 308	142 016	134 963	44 682	49 545	1 726	1 800	125 842	118 521	19 423	21 708

Průměrná **lesnatost** (podíl lesů na celkové výměře území) činila ke konci roku 2007 v Pardubickém kraji 28,9 % a byla tak o 4,0 procentního bodu nižší než v celé České republice. Ve srovnání s rokem 2000 se lesnatost v kraji zvýšila o 0,1 procentního bodu. Kromě Hlavního města Prahy je nižší podíl lesů pouze ve Středočeském a Jihomoravském kraji, tj. v krajích, které se spolu s Pardubickým vyznačují vysokým podílem zemědělské půdy.

V Pardubickém kraji je stejně jako v celé ČR dlouhodobým problémem nízký **podíl listnatých dřevin**, který neodpovídá přirozené skladbě lesa. Republikový průměr tohoto podílu dosáhl v roce 2007 pouhých 24,2 %; v Pardubickém kraji dokonce pouze 18,3 % (pátý nejnižší mezi kraji). Lesy s vyšším podílem listnatých dřevin jsou odolnější vůči povětrnostním vlivům, suchu i hmyzím škůdcům. Podíl listnatých stromů se ve všech krajích velmi pozvolna zvyšoval; v letech 2000 – 2007 vzrostl v Pardubickém kraji o 1,3 %, zatímco v ČR o 1,8 %.

Graf 45 Dřevinná skladba lesa v roce 2007

Zdroj: Ústav pro hospodářskou úpravu lesů

Na základě údajů Ústavu pro hospodářskou úpravu lesů lze vyčíslit také **odchylku od přirozené skladby lesa**. Na úrovni České republiky byl v roce 2007 oproti přirozené skladbě lesa o 41 procentních bodů nižší podíl listnatých dřevin; v Pardubickém kraji tato odchylka dosáhla dokonce 47 p. b. V kraji se nachází více smrků a borovic a méně jedlí než v přirozeném porostu, z listnatých dřevin zde chybí především více bučin a dubových porostů.

Navzdory nepříznivé skladbě lesa v kraji výrazně převládá **zalesňování** jehličnatými dřevinami (dlouhodobě zhruba na dvou třetinách všech zalesňovaných ploch) a v posledních letech se podíl ploch zalesňovaných jehličnany ještě zvyšoval.

Tab. 3.2.2 Lesy v okresech Pardubického kraje podle dřevin

Zdroj: Ústav pro hospodářskou úpravu lesů

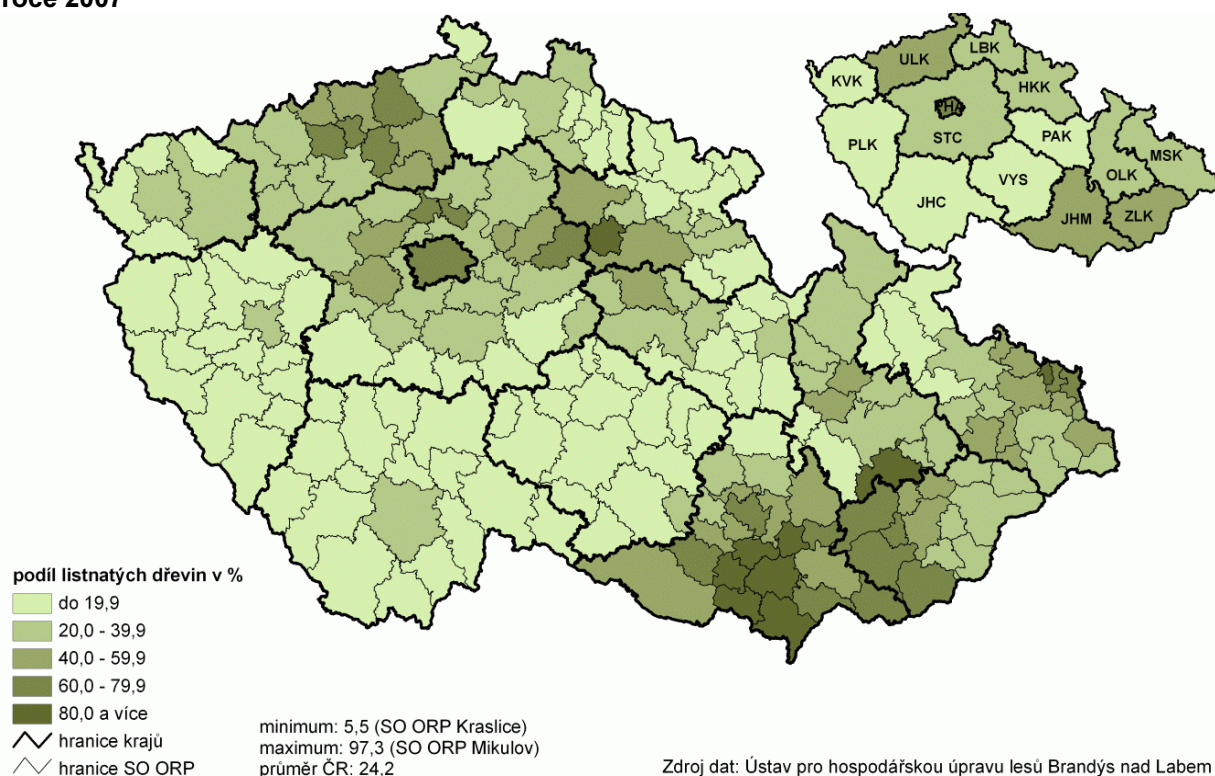
v ha

	Lesy celkem		v tom						z jehličnatých smrk		z listnatých buk	
			jehličnaté celkem		listnaté celkem		holina					
	2000	2007	2000	2007	2000	2007	2000	2007	2000	2007	2000	2007
Pardubický kraj	130 080	130 527	106 087	105 104	22 104	23 844	1 889	1 579	75 430	74 596	6 161	6 796
v tom okresy:												
Chrudim	28 122	28 228	23 032	23 023	4 819	4 939	271	267	17 072	17 121	1 021	1 059
Pardubice	21 791	21 725	15 113	14 674	6 471	6 776	207	276	3 660	3 296	152	198
Svitavy	40 725	41 254	35 434	35 673	4 805	5 111	487	471	27 443	27 553	2 334	2 442
Ústí nad Orlicí	39 442	39 320	32 508	31 734	6 010	7 019	925	566	27 255	26 626	2 654	3 097

Podíl lesních pozemků na výměře **okresu** se v roce 2007 v kraji pohyboval od 24,7 % v okrese Pardubice po 31,0 % v okrese Ústí nad Orlicí. **Podíl listnatých lesů** byl nejvyšší v okrese Pardubice (31,2 %) a nejnižší v okrese Svítavy (12,4 %), přičemž ve všech okresech kraje se v posledních letech mírně zvýšil.

Dřevinná skladba lesů se liší mezi jednotlivými okresy poměrně významně. V okresech Chrudim, Svítavy a Ústí nad Orlicí dominují více než 60 % porosty smrků, dále jsou nejvíce zastoupeny borovice (8 – 15 % v těchto okresech) a modřiny (okolo 4 – 5 %). Z listnatých dřevin je v okrese Ústí nad Orlicí a Svítavy nejvýznamnější buk (8, resp. 6 %); v okrese Chrudim jsou dub i buk zastoupeny necelými 4 procenty. Zcela odlišná situace je v okrese Pardubice, kde 50 % lesů tvoří borovice a smrkové porosty zaujímají pouze 15 % lesních ploch. Z listnatých druhů je zde nejčastěji zastoupen dub (18 % lesních ploch) a bříza (4 %).

Podíl listnatých dřevin na celkové ploše lesů podle správních obvodů ORP v České republice v roce 2007

Nejvyšší **lesnatost** mezi **správními obvody** obcí s rozšířenou působností v Pardubickém kraji zaznamenalo v roce 2007 Česotřebovsko (45,0 % lesních pozemků), Králícko (43,1 %) a Holicko (38,8 %), nejmenší naopak SO ORP Pardubice (12,6 %), Vysoké Mýto (19,0 %) a Litomyšl (22,9 %). **Podíl listnatých lesů** byl nejvyšší na Pardubicku (53,7 %), více než čtvrtinového podílu dosáhl i SO ORP Lanškroun a Přelouč. Naopak na Svitavsku listnaté dřeviny zaujímaly pouze 6,6 %, na Králícku a Poličsku okolo 9 %.

Tab. 3.2.3 Lesy ve správních obvodech ORP Pardubického kraje podle dřevin

Zdroj: Ústav pro hospodářskou úpravu lesů

v ha

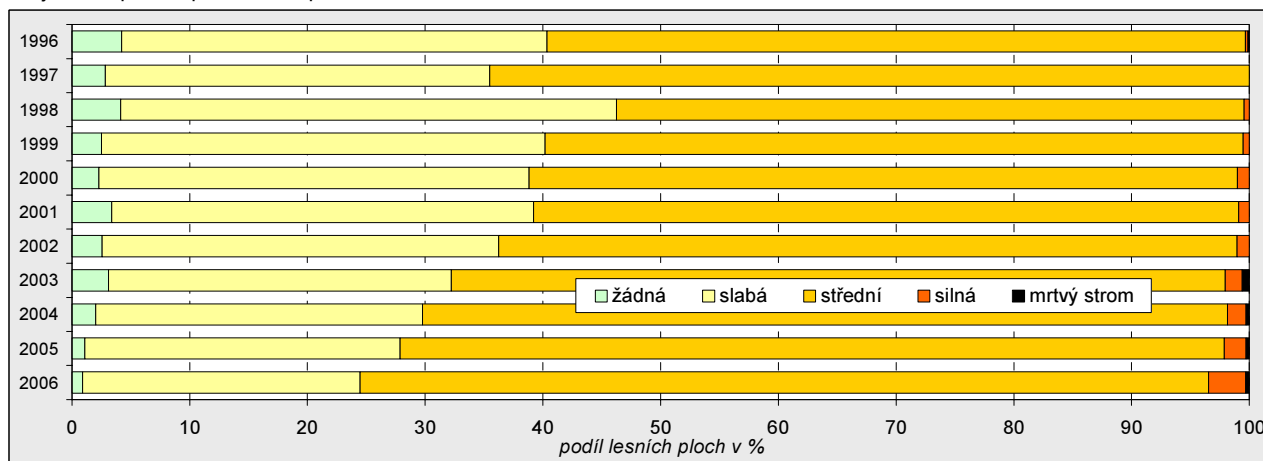
	Lesy celkem		v tom						z jehličnatých smrk		z listnatých buk	
			jehličnaté celkem		listnaté celkem		holina					
	2003	2007	2003	2007	2003	2007	2003	2007	2003	2007	2003	2007
Pardubický kraj	130 353	130 527	105 868	105 104	22 628	23 844	1 857	1 579	75 161	74 596	6 336	6 796
v tom správní obvody:												
Česká Třebová	3 518	3 587	2 932	2 899	533	636	53	53	2 497	2 475	313	369
Hlinsko	8 485	8 493	7 525	7 525	883	891	77	77	6 626	6 620	129	136
Holice	8 267	8 286	6 491	6 332	1 721	1 868	55	86	2 073	1 864	78	103
Chrudim	19 177	19 168	15 042	15 033	3 950	3 952	185	184	10 213	10 205	907	908
Králíky	6 833	6 843	6 166	6 158	466	619	202	67	5 958	5 934	179	253
Lanškroun	8 421	8 517	6 029	6 046	2 218	2 357	174	115	5 088	5 104	1 453	1 537
Litomyšl	7 714	7 720	6 763	6 716	883	942	69	62	5 704	5 677	312	331
Moravská Třebová	15 297	15 297	12 343	12 341	2 772	2 773	183	183	8 337	8 333	1 795	1 795
Pardubice	5 212	5 150	2 431	2 315	2 719	2 763	62	72	306	268	14	18
Polička	8 630	8 628	7 758	7 756	780	781	92	92	6 829	6 827	159	159
Přelouč	8 058	8 005	5 924	5 820	2 038	2 070	95	115	1 170	1 117	66	68
Svitavy	10 871	10 872	10 015	10 011	708	713	148	148	7 577	7 573	182	181
Ústí nad Orlicí	6 050	6 100	5 105	5 005	770	993	175	102	4 164	4 123	322	407
Vysoké Mýto	5 387	5 359	4 131	3 963	1 174	1 298	82	98	2 152	2 010	80	114
Žamberk	8 432	8 502	7 213	7 186	1 014	1 190	204	127	6 468	6 467	346	416

Dřevinná skladba v jednotlivých správních obvodech ORP závisí mj. na charakteru krajiny a na převládajícím dlouhodobém způsobu hospodaření. Ve většině správních obvodů se v lesích nejčastěji vyskytuje smrk; na Králícku dosahuje jeho podíl 87 %, naopak v SO ORP Vysoké Mýto pouze 38 %, přestože je i zde nejčastější dřevinou. Nižší podíl smrčů je už jen ve třech správních obvodech, kde je nejrozšířenější dřevinou borovice – ta na Holicku a Přeboučsku zaujímá více než 50 % lesních ploch, na

Pardubicku 38 %. U listnatých dřevin je druhová skladba v porovnání správních obvodů pestřejší. V sedmi SO ORP dominuje buk (zejména na Lanškrounsku a Moravskotřebovsku, kde zaujímá 18, resp. 12 %), v pěti správních obvodech se vyskytuje nejvíce dubů (na Pardubicku dokonce 32 %). Na Hlinecku je nejčastější listnatou dřevinou olše, ale její porosty zaujímají pouze 4 % ploch lesů (vzhledem k čtvrtému největšímu podílu jehličnanů mezi správními obvody v kraji). Kromě výše zmíněných listnáčů má v některých správních obvodech významnější zastoupení bříza (nejvíce na Pardubicku 7 %) či jasan (na Vysokomýtsku 3 %).

Graf 46 Defoliace stromů v Pardubickém kraji v letech 1996 – 2006

Zdroj: Ústav pro hospodářskou úpravu lesů

Jedním z indikátorů zdraví lesa je **defoliace**. Defoliace (odlistění) je definována jako relativní ztráta asimilačního aparátu v koruně stromu v porovnání se zdravým stromem, rostoucím ve stejných porostních a stanovištních podmínkách. Vyjadřuje se v procentech ztráty jehličí (listů) a v České republice je sledována na 306 monitorovacích plochách. Nepříznivě ji ovlivňuje mj. imisní zatížení, klima a v neposlední řadě lesní škůdci.

Index defoliace se vyjadřuje jako podíl stromů šedesátiletých a starších ve 3. a 4. stupni odlistění, tedy stromy silně odlistěné (60,0 – 99,9 %) a odumřelé (100,0 % ztráta jehličí/listů). V roce 2006 vykázal Pardubický kraj 4. nejnepříznivější výsledek indexu defoliace (3,46 % oproti republikovému průměru 2,30 %) a také největší zhoršení od roku 1996 (o 3,13 p. b.). V letech 1996 – 2006 v kraji defoliace ve středním stupni (ztráta jehličí/listů 25 – 60 %) vzrostla o 12,7 procentního bodu, v silném stupni (61 – 99 %) o 3,0 p. b. a v kategorii mrtvý strom o 0,2 p. b. U jehličnatých porostů v kraji bylo zhoršení stavu o něco výraznější. V porovnání krajů byl v roce 2006 z hlediska defoliace nejhorší stav lesů ve Středočeském, Olomouckém a Jihomoravském kraji; nejpríznivější stav zaznamenal Královéhradecký, Zlínský a Ústecký kraj.

Tab. 3.2.4 Lesy v krajích České republiky podle kategorií a subkategorií

Zdroj: Ústav pro hospodářskou úpravu lesů

v ha

	Lesy celkem		v tom						z lesa zvláštního určení		
			les hospodářský		les ochranný		les zvláštního určení		území nár. parků a nár. přírodních rezervací	1. zóny CHKO, přírodní rezervace a památky	lesy významné pro uchování biodiverzity
	2000	2007	2000	2007	2000	2007	2000	2007	2007	2007	2007
ČR celkem	2 582 836	2 595 182	1 981 885	1 957 301	89 422	70 545	511 529	567 336	97 491	44 130	89 880
v tom kraje:											
Hl. město Praha	4 641	4 704	91	69	92	402	4 458	4 233	-	655	-
Středočeský	297 099	300 078	195 083	217 981	9 544	8 673	92 471	73 424	3 639	8 721	6 477
Jihočeský	367 041	370 798	280 087	292 652	8 245	5 666	78 708	72 481	26 987	2 450	14 673
Plzeňský	292 264	293 996	235 860	239 667	16 980	3 827	39 423	50 503	29 835	4 087	5 934
Karlovarský	138 716	139 619	86 626	73 397	6 500	4 224	45 590	61 998	131	3 438	2 478
Ústecký	155 209	156 642	113 365	85 563	12 438	9 093	29 406	61 986	6 372	7 106	3 852
Liberecký	135 364	135 329	93 220	85 335	5 691	11 523	36 454	38 471	7 852	4 271	6 930
Královéhradecký	143 958	144 306	101 585	97 160	13 751	12 182	28 621	34 964	12 962	1 867	5 944
Pardubický	130 080	130 527	115 590	115 827	2 298	2 144	12 191	12 556	871	1 825	5 504
Vysočina	208 703	202 655	193 059	187 761	1 835	1 260	13 809	13 634	774	2 603	6 192
Jihomoravský	191 286	196 852	131 165	130 743	3 405	3 845	56 716	62 264	6 015	3 602	8 256
Olomoucký	175 733	178 946	137 842	136 329	5 930	5 527	31 961	37 090	1 052	1 188	4 267
Zlínský	154 320	154 421	136 231	136 799	316	101	17 773	17 521	253	753	10 635
Moravskoslezský	188 423	186 308	162 080	158 020	2 397	2 079	23 946	26 210	747	1 564	8 737

Z hlediska **kategorií** způsobu využití lesa zaujímaly v roce 2007 z celkové porostní plochy lesů v Pardubickém kraji 88,7 % lesy hospodářské, 1,6 % lesy ochranné a 9,6 % lesy zvláštního určení, přičemž na úrovni republiky tvořily hospodářské lesy tři čtvrtiny a lesy zvláštního určení více než pětinu lesních ploch. Z celkové plochy lesa ochranného v kraji představovala 74 % mimořádně nepříznivá stanoviště a 25 % lesy vysokohorské. Mezi subkategoriemi lesů zvláštního určení měly v kraji největší význam lesy významné pro uchování biodiverzity (44 % plochy lesů zvláštního určení), 1. zóny CHKO, přírodní rezervace, přírodní památky (15 %) a uznané obory a samostatné bažantnice (9 %).

V letech 2000 – 2007 se porostní plocha lesů v Pardubickém kraji mírně zvýšila a Ústav pro hospodářskou úpravu lesů vykázal významné změny v zařazení zejména mezi subkategoriemi lesů zvláštního určení. K absolutně nejvyššímu nárůstu došlo u subkategorií souvisejících s ochranou přírody – u lesů významných pro uchování biodiverzity (nárůst o 1 002 ha, relativně o 22 %), 1. zón CHKO, přírodních rezervací a přírodních památek (nárůst o 788 ha, tj. o 76 %) a v menší míře i u území národních přírodních rezervací (o 137 ha, tj. o 19 %; tato subkategorie sice zahrnuje i národní parky, ale ty se na území našeho kraje nevyskytují). K relativně velmi vysokému nárůstu došlo ještě u lesů se zvýšenou funkcí ochrannou (nárůst o 333 %, tj. o 647 ha) a příměstských lesů (o 60 %, tj. o 302 ha). Naopak k úbytku ploch došlo ve čtyřech subkategoriích lesů zvláštního určení: pásma ochrany vodních zdrojů I. stupně, ochranná pásma zdrojů léčivých a minerálních vod, uznané obory a samostatné bažantnice a jiný veřejný zájem.

Tab. 3.2.5 Lesy v okresech Pardubického kraje podle kategorií a subkategorií

Zdroj: Ústav pro hospodářskou úpravu lesů

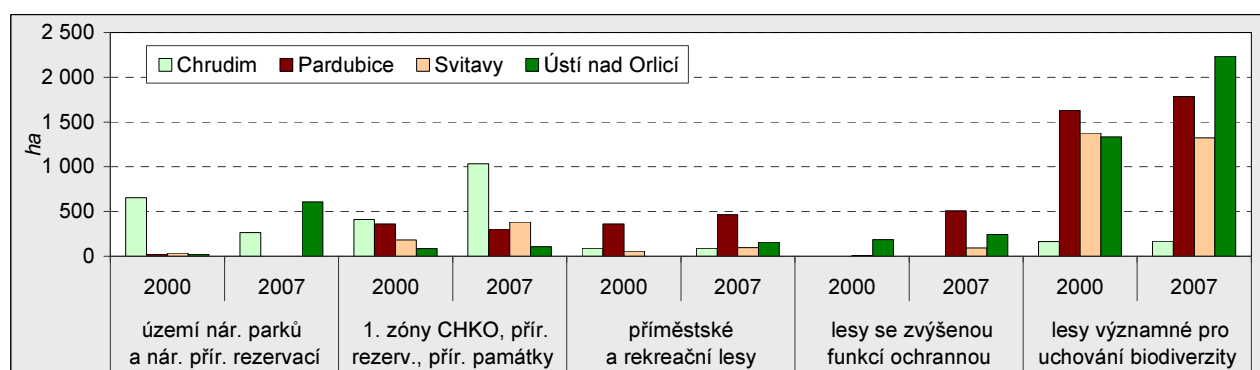
v ha

	Lesy celkem		v tom						z lesa zvláštního určení		
			les hospodářský		les ochranný		les zvláštního určení		území nár. parků a nár. přírodních rezervací	1. zóny CHKO, přírodní rezervace a památky	lesy významné pro uchování biodiverzity
	2000	2007	2000	2007	2000	2007	2000	2007	2007	2007	2007
Pardubický kraj	130 080	130 527	115 590	115 827	2 298	2 144	12 191	12 556	871	1 825	5 504
v tom okresy:											
Chrudim	28 122	28 228	25 419	25 239	324	390	2 378	2 599	263	1 035	166
Pardubice	21 791	21 725	17 570	17 741	3	3	4 218	3 982	1	303	1 784
Svitavy	40 725	41 254	37 934	37 993	821	821	1 970	2 440	1	380	1 322
Ústí nad Orlicí	39 442	39 320	34 667	34 855	1 151	931	3 625	3 534	606	107	2 232

Na úrovni **okresů** Pardubického kraje se podíl hospodářských lesů pohyboval od 81,7 % v okrese Pardubice po 92,1 % v okrese Svítavy. Relativně největší porostní plocha lesů ochranných je v okrese Ústí nad Orlicí (2,4 %), naopak pardubický okres v této kategorii nemá téměř žádný les. Lesů zvláštního určení je nejvíce v okrese Pardubice (téměř 4 tisíce hektarů a zároveň 18,3 % plochy všech lesů v okrese).

Graf 47 Vybrané subkategorie lesů v okresech Pardubického kraje v letech 2000 a 2007

Zdroj: Ústav pro hospodářskou úpravu lesů

V letech 2000 – 2007 se zařazení lesů měnilo, a to zejména u subkategorií lesů zvláštního určení. Největší změny zaznamenal okres Ústí nad Orlicí, kde došlo ke značnému nárůstu plochy lesů významných pro uchování biodiverzity, lesů na území národních přírodních rezervací i v případě příměstských a rekreačních lesů, to vše zejména na úkor lesů, které byly dříve vyhrazeny pro jiný veřejný zájem. V chrudimském okrese významně přibýlo lesů na území 1. zón CHKO, přírodních rezervací a přírodních památek, částečně na úkor území národních přírodních rezervací. V okrese Pardubice přibýlo nejvíce lesů se zvýšenou funkcí ochrannou, lesů významných pro uchování biodiverzity a příměstských a rekreačních lesů a naopak ubylo lesů v pásmu ochrany vodních zdrojů a zdrojů léčivých a minerálních vod. V okrese Svítavy vzrostla plocha lesů na území 1. zóny CHKO, přírodních rezervací a přírodních památek a také lesů vyhrazených pro jiný veřejný zájem.

Tab. 3.2.6 Lesy ve správních obvodech ORP Pardubického kraje podle kategorií a subkategorií

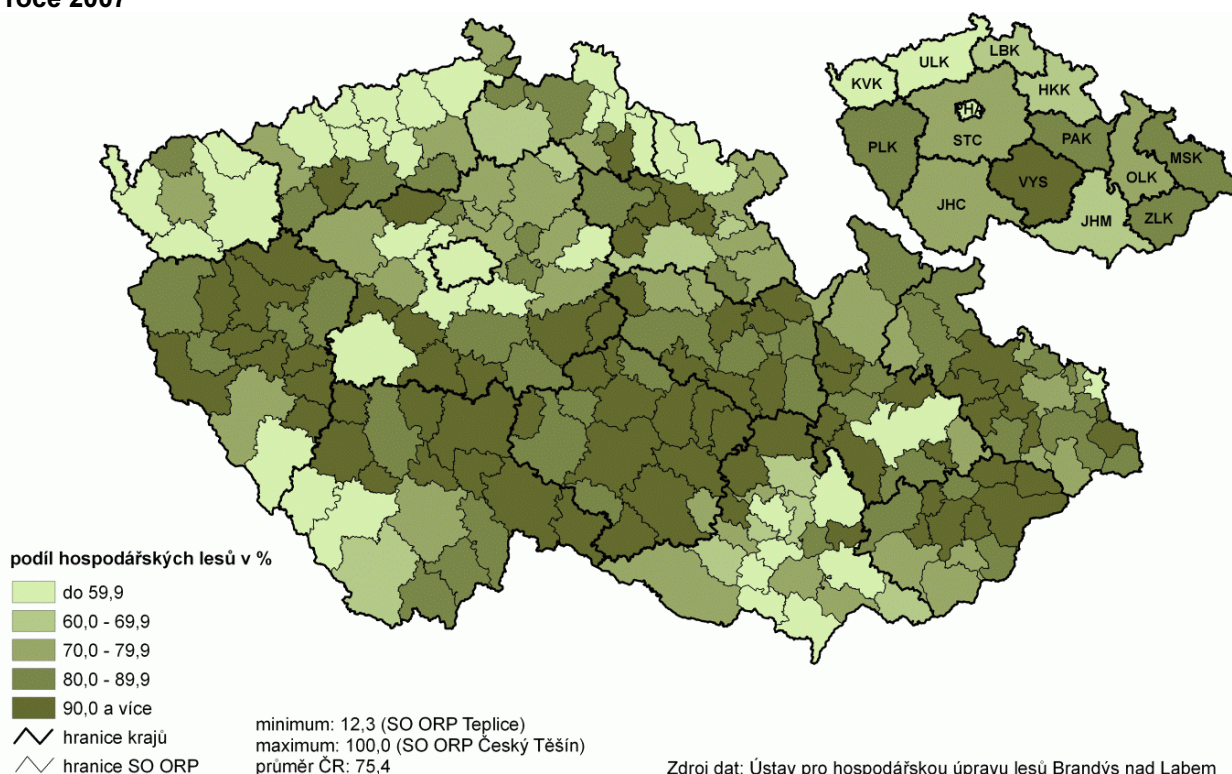
Zdroj: Ústav pro hospodářskou úpravu lesů

v ha

	Lesy celkem		v tom						z lesa zvláštního určení		
			les hospodářský		les ochranný		les zvláštního určení		území nár. parků a nár. přírodních rezervací	1. zóny CHKO, přírodní rezervace a památky	lesy významné pro uchování biodiverzity
	2003	2007	2003	2007	2003	2007	2003	2007	2007	2007	2007
Pardubický kraj	130 353	130 527	116 035	115 827	2 358	2 144	11 959	12 556	871	1 825	5 504
v tom správní obvody:											
Česká Třebová	3 518	3 587	2 922	3 054	1	6	594	527	-	-	492
Hlinsko	8 485	8 493	8 267	8 275	-	-	218	218	-	78	116
Holice	8 267	8 286	5 754	6 309	-	-	2 513	1 977	-	184	1 712
Chrudim	19 177	19 168	16 599	16 595	386	386	2 192	2 187	262	765	50
Králiky	6 833	6 843	5 573	5 130	799	583	462	1 130	606	-	324
Lanškroun	8 421	8 517	7 234	7 381	87	75	1 101	1 061	-	16	969
Litomyšl	7 714	7 720	6 911	6 913	1	-	802	807	1	266	499
Moravská Třebová	15 297	15 297	13 591	13 590	820	820	886	886	-	12	819
Pardubice	5 212	5 150	4 287	3 754	-	-	925	1 396	1	58	72
Polička	8 630	8 628	8 310	8 316	-	-	320	313	-	39	-
Přelouč	8 058	8 005	7 972	7 394	3	3	83	609	-	61	-
Svitavy	10 871	10 872	10 435	10 438	0	0	436	434	-	63	3
Ústí nad Orlicí	6 050	6 100	5 598	5 757	118	132	335	211	-	-	109
Vysoké Mýto	5 387	5 359	4 860	5 008	10	6	517	345	1	195	148
Žamberk	8 432	8 502	7 721	7 915	134	133	576	455	-	88	190

Na úrovni **správních obvodů obcí s rozšířenou působností** byl v roce 2007 nejvyšší podíl hospodářských lesů na Hlinceku (97,4 %), Poličsku a Svitavsku, nejmenší v SO ORP Pardubice (72,9 %), Králiky a Holice.

Podíl hospodářských lesů na celkové ploše lesů podle správních obvodů ORP v České republice v roce 2007

Největší procento ochranných lesů vykázalo Králicko (8,5 %), a to zejména díky vysokohorským lesům a lesům v klečovém pásmu. V ostatních správních obvodech nebyly ochranné lesy co do rozlohy příliš významné a pokud se vyskytly, měly v naprosté většině charakter mimořádně nepříznivých stanovišť. Lesy zvláštního určení zaujímaly relativně největší plochu na Pardubicku (27,1 % – především ochranná pásma zdrojů léčivých a minerálních vod a příměstské a rekreační lesy), Holicku (lesy významné pro uchování biodiverzity) a Králicku (území národních přírodních rezervací a ochrana biodiverzity).

4. Mezikrajské srovnání venkovského a městského prostoru

Pro účely porovnání venkova a jeho vyčíslitelných charakteristik na úrovni celé České republiky bylo nutné zvolit dostatečně jednoduché vymezení jednotné pro všechny kraje. Toto společné vymezení se liší od vymezení zvoleného pro daný kraj v kapitole 2, které by mělo lépe odpovídat místním podmínkám. Jednotné vymezení venkova využitě v této kapitole pro porovnání krajů bylo stanoveno následovně:

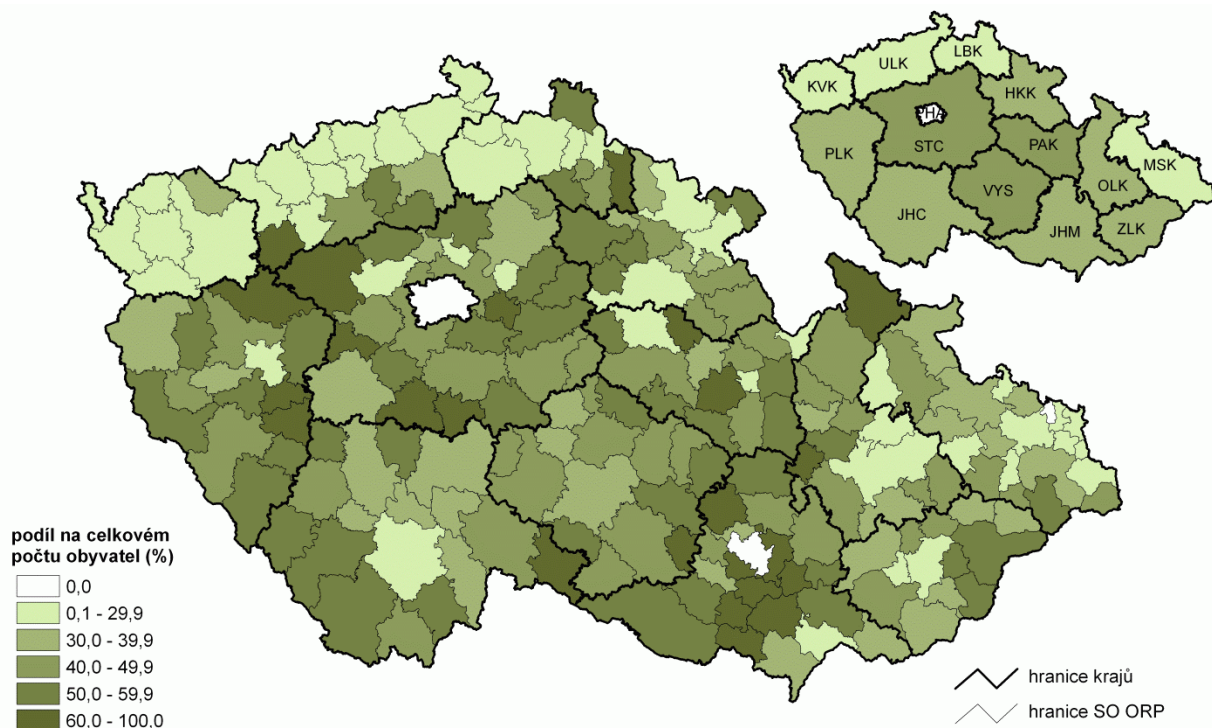
Venkovským prostorem jsou všechny obce s velikostí do 2 000 obyvatel a dále obce s velikostí do 3 000 obyvatel, které mají hustotu zalidnění menší než 150 obyvatel/km², pokud nejsou sídlem alespoň správního obvodu obce s rozšířenou působností.

Hraniční počty obyvatel byly vzhledem k četným výkyvům spočteny jako průměrný počet obyvatel k 31. 12. z let 2003 až 2007; hustota zalidnění, která je stabilnější, byla vypočtena k 31. 12. 2007¹²⁾. Postup sestavování tohoto vymezení a jeho zdůvodnění je uvedeno v kapitole 1.5.

Základní charakteristiky venkovského prostoru podle jednotného vymezení k 31. 12. 2008

	Počet obcí	Podíl z úhrnu kraje (%)				Počet obcí	Podíl z úhrnu kraje (%)		
		obce	počet obyvatel	výměra			obce	počet obyvatel	výměra
Česká republika	5 734	91,8	29,8	78,8	Liberecký	189	87,9	27,5	74,8
v tom kraje:					Královéhradecký	414	92,4	35,7	80,3
Hl. m. Praha	-	-	-	-	Pardubický	423	93,8	40,6	82,2
Středočeský	1 069	93,3	45,2	85,0	Vysočina	677	96,2	44,2	82,2
Jihočeský	587	94,2	39,5	84,1	Jihomoravský	612	90,9	34,1	75,6
Plzeňský	467	93,2	36,4	85,0	Olomoucký	365	91,7	39,8	80,4
Karlovarský	111	84,1	24,6	72,0	Zlínský	269	88,5	37,0	72,3
Ústecký	311	87,9	22,0	75,0	Moravskoslezský	240	80,3	17,7	64,5

Podíl obyvatel venkovského prostoru ve správních obvodech ORP k 31. 12. 2008

V následující části jsou na základě dostupných dat popsány charakteristiky venkovského prostoru (V) a městského prostoru (M) v mezikrajském srovnání z oblasti území, sídelní struktury a dostupnosti, demografie, ekonomiky, trhu práce, bydlení, bytové výstavby, občanské a technické vybavenosti.

¹²⁾ Postupně došlo u několika obcí k nárůstu počtu obyvatel a změně hustoty zalidnění. K 31. 12. 2008 na základě bilance obyvatelstva a územní struktury by dalších 15 obcí splňovalo podmínky pro začlenění z prostoru venkovského do městského. Jde především o obce s rychlou suburbanizační tendencí v zázemí největších měst (Prahy, Brna, Plzně).

4.1. Území, sídelní struktura, dostupnost

Charakter území a sídelní struktura městského a venkovského prostoru (a také rozdíly mezi nimi) jsou do značné míry dány samotnými kritérii, pomocí nichž byly oba tyto prostory vymezeny. Počty obcí a prostorové rozmístění obyvatel jsou v této kapitole základními informačními zdroji. Pro podrobnější popis území jsou dále využity údaje o půdním fondu, které ČSÚ přebírá od Českého úřadu zeměměřického a katastrálního, a kapitola je doplněna i o mezikrajské srovnání časové dostupnosti sídel správních obvodů obcí s rozšířenou působností a krajských měst (byla stanovena pomocí mapového serveru na základě optimalizovaného nastavení jízdy automobilem).

Územní strukturu České republiky tvořilo k 31. 12. 2008 celkově 6 249 obcí. Na základě zvolené varianty více než 90 % obcí připadalo do venkovského prostoru a zabíralo přes tři čtvrtiny z rozlohy celého státu (79 %). V tomto prostoru žilo ovšem pouze 30 % z celkové populace. Mezi regiony s největším podílem obcí venkovského typu na celkovém počtu v kraji patří Vysočina, Jihočeský a Pardubický kraj. Naopak nejvyšší podíl obcí městského charakteru je typický pro Moravskoslezský kraj.

Tab. 4.1.1 Základní územní a sídelní charakteristiky k 31. 12. 2008

	Počet obyvatel		Rozloha (km ²)		Počet obcí		Počet částí obcí		Počet obcí se statutem města	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	3 116 771	7 350 771	62 172	16 693	5 734	515	12 014	3 030	168	424
ČR bez Hl. m. Prahy	3 116 771	6 117 560	62 172	16 197	5 734	514	12 014	2 918	168	423
v tom kraje:										
Středočeský	556 560	674 131	9 364	1 651	1 069	77	2 401	390	17	64
Jihočeský	251 465	384 863	8 456	1 600	587	36	1 701	279	19	34
Plzeňský	207 574	362 053	6 429	1 132	467	34	1 310	228	27	28
Karlovarský	75 851	232 552	2 386	928	111	21	344	174	17	20
Ústecký	183 915	651 976	4 003	1 332	311	43	877	270	20	38
Liberecký	120 105	317 220	2 365	798	189	26	572	189	13	26
Královéhradecký	197 836	356 684	3 820	939	414	34	860	214	15	33
Pardubický	209 350	305 835	3 715	804	423	28	804	187	10	26
Vysočina	227 651	287 760	5 588	1 207	677	27	1 157	245	9	25
Jihomoravský	390 624	756 522	5 440	1 755	612	61	698	204	6	43
Olomoucký	255 601	386 536	4 237	1 030	365	33	610	157	8	22
Zlínský	218 816	372 596	2 866	1 098	269	35	321	117	4	26
Moravskoslezský	221 423	1 028 832	3 503	1 924	240	59	359	264	3	38

dokončení

	Průměr na 1 obec								Hustota zalidnění (osoby/km ²)	
	počet obyvatel		rozloha (km ²)		počet částí obcí		počet katastrálních území			
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	543,6	14 273,3	10,8	32,4	2,1	5,9	1,8	5,1	50,1	440,3
ČR bez Hl. m. Prahy	543,6	11 901,9	10,8	31,5	2,1	5,7	1,8	4,9	50,1	377,7
v tom kraje:										
Středočeský	520,6	8 754,9	8,8	21,4	2,2	5,1	1,7	3,5	59,4	408,4
Jihočeský	428,4	10 690,6	14,4	44,5	2,9	7,8	2,4	6,2	29,7	240,5
Plzeňský	444,5	10 648,6	13,8	33,3	2,8	6,7	2,6	5,4	32,3	319,9
Karlovarský	683,3	11 073,9	21,5	44,2	3,1	8,3	3,5	8,0	31,8	250,6
Ústecký	591,4	15 162,2	12,9	31,0	2,8	6,3	2,6	6,0	45,9	489,5
Liberecký	635,5	12 200,8	12,5	30,7	3,0	7,3	2,0	5,3	50,8	397,6
Královéhradecký	477,9	10 490,7	9,2	27,6	2,1	6,3	1,9	5,4	51,8	379,9
Pardubický	494,9	10 922,7	8,8	28,7	1,9	6,7	1,5	5,2	56,4	380,6
Vysočina	336,3	10 657,8	8,3	44,7	1,7	9,1	1,5	8,0	40,7	238,3
Jihomoravský	638,3	12 402,0	8,9	28,8	1,1	3,3	1,1	3,2	71,8	431,0
Olomoucký	700,3	11 713,2	11,6	31,2	1,7	4,8	1,6	4,9	60,3	375,4
Zlínský	813,4	10 645,6	10,7	31,4	1,2	3,3	1,2	3,3	76,3	339,5
Moravskoslezský	922,6	17 437,8	14,6	32,6	1,5	4,5	1,5	4,3	63,2	534,8

Venkovská obec je průměrně 11 km² velká, má 550 obyvatel a hustota zalidnění je devětkrát menší než hustota zalidnění ve městech. Z administrativního hlediska se venkovské obce v průměru člení na 2 části¹³⁾,

¹³⁾ Podle zákona 128/2000 Sb., o obcích, je část obce evidenční jednotka vytvářená budovami s čísly popisnými a čísly evidenčními přidělenými v jedné číselné řadě, která leží v jednom souvislém území.

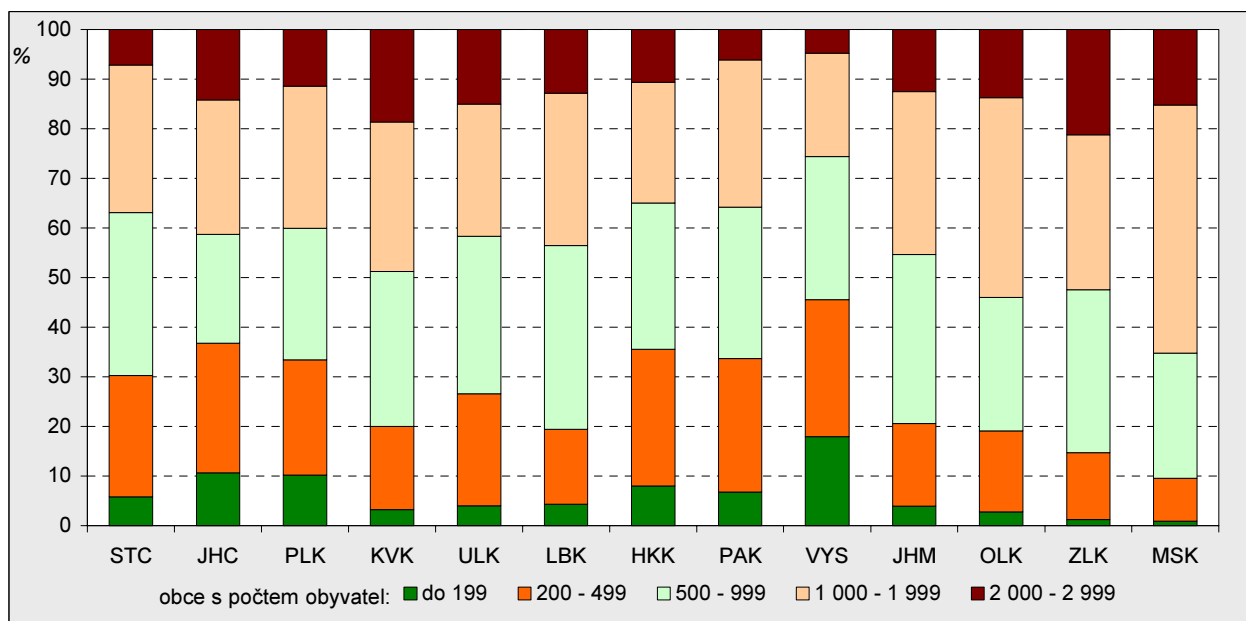
avšak například u nadprůměrně velkých obcí v Karlovarském kraji připadají na jednu obec až 3 části. V Jihomoravském kraji se venkovské obce na více částí téměř nečlení. Naproti tomu města mají celostátně v průměru trojnásobný počet částí i katastrálních území. Ve srovnání s republikovými hodnotami jsou obce venkovského prostoru Pardubického kraje menší (v průměru o 49 obyvatel a 2 km²) při vyšší hustotě zalidnění (o 6,2 osob/km²).

Tab. 4.1.2 Obce venkovského prostoru podle počtu obyvatel k 31. 12. 2008

	Počet obcí venkovského prostoru celkem	v tom s počtem obyvatel					z toho se statutem města
		do 199	200 - 499	500 - 999	1 000 - 1 999	2 000 a více	
ČR celkem	5 734	1 562	1 991	1 330	699	152	168
ČR bez Hl. m. Prahy	5 734	1 562	1 991	1 330	699	152	168
v tom kraje:							
Středočeský	1 069	261	410	260	121	17	17
Jihočeský	587	239	204	80	49	15	19
Plzeňský	467	184	153	77	43	10	27
Karlovarský	111	17	38	35	15	6	17
Ústecký	311	55	124	84	36	12	20
Liberecký	189	37	57	63	26	6	13
Královéhradecký	414	117	166	86	36	9	15
Pardubický	423	109	176	88	45	5	10
Vysočina	677	342	204	93	34	4	9
Jihomoravský	612	119	193	184	95	21	6
Olomoucký	365	49	125	103	74	14	8
Zlínský	269	19	84	99	48	19	4
Moravskoslezský	240	14	57	78	77	14	3

Nejčastěji jsou ve venkovském prostoru **zastoupeny obce** s méně než 500 obyvateli (62 % obcí). Malá sídla do 200 obyvatel jsou typická především pro kraj Vysočina, ve většině ostatních krajů jsou nejpočetnější obce s 200 až 499 obyvateli. To neplatí pro venkovský prostor na východní Moravě (Moravskoslezský a Zlínský kraj), kde je výskyt malých obcí minimální a nejpočetnější skupinou jsou obce s 500 až 999 obyvateli. Zastoupení obcí s méně než 500 obyvateli ve venkovském prostoru Pardubického kraje (67,4 %) převyšuje republikový průměr o více než 5 procentních bodů; podíl obcí s 200 až 499 obyvateli (42 %) je dokonce mezi kraji nejvyšší. Naopak zastoupení obcí s více než 2 000 obyvateli ve venkovském prostoru je v Pardubickém kraji v absolutním i relativním vyjádření druhé nejnižší za krajem Vysočina.

Graf 48 Obyvatelstvo venkovského prostoru podle velikostních skupin obcí k 31. 12. 2008

Podíváme-li se na venkovské obyvatelstvo prostřednictvím velikosti obcí, v nichž žije, zjistíme, že mezi kraji existují poměrně velké rozdíly. Například podíl velkých obcí (nad 2 000 obyvatel) na celkovém počtu obyvatel venkova byl ve Zlínském a Karlovarském kraji okolo 20 %, zatímco na Vysočině nedosahoval ani

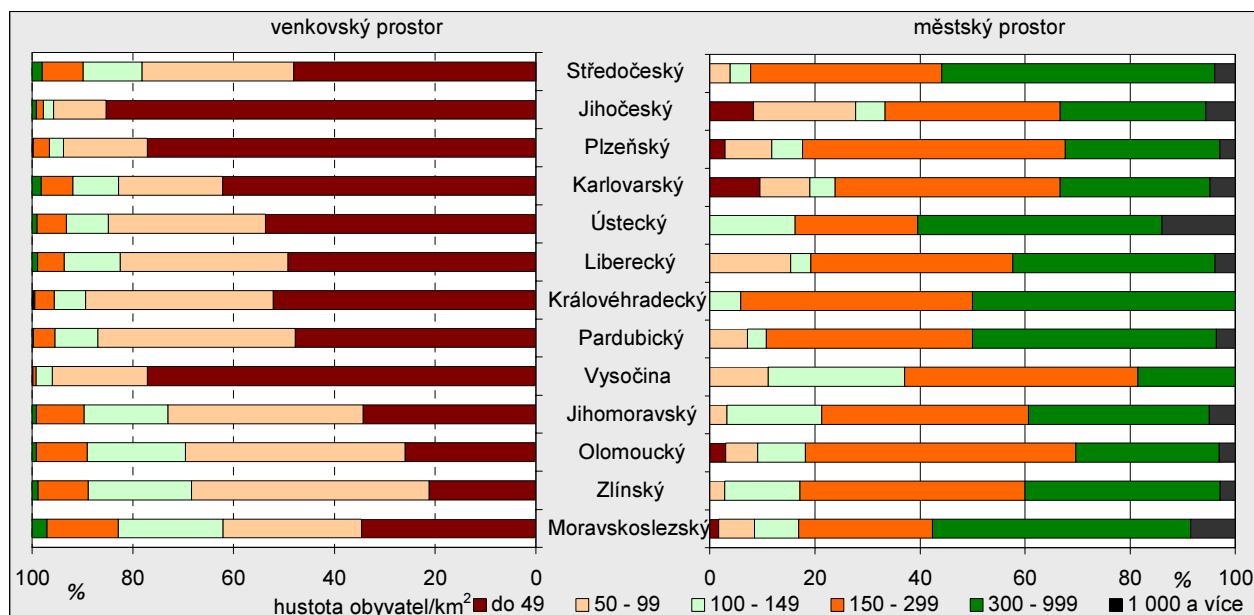
5 %. V Pardubickém kraji nacházíme druhý nejnižší **podíl obyvatelstva** venkova v obcích nad 2 000 obyvatel za krajem Vysočina (přibližně 6 %); nadprůměrné je zde naopak zastoupení obyvatelstva v menších obcích. V obcích do 500 obyvatel žije třetina populace venkovského prostoru kraje, podíl obyvatel v obcích s 200 až 499 obyvateli (27 %) je přitom třetí nejvyšší za Královéhradeckým krajem a Vysočinou.

Tab. 4.1.3 Obce podle hustoty zalidnění k 31. 12. 2008

	Počet obcí celkem	v tom s hustotou zalidnění (osoby/km ²)											
		do 49		50 - 99		100 - 149		150 - 299		300 - 999		1 000 a více	
		V	M	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	6 249	3 089	8	1 681	33	569	50	339	195	55	203	1	26
ČR bez Hl. m. Prahy	6 248	3 089	8	1 681	33	569	50	339	195	55	203	1	25
v tom kraje:													
Středočeský	1 146	514	-	322	3	125	3	87	28	21	40	-	3
Jihočeský	623	501	3	61	7	12	2	8	12	5	10	-	2
Plzeňský	501	360	1	78	3	13	2	15	17	1	10	-	1
Karlovarský	132	69	2	23	2	10	1	7	9	2	6	-	1
Ústecký	354	167	-	97	-	26	7	18	10	3	20	-	6
Liberecký	215	93	-	63	4	21	1	10	10	2	10	-	1
Královéhradecký	448	216	-	154	-	26	2	16	15	1	17	1	-
Pardubický	451	202	-	166	2	36	1	18	11	1	13	-	1
Vysočina	704	522	-	128	3	22	7	4	12	1	5	-	-
Jihomoravský	673	210	-	237	2	102	11	58	24	5	21	-	3
Olomoucký	398	95	1	159	2	71	3	37	17	3	9	-	1
Zlínský	304	57	-	127	1	55	5	27	15	3	13	-	1
Moravskoslezský	299	83	1	66	4	50	5	34	15	7	29	-	5

Hustota zalidnění, která byla využita jako jedno z kritérií varianty pro vymezení venkovského prostoru pro mezikrajské srovnání, je ve venkovském prostoru nejnižší v jižních a západních Čechách, nejvyšší na jižní Moravě. U více než poloviny venkovských obcí ČR byla hustota zalidnění k 31. 12. 2008 velmi nízká, a to do 49 obyvatel na km². Nejčastěji je tomu v Jihočeském kraji (85 % z celkového počtu venkovských obcí regionu), v Plzeňském kraji a v kraji Vysočina (77 %). Naopak městský prostor se vyznačuje hustotou zalidnění vyšší než 150 obyvatel/km². V Ústeckém kraji dokonce u 14 % obcí městského prostoru přesahuje tento ukazatel hranici 1 000 obyvatel/km². Obdobně tomu je i v dalším průmyslovém regionu – v Moravskoslezském kraji (8,5 %).

Graf 49 Struktura obcí podle kategorie hustoty zalidnění k 31. 12. 2008

Obce s hustotou zalidnění do 49 osob/km² se na celkovém počtu obcí venkovského prostoru Pardubického kraje podílejí 48 %, tj. o 6 procentních bodů méně oproti republikové hodnotě. Nadprůměrně jsou zde však zastoupeny obce s hustotou zalidnění 50 – 99 osob/km² (téměř 40 % obcí venkovského prostoru, tj. třetí nejvyšší podíl za Zlínským a Olomouckým krajem).

Tab. 4.1.4 Struktura půdního fondu a koeficient ekologické stability k 31. 12. 2008

Zdroj: Český úřad zeměměřický a katastrální, výpočty ČSÚ

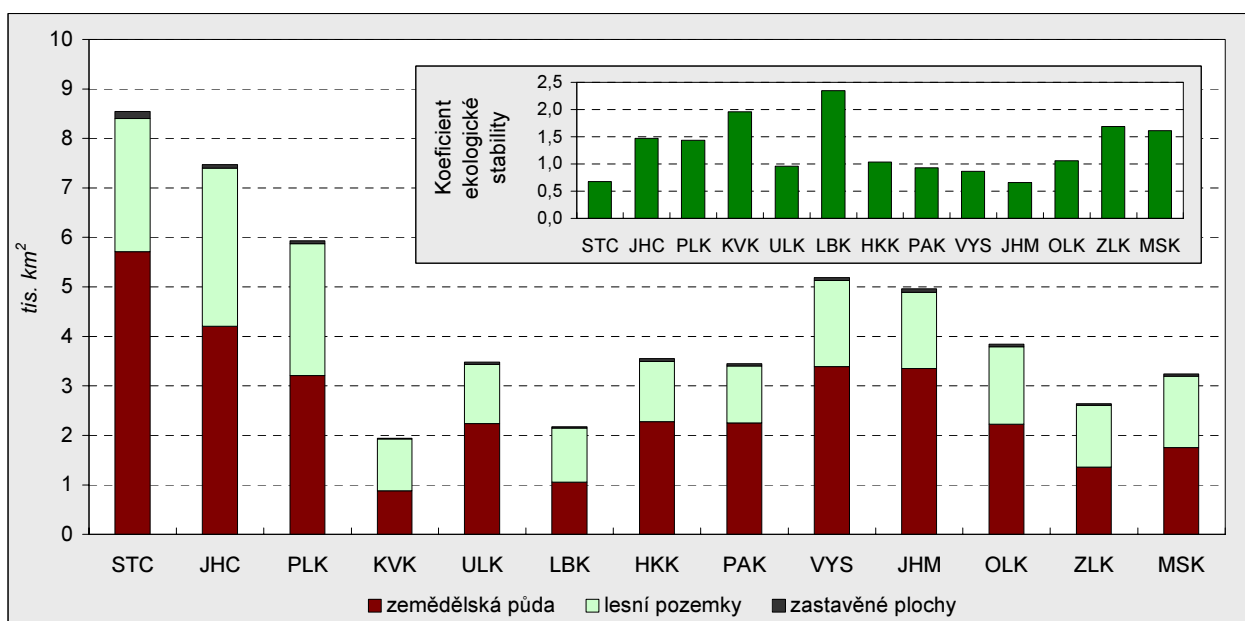
	Rozloha celkem (km ²)		z toho druh pozemku (%)						Koeficient ekologické stability ¹⁾	
			zemědělská půda		lesní pozemky		zastavěné plochy			
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	62 172	16 693	54,6	50,9	35,0	28,6	1,2	3,5	1,09	0,90
ČR bez Hl. m. Prahy	62 172	16 197	54,6	51,2	35,0	29,1	1,2	3,3	1,09	0,93
v tom kraje:										
Středočeský	9 364	1 651	61,1	56,4	28,6	22,5	1,5	4,1	0,68	0,59
Jihočeský	8 456	1 600	49,8	44,9	37,7	36,0	0,8	2,2	1,47	1,40
Plzeňský	6 429	1 132	49,9	53,4	41,5	28,9	1,0	3,0	1,43	0,85
Karlovarský	2 386	928	37,1	38,4	43,7	42,2	0,6	1,8	1,96	2,02
Ústecký	4 003	1 332	56,0	39,2	29,8	30,6	1,2	3,5	0,96	1,02
Liberecký	2 365	798	44,6	43,4	46,3	38,6	1,1	3,3	2,35	1,89
Královéhradecký	3 820	939	59,7	53,9	31,7	28,0	1,5	3,9	1,04	1,00
Pardubický	3 715	804	60,6	59,4	31,0	22,7	1,2	3,5	0,93	0,73
Vysočina	5 588	1 207	60,7	59,9	31,1	27,1	1,0	2,2	0,87	0,74
Jihomoravský	5 440	1 755	61,6	53,5	28,2	27,4	1,4	3,8	0,66	0,72
Olomoucký	4 237	1 030	52,6	56,3	36,9	26,1	1,1	3,3	1,06	0,72
Zlínský	2 866	1 098	47,4	53,6	43,6	29,6	1,3	3,2	1,68	0,91
Moravskoslezský	3 503	1 924	50,0	52,4	41,2	25,3	1,2	4,0	1,61	0,91

¹⁾ poměr tzv. stabilních (lesy, trvalé travní porosty, sady, zahrady, vinice, chmelnice a vodní plochy) a nestabilních (orná půda, zastavěné a ostatní plochy) krajinných prvků v daném území

Úvaha, že ve venkovském prostoru se pro zemědělskou činnost využívá vyšší podíl celkové rozlohy území než v prostoru městském, se potvrdila jen částečně. V pěti krajích (Zlínském, Olomouckém, Plzeňském, Moravskoslezském a Karlovarském) byl **podíl zemědělské půdy** vyšší v městském než ve venkovském prostoru. Největší podíl zemědělské půdy na celkové rozloze venkovského prostoru má Jihomoravský a Středočeský kraj. Tyto kraje mají zároveň na svém území nízký podíl lesní půdy a tomu též odpovídají velmi nízké hodnoty koeficientu ekologické stability. To potvrzuje zemědělský charakter těchto dvou regionů.

Pardubický kraj se v mezikrajském srovnání vyznačuje čtvrtým nejvyšším podílem zemědělské půdy na celkové výměře venkovského prostoru (za již zmiňovaným Jihomoravským, Středočeským krajem a Vysočinou), přičemž zastoupení lesních pozemků je zde čtvrté nejnižší.

Venkovské oblasti se vyznačují celkově větším podílem lesních ploch než městský prostor. Rozdíl větší než 10 procentních bodů je patrný v Plzeňském kraji a na střední a východní Moravě. Naproti tomu větším podílem lesních ploch v městském prostoru disponuje Ústecký kraj.

Graf 50 Vybrané druhy pozemků a koeficient ekologické stability ve venkovském prostoru k 31. 12. 2008

Podíl **zastavěných ploch** je na venkově třikrát nižší než ve městech. Postupující suburbanizace v zázemí velkých měst vede k tomu, že nejvyšší podíl zastavěných ploch byl v roce 2008 ve Středočeském kraji (tedy v zázemí Prahy), v Královéhradeckém a Jihomoravském kraji. Naproti tomu nejnižší podíl zastavěných ploch byl ve venkovském prostoru Karlovarského a Jihočeského kraje. Je třeba vzít v úvahu, že změny v administrativním zdroji dat, ve kterém jsou evidovány druhy pozemků, probíhají s určitým zpožděním, a proto je reálný podíl zastavěných ploch v městském i venkovském prostoru poněkud vyšší.

Koeficient ekologické stability je výrazně nadprůměrný v Karlovarském a Libereckém kraji, a to nejen ve venkovském, ale i v městském prostoru. Podstatně vyšší koeficient ekologické stability byl ve venkovském prostoru v porovnání s městským prostorem zjištěn v Plzeňském, Zlínském a Moravskoslezském kraji. Naproti tomu v Ústeckém a Jihomoravském kraji lze krajinu považovat za méně ekologicky stabilní na venkově než ve městech. Pardubický kraj je ve srovnání s úrovní ČR charakteristický nižší ekologickou stabilitou krajiny venkovského i městského prostoru; koeficient ekologické stability zde přitom v obou typech prostorů dosahuje čtvrté nejnižší hodnoty v mezikrajském srovnání.

Tab. 4.1.5 Časová dostupnost sídla správního obvodu obce s rozšířenou působností a sídla kraje v roce 2008

Zdroj: www.mapy.cz

	Podíl obyvatel v obcích s časovou dostupností sídla správního obvodu ORP (%)						Podíl obyvatel v obcích s časovou dostupností krajského města (%)					
	do 14 minut		15 - 29 minut		30 a více minut		do 29 minut		30 - 59 minut		60 a více minut	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	43,9	74,2	46,0	23,7	10,0	2,1	21,1	56,5	48,4	30,1	30,5	13,4
ČR bez Hl. m. Prahy	43,9	89,2	46,0	8,4	10,0	2,5	21,1	47,7	48,4	36,2	30,5	16,0
v tom kraje:												
Středočeský	40,3	76,0	44,4	14,5	15,4	9,5	16,5	14,4	55,7	64,7	27,8	20,9
Jihočeský	38,2	88,7	50,0	8,9	11,8	2,4	18,1	38,4	33,8	33,8	48,1	27,8
Plzeňský	39,5	90,3	45,3	6,3	15,2	3,4	27,4	66,9	45,7	22,5	26,9	10,6
Karlovarský	35,3	79,0	47,7	18,0	17,0	3,0	40,6	58,0	45,8	36,2	13,6	5,8
Ústecký	52,0	95,1	41,9	3,0	6,1	2,0	21,2	45,5	42,3	24,1	36,5	30,4
Liberecký	54,8	86,4	34,9	12,3	10,4	1,3	23,7	61,4	47,8	33,3	28,5	5,2
Královéhradecký	46,6	84,7	47,2	12,6	6,2	2,7	20,5	36,9	46,8	49,6	32,7	13,5
Pardubický	52,6	93,2	39,8	4,1	7,6	2,8	26,3	48,1	23,7	15,4	49,9	36,6
Vysočina	38,2	83,2	51,2	14,4	10,6	2,4	15,9	35,3	40,7	41,3	43,5	23,4
Jihomoravský	41,5	91,8	49,8	7,8	8,7	0,4	18,8	60,2	57,4	25,5	23,9	14,3
Olomoucký	39,2	90,5	53,0	6,7	7,7	2,8	28,4	61,3	50,9	32,2	20,8	6,5
Zlínský	49,7	90,1	43,5	9,0	6,9	1,0	20,1	37,1	60,2	55,8	19,7	7,1
Moravskoslezský	53,6	96,2	42,7	3,8	3,7	0,0	19,6	57,9	57,4	34,3	23,0	7,8

Indikátory **časové dostupnosti obcí do sídel správních úřadů** je nutno brát s patřičným nadhledem, neboť se jedná o údaje pořízené pomocí mapového serveru při nastavení průměrné rychlosti automobilu po jednotlivých komunikacích a bez zohlednění použití jiných dopravních prostředků a vytíženosti komunikací během dne. U obcí, které jsou samotné sídlem správních oblastí, byl stanoven čas s ohledem na jejich velikost.

Převážná část obyvatelstva venkovského prostoru žije v obcích, ze kterých je sídlo příslušného správního obvodu ORP dostupné individuální dopravou do 29 minut. Poměrně velké mezikrajské rozdíly byly zjištěny u dostupnosti do 14 minut. Zatímco v Libereckém kraji se do sídla SO ORP za tuto dobu dostane 55 % obyvatel venkovských obcí, v Karlovarském kraji pouze 35 % obyvatel. Část obcí tvořící městský prostor je přímo sídly SO ORP, proto 89 % obyvatel městského prostoru má na správní úřad relativně blízko (do 14 minut). V Pardubickém kraji se do sídla SO ORP do 14 minut dostane 53 % obyvatelstva venkovského prostoru, což je v mezikrajském srovnání třetí nejvyšší podíl za Libereckým a Moravskoslezským krajem. Významné rozdíly v dostupnosti sídel správních obvodů však nacházíme uvnitř kraje – blíže viz kapitola 2.1.

Časová dostupnost sídla kraje je ovlivněna především velikostí kraje, polohou krajského města, následně hustotou a kvalitou silniční sítě. S rostoucí velikostí kraje se zvětšuje diferenciaci v časové dostupnosti krajského města. Nejvíce obyvatel venkovského prostoru žije v pásmu s dojezdem na krajský úřad mezi půl hodinou až hodinou jízdy. Výjimku tvoří Pardubický kraj, který se sice řadí k těm menším, ale excentrická poloha krajského města vede k tomu, že polovina obyvatel venkovských obcí cestuje do krajského města déle než hodinu. Středočeský kraj je v rámci tohoto indikátoru ovlivněn skutečností, že krajský úřad díky absenci krajského města sídlí v Praze 5. Doba jízdy automobilem po samotném hlavním městě je poměrně časově náročná. Zvážíme-li fakt, že se jedná o největší kraj, nelze se divit nízkému zastoupení v časové dostupnosti krajského úřadu do 29 minut. Podobně je tomu i u dalších velkých krajů se sídlem v centrální části regionu (Jihomoravský, Jihočeský a Vysočina).

4.2. Obyvatelstvo

Zdroje dat použité v této kapitole umožňují velmi rozsáhlé hodnocení rozdílů populačního vývoje ve venkovském a městském prostoru. S ohledem na rozsah materiálu se pokusíme vystihnout jen ty nejvýznamnější aspekty demografického vývoje v obou sledovaných prostorech.

K 31. 12. 2008 žilo v obcích zařazených do venkovského prostoru 29,8 % z celkového počtu obyvatel České republiky a zbylých 70,2 % žilo v obcích městského prostoru. Mezi kraji však existují výrazné rozdíly. Například ve Středočeském kraji jsou podíly městského a venkovského obyvatelstva téměř vyrovnány, naproti tomu v Moravskoslezském kraji dosahoval podíl venkovského obyvatelstva pouze 17,7 %. Pardubický kraj se v mezikrajském srovnání vyznačuje třetím nejvyšším podílem venkovského obyvatelstva. V obcích venkovského prostoru zde k 31. 12. 2008 žilo 40,6 % a v obcích městského prostoru zbývajících 59,4 % obyvatel. Vyšší podíl venkovského obyvatelstva byl zaznamenán jen ve Středočeském kraji (45,2 %) a na Vysočině (44,2 %).

Významným faktorem odlišujícím strukturu obyvatel venkovského od městského prostoru je podstatně vyšší **zastoupení dětí do 14 let** na celkové populaci. Nejvýrazněji převažovaly děti mezi obyvatelstvem venkova v krajích Pardubickém (převaha o 1,7 p. b.), Jihomoravském (1,6 p. b.), Karlovarském a Olomouckém (1,5 p. b.). Naopak nejméně zřetelně je tato odlišnost patrná v Ústeckém kraji, kde k 31. 12. 2008 tvořily děti ve venkovských obcích 15,3 % a v městských obcích 15,1 % obyvatelstva. Venkovské obce mají zpravidla nižší podíl osob starších 65 let na celkovém počtu obyvatel, výjimku tvořil pouze kraj Vysočina. Tato situace může být zapříčiněna mimo jiné i umístěním zařízení sociálních služeb pro seniory častěji ve městech. Z pohledu ekonomiky je pak nejdůležitější věkovou skupinou obyvatelstvo ve věku 15 až 64 let. Ve většině krajů, s výjimkou Ústeckého, Karlovarského a Královéhradeckého kraje, žil ve venkovském prostoru menší podíl těchto osob než v městském prostoru. Nicméně rozdíl mezi městy a venkovem nebyl v této věkové skupině výrazný (nejmenší byl v Pardubickém kraji – 0,1 p. b., největší na Vysočině – 2,1 p. b.).

Tab. 4.2.1 Obyvatelstvo podle věku k 31. 12. 2008

	Obyvatelstvo celkem		v tom ve věkové skupině (%)						Průměrný věk (roky)	
			0 - 14 let		15 - 64 let		65 a více let			
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	3 116 771	7 350 771	15,1	13,7	70,5	71,2	14,4	15,1	39,9	40,7
ČR bez Hl. m. Prahy	3 116 771	6 117 560	15,1	14,0	70,5	71,0	14,4	14,9	39,9	40,5
v tom kraje:										
Středočeský	556 560	674 131	15,4	14,5	70,5	71,1	14,1	14,4	39,8	40,1
Jihočeský	251 465	384 863	15,0	13,9	70,5	71,1	14,5	15,0	40,2	40,6
Plzeňský	207 574	362 053	14,4	13,5	70,8	71,0	14,7	15,5	40,5	41,0
Karlovarský	75 851	232 552	15,7	14,2	72,3	71,6	11,9	14,2	38,7	40,2
Ústecký	183 915	651 976	15,3	15,1	71,9	71,4	12,8	13,4	39,6	39,6
Liberecký	120 105	317 220	15,3	14,5	71,0	71,5	13,7	14,0	39,8	40,0
Královéhradecký	197 836	356 684	15,1	13,8	70,4	69,9	14,6	16,3	40,1	41,3
Pardubický	209 350	305 835	15,6	13,9	70,3	70,4	14,1	15,8	39,6	40,9
Vysočina	227 651	287 760	15,1	14,1	69,1	71,2	15,8	14,7	40,3	40,2
Jihomoravský	390 624	756 522	14,9	13,3	70,4	70,7	14,7	16,0	40,0	41,2
Olomoucký	255 601	386 536	15,0	13,5	70,3	71,0	14,7	15,4	40,0	40,9
Zlínský	218 816	372 596	14,8	13,5	70,2	70,8	15,0	15,7	40,1	41,0
Moravskoslezský	221 423	1 028 832	15,0	14,1	71,0	71,3	13,9	14,6	39,7	40,3

Z rozdílné věkové struktury obyvatelstva vyplývá, že **průměrný věk** obyvatel ve venkovských obcích je zpravidla nižší než průměrný věk obyvatel městského prostoru. Výjimkou je pouze kraj Vysočina a také Ústecký kraj, kde byl průměrný věk na venkově a ve městě téměř stejný. Obyvatelstvo venkovského prostoru Pardubického kraje je oproti obyvatelstvu venkovského prostoru České republiky jako celku mladší, průměrný věk obyvatel městských oblastí kraje je naopak ve srovnání s republikovým průměrem vyšší.

Významným faktorem, ovlivňujícím budoucí populační vývoj, ale i budoucí sociální a ekonomickou situaci regionu, je mimo jiné vývoj **porodnosti**. Nejlépe lze hodnotit rozdíly v intenzitě porodnosti mezi městským a venkovským prostorem krajů pomocí obecné míry plodnosti, která je definována jako poměr počtu všech živě narozených dětí na 1 000 žen v reprodukčním věku. Ta dosáhla ve venkovském prostoru celé České republiky hodnoty 41,1 ‰, zatímco ve městech se pohybovala okolo 40,0 ‰. K tomuto jevu, tj. větší plodnosti na venkově, dochází ve většině krajů, výjimkou jsou pouze Ústecký, Jihomoravský a Moravskoslezský kraj.

Z venkovských obcí byla nejnižší plodnost v Moravskoslezském kraji (38,7 ‰), naopak nejvyšší v kraji Karlovarském (43,3 ‰). V Pardubickém kraji se sledovaný ukazatel ve venkovských obcích rovnal hodnotě 42,2 ‰ a v městských obcích 39,6 ‰. Ve venkovském prostoru Pardubického kraje byla při mezikrajském

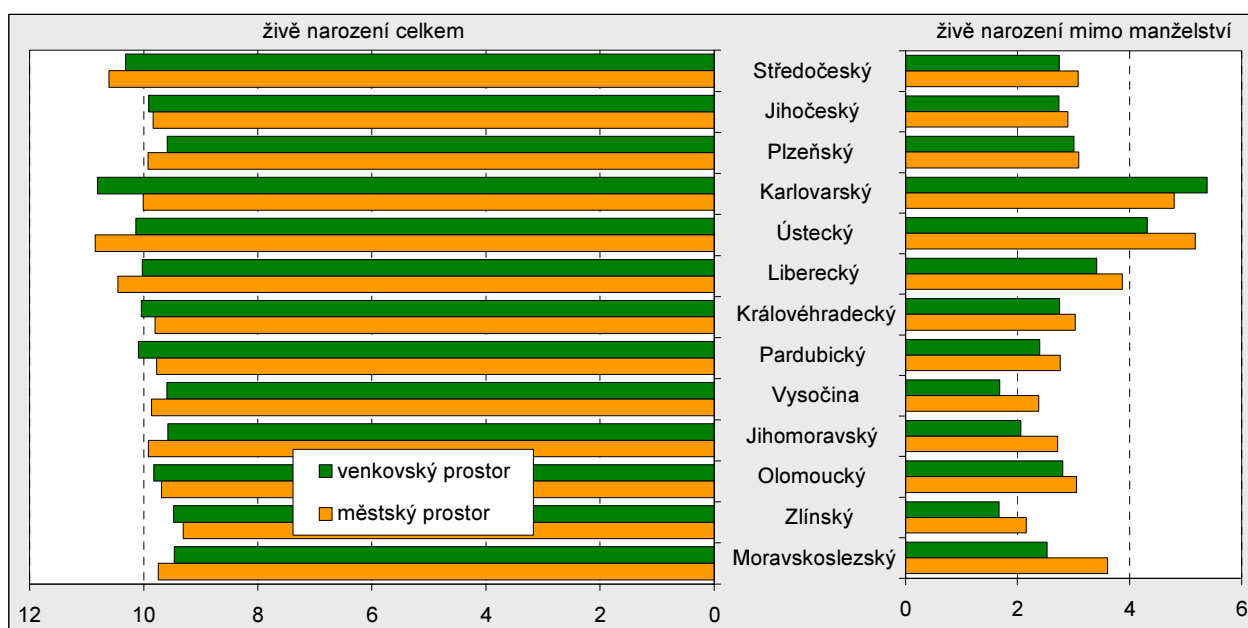
srovnání zjištěna čtvrtá nejvyšší intenzita porodnosti, v městském prostoru se úroveň porodnosti nacházela pod republikovým průměrem.

Tab. 4.2.2 Porodnost a potratovost v letech 2001 až 2008 (roční průměr)

	Živě narození na 1 000 obyvatel		Živě narození na 1 000 žen ve věku 15 - 49 let		Podíl živě narozených mimo manželství (%)		Potraty na 1 000 obyvatel		Umělá přerušení těhotenství na 1 000 obyvatel	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	9,9	10,0	41,1	40,0	27,0	32,4	3,3	4,4	2,2	3,0
ČR bez Hl. m. Prahy	9,9	10,0	41,1	40,1	27,0	33,3	3,3	4,5	2,2	2,9
v tom kraje:										
Středočeský	10,3	10,6	42,9	42,4	26,6	29,0	3,6	4,5	2,4	3,1
Jihočeský	9,9	9,8	41,5	39,0	27,6	29,5	3,2	4,4	2,1	2,9
Plzeňský	9,6	9,9	40,4	40,1	31,3	31,1	4,1	5,1	2,6	3,3
Karlovarský	10,8	10,0	43,3	39,6	49,8	47,9	5,0	5,6	3,5	3,9
Ústecký	10,1	10,8	42,9	43,3	42,6	47,6	4,4	6,0	2,9	4,1
Liberecký	10,0	10,4	42,1	41,6	34,1	37,0	3,9	5,3	2,5	3,5
Královéhradecký	10,0	9,8	42,1	40,5	27,4	30,9	3,4	4,6	2,4	3,2
Pardubický	10,1	9,8	42,2	39,6	23,7	28,3	2,8	3,8	1,7	2,2
Vysočina	9,6	9,9	40,9	39,0	17,6	24,1	2,8	4,0	1,7	2,5
Jihomoravský	9,6	9,9	39,5	39,9	21,5	27,4	3,0	3,8	1,9	2,5
Olomoucký	9,8	9,7	40,5	38,5	28,6	31,5	3,1	3,9	1,9	2,5
Zlínský	9,5	9,3	39,0	37,1	17,7	23,1	2,8	3,6	1,6	2,2
Moravskoslezský	9,5	9,7	38,7	39,0	26,7	37,0	3,0	4,1	1,9	2,7

Zajímavou charakteristikou porodnosti a především populačního chování obyvatelstva je **podíl živě narozených dětí mimo manželství** na celkovém počtu živě narozených. Republikový podíl dětí narozených mimo manželství činil ve venkovském prostoru 27,0 % a v městském 32,4 %. Vyšší podíl v obcích městského prostoru byl ve všech krajích České republiky s výjimkou dvou (Plzeňského a Karlovarského). Nejnižší hodnota ve venkovských obcích byla zaznamenána v kraji Vysočina (17,6 %) a ve Zlínském kraji (17,7 %), naopak nejvyšší v Karlovarském kraji (49,8 %), ve kterém byla dosažena vyšší hodnota u venkovských obcí než v obcích městského prostoru. V Pardubickém kraji dosáhl v letech 2001 až 2008 podíl narozených dětí mimo manželství ve venkovském prostoru výrazně nižší hodnoty, než byl republikový průměr (23,7 % oproti 27,0 %), podprůměrnou hodnotou se kraj může pochlubit také v městském prostoru (28,3 %).

Graf 51 Živě narození a z toho mimo manželství na 1 000 obyvatel v letech 2001 až 2008

Počet **potratů** i umělých přerušení těhotenství na 1 000 obyvatel byl ve venkovském prostoru o čtvrtinu nižší než v prostoru městském. Tato skutečnost byla zjištěna ve všech krajích s tím, že v moravských krajích je potratovost dlouhodobě nižší než v krajích na západě a severu republiky, což souvisí s tradičně vyšší mírou religiozity východních oblastí republiky.

Tab. 4.2.3 Úmrtnost v letech 2001 až 2008 (roční průměr)

	Zemřelí na 1 000 obyvatel		Standardizovaná míra úmrtnosti (‰)		Příčiny úmrtí (%)					
					novotvary		nemoci oběhové soustavy		vnější příčiny	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	10,9	10,2	10,7	10,2	25,4	27,2	53,0	50,7	6,2	6,1
ČR bez Hl. m. Prahy	10,9	10,1	10,7	10,4	25,4	27,1	53,0	50,8	6,2	6,2
v tom kraje:										
Středočeský	11,4	10,4	10,9	10,6	25,9	27,4	52,4	50,6	6,1	6,0
Jihočeský	11,0	9,5	10,7	9,9	26,6	29,3	50,6	47,2	6,5	6,4
Plzeňský	11,2	10,4	10,8	10,3	27,3	29,7	50,5	48,0	5,5	5,6
Karlovarský	9,8	9,9	12,1	11,0	28,3	29,1	45,2	45,6	7,1	6,5
Ústecký	11,4	10,7	12,5	12,1	26,8	27,7	51,1	50,2	6,4	6,4
Liberecký	10,9	9,8	11,1	10,4	25,7	28,5	52,7	49,2	6,5	6,6
Královéhradecký	10,7	10,3	10,1	9,6	24,7	26,1	54,8	52,4	5,9	6,1
Pardubický	10,3	10,1	10,3	10,0	25,0	25,9	52,2	51,5	6,2	6,3
Vysočina	10,9	9,1	9,9	9,6	24,4	27,5	57,5	53,5	5,4	5,9
Jihomoravský	10,8	10,2	10,4	9,6	24,2	26,2	56,0	53,2	6,0	5,9
Olomoucký	10,6	9,9	10,6	9,8	25,4	27,0	52,4	50,4	6,7	6,6
Zlínský	11,0	9,8	10,9	9,7	22,4	24,3	54,6	54,4	7,2	6,7
Moravskoslezský	10,2	10,4	10,8	11,2	25,1	26,0	52,3	50,9	5,9	5,9

Úroveň **úmrtnosti** je jedním z nejčastěji využívaných indikátorů životní úrovně obyvatelstva a kvality života. Rozdíl mezi městským a venkovským prostorem v úmrtnostních poměrech nejlépe vystihuje standardizovaná míra úmrtnosti, která srovnává zemřelé na 1 000 obyvatel s vyloučením vlivů rozdílné věkové struktury. Tento ukazatel dosáhl v České republice hodnoty 10,7 ‰ ve venkovském prostoru a 10,2 ‰ v městském prostoru. Ve všech krajích, s výjimkou Moravskoslezského kraje, byla vyšší úmrtnost v obcích venkovského prostoru. V Pardubickém kraji je úmrtnost v obou typech vymezených prostorů pod republikovým průměrem. Obecně více osob umírá na novotvary v městském prostoru a na nemoci oběhové soustavy ve venkovském prostoru. Vyšší úmrtnost na nemoci oběhové soustavy ve venkovských obcích souvisí se zhoršenou dostupností rychlé lékařské pomoci v těchto oblastech. Podíl zemřelých na vnější příčiny byl ve většině krajů podobný, jak v obcích venkovského, tak i městského prostoru. Výraznější rozdíly jsou patrné pouze v krajích Karlovarském, Zlínském a na Vysočině, ve kterých docházelo k odchylce mezi městským a venkovským prostorem od -0,5 do 0,6 p. b.

Pro venkovský prostor České republiky byl v letech 2001 až 2008 charakteristický úbytek obyvatelstva přirozenou měnou (tzn., že počet zemřelých převyšoval počty narozených) a současně výrazný přírůstek migrací, což následně vedlo k vysokým celkovým přírůstkům obyvatel.

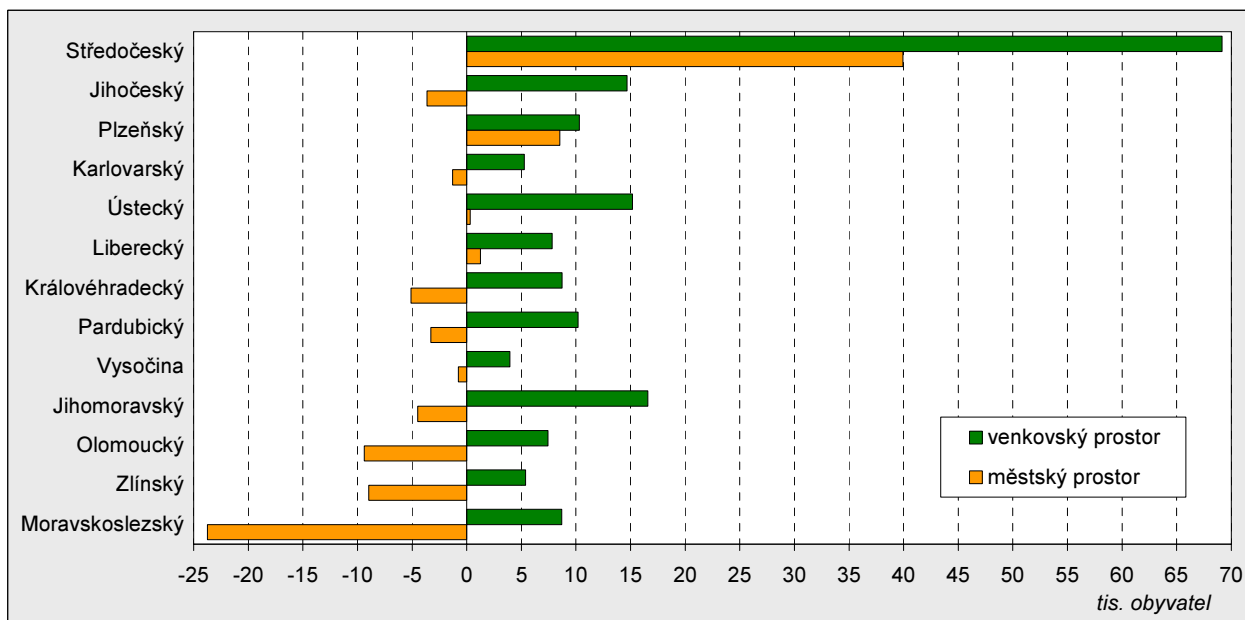
Průměrný roční **přirozený úbytek obyvatel** ve sledovaném období dosáhl v přepočtu na 1 000 obyvatel v celé České republice hodnoty -1,0 ‰ ve venkovském prostoru a -0,3 ‰ v městském prostoru. K přirozenému úbytku obyvatel docházelo ve venkovském prostoru všech krajů s výjimkou Karlovarského kraje. V městském prostoru již vývoj tak jednoznačný nebyl a kraje ČR se dělí téměř rovnoměrně na ty, kde byl přirozený přírůstek kladný (Středočeský, Jihočeský, Karlovarský, Ústecký, Liberecký kraj a Vysočina) a kde nastal přirozený úbytek obyvatel. V Pardubickém kraji tento ukazatel dosáhl ve venkovském prostoru hodnoty -0,2 ‰ a u obcí zařazených do městského prostoru -0,3 ‰. Ve venkovském prostoru kraje se jednalo o nejnižší přirozený úbytek obyvatel v mezikrajském srovnání, hodnota zjištěná v městském prostoru kraje odpovídala průměru za ČR jako celek.

Obecně lze říci, že se přirozená měna obyvatel v městském prostoru od venkova liší mnohem méně, než **migrační přírůstek**. V souhrnu let 2001 až 2008 dosáhl průměrný roční přírůstek stěhováním na 1 000 obyvatel za Českou republiku ve venkovském prostoru hodnoty 8,7 ‰ a 1,2 ‰ v městském prostoru. Venkovské oblasti všech krajů měly migrační saldo kladné a tento přírůstek tak byl určující pro přírůstek celkový. Relativně nejvíce obyvatel získal díky migraci venkovský prostor Středočeského kraje (18,0 na 1 000 obyvatel), nejméně pak Vysočina (3,5 ‰). Zjednodušeně lze říci, že se lidé stěhují z měst a městský prostor tak dlouhodobě kvůli migraci obyvatele ztrácí. Výjimkou byly pouze kraje Středočeský a Plzeňský, v jejichž městských obcích došlo k nárůstu počtu obyvatel migrací. V Pardubickém kraji dosáhl průměrný roční přírůstek stěhováním na 1 000 obyvatel ve venkovském prostoru hodnoty 6,5 ‰, v obcích zařazených do městského prostoru pak -1,0 ‰, v obou případech jde o hodnoty pod republikovým průměrem.

Tab. 4.2.4 Pohyb obyvatelstva v letech 2001 až 2008 (roční průměr)

	na 1 000 obyvatel									
	Přirozený přírůstek		Přírůstek stěhováním		Celkový přírůstek		Sňatky		Rozvody	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	-1,0	-0,3	8,7	1,2	7,7	0,9	4,7	5,3	2,3	3,4
ČR bez Hl. m. Prahy	-1,0	-0,1	8,7	-0,1	7,7	-0,2	4,7	5,2	2,3	3,5
v tom kraje:										
Středočeský	-1,1	0,2	18,0	7,5	17,0	7,7	4,9	5,4	2,7	3,6
Jihočeský	-1,1	0,3	8,7	-1,5	7,6	-1,2	4,8	5,2	2,2	3,4
Plzeňský	-1,7	-0,4	8,1	3,5	6,4	3,0	4,7	5,4	2,5	3,4
Karlovarský	1,0	0,1	8,0	-0,8	9,0	-0,7	5,2	5,5	3,1	4,0
Ústecký	-1,3	0,1	12,2	-0,1	10,9	0,1	5,2	5,4	2,8	4,0
Liberecký	-0,9	0,7	9,3	-0,2	8,5	0,5	4,9	5,6	2,2	3,9
Královéhradecký	-0,7	-0,5	6,4	-1,3	5,7	-1,8	4,8	5,1	2,6	3,4
Pardubický	-0,2	-0,3	6,5	-1,0	6,3	-1,3	4,7	5,1	2,1	3,1
Vysočina	-1,3	0,8	3,5	-1,1	2,2	-0,3	4,6	4,9	1,7	2,9
Jihomoravský	-1,2	-0,3	6,7	-0,4	5,5	-0,8	4,6	5,3	2,1	3,2
Olomoucký	-0,8	-0,2	4,5	-2,8	3,7	-3,0	4,5	5,0	2,3	3,4
Zlínský	-1,5	-0,4	4,6	-2,5	3,1	-3,0	4,4	4,8	1,9	3,0
Moravskoslezský	-0,8	-0,6	5,8	-2,2	5,0	-2,9	4,4	4,9	2,1	3,5

Jak již bylo řečeno výše, **celkový přírůstek** obyvatelstva byl (hlavně ve venkovském prostoru) determinován migračním přírůstkem. V přepočtu na 1 000 obyvatel dosahoval celkový přírůstek v letech 2001 až 2008 ve venkovských obcích celé ČR 7,7 ‰ a v městských obcích 0,9 ‰ (po vyloučení Hl. m. Prahy došlo v městském prostoru k celkovému úbytku obyvatel). Ve všech krajích počet obyvatel venkovského prostoru rostl a v přepočtu na 1 000 obyvatel tento nárůst výrazně převyšoval přírůstek v městském prostoru. Celkový přírůstek v Pardubickém kraji dosáhl ve venkovských obcích hodnoty 6,3 ‰, což představuje sedmý nejvyšší přírůstek mezi kraji ČR (bez Hl. m. Prahy) a zároveň hodnotu pod republikovým průměrem. V městských obcích kraje byl ve sledovaném období zjištěn celkový úbytek obyvatel ve výši -1,3 ‰, to je pátý nejvyšší úbytek v mezikrajském srovnání.

Graf 52 Celkový přírůstek (úbytek) počtu obyvatel (rozdíl stavů k 31. 12. 2008 a k 1. 1. 2001)

S ohledem na částečně přetrvávající odlišný životní styl, rozdílnou dopravní dostupnost škol a hlavně nabídku pracovních pozic je zřejmé, že zůstává odlišná i **vzdělanostní struktura obyvatel** venkovských a městských obcí. Výsledky Sčítání lidu, domů a bytů 2001 umožňují tyto rozdíly analyzovat. Ve venkovských oblastech oproti městským převažovaly k 1. 3. 2001 osoby se základním vzděláním a vyučením bez maturity. V městském prostoru žilo naopak více obyvatel s vyšším vzděláním (úplné střední s maturitou, vyšší odborné, nástavbové a vysokoškolské vzdělání).

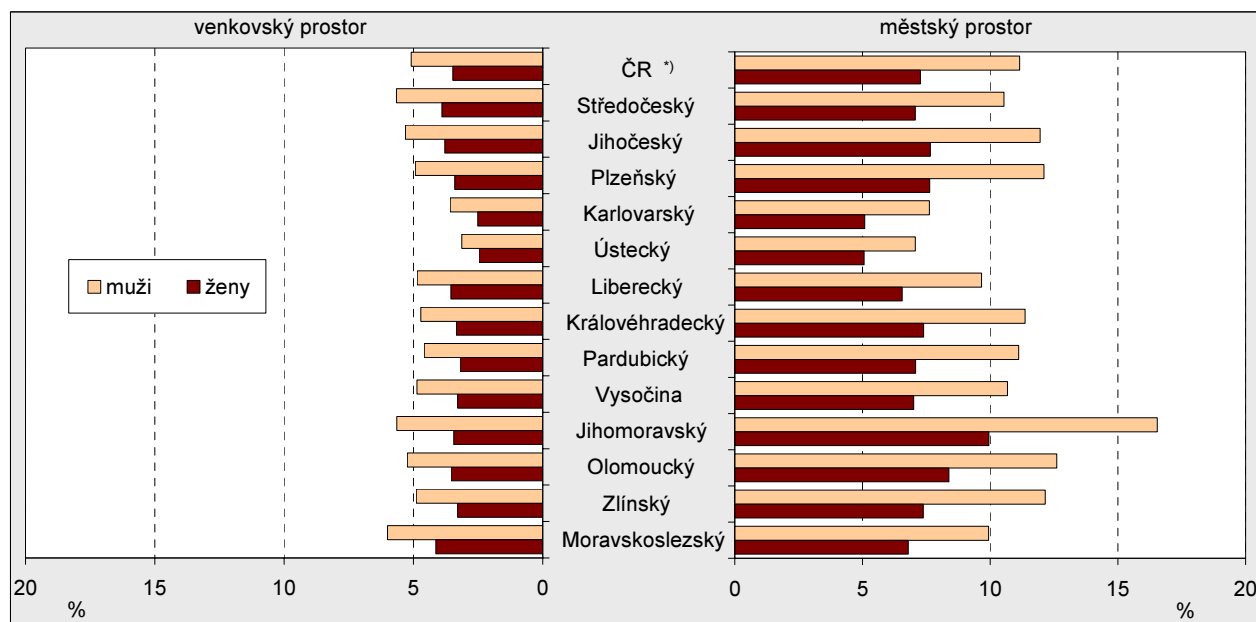
Tab. 4.2.5 Obyvatelstvo ve věku 15 a více let podle vzdělání k 1. 3. 2001

Zdroj: SLDB 2001

v %

	Nejvyšší dokončené vzdělání									
	základní, neukončené a bez vzdělání		vyučení a střední odborné bez maturity		úplné střední s maturitou		vyšší odborné a nástavbové		vysokoškolské	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	28,9	21,3	43,6	35,8	20,0	26,9	2,3	3,9	4,3	10,7
ČR bez Hl. m. Prahy	28,9	22,7	43,6	37,1	20,0	26,1	2,3	3,7	4,3	9,1
v tom kraje:										
Středočeský	26,7	21,2	44,0	37,6	20,9	27,1	2,5	4,0	4,8	8,7
Jihočeský	29,7	20,4	42,7	36,3	19,9	28,3	2,2	4,0	4,5	9,7
Plzeňský	28,6	20,5	43,6	37,1	20,3	27,6	2,0	3,7	4,2	9,8
Karlovarský	35,6	26,7	41,1	37,6	16,7	24,5	1,9	3,4	3,0	6,3
Ústecký	32,3	27,1	43,8	38,1	17,3	23,6	2,0	3,1	2,8	6,0
Liberecký	28,4	22,9	43,7	38,8	19,8	25,2	2,4	3,4	4,2	8,0
Královéhradecký	27,3	20,7	44,2	37,4	20,9	27,4	2,6	4,1	4,0	9,3
Pardubický	27,5	20,4	45,4	37,9	19,9	27,5	2,5	4,2	3,9	9,0
Vysočina	28,8	21,1	44,0	37,9	20,1	27,4	2,3	3,9	4,1	8,8
Jihomoravský	29,5	20,8	43,5	34,0	19,5	27,1	2,2	4,0	4,5	13,1
Olomoucký	28,9	21,3	43,4	36,4	20,3	27,3	2,1	3,5	4,4	10,4
Zlínský	30,5	22,3	43,2	36,8	19,5	26,7	2,2	3,7	4,1	9,7
Moravskoslezský	28,5	25,2	42,2	38,0	21,0	23,9	2,4	3,2	5,1	8,3

Venkovský prostor Pardubického kraje se vyznačuje podprůměrným zastoupením osob se základním a neukončeným vzděláním (třetí nejnižší podíl mezi kraji ČR), ale také osob s vysokoškolským vzděláním (rovněž třetí nejnižší podíl). Naopak nadprůměrně jsou ve venkovském prostoru kraje zastoupeny osoby vyučené a se středním odborným vzděláním bez maturity (nejvyšší podíl v mezikrajském srovnání), třetí nejvyšší podíl mezi kraji ČR byl zjištěn u osob s vyšším odborným a nástavbovým vzděláním. Městský prostor kraje se vyznačuje ve srovnání s republikovým průměrem vyšším podílem osob vyučených, s úplným středním či vyšším odborným a nástavbovým vzděláním. Podíl vysokoškoláků v městských obcích kraje je zhruba na úrovni průměru ČR (bez započtení Hl. m. Prahy).

Graf 53 Obyvatelstvo ve věku 15 a více let s vysokoškolským vzděláním podle pohlaví k 1. 3. 2001

*) Česká republika bez Hlavního města Prahy

Největšího podílu dosahovali vysokoškolsky vzdělaní obyvatelé ve venkovských obcích v Moravskoslezském (5,1 %) a Středočeském kraji (4,8 %). V obcích zařazených do městského prostoru byl nejvyšší podíl vysokoškoláků (kromě Hlavního města Prahy) v Jihomoravském (13,1 %) a Olomouckém kraji (10,4 %).

4.3. Ekonomika

Na rozdíl od demografické oblasti, hodnocené v předchozí kapitole, jsou zdroje dat charakterizující hospodářství na úrovni jednotlivých obcí velmi omezené. Většina ukazatelů hospodářské statistiky, které ČSÚ nabízí na úrovni celé České republiky (či jednotlivých krajů), je založena na výběrových šetřeních, což neumožňuje získat a publikovat podrobné údaje za menší územní celky¹⁴⁾. Tím jsou možnosti hodnocení hospodářského vývoje a rozdílů mezi venkovským a městským prostorem relativně limitované.

Hlavními zdroji dat na úrovni obcí je v ekonomické oblasti Registr ekonomických subjektů (RES) a Sčítání lidu, domů a bytů z roku 2001, jehož výsledky však již nemusí po 8 letech dynamických změn v prostředí tržního hospodářství zcela přesně odpovídat aktuální situaci. Pro účely této analýzy proto byly tradiční zdroje dat ČSÚ doplněny o externí zdroje, jako například údaje o hospodaření obcí (MF ČR). Hospodářský vývoj každého regionu je úzce spjat také se situací na trhu práce, tomu je však věnována následující kapitola 4.4. Trh práce.

Jak již bylo výše zmíněno, podrobné údaje o zemědělství jsou založené na výběrových šetřeních a jsou dostupné nejvýše do úrovně okresů (viz kapitola 3.1.). Proto není možné se této bezpochyby důležité součásti ekonomického života venkovských oblastí věnovat v územním vymezení, které bylo vybráno pro tuto kapitolu (tzn. vymezení založené na údajích o obcích).

Tab. 4.3.1 Vybrané ekonomické ukazatele

Zdroj: Český statistický úřad; Ministerstvo financí ČR

	Ekonomické subjekty ¹⁾ na 1 000 obyvatel		Statistické jednotky typu podnik ^{1, 2)} na 1 000 obyvatel		Intenzita podnikatelské aktivity ³⁾ (%)		Celkové příjmy obecních rozpočtů na 1 obyvatele ⁴⁾ (Kč)	
	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	209	259	112	136	13,7	14,7	16 554	29 782
ČR bez Hl. m. Prahy	209	234	112	121	13,7	13,6	16 554	24 882
v tom kraje:								
Středočeský	231	244	128	130	15,9	14,8	17 262	22 959
Jihočeský	227	247	124	132	14,5	14,6	18 648	25 421
Plzeňský	217	253	113	132	13,1	13,8	20 279	29 345
Karlovarský	239	269	115	127	13,6	14,2	18 847	22 410
Ústecký	207	211	101	101	13,0	11,9	18 458	21 001
Liberecký	241	270	124	128	15,1	15,4	16 052	24 029
Královéhradecký	223	242	122	135	14,4	15,1	15 254	22 569
Pardubický	192	227	104	121	12,5	13,8	15 291	23 265
Vysočina	182	209	104	117	12,3	13,0	15 492	25 889
Jihomoravský	196	265	105	142	13,0	15,1	15 382	29 895
Olomoucký	188	225	95	116	12,4	13,3	15 011	24 368
Zlínský	203	242	110	129	14,4	14,8	15 024	23 692
Moravskoslezský	184	194	97	97	11,9	11,0	15 653	25 598

¹⁾ k 31. 12. 2008

²⁾ aktivní ekonomické subjekty dle statistických zjišťování a administrativních zdrojů

³⁾ podíl OSVČ a zaměstnavatelů na ekonomicky aktivních celkem k 1. 3. 2001 (Zdroj: SLDB 2001)

⁴⁾ v roce 2008

Je všeobecně přijímaným faktem, že města jsou centry ekonomického života regionů. O tom svědčí například počet obsazených pracovních míst podle výsledků sčítání lidu 2001, kdy venkovský prostor tvořil zhruba jen pětinu celkového počtu pracovních míst (podrobněji viz kapitola 4.4.). Aktuálnější údaje v této územní podrobnosti nejsou ze zjišťování ČSÚ k dispozici. Nepřímo můžeme využít údaje o počtech zaměstnanců v členění podle obce místa výkonu práce uvedeného v pracovní smlouvě, které každoročně zjišťuje ministerstvo financí jako jeden z podkladů pro stanovení podílu jednotlivých obcí na celostátním výnosu daně z přidané hodnoty a daní z příjmů (např. vyhláška 276/2009 Sb. Ministerstva financí ČR).

Tyto údaje za rok 2008 také potvrzují ekonomickou převahu měst nad venkovem, stejně jako to, že ve všech krajích s výjimkou Moravskoslezského kraje byla míra nezaměstnanosti ve venkovských oblastech vyšší než v městských. Proto soukromé podnikání pro venkovské oblasti nabývá o to většího významu. Intenzita **podnikatelské aktivity** je ve městě a na venkově velmi podobná, a pokud neuvažujeme Hlavní město Prahu, pak je na venkově dokonce i mírně vyšší (dle dat z roku 2001). Malé rozdíly mezi městským a venkovským prostorem v tomto ohledu potvrzují také údaje o počtech ekonomických subjektů, jejichž

¹⁴⁾ Jedinou výjimku tvoří Praha, která je zároveň nejen obcí, ale také krajem a regionem soudržnosti.

velkou většinu tvoří právě fyzické osoby a drobní podnikatelé, a těch je (v relaci na obyvatele) ve městech a na venkově relativně stejný počet.

V každém kraji je však situace odlišná a stejně tak různě probíhají i hospodářské změny. Například v krajích s absencí jednoho velkého ekonomického centra či nízkou četností ekonomických subjektů ve městech je rozdíl mezi městem a venkovem v počtu ekonomických subjektů na obyvatele poměrně malý. Jedná se například o Ústecký, Moravskoslezský nebo Středočeský kraj. V těchto regionech je rovněž relativně nízký rozdíl mezi městem a venkovem v počtech zaměstnanců (na obyvatele) a vyšší intenzita podnikatelské aktivity na venkově než ve městech. Naopak na východě republiky, tj. ve zbývajících moravských regionech a Pardubickém kraji, jsou rozdíly mezi městem a venkovem poměrně velké¹⁵⁾. Největší rozdíly v intenzitě podnikatelské aktivity při sčítání lidu v roce 2001 vykázal Jihomoravský kraj (v městském prostoru byla vyšší o 2,1 procentního bodu oproti venkovu), následoval kraj Pardubický (s rozdílem 1,4 p. b.) a kraj Olomoucký (1,0 p. b.). Také z hlediska počtu ekonomických subjektů na 1 000 obyvatel v roce 2008 patřil Pardubický kraj k regionům, kde se výrazněji projevila větší ekonomická síla měst (pátý největší rozdíl mezi kraji jak u ekonomických subjektů celkem, tak u subjektů se zjištěnou aktivitou).

Pokud porovnáme všechny venkovské oblasti mezi sebou, pak lze říci, že podnikatelsky aktivnější jsou obyvatelé venkovských obcí Středočeského, Jihočeského, Libereckého, Královéhradeckého a Zlínského kraje. Naopak spíše méně aktivními jsou v této souvislosti venkovské oblasti v Ústeckém kraji a na Moravě (jedná se o regiony s nejvyšší nezaměstnaností). Pardubický kraj vykazuje čtvrtou nejnižší podnikatelskou aktivitu obyvatel venkovských oblastí (na základě dat SLDB i z Registru ekonomických subjektů). Nejvíce zaměstnanců je zaměstnáno na území venkovských obcí Středočeského kraje, a to jak absolutně (jedná se o nejlidnatější venkovský prostor všech krajů), tak spolu s Karlovarským a Moravskoslezským krajem i relativně v přepočtu na obyvatele. Pardubický kraj patří k regionům s nižším počtem zaměstnanců na území venkovských oblastí a zároveň ke krajům s větším rozdílem mezi městem a venkovem (na úkor venkova).

Tab. 4.3.2 Ekonomické změny v letech 2001 až 2008

	Růst celkového počtu ekonomických subjektů (%)		Počet nově vzniklých ekonomických subjektů na 1 zaniklý subjekt		Růst počtu ekonomických subjektů			
					ve zpracovatelském průmyslu napojeném na primární sektor ¹⁾ (%)		v terciárním sektoru (%)	
	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	28,7	20,1	2,4	2,5	16,1	15,7	31,6	20,1
ČR bez Hl. m. Prahy	28,7	18,9	2,4	2,3	16,1	12,3	31,6	18,2
v tom kraje:								
Středočeský	37,3	24,4	2,6	2,5	24,9	17,2	42,3	25,2
Jihočeský	27,2	15,8	2,3	2,2	11,6	8,1	28,0	14,6
Plzeňský	27,4	23,5	2,4	2,8	13,3	11,4	31,5	23,8
Karlovarský	26,7	21,4	2,7	2,6	7,4	5,6	27,5	23,2
Ústecký	26,6	18,4	2,3	2,3	9,9	12,2	27,0	16,3
Liberecký	28,0	18,7	2,4	2,6	17,6	14,6	31,6	19,9
Královéhradecký	27,9	16,3	2,5	2,2	17,9	7,0	28,7	15,4
Pardubický	32,9	19,8	2,5	2,3	27,4	23,4	30,7	17,3
Vysočina	25,6	20,1	2,3	2,4	13,7	9,5	27,6	19,4
Jihomoravský	27,7	22,2	2,4	2,5	17,6	18,5	30,6	22,4
Olomoucký	19,9	12,4	2,2	2,0	8,2	4,0	22,9	12,5
Zlínský	21,9	13,6	2,0	2,1	6,9	6,0	29,1	13,3
Moravskoslezský	30,6	16,2	2,4	2,2	22,4	14,4	32,4	13,0

¹⁾ OKEČ 15 až 22 (potravinářství, tabákový, textilní a kožedělný průmysl, výroba obuvi, zpracování dřeva (kromě nábytku), korkářská a košíkářská výroba, papírenský průmysl a tisk)

Výrazně aktivnější, pokud jde o zakládání nových ekonomických subjektů, byli v letech 2001 až 2008 obyvatelé venkovských oblastí (a to především českých regionů) než obyvatelé měst. Z nich zcela výsadní postavení měl Středočeský kraj, kde se každý rok průměrně zvýšil počet ekonomických subjektů na venkově o více než 4,5 %. Druhý nejrychlejší růst, který taktéž přesáhl 4 % subjektů se sídlem na venkově za rok, zaznamenal Pardubický kraj, který spolu s Moravskoslezským krajem vykázal také největší rozdíl v růstu počtu ekonomických subjektů mezi městským a venkovským prostorem. Naopak nejpomaleji rostl počet registrovaných subjektů v Olomouckém kraji (přesto však stále výrazně rychleji než v městském prostoru kraje), dále v kraji Zlínském a Vysočina.

¹⁵⁾ Při těchto porovnáních však nesmíme zapomínat na to, že v Jihomoravském kraji je součástí městského prostoru také město Brno, což výrazně zvyšuje odlišnost tohoto prostoru oproti venkovským obcím.

Tab. 4.3.3 Odvětvová struktura ekonomiky^{*)} k 31. 12. 2008

	Statistické jednotky typu podnik (SJTP)		z toho sektor ¹⁾ (%)						SJTP ve zpracovatelském průmyslu napojeném na primární sektor ²⁾ na 1 000 obyvatel	
			primární		sekundární		terciární			
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	348 534	997 055	12,5	2,4	33,1	24,2	54,1	73,0	7,8	6,3
ČR bez Hl. m. Prahy	348 534	740 857	12,5	3,0	33,1	26,5	54,1	70,1	7,8	5,8
v tom kraje:										
Středočeský	71 105	87 912	9,0	2,5	31,6	26,7	59,0	70,4	7,8	6,3
Jihočeský	31 104	50 876	16,8	4,3	30,8	26,4	52,0	68,9	9,0	7,0
Plzeňský	23 430	47 614	15,2	3,0	28,9	24,8	55,5	71,7	7,3	5,6
Karlovarský	8 692	29 582	9,5	2,5	27,3	22,1	62,6	74,6	5,9	4,6
Ústecký	18 574	65 826	12,3	2,5	30,5	26,4	56,5	70,5	4,9	3,8
Liberecký	14 835	40 636	11,4	2,4	33,7	31,5	54,7	65,8	7,6	6,0
Královéhradecký	24 113	48 043	13,5	3,6	31,7	28,4	54,4	67,6	7,8	7,2
Pardubický	21 791	37 075	13,1	3,0	34,9	28,3	51,7	68,3	8,1	5,9
Vysočina	23 787	33 694	17,9	5,0	33,7	28,2	48,1	66,5	8,7	7,1
Jihomoravský	41 180	107 382	11,6	2,6	37,3	24,9	50,7	72,1	7,8	6,9
Olomoucký	24 407	44 680	12,0	2,9	34,5	26,1	53,2	70,7	6,7	5,7
Zlínský	24 075	48 165	11,3	3,5	40,2	28,9	48,1	67,1	10,4	7,7
Moravskoslezský	21 441	99 372	12,4	2,7	31,4	25,3	55,7	71,6	7,0	4,4

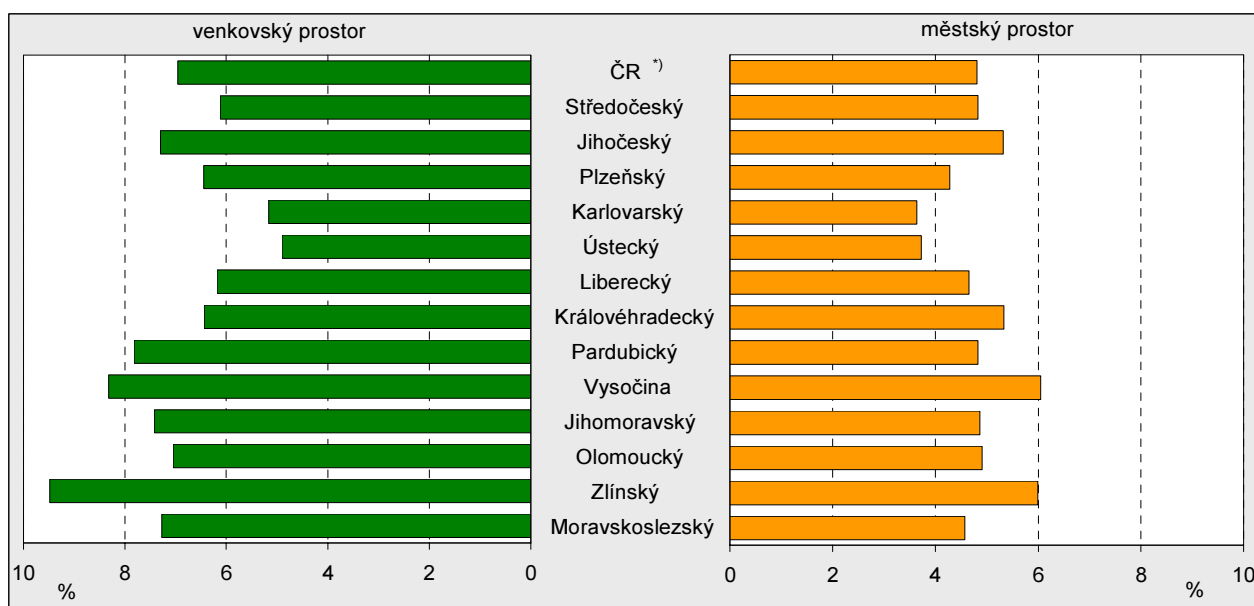
^{*)} dle kraje sídla statistické jednotky typu podnik

¹⁾ u 0,4 % subjektů v ČR nelze určit sektor podle OKEČ

²⁾ OKEČ 15 až 22 (potravinářství, tabákový, textilní a kožedělný průmysl, výroba obuvi, zpracování dřeva (kromě nábytku), korkařská a košíkářská výroba, papírenský průmysl a tisk)

Pokud jde o **odvětvovou strukturu ekonomiky**, pak se potvrzuje, že v tradičně zemědělsky vnímaných venkovských oblastech Vysočiny, Jihočeského či Plzeňského kraje, je podíl primárního sektoru relativně vysoký. Na druhou stranu je překvapivé, že odvětvová struktura v moravských venkovských regionech je výrazně vychýlena směrem k sektoru průmyslu a primární sektor zde zaujímá v porovnání se zbytkem ČR spíše nižší podíl z celkového počtu ekonomických subjektů. Nicméně relativně velký podíl v těchto regionech připadá na zpracovatelský průmysl napojený na primární sektor. Venkovské oblasti Pardubického kraje jsou v porovnání s ostatními regiony zaměřeny více na sekundární a primární sektor.

Graf 54 Podíl zpracovatelského průmyslu napojeného na primární sektor na celkovém počtu ekonomických subjektů k 31. 12. 2008

^{*)} Česká republika bez Hlavního města Prahy

Vzhledem k tomu, že většinu ekonomických subjektů tvoří fyzické osoby bez zaměstnanců, jsou rozdíly v této kategorii mezi městem a venkovem a mezi kraji navzájem určující i pro již výše zmíněný celkový počet ekonomických subjektů. Pokud jde o **drobné a malé podniky** (do 50 zaměstnanců), které jsou tolik důležité

pro flexibilní poptávku na regionálním trhu práce, jsou již rozdíly mezi městem a venkovem mnohem větší (ve prospěch městského prostoru). A stejně jako v případě odvětvové struktury, i zde se ukazuje, že mezi venkovem na západě a na východě ČR existují výrazné rozdíly. Ve venkovských oblastech na západě sídlí drobných a malých podniků relativně více než na východě (s výjimkou Plzeňského kraje) a podobně je tomu i u obchodních společností. Venkovské oblasti Pardubického kraje se vyznačují nižším počtem fyzických osob, drobných a malých podniků a nepatrně vyšším podílem středních a velkých. V městském prostoru kraje sídlí nadprůměrný počet malých a středních podniků.

Tab. 4.3.4 Ekonomické subjekty¹⁾ podle počtu zaměstnanců k 31. 12. 2008

	na 1 000 obyvatel									
	Bez zaměstnanců (vč. neuvedeno)		Mikropodniky (1 - 9 zaměstnanců)		Malé podniky (10 - 49 zaměstnanců)		Střední podniky (50 - 249 zaměstnanců)		Velké podniky (250 a více zaměstnanců)	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	92,7	105,5	15,0	23,4	3,4	5,1	0,6	1,4	0,1	0,3
ČR bez Hl. m. Prahy	92,7	94,3	15,0	20,7	3,4	4,6	0,6	1,3	0,1	0,2
v tom kraje:										
Středočeský	106,4	104,9	17,2	19,8	3,5	4,3	0,6	1,2	0,1	0,2
Jihočeský	103,8	103,6	15,6	22,3	3,5	4,7	0,7	1,3	0,0	0,3
Plzeňský	95,6	104,0	13,5	21,0	3,0	4,8	0,6	1,4	0,1	0,3
Karlovarský	93,8	102,5	15,6	19,4	4,2	4,0	1,0	1,1	0,1	0,2
Ústecký	81,3	78,5	15,6	17,6	3,5	3,6	0,6	1,0	0,1	0,2
Liberecký	102,8	102,1	16,3	20,4	3,7	4,2	0,7	1,2	0,0	0,2
Královéhradecký	102,1	106,7	15,7	21,6	3,3	4,8	0,6	1,3	0,1	0,2
Pardubický	86,6	93,7	13,6	20,7	3,2	5,0	0,7	1,5	0,1	0,2
Vysočina	87,3	91,3	13,5	19,3	3,0	4,6	0,7	1,6	0,0	0,3
Jihomoravský	86,7	107,7	14,6	26,4	3,5	6,0	0,6	1,5	0,0	0,3
Olomoucký	78,3	88,2	13,5	20,9	3,1	4,9	0,6	1,3	0,0	0,2
Zlínský	91,8	98,8	14,2	23,2	3,5	5,4	0,6	1,6	0,0	0,3
Moravskoslezský	77,9	73,6	14,9	18,0	3,5	3,8	0,5	1,0	0,1	0,2

¹⁾ dle kraje sídla statistické jednotky typu podnik

Zajímavým poznatkem je relativně vysoký počet subjektů neziskového sektoru ve venkovských oblastech v porovnání s městskými obcemi. Více je těchto subjektů samozřejmě ve městech, nicméně v přepočtu na obyvatele je jejich četnost na venkově větší (a to hlavně díky největší skupině těchto subjektů: sdružením a jejich organizačním složkám). V Pardubickém kraji takto měřená občanská participace odpovídá průměru ČR, a to jak ve městech, tak na venkově. U podnikatelských subjektů se v kraji projevuje dominance měst.

Tab. 4.3.5 Ekonomické subjekty¹⁾ podle právní formy k 31. 12. 2008

	na 1 000 obyvatel									
	Soukromí podnikatelé ¹⁾		Samostatně hospodařící rolníci a zemědělští podnikatelé		Obchodní společnosti		Neziskový sektor ²⁾		Zahraniční osoby	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	81,4	94,1	9,0	2,0	9,9	27,3	5,0	4,0	2,2	4,7
ČR bez Hl. m. Prahy	81,4	88,5	9,0	2,2	9,9	19,7	5,0	4,0	2,2	3,7
v tom kraje:										
Středočeský	94,3	98,0	7,5	2,0	14,0	18,5	4,5	4,0	3,1	4,8
Jihočeský	85,8	97,5	12,4	3,1	11,0	20,1	7,1	5,1	2,2	3,1
Plzeňský	77,8	92,3	9,2	2,1	8,9	22,0	7,0	4,8	4,9	6,9
Karlovarský	79,5	88,3	5,3	1,7	12,1	19,4	3,9	3,7	10,5	11,3
Ústecký	71,3	73,6	9,1	1,7	9,8	15,0	3,5	2,8	3,5	5,6
Liberecký	91,9	96,8	9,1	1,8	11,4	19,0	5,1	3,8	2,2	4,1
Královéhradecký	87,0	100,2	11,5	3,2	10,3	19,3	6,4	5,1	1,7	3,1
Pardubický	75,9	91,3	8,9	2,4	8,0	18,1	5,0	4,4	1,5	2,0
Vysočina	71,8	86,9	11,9	3,5	6,9	15,4	6,3	5,1	1,3	2,3
Jihomoravský	77,6	95,5	8,8	2,5	10,0	32,5	3,9	4,0	1,2	3,8
Olomoucký	72,6	86,8	6,9	2,1	6,6	17,4	4,7	4,4	0,9	1,6
Zlínský	84,5	95,2	8,6	3,1	8,4	22,6	4,4	4,0	0,8	1,5
Moravskoslezský	74,1	72,8	7,7	1,5	8,0	15,1	3,5	2,9	0,8	1,7

¹⁾ dle kraje sídla statistické jednotky typu podnik

¹⁾ soukromí podnikatelé podnikající dle živnostenského nebo jiného zákona

²⁾ nadace, nadační fondy, obecně prospěšné společnosti, sdružení, organizační jednotky sdružení a církevní organizace

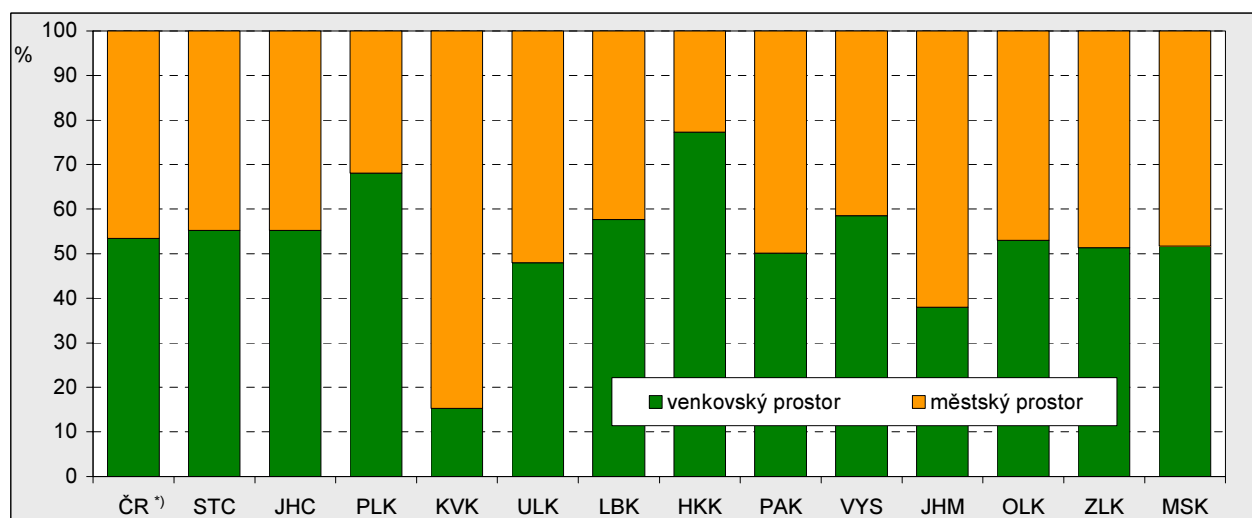
Tab. 4.3.6 Kapacita hromadných ubytovacích zařízení v roce 2008

	Počet lůžek na 1 km ²								Místa pro stany a karavany na 1 km ²	
	v hromadných ubytovacích zařízeních celkem		v hotelech a penzionech		v kempech, chatových osadách a turistických ubytovnách		v ostatních ubytovacích zařízeních ¹⁾			
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	3,3	15,7	1,5	10,1	0,9	1,8	1,0	3,8	0,5	1,1
ČR bez Hl. m. Prahy	3,3	11,0	1,5	6,2	0,9	1,8	1,0	3,1	0,5	1,1
v tom kraje:										
Středočeský	1,8	8,2	0,6	5,9	0,6	1,0	0,6	1,4	0,6	0,7
Jihočeský	3,4	14,4	1,2	6,2	1,2	2,0	1,0	6,1	1,2	2,5
Plzeňský	2,8	7,5	1,2	4,4	0,8	1,5	0,8	1,7	0,4	1,1
Karlovarský	1,9	26,9	1,0	18,3	0,3	1,1	0,5	7,4	0,2	1,0
Ústecký	2,4	7,7	1,0	4,2	0,9	1,6	0,5	1,9	0,5	0,6
Liberecký	10,3	22,3	5,9	11,3	1,5	7,0	2,9	4,0	0,7	1,5
Královéhradecký	9,1	10,9	5,0	5,3	1,7	2,8	2,5	2,8	0,8	2,4
Pardubický	2,6	12,2	1,0	5,0	1,0	1,7	0,7	5,5	0,3	0,8
Vysočina	2,0	6,5	0,7	3,1	0,5	1,2	0,7	2,2	0,4	0,5
Jihomoravský	2,2	11,4	0,9	7,3	0,9	1,6	0,5	2,4	0,6	1,1
Olomoucký	2,6	9,4	0,9	4,5	0,9	1,7	0,8	3,2	0,1	0,5
Zlínský	3,8	9,3	1,6	5,9	0,9	1,4	1,3	2,0	0,2	0,5
Moravskoslezský	4,0	6,7	1,8	3,7	0,9	0,9	1,3	2,1	0,2	0,7

¹⁾ léčebné lázně, rekreační a školicí zařízení podniků (odborových svazů), ubytování apartmánového typu a jiná ubytovací zařízení, která vyčleňují lůžkovou kapacitu pro cestovní ruch (např. domovy mládeže, vysokoškolské koleje, podnikové ubytovny apod.)

Kapacity ubytovacích zařízení v sobě do značné míry odrážejí turistickou atraktivitu regionu. Díky tomu lze počet lůžek využít i jako určité měřítko turistické obliby jednotlivých regionů. Na druhou stranu turistická atraktivita území často významně ovlivňuje ubytovací kapacity nejen na území dané obce, ale i obcí okolních. Hotely a penziony, které tvoří největší část lůžkových kapacit ubytovacích zařízení, se koncentrují ve městech a vzhledem k tomu, že se jedná o menší území, je zde hustota lůžek mnohem vyšší než na venkově. I uvnitř městského a venkovského prostoru v rámci krajů však existují velké rozdíly. Pokud se podíváme na celkové počty lůžek ve městech a venkově, zjistíme, že ve většině krajů jsou podíly obou prostorů velmi vyrovnané (tj. okolo 50 %). Pouze v Královéhradeckém a Plzeňském kraji je velmi výrazný podíl venkovského prostoru a naopak v Karlovarském a Jihomoravském kraji významně převládá městský prostor. Cestovní ruch patří mezi slabé stránky Pardubického kraje jako celku a i zde se kapacity hromadných ubytovacích zařízení koncentrují převážně do měst.

Graf 55 Podíl městského a venkovského prostoru na lůžkových kapacitách hromadných ubytovacích zařízení daného kraje v roce 2008

¹⁾ Česká republika bez Hlavního města Prahy

Tab. 4.3.7 Veřejné rozpočty^{*)} v letech 2003 až 2008 (roční průměr)

Zdroj: Ministerstvo financí ČR

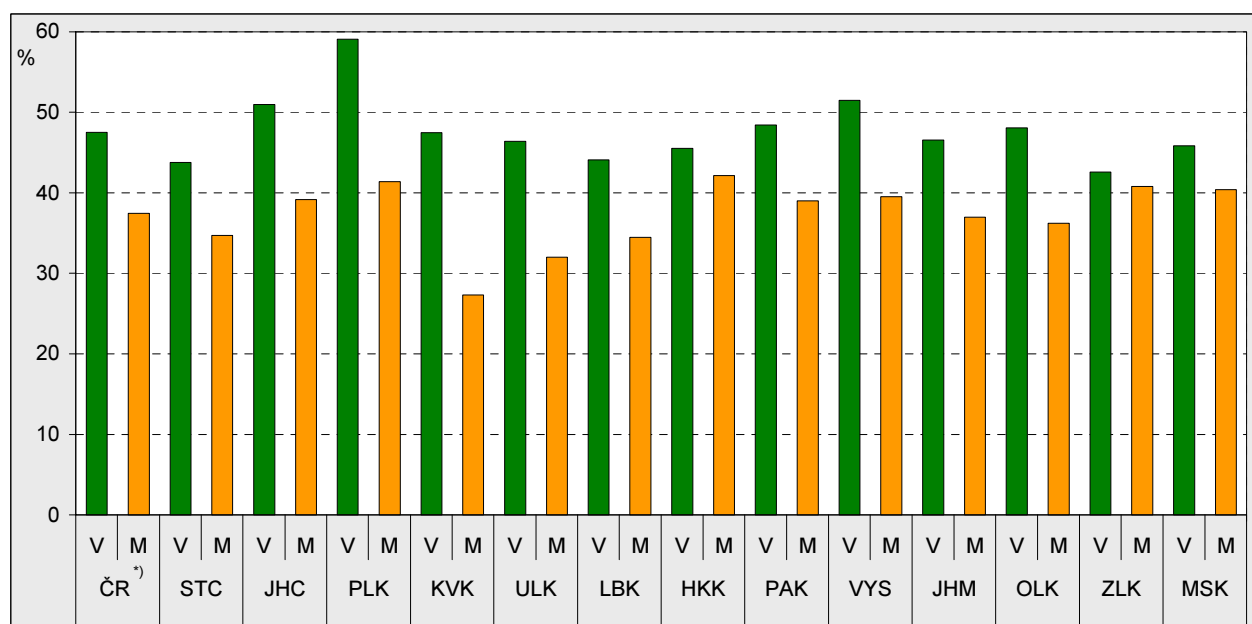
	Daňové příjmy na 1 obyvatele (Kč)		Podíl na výdajích celkem (%)				Saldo příjmů a výdajů na 1 obyvatele (Kč)		Podíl salda příjmů a výdajů na příjmech celkem (%)	
			běžné výdaje		kapitálové výdaje					
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	7 944	14 579	63,4	71,1	36,6	28,9	394,6	197,0	2,5	0,7
ČR bez Hl. m. Prahy	7 944	11 139	63,4	72,9	36,6	27,1	394,6	129,6	2,5	0,6
v tom kraje:										
Středočeský	8 293	9 967	60,1	71,9	39,9	28,1	514,2	166,3	3,1	0,7
Jihočeský	8 168	10 223	64,4	71,9	35,6	28,1	-41,2	313,2	-0,2	1,3
Plzeňský	8 224	13 913	64,2	69,1	35,8	30,9	413,5	387,2	2,4	1,5
Karlovarský	8 592	10 147	69,2	74,4	30,8	25,6	649,2	410,8	3,7	1,9
Ústecký	8 440	10 040	68,5	79,9	31,5	20,1	770,7	434,4	4,2	2,0
Liberecký	8 080	10 209	70,3	71,6	29,7	28,4	278,0	132,5	1,7	0,6
Královéhradecký	7 801	9 660	66,2	75,6	33,8	24,4	272,0	282,2	1,9	1,4
Pardubický	7 778	9 774	62,2	73,9	37,8	26,1	580,0	207,5	3,9	1,0
Vysočina	7 410	9 839	61,5	73,6	38,5	26,4	29,7	597,0	0,2	2,6
Jihomoravský	7 900	14 241	59,5	68,4	40,5	31,6	440,3	-243,0	2,9	-0,9
Olomoucký	7 702	10 655	64,8	71,4	35,2	28,6	448,8	26,3	3,0	0,1
Zlínský	7 358	9 825	61,9	73,2	38,1	26,8	301,6	-0,9	2,1	0,0
Moravskoslezský	7 686	12 131	65,8	74,5	34,2	25,5	515,6	-152,2	3,6	-0,6

^{*)} obecní rozpočty (tzn. bez rozpočtů krajů a dobrovolných svazků obcí)

Příjmy (a tím i výdaje) **obecních rozpočtů** jsou velmi výrazně ovlivněny pravidly pro rozpočtové určení daní a také celkovými daňovými příjmy státního rozpočtu. Rozdíly mezi jednotlivými venkovskými a městskými oblastmi tak jsou dány především velikostí strukturou obcí v regionu. Například na západě České republiky jsou daňové příjmy přepočtené na obyvatele vyšší, než ve venkovských oblastech na východě, kde je obecní struktura více rozdrobená. V Ústeckém, Karlovarském a Středočeském kraji jsou rozdíly mezi příjmy venkovských a městských rozpočtů menší, než například v Jihomoravském, Plzeňském nebo Moravskoslezském kraji, kde příjmy velkých krajských měst výrazně zvyšují průměr celého městského prostoru. Obce Pardubického kraje vykazují nižší daňové příjmy, ale i menší rozdíl mezi městským a venkovským prostorem. Výrazný růst daňových příjmů obecních rozpočtů v posledních letech byl vyvolán jednak změnou pravidel rozpočtového určení daní (navíc směrem ke zvýšení podílu menších obcí – proto rostly příjmy venkovských obcí rychleji než měst) a také celkovým ekonomickým růstem, díky kterému se zvýšily celkové daňové příjmy státního rozpočtu, z nichž obce získávají příslušný podíl.

Graf 56 Nárůst daňových příjmů obecních rozpočtů na 1 obyvatele mezi roky 2003 a 2008

Zdroj: Ministerstvo financí ČR, výpočty ČSÚ

^{*)} Česká republika bez Hlavního města Prahy

4.4. Trh práce

Zaměstnanost a nezaměstnanost patří k důležitým pravidelně sledovaným ekonomickým jevům, které výrazně ovlivňují nejen sociální oblasti života společnosti, ale také ekonomický stav a perspektivu rozvoje každého regionu.

Při podrobnějším hodnocení této oblasti z pohledu rozdílů mezi venkovským a městským prostorem jsme museli vycházet ze skutečnosti, že do úrovně obcí jsou k dispozici pouze údaje ze sčítání lidu, domů a bytů, tedy z roku 2001. Při hodnocení nezaměstnanosti jsme pak vycházeli z dat o registrované nezaměstnanosti, která přebíráme každoročně z Ministerstva práce a sociálních věcí.

V úvodní tabulce této subkapitoly jsou shrnuty základní ukazatele, které jsou z oblasti trhu práce v členění na venkovský a městský prostor k dispozici. V dalším textu se jejich hodnocením budeme zabývat podrobněji.

Tab. 4.4.1 Vybrané ukazatele z oblasti trhu práce

Zdroje: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, SLDB 2001

	Ekonomická aktivita podle SLDB 2001				Nezaměstnanost k 31. 12. 2008				Změna míry nezaměstnanosti ³⁾ k 31.12. (2008 - 2000) (procentní body)	
	míra ekonomické aktivity (%)		pracovní místa na 1 000 zaměst- naných osob ¹⁾		míra nezaměstnanosti ²⁾ (%)		počet uchazečů o zaměstnání na 1 volné místo			
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	59,5	62,0	636,7	1 131,8	7,15	6,08	6,7	3,2	-1,53	-2,19
ČR bez Hl. m. Prahy	59,5	61,8	636,7	1 112,7	7,15	6,79	6,7	4,5	-1,53	-2,49
v tom kraje:										
Středočeský	60,4	63,2	619,8	1 065,5	5,48	4,86	3,2	2,5	-1,05	-1,28
Jihočeský	59,5	62,7	682,6	1 145,8	5,84	4,73	6,0	3,4	-0,41	-0,25
Plzeňský	60,2	62,3	643,5	1 156,8	6,80	5,01	4,5	1,6	0,50	-1,22
Karlovarský	63,6	64,2	976,1	967,8	9,16	7,59	9,8	5,7	0,17	0,16
Ústecký	60,9	63,1	719,6	1 017,0	11,02	10,08	13,3	9,6	-4,70	-4,95
Liberecký	61,7	63,8	680,9	1 066,0	8,06	6,61	11,9	6,3	1,43	1,05
Královéhradecký	59,4	61,1	684,8	1 145,0	5,67	4,73	6,1	2,9	-0,43	-0,82
Pardubický	59,2	61,3	613,1	1 191,1	7,49	5,71	6,7	3,7	-0,98	-1,23
Vysočina	57,4	61,7	655,5	1 168,9	7,12	6,46	9,6	6,3	-0,18	-0,74
Jihomoravský	58,4	60,7	550,7	1 200,1	7,87	6,89	6,4	4,8	-1,95	-1,96
Olomoucký	59,2	61,7	585,5	1 204,2	7,56	6,35	18,5	6,2	-4,65	-4,78
Zlínský	58,3	61,2	542,4	1 205,2	7,18	5,89	9,9	3,5	-1,05	-1,43
Moravskoslezský	58,8	60,2	670,9	1 029,3	7,84	8,78	9,6	6,2	-4,53	-6,09

¹⁾ bydlících na příslušném území

²⁾ v současně platné metodice: podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání k 31. 12. 2008 na ekonomicky aktivním obyvatelstvu k 1. 3. 2001 (SLDB)

³⁾ v metodice roku 2001: podíl uchazečů o zaměstnání celkem k 31. 12. daného roku na ekonomicky aktivním obyvatelstvu k 1. 3. 2001 (SLDB)

Jedním ze základních pohledů na problematiku trhu práce je velikost disponibilní pracovní síly, tedy počet ekonomicky aktivních obyvatel a míra ekonomické aktivity obyvatelstva. Ekonomicky aktivní obyvatelstvo jsou podle metodiky sčítání lidu všechny osoby patnáctileté a starší, které splňují požadavky na zařazení mezi zaměstnané (podle postavení v zaměstnání členěné na zaměstnance, zaměstnavatele a osoby samostatně činné). Jsou zde rovněž zahrnuti pracující důchodci, pracující studenti a učni, osoby na řádné mateřské dovolené a nezaměstnaní. Míra ekonomické aktivity přitom vyjadřuje podíl počtu ekonomicky aktivních na počtu osob starších 15 let.

K 1. 3. 2001 činila republiková **míra ekonomické aktivity** 61,3 % (v ČR bez Hl. města Prahy 61,1 %). Ve všech krajích zaznamenáváme vždy nižší míru ekonomické aktivity ve venkovském prostoru oproti městskému.

Míra ekonomické aktivity ve venkovském prostoru se na úrovni celé ČR pohybovala od 57,4 % v kraji Vysočina až po 63,6 % v Karlovarském kraji. V městském prostoru na úrovni celé ČR dosahovala míra ekonomické aktivity 62,0 %, po vyloučení vlivu Hl. města Prahy pak 61,8 %.

Míra ekonomické aktivity ve venkovském prostoru Pardubického kraje (59,2 % k 1. 3. 2001) zaostávala za celorepublikovým průměrem o 0,3 procentního bodu, v městském prostoru byla tato míra ve srovnání s celorepublikovou hodnotou nižší o 0,7 p. b.

Při bližším pohledu je samozřejmě **rozdílná míra ekonomické aktivity mužů a žen**. Ve venkovském prostoru hodnota tohoto ukazatele představovala při sčítání lidu 2001 u mužů 68,7 % a u žen 50,5 %.

V tomto rozdílu se projevuje jednak období péče o děti a jednak dřívější odchod žen do důchodu. Pokud srovnáváme tyto rozdíly v rámci jednotlivých krajů, lze říci, že jsou ve všech krajích z pohledu venkovského i městského prostoru obdobné. Souvisí to zřejmě s tím, že na celém území republiky platí stejná pravidla jak pro péči o děti, tak pro ukončování ekonomické aktivity mužů i žen.

Zajímavější je srovnání rozdílů mezi venkovským a městským prostorem samostatně v kategorii mužů a v kategorii žen. Z celostátního srovnání mírně vybočuje Karlovarský kraj, kde byla v roce 2001 míra ekonomické aktivity mužů ve venkovském prostoru nejvyšší v celé republice a dokonce vyšší než v městském prostoru tohoto kraje. Pokud jde o ženy, pak jejich ekonomická aktivita byla ve venkovském prostoru nižší než v městském prostoru především v kraji Vysočina (což byl zároveň kraj s nejnižší ekonomickou aktivitou žen) a také v Jihočeském kraji.

Tab. 4.4.2 Míra ekonomické aktivity obyvatelstva podle pohlaví a věku k 1. 3. 2001

Zdroj: SLDB 2001

v %

	Míra ekonomické aktivity									
	muži		ženy		celkem ve věku					
					15 - 24 let		25 - 54 let		55 - 64 let	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	68,7	69,9	50,5	54,8	50,8	47,5	88,5	89,6	30,4	39,8
ČR bez Hl. m. Prahy	68,7	69,7	50,5	54,6	50,8	47,8	88,5	89,6	30,4	36,6
v tom kraje:										
Středočeský	69,5	71,2	51,5	55,8	52,7	50,2	88,9	90,1	36,3	41,8
Jihočeský	69,1	70,5	50,1	55,4	50,7	46,4	88,7	90,3	32,2	39,1
Plzeňský	69,4	70,0	51,2	55,1	52,8	49,3	89,5	90,4	32,4	39,1
Karlovarský	72,5	72,3	54,7	56,8	54,9	51,9	87,9	89,7	33,3	40,2
Ústecký	69,2	70,8	52,5	55,9	54,5	51,2	87,5	89,3	30,0	35,0
Liberecký	70,6	71,6	53,0	56,6	52,4	49,0	88,6	89,4	37,3	43,1
Královéhradecký	68,5	69,2	50,7	53,7	50,2	46,9	88,0	89,3	33,4	40,7
Pardubický	68,4	69,3	50,3	53,9	50,3	47,1	88,6	90,2	29,2	36,3
Vysočina	66,9	69,7	48,0	54,3	48,4	45,2	88,7	90,6	27,4	34,1
Jihomoravský	68,2	68,9	49,0	53,3	50,0	45,9	88,2	89,4	26,8	39,1
Olomoucký	68,3	69,6	50,5	54,5	49,5	46,4	88,8	90,7	27,3	36,0
Zlínský	67,7	69,5	49,2	53,6	49,1	45,7	88,1	90,0	26,6	35,7
Moravskoslezský	67,4	67,7	50,4	53,2	48,5	46,7	88,0	88,4	24,2	27,9

Z pohledu tří vybraných **věkových kategorií** vidíme, že míra ekonomické aktivity byla v roce 2001 ve všech krajích vyšší ve venkovském prostoru než v městském v nejmladší věkové kategorii (15 – 24 let), naopak jednoznačně nižší byla ve věkové skupině 55 – 64 let (v Jihomoravském kraji představoval tento rozdíl dokonce 12,3 procentního bodu).

Pokud hodnotíme samotný venkovský prostor v mezikrajském srovnání, zaznamenáváme v nejmladší věkové skupině nejnižší míru ekonomické aktivity v kraji Vysočina (48,4 %) a naopak nejvyšší v Karlovarském kraji (54,9 %). Naproti tomu v nejstarší věkové skupině bylo dosaženo nejnižší míry ekonomické aktivity v Moravskoslezském kraji (24,2 %) a nejvyšší v Libereckém kraji (37,3 %). Ve střední věkové skupině byly rozdíly v ekonomické aktivitě obyvatelstva města a venkova i mezi jednotlivými kraji mnohem menší.

Pokud se na míru ekonomické aktivity podíváme **bez ohledu na hranice krajů** (viz příslušný kartogram), vidíme, že vyšší podíl ekonomicky aktivních z celkového počtu obyvatel patnáctiletých a starších je zřejmý především v okolí Hl. města Prahy a dalších velkých měst, kde se koncentruje větší množství pracovních příležitostí, ale také v příhraničních oblastech (zejména na Šumavě). Naproti tomu zřejmě nižší je míra ekonomické aktivity ve vnitrozemí, především v obcích kraje Vysočina. Podrobněji jsou vnitrokrajské rozdíly v ekonomické aktivitě rozebrány v kapitole 2.

Další charakteristikou trhu práce je **struktura podle odvětví činnosti zaměstnaných osob** s bydlištěm (trvalým nebo dlouhodobým) na příslušném území. V této struktuře se samozřejmě nepromítají důsledky dojížděky za prací. Také tuto strukturu můžeme vyhodnocovat v územní podrobnosti až do úrovně obcí pouze na základě výsledků sčítání lidu 2001. Zde je nutno ještě podotknout, že určitá část zaměstnaných obor činnosti neuvedla (nebo nedokázala obor svého zaměstnání zařadit do příslušné skupiny Odvětvové klasifikace ekonomických činností – OKEČ); celkově se jedná o 3 – 6 % zaměstnaných. Pro účely této analýzy jsme zpracovali odvětvovou strukturu činnosti pouze za ty osoby, které na tuto otázku odpověděly.

Tab. 4.4.3 Zaměstnané osoby podle sektoru ekonomické činnosti k 1. 3. 2001

Zdroj: SLDB 2001

	Zaměstnané osoby celkem		z toho s uvedeným sektorem ekonom. činnosti		v tom sektor ekonomické činnosti (%)					
					primární		sekundární		terciární	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	1 319 033	3 447 430	1 264 618	3 299 275	11,5	2,1	46,0	38,2	42,5	59,7
ČR bez Hl. m. Prahy	1 319 033	2 846 399	1 264 618	2 733 191	11,5	2,3	46,0	41,6	42,5	56,1
v tom kraje:										
Středočeský	229 768	314 250	217 108	295 850	9,7	2,0	40,8	39,3	49,5	58,7
Jihočeský	109 546	190 691	106 079	184 791	16,2	3,5	43,4	40,9	40,4	55,6
Plzeňský	92 744	172 811	88 939	165 528	14,3	2,7	45,8	40,8	39,9	56,5
Karlovarský	32 706	112 185	30 837	107 264	8,1	1,7	47,9	40,0	44,0	58,3
Ústecký	72 464	287 968	68 448	272 771	9,6	1,8	42,7	40,8	47,7	57,4
Liberecký	53 324	156 127	50 704	148 716	7,4	1,4	53,3	48,7	39,2	49,9
Královéhradecký	87 654	174 360	83 424	166 730	11,8	2,5	46,7	42,9	41,5	54,7
Pardubický	89 325	146 086	86 230	141 664	13,1	2,5	47,6	42,5	39,3	55,0
Vysočina	98 595	137 247	95 194	132 882	18,5	4,4	47,2	46,1	34,3	49,5
Jihomoravský	162 905	353 421	157 444	342 438	11,0	2,5	47,0	36,5	42,0	61,0
Olomoucký	106 927	180 861	103 096	174 615	11,4	2,9	46,7	40,2	41,8	56,9
Zlínský	93 344	178 996	90 131	173 545	7,3	2,5	53,0	46,7	39,7	50,8
Moravskoslezský	89 731	441 396	87 001	426 380	9,0	1,6	46,1	42,4	44,8	55,9

Z celkového počtu zaměstnaných osob v České republice bydlí ve venkovském prostoru necelá třetina, ovšem v jednotlivých krajích je situace rozdílná. Nejvyšší podíl byl zaznamenán ve Středočeském kraji (42,2 %), což zřejmě souvisí se značným objemem dojížděky Středočechů za zaměstnáním do Hl. města Prahy. Vysoký podíl zaměstnaných bydlících na venkově měl ovšem rovněž kraj Vysočina (41,8 %). Naopak nejmenší podíl zaměstnaných osob bydlících na venkově vykazoval Moravskoslezský kraj, což je zřejmě dáno strukturou obcí v tomto kraji.

Z hlediska odvětvové struktury a struktury pracovních příležitostí na venkově se jeví jako nejdůležitější **primární sektor**, tedy zemědělství, lesnictví a rybolov. V České republice se v roce 2001 podíleli zaměstnaní v primárním sektoru na celkové zaměstnanosti 4,7 % (5,4 % v ČR bez Hlavního města Prahy). Ve venkovském prostoru dosahoval tento podíl 11,5 %. V jednotlivých krajích se podíl pohyboval ve venkovském prostoru od 7,3 % ve Zlínském kraji až po 18,5 % v kraji Vysočina.

Podíl zaměstnaných v zemědělství, lesnictví a rybolovu v městském prostředí celé České republiky dosahoval 2,1 % (po vyloučení Hl. města Prahy 2,3 %). V jednotlivých krajích se pak pohyboval od 1,4 % v Libereckém kraji po 4,4 % v kraji Vysočina. Z toho je patrné, že jednak část obyvatelstva měst vyjíždí za prací na venkov, ale projevuje se zde také skutečnost, že součástí městských prostorů jsou i venkovské příměstské oblasti, které poskytují pracovní příležitosti v primárním sektoru.

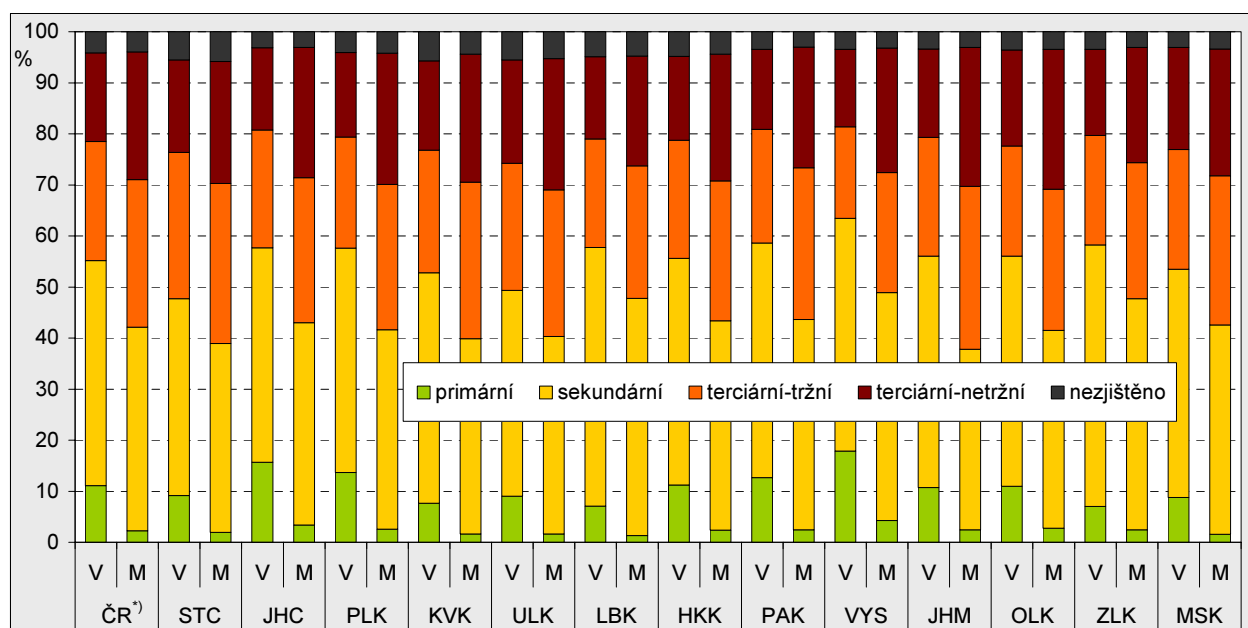
V Pardubickém kraji byl podíl zaměstnaných v zemědělství ve venkovském prostoru oproti republikovému průměru o 1,6 procentního bodu větší, jednalo se přitom o čtvrtý nejvyšší podíl v mezikrajském srovnání za Vysočinou, Jihočeským a Plzeňským krajem.

Ve venkovském prostoru samozřejmě žijí také obyvatelé **zaměstnaní v sekundárním nebo terciárním sektoru**. Podíly obyvatel zaměstnaných v sekundárním sektoru (v průmyslu a stavebnictví) jsou ve všech krajích vyšší ve venkovském prostoru než v prostoru městském. Nejvýraznější byl v roce 2001 tento rozdíl v Jihomoravském kraji, kde dosahoval 10,5 procentního bodu. Naopak nejmenší rozdíl vykazoval kraj Vysočina (1,5 procentního bodu ve prospěch venkovského prostoru).

Úplně opačná je situace v terciární sféře, tedy v nevýrobní sféře. Tady se projevuje ve všech krajích jednoznačná převaha zaměstnaných bydlících v městském prostoru. Nejvýraznější rozdíl byl v roce 2001 opět v Jihomoravském kraji (téměř 20 procentních bodů), ale i v kraji s nejmenším rozdílem (Středočeský kraj) to představovalo více než 9 procentních bodů.

V Pardubickém kraji je také podíl obyvatel zaměstnaných v sekundární sféře vyšší ve venkovském prostoru než v prostoru městském (o 5,1 procentního bodu v roce 2001), ale výraznější rozdíl se projevuje v terciární sféře (téměř 16 procentních bodů ve prospěch městského prostoru). V kapitole 2.4. je odvětvová struktura zaměstnaných bydlících ve venkovském (přechodném) a v městském prostoru Pardubického kraje zobrazena podrobněji.

Graf 57 Zaměstnané osoby podle sektoru ekonomické činnosti k 1. 3. 2001

^{*)} Česká republika bez Hlavního města Prahy

Dalším indikátorem, kterým jsme se v oblasti trhu práce zabývali, byl počet pracovních příležitostí ve venkovském a městském prostoru. Jde samozřejmě o zjednodušenou podobu výpočtu, kdy za pracovní příležitosti považujeme obsazená pracovní místa a nezabýváme se počtem volných pracovních míst (údaj není v této míře územní podrobnosti dostatečně spolehlivý).

Počet pracovních míst je zjišťován při sčítání lidu na základě informace o trvalém bydlišti a místě pracoviště občana. K počtu obyvatel, kteří na příslušném území trvale (cizinci také dlouhodobě) bydlí a zároveň v něm pracují, se připočítávají ti, kteří bydlí mimo toto území, ale pracují v něm a naopak odečítají se na území bydlící, kteří za prací vyjíždějí mimo jeho hranice. Pro zajištění srovnatelnosti různě velkých území obvodů jsme údaje přepočítali na 1 000 zaměstnaných bydlících v příslušném území. Hodnoty přes 1 000 tedy znamenají, že v území je přebytek pracovních příležitostí nad počtem zaměstnaných bydlících (saldo dojížděky za prací je v tomto případě kladné).

Kromě Hlavního města Prahy jsou všechny ostatní kraje České republiky typické záporným saldem dojížděky za prací a tedy nižším počtem obsazených pracovních míst ve srovnání s počtem zaměstnaných osob bydlících v daném kraji. Minimální hodnotu sledovaného ukazatele (877 v roce 2001) nacházíme ve Středočeském kraji, ze kterého směřuje velmi silný dojížděkový proud právě do hlavního města. Naopak relativně vysoké hodnoty ukazatele blíží se 1 000 charakterizují Jihomoravský a Královéhradecký kraj. Venkovský prostor se ve všech krajích kromě Karlovarského vyznačuje vždy nižším počtem pracovních míst na 1 000 zaměstnaných ve srovnání s městským prostorem a zároveň hodnotami menšími než 1 000 (tedy záporným saldem dojížděky za prací).

Počet pracovních míst na 1 000 zaměstnaných bydlících ve venkovském prostoru na úrovni celé ČR dosahoval 637 osob. V mezikrajském srovnání se hodnoty sledovaného ukazatele nacházely v rozpětí od 542 ve Zlínském kraji po 976 v Karlovarském kraji. V městském prostoru na celorepublikové úrovni počet pracovních míst na tisíc zaměstnaných dosahoval 1 132 osob, po vyloučení Hl. města Prahy se tato hodnota snižuje na 1 113 osob.

Kromě toho je potřebné si uvědomit, že ve venkovském prostoru je pouze 21 % z celkového počtu obsazených pracovních míst v celé republice bez Hl. města Prahy, ovšem bydlí zde třetina zaměstnaných osob. Tato disproporce je v jednotlivých krajích různá a je nutno ji řešit dojížděkou do zaměstnání z venkovských do městských obcí.

V Pardubickém kraji připadalo k 1. 3. 2001 na tisíc zaměstnaných celkem 972 obsazených pracovních míst (hodnota přibližně uprostřed v mezikrajském srovnání). Kraj je přitom charakteristický nadprůměrnou koncentrací pracovních míst do městského prostoru (v roce 2001 zde na tisíc zaměstnaných připadalo 1 191 pracovních míst, což byl čtvrtý nejvyšší počet mezi krají). Ve venkovském prostoru kraje připadalo na tisíc zaměstnaných 613 obsazených pracovních míst (čtvrtá nejnižší hodnota v mezikrajském srovnání – viz tab. 4.4.1).

Obdobně jako jsme počítali odvětvovou strukturu zaměstnaných (bydlících na příslušném území) můžeme počítat i **odvětvovou strukturu obsazených pracovních míst**. Podrobné údaje jsou uvedeny v následující tabulce. Vyplyvá z ní jednoznačná převaha pracovních míst v primární sféře ve venkovském prostoru a naopak v terciární sféře v prostoru městském. V sekundární sféře není situace jednoznačná, především v Karlovarském kraji převažují pracovní místa ve venkovském prostoru (větší podíl o více než 20 procentních bodů), ale tato převaha byla zaznamenána ještě v dalších 4 krajích.

Tab. 4.4.4 Obsazená pracovní místa podle sektoru ekonomické činnosti k 1. 3. 2001

Zdroj: SLDB 2001

	Pracovní místa celkem		z toho s uvedeným sektorem ekonomické činnosti		v tom sektor ekonomické činnosti (%)					
					primární		sekundární		terciární	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	839 818	3 901 859	799 157	3 742 330	17,6	1,9	43,7	39,7	38,7	58,4
ČR bez Hl. m. Prahy	839 818	3 167 135	799 157	3 046 716	17,6	2,3	43,7	43,6	38,7	54,2
v tom kraje:										
Středočeský	142 403	334 840	133 072	316 053	15,5	2,1	39,9	44,9	44,6	53,0
Jihočeský	74 776	218 487	72 100	212 023	23,1	3,3	41,7	42,1	35,2	54,6
Plzeňský	59 685	199 900	56 745	191 933	21,1	2,6	40,6	43,3	38,3	54,1
Karlovarský	31 923	108 570	30 183	103 734	8,2	1,8	58,3	37,4	33,5	60,9
Ústecký	52 147	292 871	48 888	277 555	13,5	1,7	42,6	41,5	43,9	56,9
Liberecký	36 308	166 427	34 254	158 645	10,5	1,4	51,1	49,5	38,4	49,1
Královéhradecký	60 029	199 634	56 811	191 240	17,4	2,2	42,3	44,8	40,3	53,0
Pardubický	54 766	174 005	52 426	168 965	20,9	2,2	44,2	45,7	34,8	52,0
Vysočina	64 625	160 430	62 196	155 469	27,2	4,2	44,7	48,3	28,2	47,5
Jihomoravský	89 718	424 137	86 053	411 573	18,9	2,3	42,1	38,9	39,0	58,8
Olomoucký	62 601	217 788	59 906	210 793	18,8	2,6	41,0	42,6	40,2	54,8
Zlínský	50 634	215 731	48 381	209 465	12,2	2,4	47,8	50,1	39,9	47,5
Moravskoslezský	60 203	454 315	58 142	439 268	12,7	1,7	48,6	42,8	38,6	55,6

V oblasti ekonomické aktivity obyvatelstva a zejména pak u dojížděky za prací je třeba vzít v úvahu její další změny po sčítání lidu, které proběhlo již před 8 lety. Na změny v intenzitě a směru dojížděky působí řada vlivů: rozvoj nebo naopak utlumení některých oborů v jednotlivých regionech, vývoj poptávky a nabídky pracovních míst v závislosti na stupni vzdělání, rozvoj bytové výstavby a s ní související stěhování obyvatelstva i změny dopravní obslužnosti území. Na konci roku 2008 se v počtu obsazených pracovních míst začal projevovat hospodářský pokles, který vedl k rušení některých provozoven. Aktualizace těchto dat však bude k dispozici až na základě výsledků příštího sčítání lidu, domů a bytů, které proběhne koncem března roku 2011.

K nejvýznamnějším problémům hospodářství České republiky patří v posledních letech **vývoj nezaměstnanosti**. K analýze nezaměstnanosti v podrobném územním detailu jsou využívány údaje o registrované nezaměstnanosti, tedy na základě evidence nezaměstnaných na jednotlivých úřadech práce. Míra nezaměstnanosti ve venkovském a městském prostoru (a pro srovnatelnost v níže uvedených tabulkách i za kraj) je počítána jako podíl aktuálního počtu registrovaných uchazečů o zaměstnání a počtu ekonomicky aktivních obyvatel podle sčítání lidu 2001. Od poloviny roku 2004 vychází oficiální výpočet nezaměstnanosti z počtu tzv. dosažitelných uchazečů, kteří mohou bezprostředně nastoupit do zaměstnání při nabídce vhodného pracovního místa (za dosažitelné se nepovažují uchazeči v pracovní neschopnosti, v rekvalifikaci, na mateřské dovolené, vykonávající krátkodobé zaměstnání, ve vazbě nebo ve výkonu trestu).

V posledních letech byl zaznamenáván **pokles počtu uchazečů o zaměstnání** a tedy i **míry nezaměstnanosti**. Ke konci roku 2008 činila (počítáno na ekonomicky aktivní ze SLDB 2001) za celou Českou republiku 6,38 % (v ČR bez Hl. města Prahy 6,92 %). Ve všech krajích kromě Moravskoslezského je vždy vyšší míra nezaměstnanosti ve venkovském prostoru oproti městskému. Méně příznivá situace na trhu práce na venkově souvisí nejen s omezenou nabídkou volných pracovních míst, ale často i se zhoršenou dopravní obslužností či nižší flexibilitou a vzdělaností obyvatel. Největší převaha míry nezaměstnanosti ve venkovském oproti městskému prostoru je typická pro Karlovarský kraj, naopak nejmenší rozdíly nacházíme v tomto ohledu ve Středočeském kraji (vliv Hl. města Prahy) a v kraji Vysočina. Specifické postavení Moravskoslezského kraje je dáno vysokou nezaměstnaností ve významných městských centrech související s restrukturalizací průmyslové výroby (především těžebního a těžkého průmyslu).

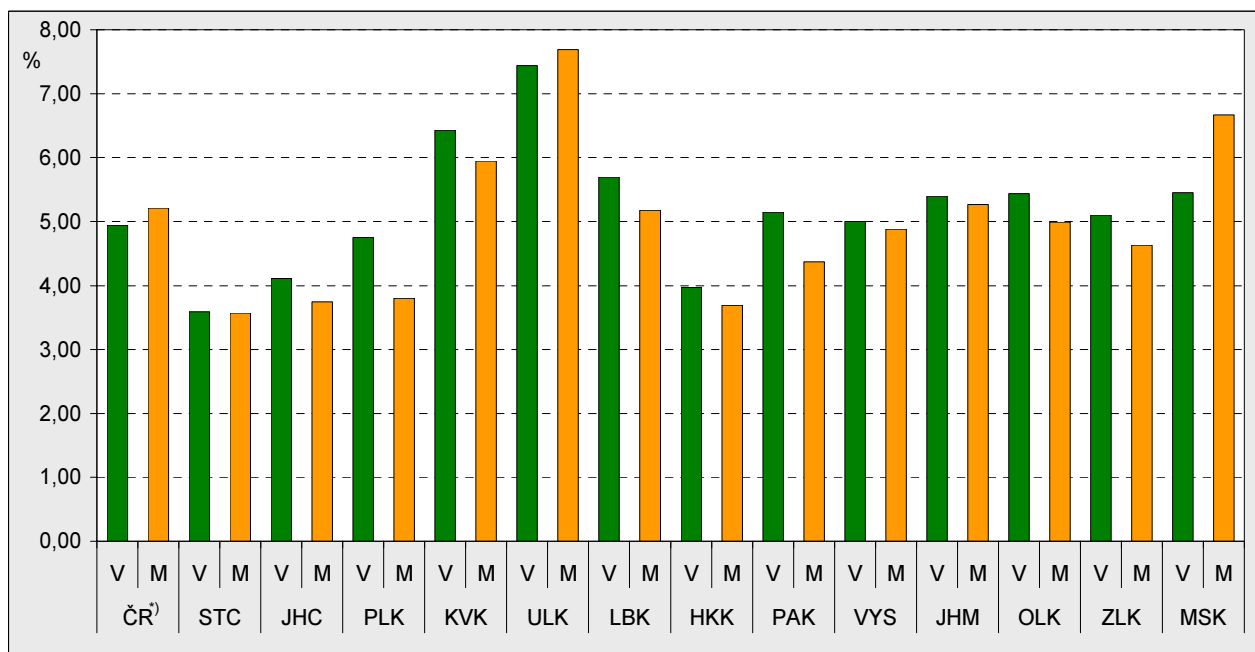
Míra nezaměstnanosti ve venkovském prostoru dosahovala k 31. 12. 2008 na úrovni celé ČR 7,15 %. Z jednotlivých krajů byla nejvyšší ve venkovském prostoru Ústeckého kraje (11,02 %) a naopak nejnižší v kraji Středočeském (5,48 %). Podrobnější údaje jsou uvedeny v tabulce 4.4.1.

Posuzování míry nezaměstnanosti z pohledu krajů se však jeví jako příliš hrubé hledisko. Proto jsme zpracovali kartogram v členění podle obcí (je zařazen v mapové příloze). Z kartogramu je patrná vyšší míra nezaměstnanosti ve venkovském prostoru v severozápadních Čechách, v jižní části Jihomoravského kraje (při hranici s Rakouskem), na severní Moravě; oblasti s vyšší mírou nezaměstnanosti však můžeme najít i uvnitř území většiny krajů (tzv. vnitřní periferie).

Míra nezaměstnanosti v Pardubickém kraji ke konci roku 2008 činila 6,39 %, což přibližně odpovídalo republikovému průměru. Ve venkovském prostoru přitom podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání k 31. 12. 2008 na počtu ekonomicky aktivních podle sčítání lidu k 1. 3. 2001 dosáhl 7,49 % a v městském prostoru byl o 1,8 procentního bodu nižší. Jestliže míra nezaměstnanosti ve venkovském prostoru kraje republikový průměr převyšuje (o 0,3 procentního bodu), v městském prostoru naopak leží pod průměrem ČR (o 0,4 p. b., resp. 1,1 p. b. v případě srovnání s průměrem ČR bez Hl. města Prahy). Rozdíly v nezaměstnanosti uvnitř kraje jsou podrobně hodnoceny v kapitole 2.4.

V regionech, kde od posledního sčítání došlo k relativně větším změnám počtu obyvatel, však může být hodnota tohoto ukazatele částečně zkreslená. Pro eliminaci této skutečnosti a za účelem rozšíření pohledu na problematiku nezaměstnanosti jsme proto využili **poměru** aktuálního počtu uchazečů o zaměstnání **k aktuálnímu počtu obyvatel ve věku předpokládané ekonomické aktivity**. Uvedený výpočet je proveden s vědomím, že mezi obyvatelstvem ve věku 15 – 64 let je zahrnuto i určité procento ekonomicky neaktivních osob (např. studenti, osoby na rodičovské dovolené, důchodci apod.).

Graf 58 Podíl uchazečů o zaměstnání na obyvatelstvu ve věku 15 – 64 let k 31. 12. 2008

¹⁾ Česká republika bez Hlavního města Prahy

Na úrovni krajů se výše uvedený způsob výpočtu nezaměstnanosti příliš neprojevil. Absolutní hodnota je samozřejmě nižší (vlivem větší hodnoty jmenovatele zlomku). Ve venkovském prostoru se však mírně mění pořadí krajů podle výše míry nezaměstnanosti, největší rozdíl byl zaznamenán v Moravskoslezském kraji, kde by došlo k posunu v pořadí z 12. na 10. místo. Kraje s nejnižší nezaměstnaností zůstávají stejné, naopak nejvyšší hodnota byla rovněž zaznamenána v Ústeckém kraji. V městském prostoru je situace diferencovanější. Nejvyšší hodnota připadá opět na Ústecký kraj, mění se však pořadí krajů s nejnižší nezaměstnaností – Jihočeský kraj se z 1. místa dostává na 3., přičemž nejnižší hodnota je zaznamenána ve Středočeském kraji. K největšímu posunu by došlo v kraji Vysočina (z 5. na 7. pořadí). Výraznější rozdíly mezi výsledky obou metod výpočtu se zřejmě projeví uvnitř jednotlivých krajů, kde byly změny v počtu a struktuře obyvatelstva od roku 2001 na úrovni jednotlivých obcí relativně větší.

Zpracování dat o registrovaných uchazečích o zaměstnání umožňuje ještě některé **podrobnější pohledy na strukturu nezaměstnaných**. Míra nezaměstnanosti v členění podle pohlaví se liší jak v absolutní hodnotě, tak v porovnání městského a venkovského prostoru. Jak ve venkovském, tak v městském prostoru je z dlouhodobého hlediska míra nezaměstnanosti žen vyšší než míra nezaměstnanosti mužů. Konkrétně k 31. 12. 2008 dosahoval rozdíl mezi mírou nezaměstnanosti žen a mužů ve venkovském prostoru v České republice 2,78 procentního bodu a v městském prostoru 1,29 procentního bodu. V jednotlivých krajích je

situace obdobná, rozdíly mezi nezaměstnaností žen a mužů se pohybují mezi 2,17 a 3,95 procentního bodu ve venkovském prostoru a mezi 0,66 a 2,72 procentního bodu v prostoru městském.

Z pohledu jednotlivých krajů pak můžeme zmínit, že míra nezaměstnanosti přesahující 10 % byla zaznamenána ve venkovském i městském prostoru Ústeckého kraje a ve venkovském prostoru Karlovarského kraje, a to vždy v kategorii žen.

Ve venkovském prostoru Pardubického kraje činil ke konci roku 2008 rozdíl míry nezaměstnanosti žen a mužů 2,39 procentního bodu, v městském prostoru pak 1,04 p. b. Ve srovnání s republikovým průměrem je nezaměstnanost mužů i žen ve venkovském prostoru kraje vyšší, v městském prostoru se naopak u obou pohlaví nachází pod průměrem ČR.

Tab. 4.4.5 Míra nezaměstnanosti a vybrané skupiny uchazečů o zaměstnání k 31. 12. 2008

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

v %

	Míra nezaměstnanosti				Podíly vybraných skupin uchazečů o zaměstnání na uchaz. celkem					
	muži		ženy		dosažitelní		ženy		osoby se zdravotním postižením	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	5,95	5,48	8,74	6,78	95,5	95,0	52,9	51,8	19,1	16,6
ČR bez Hl. m. Prahy	5,95	6,09	8,74	7,61	95,5	95,1	52,9	51,8	19,1	17,0
v tom kraje:										
Středočeský	4,43	4,37	6,84	5,44	95,9	95,8	54,4	51,6	17,3	14,9
Jihočeský	4,73	4,21	7,35	5,35	94,3	94,0	53,8	52,3	19,3	17,6
Plzeňský	5,42	4,36	8,63	5,76	96,9	95,4	54,7	53,2	17,7	16,6
Karlovarský	7,89	7,29	10,86	7,94	96,1	96,0	51,0	48,2	12,6	12,2
Ústecký	9,32	8,83	13,28	11,55	95,9	96,0	52,2	53,0	18,9	16,2
Liberecký	6,92	5,99	9,55	7,32	95,2	94,4	51,7	51,6	17,4	15,4
Královéhradecký	4,72	4,34	6,89	5,19	95,9	95,4	53,1	50,7	17,5	15,8
Pardubický	6,46	5,23	8,85	6,27	96,2	96,0	51,1	50,7	21,2	20,0
Vysočina	5,73	5,92	9,03	7,12	95,8	95,4	53,8	50,4	19,1	17,0
Jihomoravský	6,48	6,03	9,73	7,89	96,0	95,4	53,1	52,9	20,5	18,0
Olomoucký	6,39	5,74	9,09	7,05	94,4	94,8	52,6	51,9	18,3	16,2
Zlínský	5,98	5,23	8,78	6,68	94,3	94,4	52,9	52,4	22,9	20,4
Moravskoslezský	6,87	7,95	9,11	9,75	94,2	94,3	51,1	51,4	21,3	18,0

Z uvedené tabulky je patrné, že rozdíly v podílu dosažitelných uchazečů jsou ve venkovském i městském prostoru mezi kraji minimální a není potřebné je dále rozebírat. Jsou zřejmě dány legislativními pravidly, která určují okruh uchazečů nezapočítávaných do tohoto údaje.

Podíl žen mezi uchazeči o zaměstnání se projevuje v již výše hodnocené míře nezaměstnanosti. V jednotlivých krajích se ve venkovském prostoru pohybuje od 51,0 % v Karlovarském kraji do 54,7 % v kraji Plzeňském. V městském prostoru je situace obdobná s tou výjimkou, že v Karlovarském kraji jako v jediném je nezaměstnaných žen méně než mužů. Naproti tomu nejvyšší podíl byl zaznamenán opět v Plzeňském kraji (53,2 %).

Pokud jde o **osoby se zdravotním postižením**, jejich podíl z celkového počtu uchazečů o zaměstnání byl k 31. 12. 2008 ve venkovském prostoru v celorepublikovém průměru vyšší než v prostoru městském zhruba o 2 procentní body. Obdobný poměr byl zaznamenán i v jednotlivých krajích s tím, že největší rozdíl byl zjištěn v kraji Moravskoslezském (3,3 procentního bodu) a naopak nejmenší v kraji Karlovarském (0,4 procentního bodu). Celkově se podíly nezaměstnaných osob se zdravotním postižením z celkového počtu nezaměstnaných pohybují ve venkovském prostoru od 12,6 % (Karlovarský kraj) do 22,9 % (Zlínský kraj). V městském prostoru je situace obdobná.

V Pardubickém kraji je proti celorepublikovému průměru ve venkovském i městském prostoru mírně vyšší podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání. Podíl žen na celkovém počtu nezaměstnaných ve venkovském prostoru je druhý nejnižší za Karlovarským krajem a za republikovým průměrem zaostává o 1,8 procentního bodu; rovněž v městském prostoru patří podíl žen mezi kraji k nejnižším. Podíl uchazečů se zdravotním postižením v kraji se ke konci roku 2008 v mezikrajském srovnání řadil naopak k nejvyšším. Ve venkovském prostoru přitom převyšoval republikový průměr o 2 procentní body a v městském prostoru o více než 3 p. b.

Dále jsme se věnovali struktuře **uchazečů o zaměstnání podle věku**. Podíl uchazečů ve věku do 25 let je v celorepublikovém průměru prakticky shodný ve venkovském i v městském prostoru. Při pohledu na jednotlivé kraje již zjišťujeme rozdíly, ale nejsou příliš výrazné. Největší rozdíl mezi venkovem a městem byl z tohoto pohledu zaznamenán v Jihočeském kraji (1,9 procentního bodu ve prospěch městského prostoru).

Ve skupině nezaměstnaných ve věku 50 a více let jsou již rozdíly mezi městským a venkovským prostorem výraznější. V republikovém průměru je podíl nezaměstnaných bydlících na venkově téměř o 2 procentní body vyšší. V jednotlivých krajích se pak rozdíly pohybují od 4,9 procentního bodu (Ústecký kraj) až po 0,3 procentního bodu (Karlovarský kraj); zde je ovšem podíl nezaměstnaných ve věku 50 a více let bydlících na venkově nižší než v městském prostoru.

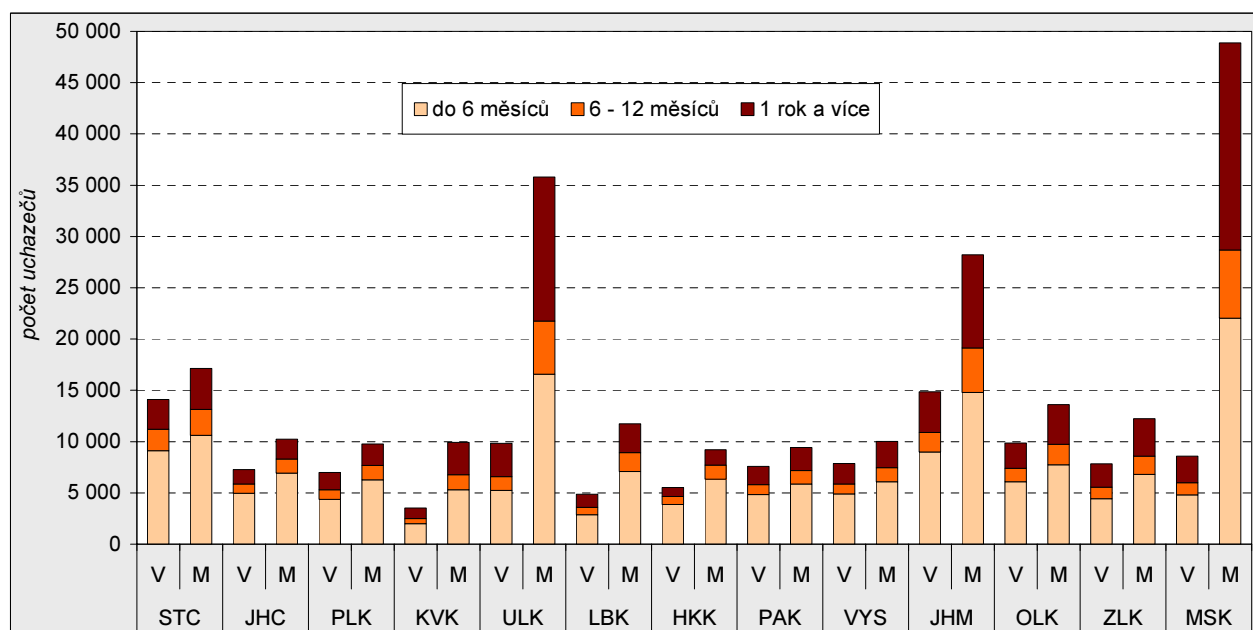
Tab. 4.4.6 Vybrané skupiny uchazečů o zaměstnání k 31. 12. 2008

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

	Podíly vybraných skupin uchazečů o zam. na uchaz. celkem (%)								Průměrná délka evidence uchazečů o zaměstnání (dny)	
	osoby ve věku				podle délky evidence na ÚP					
	do 25 let		50 a více let		do 6 měsíců		1 rok a více			
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	17,3	17,2	30,5	28,7	61,2	55,1	25,3	30,4	452	579
ČR bez Hl. m. Prahy	17,3	17,5	30,5	28,6	61,2	54,1	25,3	31,4	452	603
v tom kraje:										
Středočeský	17,7	18,7	30,4	27,9	64,6	61,9	20,6	23,2	361	430
Jihočeský	17,2	19,1	29,9	27,1	68,3	67,7	19,5	18,7	333	323
Plzeňský	18,3	18,5	30,4	27,5	62,7	64,1	24,1	21,4	435	399
Karlovarský	20,4	20,0	27,6	27,9	56,8	53,4	29,4	31,7	548	576
Ústecký	18,1	18,0	31,2	26,4	53,4	46,3	33,3	39,3	610	773
Liberecký	18,0	18,9	30,8	27,8	58,7	60,3	26,2	23,9	466	420
Královéhradecký	18,6	19,5	30,9	28,6	70,2	68,7	16,1	16,4	300	305
Pardubický	17,0	18,7	30,5	29,2	64,0	62,4	23,5	23,7	430	443
Vysočina	16,8	18,2	27,6	26,5	62,3	60,9	25,5	25,4	453	485
Jihomoravský	17,0	16,5	30,5	27,7	60,5	52,5	26,5	32,2	446	563
Olomoucký	15,9	16,7	30,9	30,7	61,8	56,8	25,1	28,5	450	539
Zlínský	16,1	17,1	30,5	29,1	56,8	55,6	29,2	29,7	507	520
Moravskoslezský	15,9	15,2	33,8	31,5	56,2	45,1	30,0	41,3	572	861

Důležitým ukazatelem kvality trhu práce je také **dobu, po kterou je uchazeč evidován na úřadu práce**. Pokud délka evidence přesahuje 1 rok, hovoříme o tzv. dlouhodobé nezaměstnanosti, která bývá spojena s různými problémy v sociální oblasti. V celorepublikovém průměru byla k 31. 12. 2008 ve venkovském prostoru zhruba čtvrtina nezaměstnaných v této pozici dlouhodobě, zatímco v městském prostoru jich bylo více než 30 %. Ve venkovském prostoru byl nejnižší podíl dlouhodobě nezaměstnaných v Královéhradeckém kraji (16,1 %), naopak nejvyšší v kraji Ústeckém (33,3 %). V Pardubickém kraji byl podíl uchazečů v evidenci úřadů práce nad 1 rok ve venkovském prostoru (23,5 %) v mezikrajském srovnání čtvrtý nejnižší. Srovnání dlouhodobé nezaměstnanosti ve venkovském a městském prostoru poskytuje v krajích různé výsledky. Ve dvou třetinách krajů je vyšší podíl dlouhodobě nezaměstnaných v městském prostoru, naopak je tomu v kraji Plzeňském, Libereckém, Jihočeském a na Vysočině. Podrobnější pohled poskytuje následující graf.

Graf 59 Uchazeči o zaměstnání podle délky evidence na úřadech práce k 31. 12. 2008

Souhrnným ukazatelem „rychlosti“ návratu osob, které ztratily zaměstnání, do pracovního procesu je **průměrná délka evidence uchazeče o zaměstnání**. Ta v celorepublikovém průměru dosahuje ve venkovském prostoru 452 dnů a v městském prostoru 579 dnů. Mezi kraji vidíme v tomto ukazateli značné rozdíly, a to jak ve venkovském prostoru, tak i v prostoru městském. V zásadě lze konstatovat, že průměrná doba evidence je ve většině krajů delší v městském prostoru než ve venkovském, výjimku tvoří kraje Liberecký, Plzeňský a Jihočeský. V některých krajích je rozdíl poměrně značný; v Moravskoslezském kraji představuje téměř 300 dnů, v Ústeckém 163 dnů a v Jihomoravském 117 dnů.

V absolutní hodnotě se ve venkovském prostoru pohybuje celková průměrná doba evidence uchazeče o zaměstnání od 300 dnů v Královéhradeckém kraji do 610 dnů v kraji Ústeckém, v městském prostoru pak od 305 dnů opět v Královéhradeckém kraji do 861 dnů v Moravskoslezském kraji. To je ovšem poměrně extrémní hodnota, vyvolaná velkými změnami ve struktuře hospodářství kraje. Na druhém místě je z tohoto pohledu městský prostor v Ústeckém kraji, kde průměrná doba evidence uchazeče dosahuje 773 dnů.

Průměrná doba evidence uchazečů o zaměstnání na úřadech práce v Pardubickém kraji dosahuje ve venkovském prostoru 430 dnů, přičemž v městském prostoru je o 14 dnů delší. Srovnáme-li hodnoty sledovaného ukazatele s republikovým průměrem, je patrné, že v Pardubickém kraji nacházejí nezaměstnaní nové uplatnění na trhu práce relativně rychleji. Ve venkovském prostoru je doba evidence kratší o 23 dnů, v městském prostoru o 135 dnů (resp. o 160 dnů v případě srovnání s průměrem ČR bez Hl. města Prahy).

Neméně důležitým ukazatelem kvality a absorpční schopnosti trhu práce je **počet uchazečů na 1 volné pracovní místo** (viz tabulka 4.4.1). Zřejmě je logické, že ve všech krajích je hodnota tohoto ukazatele vyšší ve venkovském prostoru než v městském, i když rozdíly mezi kraji jsou poměrně značné. Nejvýraznější je tento rozdíl v Olomouckém kraji, kde ve venkovském prostoru bylo 18,5 uchazeče na 1 volné místo (nejvíce mezi kraji ČR), zatímco v městském prostoru to bylo 6,2 uchazeče. V ostatních krajích jsou rozdíly podstatně nižší. Ještě je potřebné zmínit, že nejnižší hodnota tohoto ukazatele byla zaznamenána v městském prostoru Plzeňského kraje (1,6 uchazeče na 1 volné pracovní místo), ve venkovském prostoru pak ve Středočeském kraji (3,2 uchazeče). V tomto kraji se však nejvíce projevuje rozpor mezi tím, kde uchazeči bydlí, a tím, kde nacházejí své pracovní uplatnění.

V Pardubickém kraji připadalo na konci roku 2008 na jedno volné pracovní místo ve venkovském prostoru 6,7 uchazeče (hodnota odpovídající republikovému průměru), v městském prostoru o 3 uchazeče méně.

Pro **hodnocení vývoje trhu práce** v období 2000 až 2008 je k dispozici v potřebném územním detailu a v metodicky srovnatelné časové řadě pouze celkový počet uchazečů o zaměstnání, z něhož můžeme pomocí počtu ekonomicky aktivních obyvatel (zjištěného při sčítání lidu 2001) vypočítat míru registrované nezaměstnanosti. Srovnání takto vypočtené míry nezaměstnanosti k 31. 12. 2000 a k 31. 12. 2008 je uvedeno v tabulce 4.4.1.

Z této tabulky je patrné, že mezi koncovými roky hodnoceného období došlo ke snížení míry nezaměstnanosti, a to jak ve venkovském, tak v městském prostoru, přičemž toto snižování bylo ve všech krajích (kromě Jihočeského kraje) rychlejší v městském prostoru než v prostoru venkovském. Pokud se podíváme pouze na venkovský prostor, nedošlo ke snížení ve všech krajích; v Libereckém, Karlovarském a Plzeňském kraji se míra nezaměstnanosti dokonce zvýšila. K výraznějšímu snížení míry nezaměstnanosti došlo v krajích s vyššími počty nezaměstnaných, tedy v krajích Ústeckém, Olomouckém a Moravskoslezském, kde se pokles pohyboval mezi 4 – 5 procentními body.

Velmi podobný byl vývoj v městském prostoru. Také zde došlo ve 2 krajích (Liberecký a Karlovarský) ke zvýšení míry nezaměstnanosti. Naproti tomu největší pokles byl zaznamenán ve stejných krajích jako ve venkovském prostoru, největší pak v Moravskoslezském kraji (6,1 procentního bodu).

V Pardubickém kraji byla ke konci roku 2008 zaznamenána nižší míra nezaměstnanosti ve srovnání s koncem roku 2000. Ve venkovském prostoru došlo k jejímu poklesu o 1 procentní bod, v městském prostoru o 1,2 p. b. V porovnání s republikovou změnou nezaměstnanosti v letech 2000 až 2008 však tento pokles nebyl tak výrazný.

Vliv hospodářského útlumu a s tím spojená zhoršující se situace na trhu práce se v Pardubickém kraji začíná projevovat od druhé poloviny roku 2008. Míra nezaměstnanosti ke konci roku 2008 ve srovnání s rokem 2007 vzrostla ve venkovském i městském prostoru, přičemž její nárůst pokračuje i po roce 2008. Podrobné hodnocení tohoto vývoje však již není předmětem této analýzy.

4.5. Bydlení, bytová výstavba

Pro zjištění rozdílů mezi venkovským a městským prostorem v oblasti bydlení byly využity především výsledky sčítání lidu, domů a bytů v letech 1991 a 2001, které umožňují porovnat nejen rozsah a strukturu domovního a bytového fondu, ale i kvalitativní ukazatele jako je např. technické vybavení bytu či jeho velikost. Aktuálnější informace o nové bytové výstavbě poskytuje agregace dat o jednotlivých dokončených budovách a bytech.

Pokud je při srovnávání vyloučeno Hlavní město Praha, pak na ostatním území ČR byla z celkového počtu 1 548,5 tis. trvale obydlených domů v roce 2001 více než polovina (50,9 %) ve venkovském prostoru. V přepočtu na 1 000 obyvatel bylo nejvíce trvale obydlených domů ve venkovských obcích Středočeského a Jihomoravského kraje, naopak nejméně v obcích kraje Karlovarského.

V období po roce 2001 v bytové výstavbě převažovala výstavba rodinných domů, a to jak na venkově, tak ve městech. V přepočtu na 1 000 obyvatel se průměrně ročně dokončilo ve venkovském prostoru většiny krajů více bytů než ve městech, výjimku představoval pouze Jihomoravský kraj a Vysočina.

Tab. 4.5.1 Vybrané charakteristiky domovního a bytového fondu

	Dokončené byty 2001 - 2008 (roční průměr)				Domovní a bytový fond podle SLDB 2001					
	na 1 000 obyvatel		průměrná obytná plocha dokončeného bytu (m ²)		průměrná obytná plocha trvale obydleného bytu (m ²)		byty v rodinných domech z celk. počtu trvale oby- dlených bytů (%)		průměrné stáří trvale obydlených domů (roky)	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	3,6	2,9	80,9	65,7	58,9	46,2	83,9	27,9	47,3	46,6
ČR bez Hl. m. Prahy	3,6	2,5	80,9	67,1	58,9	46,9	83,9	31,1	47,3	46,2
v tom kraje:										
Středočeský	5,7	4,5	88,2	72,7	60,6	49,4	86,2	39,6	49,3	47,8
Jihočeský	3,9	2,7	80,1	66,1	57,9	47,6	78,6	31,6	48,3	44,1
Plzeňský	3,9	3,4	71,0	65,1	57,9	46,4	79,7	28,9	50,0	46,9
Karlovarský	2,7	1,8	84,2	66,5	53,5	43,5	55,6	17,2	56,8	53,8
Ústecký	2,2	1,0	76,6	72,8	57,2	44,0	74,6	19,6	58,9	53,7
Liberecký	3,2	2,4	76,3	61,2	56,7	47,1	74,4	30,5	54,9	54,3
Královéhradecký	3,2	2,5	75,6	64,1	56,7	48,5	79,6	37,2	48,7	48,0
Pardubický	3,4	2,8	74,8	64,6	58,1	48,2	87,2	36,7	44,9	44,5
Vysočina	2,9	3,0	81,8	64,0	59,1	48,8	88,7	39,4	44,1	40,9
Jihomoravský	3,3	3,6	84,2	63,0	61,9	47,6	91,7	33,2	43,5	45,0
Olomoucký	2,8	2,1	74,1	65,0	58,3	47,0	84,8	29,7	46,1	47,2
Zlínský	2,8	2,3	79,0	71,0	59,3	48,6	92,1	41,3	40,4	41,7
Moravskoslezský	3,1	1,3	78,2	71,0	60,0	45,2	85,3	27,3	42,9	41,6

Domovní fond České republiky značně ovlivnila bytová výstavba v poválečném období. Ve městech zaznamenala velký rozmach výstavba bytových sídlišť, od konce padesátých let až v podstatě do roku 1989 především panelových. Značná část panelové výstavby byla směřována do regionů orientovaných na „těžký průmysl“ na severozápadě republiky a na severní Moravě. Na venkově se v tomto období rozvíjela především svépomocná výstavba rodinných domů, ale při naplňování tehdejší představy přiblížení venkova městům se i na venkově stavěly bytové domy včetně panelových. Republikovou úroveň 1,3 % panelových domů z celkového počtu trvale obydlených domů na venkově vysoce převyšuje Karlovarský kraj s podílem 5,8 %. V ostatních krajích je rozpětí od 0,6 % ve Zlínském kraji po 2,3 % v Plzeňském kraji.

Hodnotíme-li domovní fond na základě výsledků SLDB 2001, pak mladší domovní fond na venkově než ve městech je na jihovýchodě republiky, tedy v Jihomoravském, Olomouckém a Zlínském kraji. Naopak výrazně starší je v kraji Ústeckém, Jihočeském a na Vysočině. V Pardubickém kraji je páté nejnížší průměrné stáří trvale obydlených domů ve venkovském i městském prostoru.

V domovní zástavbě převažují ve venkovském prostoru rodinné domy. S výjimkou Karlovarského kraje převyšuje podíl rodinných domů ve všech krajích 90 %. Zastoupení rodinných domů na venkově je nejvyšší na jihovýchodě republiky, na severozápadě je nejnížší – ke Karlovarskému kraji se přidává i Liberecký a Ústecký kraj.

Vysoký podíl rodinných domů ve struktuře venkovské zástavby vede k tomu, že počet trvale obydlených domů na 1 000 obyvatel je ve venkovském prostoru vždy vyšší než v městském. Největší rozdíly jsou v Ústeckém, Jihomoravském a Plzeňském kraji. Ve srovnání s rokem 1991 zůstal v roce 2001 počet trvale obydlených domů na 1 000 obyvatel ve venkovském prostoru na stejné úrovni v Jihočeském a Pardubickém kraji, k poklesu došlo v 6 krajích, zatímco v městském prostoru došlo ve všech krajích k nárůstu.

V Pardubickém kraji byl v roce 2001 ve venkovském prostoru relativní počet trvale obydlených domů i podíl rodinných domů na celkovém počtu trvale obydlených domů mezi kraji čtvrtý nejvyšší, v městském prostoru měly čtyři kraje hodnotu obou ukazatelů vyšší, než byla zjištěna v Pardubickém kraji.

Tab. 4.5.2 Domovní fond v letech 1991 a 2001

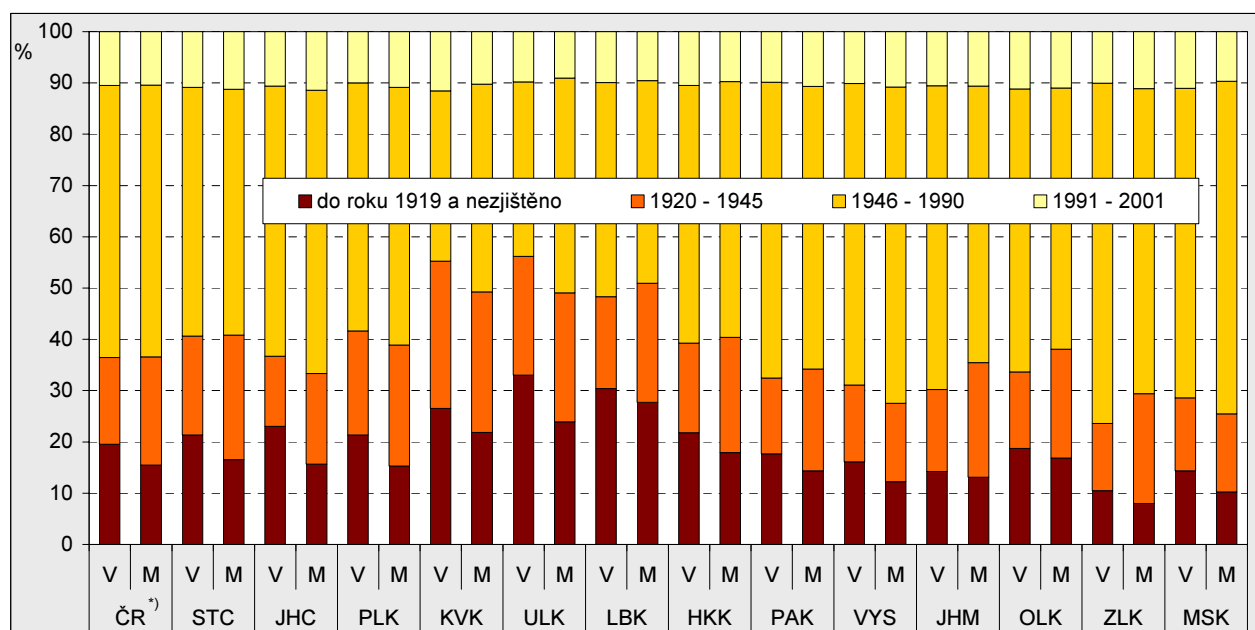
Zdroj: SLDB 1991, 2001

	Trvale obydlené domy na 1 000 obyvatel				z hodnoty 2001		Neobydlené domy na 1 000 obyvatel			
	rok 2001		rozdíl 2001 - 1991		rodinné domy (%)		rok 2001		rozdíl 2001 - 1991	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	268,1	115,6	-0,4	5,1	95,1	78,0	82,6	13,1	19,0	2,6
ČR bez Hl. m. Prahy	268,1	124,3	-0,4	4,9	95,1	79,8	82,6	14,7	19,0	2,6
v tom kraje:										
Středočeský	291,6	153,3	-1,4	4,3	95,4	85,3	107,8	23,6	23,2	4,5
Jihočeský	265,6	125,2	0,0	3,5	94,2	80,0	121,4	19,7	39,5	4,8
Plzeňský	266,4	121,5	-2,0	5,8	94,0	76,9	96,6	16,1	30,0	3,8
Karlovarský	202,9	91,2	2,2	6,0	86,0	61,5	35,2	7,3	2,5	1,6
Ústecký	263,6	93,2	-0,5	5,2	92,0	68,4	81,9	8,4	8,1	0,4
Liberecký	247,7	121,9	-4,8	4,9	91,5	76,7	115,6	17,5	26,5	2,5
Královéhradecký	263,0	143,6	-3,5	5,4	93,3	81,3	105,2	19,9	20,2	3,8
Pardubický	268,3	139,9	0,0	3,3	95,9	82,0	84,3	17,0	17,5	2,8
Vysočina	269,9	143,0	0,9	4,1	96,6	83,7	86,4	19,5	26,3	4,1
Jihomoravský	282,6	133,4	1,3	4,8	97,4	82,7	59,2	14,1	13,5	2,3
Olomoucký	259,8	118,1	1,0	5,0	95,3	78,5	47,8	11,7	6,0	2,2
Zlínský	267,8	150,4	-0,7	4,6	97,7	87,3	57,9	16,9	10,5	2,4
Moravskoslezský	242,0	104,7	3,0	4,9	95,6	77,9	48,4	8,5	12,5	1,4

Výrazně rozdílná situace mezi městem a venkovem je v počtu a především ve využití **neobydlených domů**. Vysoké zastoupení domů využívaných k rekreaci, tzv. druhého bydlení na venkově, vede k tomu, že počet neobydlených domů na 1 000 obyvatel na venkově výrazně převyšuje hodnoty ve městech. Tento jev je zvláště patrný v malých obcích a lokalitách, které spadají do známých rekreačních oblastí. Největší rozdíly v počtu neobydlených domů na 1 000 obyvatel mezi městem a venkovem jsou právě v krajích, kde je využití domů pro rekreační účely nejvyšší, tedy v Jihočeském a Libereckém kraji.

V Pardubickém kraji byl v roce 2001 počet neobydlených domů na 1 000 obyvatel ve venkovském i městském prostoru mírně nadprůměrný, a to zásluhou vyššího využití neobydlených domů k rekreačním účelům. Naproti tomu využití domů k přechodnému bydlení bylo ve venkovském prostoru v kraji méně časté, než na republikové úrovni.

Graf 60 Podíl trvale obydlených domů podle období výstavby v roce 2001

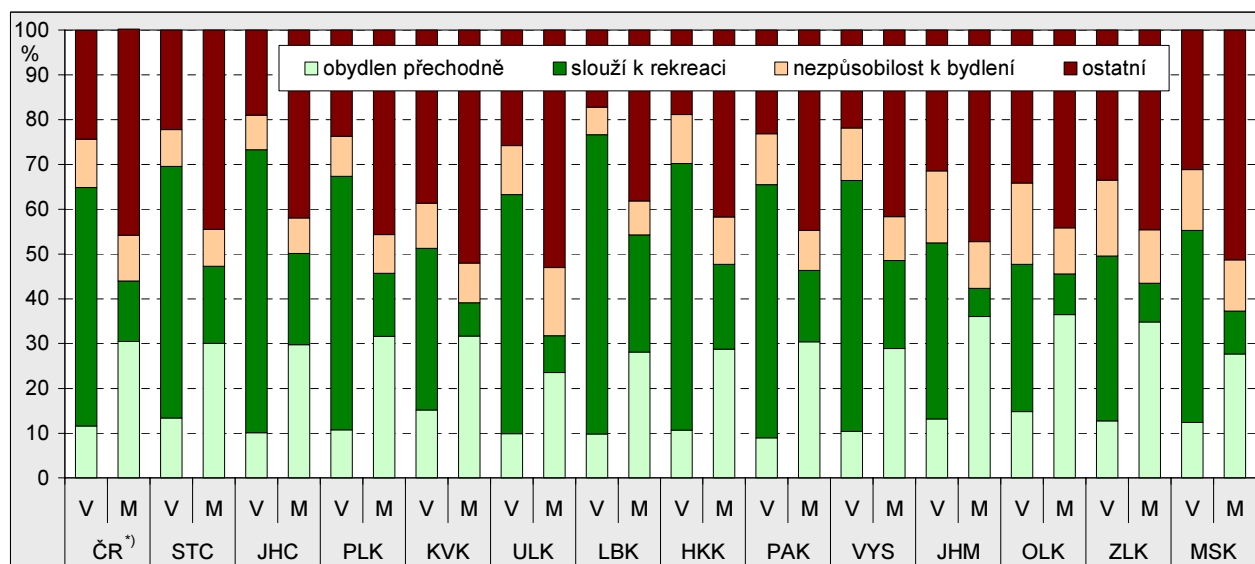
^{*)} Česká republika bez Hlavního města Prahy

Tab. 4.5.3 Bytový fond v letech 1991 a 2001

Zdroj: SLDB 1991, 2001

	Trvale obydlené byty na 1 000 obyvatel				Neobydlené byty na 1 000 obyvatel				Byty sloužící k rekreaci z celkového počtu bytů v roce 2001 (%)	
	rok 2001		rozdíl 2001 - 1991		rok 2001		rozdíl 2001 - 1991			
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	343,6	386,5	8,6	17,1	93,9	36,1	23,9	13,3	11,4	0,9
ČR bez Hl. m. Prahy	343,6	379,1	8,6	17,4	93,9	34,1	23,9	10,2	11,4	1,1
v tom kraje:										
Středočeský	356,6	376,8	3,9	13,8	119,4	42,5	28,0	14,9	14,1	1,7
Jihočeský	356,3	378,2	12,3	17,2	137,4	41,3	46,4	14,0	17,6	2,0
Plzeňský	358,8	391,1	10,7	18,7	110,9	38,5	36,2	12,2	13,4	1,3
Karlovarský	349,9	390,2	7,3	19,3	46,5	26,9	-1,0	7,5	4,2	0,5
Ústecký	362,7	400,2	6,1	20,1	95,2	31,4	8,8	-1,2	11,1	0,6
Liberecký	358,8	384,8	5,7	15,1	135,0	38,8	35,8	11,4	18,3	2,4
Královéhradecký	357,9	378,5	4,7	16,5	119,1	40,5	26,9	13,9	14,9	1,8
Pardubický	341,6	371,8	7,8	19,8	95,7	35,8	22,4	13,1	12,4	1,4
Vysočina	334,0	355,9	12,8	16,8	97,1	36,2	32,0	13,4	12,6	1,8
Jihomoravský	322,9	376,6	8,8	14,1	63,9	34,7	16,4	14,1	6,5	0,5
Olomoucký	337,4	374,9	9,2	18,4	58,9	31,8	11,9	11,6	4,9	0,7
Zlínský	316,2	359,9	11,9	18,0	63,6	33,7	14,4	13,4	6,2	0,7
Moravskoslezský	330,3	378,7	11,2	19,3	60,4	24,0	18,4	4,8	6,6	0,6

Pokud jde o **bytový fond**, je situace podle základních ukazatelů ve městech a na venkově odlišná od ukazatelů domovního fondu. Ve všech krajích připadá na 1 000 obyvatel na venkově méně trvale obydlených bytů než ve městech. To souvisí nejen s tím, že jsou ve venkovských obcích více zastoupeny byty v rodinných domech, které jsou obvykle větší než byty v domech bytových, ale i s větším průměrným počtem členů v nich žijících domácností. V období 1991 až 2000 došlo na venkově k menšímu nárůstu počtu bytů na 1 000 obyvatel než ve městech. K 1. 3. 2001 tak na republikové úrovni (bez Hl. m. Prahy) na 1 000 obyvatel připadalo na venkově o 35,6 bytů méně než ve městech, na úrovni krajů byly největší rozdíly zjištěny v Jihomoravském, Moravskoslezském a Zlínském kraji.

Graf 61 Neobydlené byty podle důvodu neobydlenosti v roce 2001

¹) Česká republika bez Hlavního města Prahy

Podle SLDB 2001 tvoří byty v domech z let 1946 až 1990 rozhodující podíl bytového fondu jak ve městech, tak i na venkově, ale na venkově jsou tyto podíly díky rozsáhlé výstavbě panelových sídlišť ve městech o pětinu menší. Ve všech krajích jsou na venkově oproti městům výrazně vyšší podíly bytů v domech postavených do roku 1919, a stejně tak je tomu i ve většině krajů v případě zástavby z let 1920 až 1945. V důsledku relativně omezené výstavby bytových domů ve druhé polovině 90. let byl podíl nejnovějších bytů (tj. bytů postavených po roce 1990) na venkově vyšší než ve městech. Výjimkou je pouze Pardubický kraj.

Tab. 4.5.4 Trvale obydlené byty podle období výstavby domu k 1. 3. 2001

Zdroj: SLDB 2001

v %

	Trvale obydlené byty v domech s obdobím výstavby (rekonstrukce) domu									
	do roku 1919		1920 - 1945		1946 - 1980		1981 - 1990		1991 - 2001	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	16,3	9,0	15,0	14,6	43,1	50,9	14,2	17,2	10,2	7,5
ČR bez Hl. m. Prahy	16,3	8,2	15,0	12,4	43,1	53,8	14,2	17,3	10,2	7,6
v tom kraje:										
Středočeský	17,9	7,9	17,4	13,7	39,2	53,1	13,6	15,4	10,3	8,8
Jihočeský	17,6	7,7	11,4	9,4	44,5	52,3	14,8	20,9	10,3	8,9
Plzeňský	16,7	8,5	17,0	13,9	40,4	55,1	14,7	13,9	10,1	7,7
Karlovarský	19,5	12,4	20,7	13,2	39,5	53,3	9,3	14,2	9,4	6,2
Ústecký	28,2	9,7	20,6	11,0	30,0	51,1	10,0	21,8	9,0	5,4
Liberecký	24,5	15,7	15,8	14,0	34,6	39,2	13,1	22,5	10,3	7,6
Královéhradecký	18,0	11,3	15,6	16,0	40,8	47,8	13,8	15,7	10,4	8,2
Pardubický	14,7	7,2	13,2	12,4	46,3	53,4	15,0	16,3	9,7	10,1
Vysočina	13,2	6,8	13,2	9,0	46,5	54,5	15,9	19,5	10,0	9,6
Jihomoravský	12,3	8,6	14,7	17,2	46,1	48,9	15,5	16,7	10,6	7,6
Olomoucký	16,1	8,9	13,6	13,3	44,5	52,7	14,0	16,6	11,0	8,0
Zlínský	8,7	3,8	11,9	11,8	53,1	58,9	15,5	16,1	10,1	9,0
Moravskoslezský	11,4	4,5	12,3	8,3	50,6	64,8	14,8	15,8	10,2	6,0

Byty ve venkovských obcích byly v roce 2001 v průměru o čtvrtinu větší (měřeno plochou bytu) než ve městech, avšak vzhledem k vyššímu průměrnému počtu v nich žijících osob byla průměrná obytná plocha na osobu na venkově větší pouze o 13 %. Kvalitativní ukazatele bydlení, jako jsou průměrná celková a obytná plocha a počet místností, jsou nejpříznivější ve venkovském prostoru na jihu a východě Moravy. Pokud však jde o průměrnou obytnou plochu na osobu, jsou tyto kraje podprůměrné (právě z důvodu častějšího soužití více rodin v jedné domácnosti). Naopak ve venkovském prostoru Středočeského kraje, v němž je průměrná obytná plocha bytů druhá nejvyšší po již zmiňovaném Jihomoravském kraji, je relativně vysoká i obytná plocha na osobu. Byty ve venkovském prostoru Pardubického kraje nedosahovaly svou velikostí obytné plochy ani počtem obytných místností republikové úrovně. Na jeden byt zde připadalo v průměru více osob než na úrovni celé České republiky, a tím průměrná obytná plocha na osobu zaostávala za republikovou hodnotou.

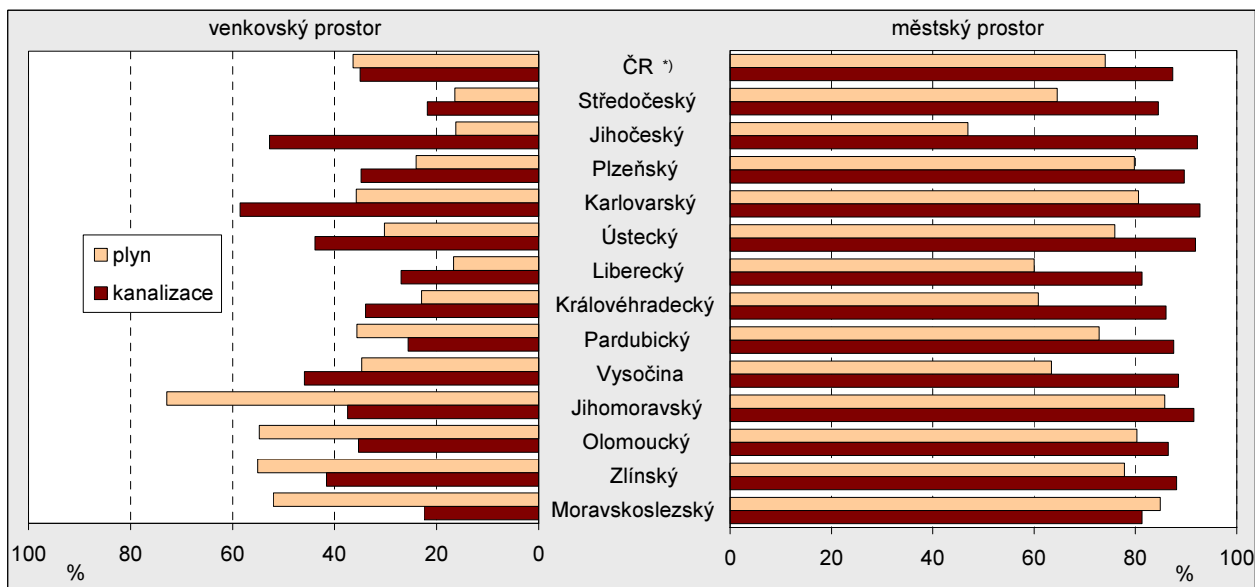
Tab. 4.5.5 Vybrané charakteristiky úrovně bydlení k 1. 3. 2001

Zdroj: SLDB 2001

	Průměrné hodnoty na 1 byt								Obytná plocha na osobu (m ²)	
	počet osob		celková plocha (m ²)		obytná plocha (m ²)		počet obytných místností 8 m ² a více			
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	2,87	2,55	90,8	71,2	58,9	46,2	3,10	2,58	20,3	17,9
ČR bez Hl. m. Prahy	2,87	2,60	90,8	72,1	58,9	46,9	3,10	2,63	20,3	17,9
v tom kraje:										
Středočeský	2,77	2,62	91,4	75,1	60,6	49,4	3,12	2,73	21,6	18,6
Jihočeský	2,78	2,62	88,0	73,1	57,9	47,6	3,00	2,66	20,5	18,0
Plzeňský	2,75	2,52	87,9	71,1	57,9	46,4	3,02	2,56	20,8	18,2
Karlovarský	2,79	2,52	82,1	67,4	53,5	43,5	2,84	2,42	18,9	17,1
Ústecký	2,69	2,45	86,9	67,4	57,2	44,0	2,94	2,51	20,8	17,8
Liberecký	2,74	2,57	87,4	72,4	56,7	47,1	2,94	2,62	20,4	18,2
Královéhradecký	2,76	2,61	87,2	74,1	56,7	48,5	2,97	2,65	20,3	18,4
Pardubický	2,91	2,65	90,9	74,3	58,1	48,2	3,04	2,67	19,8	18,0
Vysočina	2,97	2,78	91,9	75,8	59,1	48,8	3,10	2,73	19,7	17,4
Jihomoravský	3,08	2,63	96,7	74,4	61,9	47,6	3,33	2,65	20,0	18,0
Olomoucký	2,92	2,63	91,6	72,6	58,3	47,0	3,08	2,63	19,8	17,8
Zlínský	3,12	2,75	93,2	75,9	59,3	48,6	3,24	2,78	18,9	17,6
Moravskoslezský	3,00	2,60	92,1	69,2	60,0	45,2	3,24	2,60	19,9	17,3

Největší rozdíly v průměrné obytné ploše bytu na venkově a ve městech byly zjištěny v Moravskoslezském a Jihomoravském kraji, kde se blížily 15 m². V Královéhradeckém kraji byl rozdíl téměř o polovinu nižší, v Pardubickém kraji byl rozdíl nižší o jednu třetinu. Rozdíl mezi maximální a minimální průměrnou obytnou plochou bytu ve venkovském prostoru jednotlivých krajů byl 8,4 m² (od 53,5 m² v Karlovarském kraji po 61,9 m² v Jihomoravském kraji).

Graf 62 Podíl trvale obydlených domů se zavedeným plynem a připojením na veřejnou kanalizaci v roce 2001

¹⁾ Česká republika bez Hlavního města Prahy

Technická vybavenost bytů na venkově je nižší než ve městech. Zatímco ve městech bylo v roce 2001 na plyn napojeno okolo 74 % bytů a na kanalizaci 87 % bytů, na venkově byly podíly výrazně nižší (36, resp. 35 %). Míra plynofikace venkovských bytů byla nejvyšší na východě republiky, napojení na kanalizaci zde však bylo pouze průměrné. Pokud se podíváme na rozdíly mezi městským a venkovským prostorem uvnitř jednotlivých krajů, pak největší nalezáme ve Středočeském kraji.

Tab. 4.5.6 Dokončené byty v letech 2001 až 2008

	Dokončené byty				Podíl dokončených bytů (%)					
	celkem		úhrn 2005 - 2008 / úhrn 2001 - 2004 (%)		v nových rodinných domech		v nových bytových domech		v nástavbách, přístavbách a vestavbách	
	V	M	V	M	V	M	V	M	V	M
ČR celkem	86 307	168 219	124,1	130,6	68,3	30,6	8,9	44,8	12,0	13,1
ČR bez Hl. m. Prahy	86 307	123 220	124,1	122,3	68,3	36,8	8,9	35,2	12,0	13,9
v tom kraje:										
Středočeský	23 222	23 133	166,5	158,2	78,9	41,9	8,4	35,3	7,5	10,7
Jihočeský	7 581	8 451	132,0	105,9	69,6	39,2	9,8	32,4	9,3	15,3
Plzeňský	6 300	9 602	94,6	136,7	51,7	33,5	15,2	39,8	12,4	10,9
Karlovarský	1 605	3 394	117,2	160,7	70,0	33,0	6,9	41,6	6,9	9,2
Ústecký	3 007	5 245	144,3	93,3	65,5	47,4	4,1	20,0	7,1	10,3
Liberecký	2 952	6 069	121,5	103,8	60,0	35,0	12,5	46,9	10,4	6,0
Královéhradecký	4 988	7 050	113,3	110,8	60,8	33,3	15,2	36,3	12,4	13,4
Pardubický	5 581	6 719	131,0	106,4	64,4	33,8	14,4	43,1	12,1	11,3
Vysočina	5 184	7 001	113,3	113,6	68,9	35,7	5,0	35,9	14,5	14,5
Jihomoravský	10 046	21 878	115,8	145,8	69,6	25,3	8,2	44,8	13,6	17,9
Olomoucký	5 632	6 720	97,7	93,5	60,6	32,2	6,5	39,6	18,0	17,8
Zlínský	4 797	7 048	80,1	110,3	64,3	42,1	2,3	28,6	20,7	13,7
Moravskoslezský	5 412	10 910	105,6	90,6	65,2	51,4	5,3	8,1	19,5	20,6

Pokud jde o **výstavbu bytů v letech 2001 až 2008**, byla přibližně jedna třetina z celkového počtu 254,5 tisíc dokončených bytů postavena na venkově, z toho dvě třetiny v nových rodinných domech. Za osmileté období bylo ve venkovském prostoru dokončeno celostátně na 1 000 obyvatel o 8,6 bytů více než v městském prostoru. Mezi jednotlivými kraji byly zjištěny značné rozdíly: intenzita bytové výstavby ve venkovských obcích ve Středočeském kraji byla 2,6krát vyšší než ve venkovských obcích Ústeckého kraje; v Pardubickém kraji byla v mezikrajském srovnání čtvrtá nejvyšší. Průměrná obytná plocha dokončeného bytu byla na venkově o 13,8 m² větší ve srovnání s městským prostorem, a to přesto, že ve většině krajů byla průměrná obytná plocha bytů v nově postavených rodinných a bytových domech (bez nástavěb a přístavěb) na venkově nižší než ve městech.

4.6. Občanská a technická vybavenost

Základním zdrojem dat na úrovni obcí v občanské a technické vybavenosti je soubor hodnot ukazatelů databáze městské a obecní statistiky (MOS). Pro účely této publikace byla též použita externí data z oblasti územně plánovací dokumentace (ÚPD). Vzhledem k tomu, že se databáze MOS naplňuje v oblasti občanské vybavenosti zejména z externích administrativních zdrojů a aktualizace některých dat neprobíhá každoročně, jsou v jednotlivých oblastech zachyceny poslední dostupné údaje z let 2006 a 2007. Pro oblast vybavenosti bylo zvoleno porovnání pouze venkovského prostoru, neboť v městském prostoru je zastoupení technické i občanské vybavenosti téměř 100 %.

Tab. 4.6.1 Občanská vybavenost obcí venkovského prostoru v roce 2000 a 2006 (2007)

v %

	Podíl obcí se školou				Podíl dětí ve věku 6 - 14 let v obcích bez základní školy		Podíl obcí s veřejnou knihovnou ²⁾		Podíl obcí s poštou ³⁾	
	mateřskou		základní ¹⁾		2000	2006	2000	2006	2000	2006
	2000/01	2006/07	2000/01	2006/07						
ČR bez Hl. m. Prahy	49,3	47,8	37,6	36,5	28,4	31,7	82,2	76,2	39,3	38,9
z toho kraje:										
Středočeský	40,8	40,6	31,1	29,2	38,3	43,0	80,6	61,9	35,0	33,1
Jihočeský	37,0	33,9	26,6	24,9	35,0	39,0	76,1	73,4	32,2	31,7
Plzeňský	36,0	34,3	27,8	27,2	33,7	37,2	79,7	74,1	35,3	34,7
Karlovarský	59,5	53,2	45,0	40,5	25,1	30,1	86,5	84,7	60,4	60,4
Ústecký	53,7	50,8	35,4	31,8	32,4	40,2	76,5	72,7	47,3	46,9
Liberecký	58,2	57,7	51,3	52,4	18,7	20,1	84,7	85,7	53,4	53,4
Královéhradecký	48,6	47,6	38,9	37,2	29,1	32,4	80,7	78,0	47,1	47,1
Pardubický	48,2	46,6	36,9	36,4	29,9	31,8	80,1	76,8	36,4	35,5
Vysočina	35,3	33,8	28,5	27,5	32,9	36,7	73,6	68,2	27,5	27,5
Jihomoravský	63,9	60,5	45,8	45,6	26,4	27,5	92,8	90,8	42,0	41,2
Olomoucký	68,8	67,4	52,1	51,8	19,2	21,0	92,9	92,9	42,2	45,2
Zlínský	71,7	71,4	53,2	53,9	21,2	22,0	97,4	98,9	39,4	38,7
Moravskoslezský	77,1	78,3	66,3	65,4	15,1	16,1	83,3	86,3	65,0	67,5

dokončení

	Podíl obcí s ordinací ⁴⁾ (%)						Podíl obcí se zařízením lékařské péče ⁴⁾ (%)		Počet bytů v domech s pečovatelskou službou na 1 000 obyv. 65+	
	praktického lékaře pro dospělé		praktického lékaře pro děti a dorost		stomatologa		2000	2007	2000	2007
	2000	2007	2000	2007	2000	2007				
ČR bez Hl. m. Prahy	24,0	23,9	18,9	17,5	15,4	13,9	5,7	7,1	7,7	15,6
v tom kraje:										
Středočeský	23,3	22,1	16,6	15,3	12,7	11,2	4,3	4,9	7,8	7,1
Jihočeský	22,3	22,5	22,7	18,7	13,6	12,4	6,3	7,7	11,6	21,9
Plzeňský	21,6	21,2	16,9	14,3	13,1	12,0	5,8	7,7	5,3	23,3
Karlovarský	35,1	37,8	16,2	14,4	21,6	15,3	9,0	9,0	10,8	15,1
Ústecký	29,6	29,6	16,4	15,8	16,1	14,5	5,8	8,4	9,4	18,0
Liberecký	29,1	27,5	16,4	17,5	19,0	15,3	6,9	6,9	22,1	33,7
Královéhradecký	20,8	21,0	11,6	10,6	17,6	15,2	5,1	7,0	4,7	11,3
Pardubický	16,1	15,8	12,8	13,0	13,2	12,3	5,7	7,3	5,6	23,1
Vysočina	13,7	15,5	13,6	13,9	10,8	9,7	3,4	3,8	5,4	10,4
Jihomoravský	21,9	22,2	23,7	20,3	14,4	12,9	5,9	8,3	3,9	9,9
Olomoucký	34,2	33,4	21,9	23,8	23,3	21,9	6,6	9,0	9,1	19,4
Zlínský	36,4	37,2	42,4	34,6	20,8	20,1	10,0	11,9	10,5	16,3
Moravskoslezský	43,8	41,7	25,8	28,3	28,3	25,4	7,9	9,2	4,8	18,2

¹⁾ 1. - 5. nebo 1. - 9. ročník

²⁾ včetně poboček

³⁾ včetně poštovních středisek, poštoven a podacích pošt

⁴⁾ včetně detašovaných pracovišť

K porovnání aktuálních dat s údaji roku 2000 je třeba přistupovat obezřetně, protože údaje nejsou získávány z klasických statistických zjišťování.

Na úroveň **občanské vybavenosti** obcí venkovského prostoru působí řada faktorů: zřizování, vybavení a provoz jednotlivých zařízení do jisté míry závisí na dostupných finančních prostředcích obcí a zřizovatelů zařízení, na celkové finanční situaci v regionu, hustotě zalidnění a nepřímo i na počtu obyvatel venkovských obcí a jejich věkové struktuře (např. počet dětí a žáků v oblasti školství).

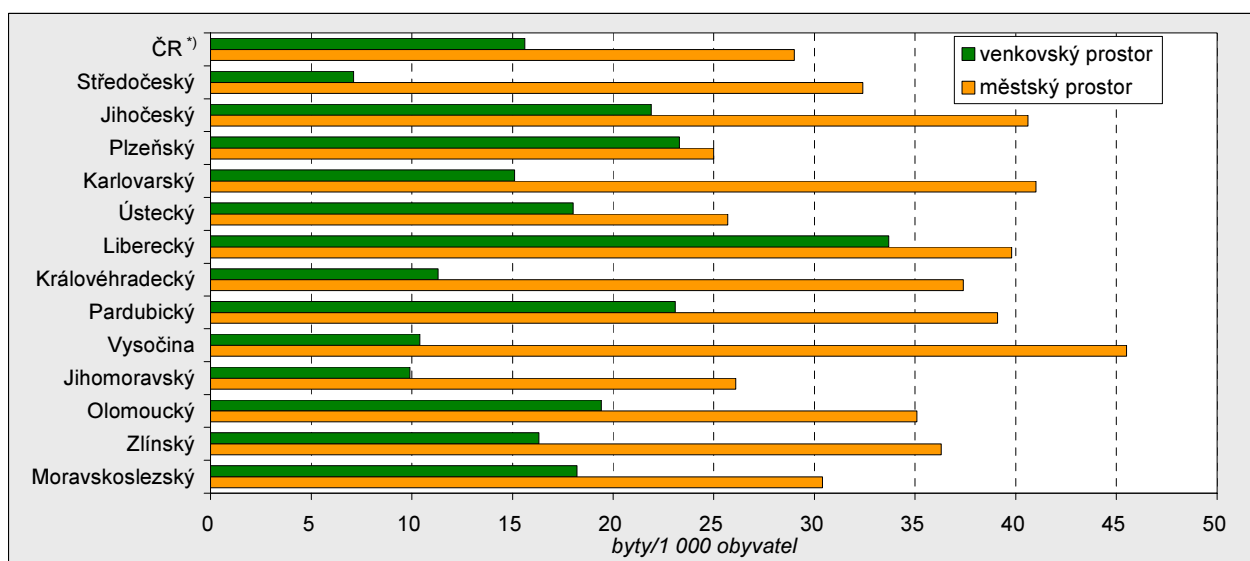
Nejrozšířenějším **školským zařízením** jsou ve venkovských obcích mateřské školy, které mají k dispozici obyvatelé téměř poloviny obcí. Ve více než třetině obcí je základní škola. Nejvyšší podíl obcí venkovského prostoru s mateřskou i základní školou mají kraje Moravskoslezský a Zlínský. Pro tyto kraje na východě Moravy je charakteristická specifická sídelní struktura s nadprůměrně velkými obcemi. Naopak nejnižší podíl obcí se školskými zařízeními mají kraje Jihočeský, Plzeňský a Vysočina, které mají rozdrobenou sídelní strukturu. Z retrospektivního pohledu je zřejmé, že téměř ve všech krajích ČR (s výjimkou Moravskoslezského) došlo proti roku 2000 k poklesu podílu obcí se zařízeními předškolní výchovy, a to zejména v důsledku rušení a slučování mateřských škol v jednotlivých obcích venkovského prostoru. Nejvyšší pokles podílu obcí s předškolními zařízeními zaznamenal kraj Karlovarský. Mírně se snížil i podíl venkovských obcí vybavených základní školou; větší úbytek byl zjištěn v Karlovarském a Ústeckém kraji. Pouze ve dvou krajích (Libereckém a Zlínském) se podíl obcí se základní školou zvýšil. Důsledkem redukce základních škol je zvýšení podílu dětí ve věku 6 – 14 let, které žijí v obcích, ve kterých není zřízena základní škola. Další příčinou je i probíhající suburbanizace, kdy intenzivní bytová výstavba, a tím i růst počtu dětí, nastává v obcích v zázemí velkých měst. Těmto původně malým obcím často chybí základní občanská vybavenost a jejich obyvatelé využívají příslušná zařízení v blízkém městě. Zvláště patrné je to ve Středočeském kraji, kde v obcích bez základní školy žije 43 % dětí venkovského prostoru, zatímco celorepublikový průměr činí necelých 32 %.

Nejrozšířenějším a často jediným kulturním zařízením jsou ve venkovských obcích **veřejné knihovny**, případně jejich pobočky. K dispozici je mají obyvatelé více než tří čtvrtin venkovských obcí. Největší podíl obcí s touto službou má Zlínský kraj, naopak nejmenší kraj Středočeský. Vývojově se rozsah těchto služeb od roku 2000 mírně snižoval. Výrazný úbytek byl zaznamenán pouze ve Středočeském kraji.

Základní **zdravotní péče** je poskytována v ordinacích praktických lékařů, které jsou zřizovány v závislosti na koncentraci obyvatel (potenciálních pacientů). Tato zdravotnická zařízení jsou provozována ve většině případů privátními lékaři. Nejvyšší podíl obcí s dostupným zdravotnickým zařízením mají moravské kraje, a to Moravskoslezský, Zlínský a Olomoucký. Naopak nejnižší podíl má kraj Vysočina, kde převažují typicky malá sídla do 200 obyvatel (50,5 % z celkového počtu obcí ve venkovském prostoru kraje). Zatímco v krajích Jihočeském, Karlovarském, Královéhradeckém, Vysočině, Jihomoravském a Zlínském podíl obcí s ordinacemi lékařů pro dospělé od roku 2000 vzrostl, ve stejných krajích (kromě Vysočiny) poklesl podíl obcí s ordinací dětského lékaře. Podíl venkovských obcí s ordinací stomatologa se po roce 2000 v souladu s všeobecným trendem snižoval, především vlivem celkového úbytku zubních lékařů. Naproti tomu se ve všech krajích zvýšil podíl obcí se zařízením lékárenské péče.

Vybavenost **byty v domech s pečovatelskou službou** na 1 000 obyvatel ve věku 65 a více let je celostátně ve venkovském prostoru poloviční oproti prostoru městskému, avšak po roce 2000 se výrazně zvyšovala vybavenost i na venkově (zejména v Plzeňském a Pardubickém kraji).

Graf 63 Byty v domech s pečovatelskou službou na 1 000 obyvatel ve věku 65 a více let v roce 2007

^{*)} Česká republika bez Hlavního města Prahy

V souladu s racionalizací poštovních služeb došlo ve většině krajů ČR k mírnému poklesu podílu venkovských obcí s **poštovním úřadem** či poštovnou. Pouze v krajích Karlovarském, Libereckém, Královéhradeckém a na Vysočině zůstal tento podíl nezměněn. Naproti tomu v kraji Olomouckém a Moravskoslezském podíl obcí s poštou vzrostl. Nyní jsou poštovní služby poskytovány v 39 % venkovských obcí. Zatímco v Moravskoslezském kraji je pošta ve dvou třetinách obcí, v kraji Jihočeském a na Vysočině má poštu méně než třetina obcí.

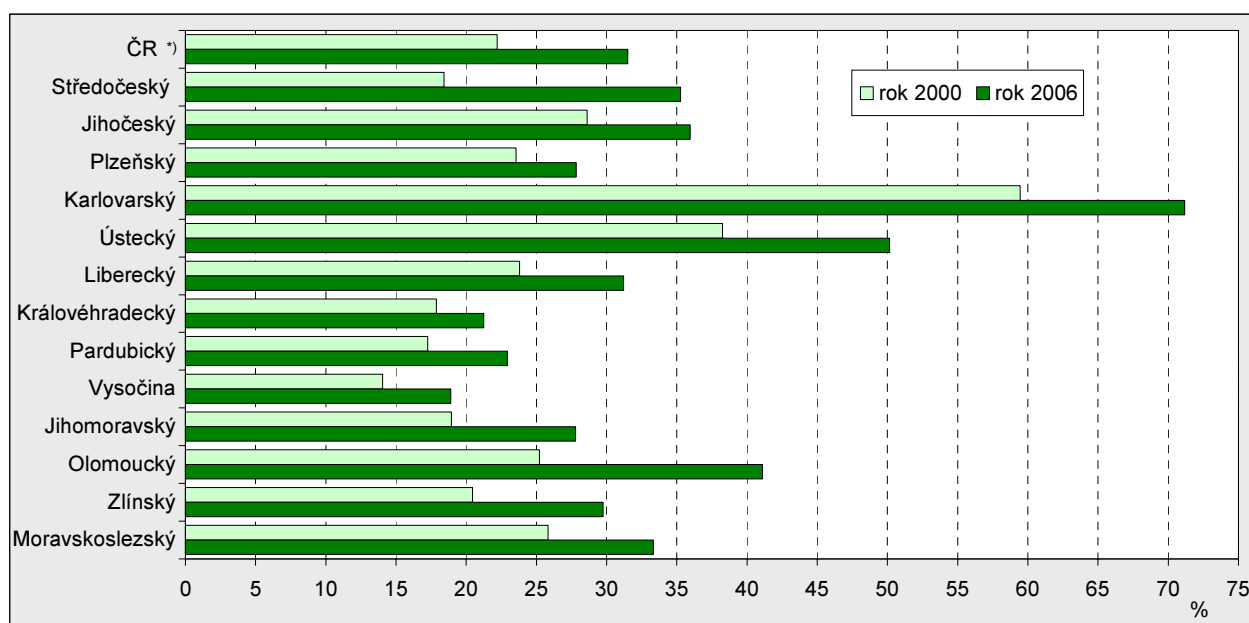
Zásadní vliv na služby poskytované v rámci občanské vybavenosti má i dostupnost jednotlivých obcí venkovského prostoru, případně jejich částí. Postupné omezování veřejné dopravy, rušení linek a snižování počtu spojů, financování dopravy z peněz obecních rozpočtů, to vše jsou faktory, které výrazně limitují rozsah a rozvoj poskytovaných služeb.

Úroveň **technické vybavenosti** doznala ve svém vývoji od roku 2000 výrazných změn zejména v souvislosti s budováním čistíren odpadních vod a rozvodů plynu.

Tab. 4.6.2 Technická vybavenost obcí venkovského prostoru v roce 2000 a 2006 (2007)

	Podíl obcí připojených na veřejný vodovod		Podíl obcí připojených na kanalizační síť s ČOV		Podíl obcí připojených na rozvod plynu		Podíl obcí s železniční zastávkou		Podíl obcí se schválenou územně plánovací dokumentací	
	2000	2006	2000	2006	2000	2006	2000	2006	2000	2007
ČR bez Hl. m. Prahy	79,2	84,3	22,2	31,5	42,5	61,1	22,6	23,0	27,9	57,9
z toho kraje:										
Středočeský	59,9	71,9	18,4	35,3	14,3	39,1	23,7	24,3	26,3	51,8
Jihočeský	79,9	80,2	28,6	35,9	21,3	33,6	22,8	22,3	21,6	56,2
Plzeňský	68,7	68,7	23,6	27,8	23,6	47,8	22,1	23,6	23,6	48,4
Karlovarský	95,5	95,5	59,5	71,2	48,6	58,6	32,4	43,2	31,5	82,9
Ústecký	96,1	96,8	38,3	50,2	41,5	57,2	46,6	43,1	32,8	61,7
Liberecký	94,2	95,2	23,8	31,2	27,5	38,6	35,4	37,0	27,0	49,2
Královéhradecký	78,5	84,8	17,9	21,3	38,6	57,5	23,2	23,7	24,2	61,4
Pardubický	89,4	92,4	17,3	22,9	52,7	77,3	19,6	21,0	23,9	69,3
Vysočina	79,3	85,5	14,0	18,9	41,9	69,7	13,3	13,4	12,4	30,6
Jihomoravský	84,8	90,8	19,0	27,8	81,9	92,8	14,9	13,9	32,0	56,4
Olomoucký	83,0	89,9	25,2	41,1	71,5	86,6	21,9	22,5	26,0	76,7
Zlínský	87,0	92,2	20,4	29,7	79,2	92,2	19,7	19,3	71,0	91,4
Moravskoslezský	95,8	97,1	25,8	33,3	71,7	75,0	27,5	27,5	52,5	87,1

Graf 64 Podíl obcí ve venkovském prostoru s kanalizací napojenou na čistírnu odpadních vod v roce 2000 a 2006

*) Česká republika bez Hlavního města Prahy

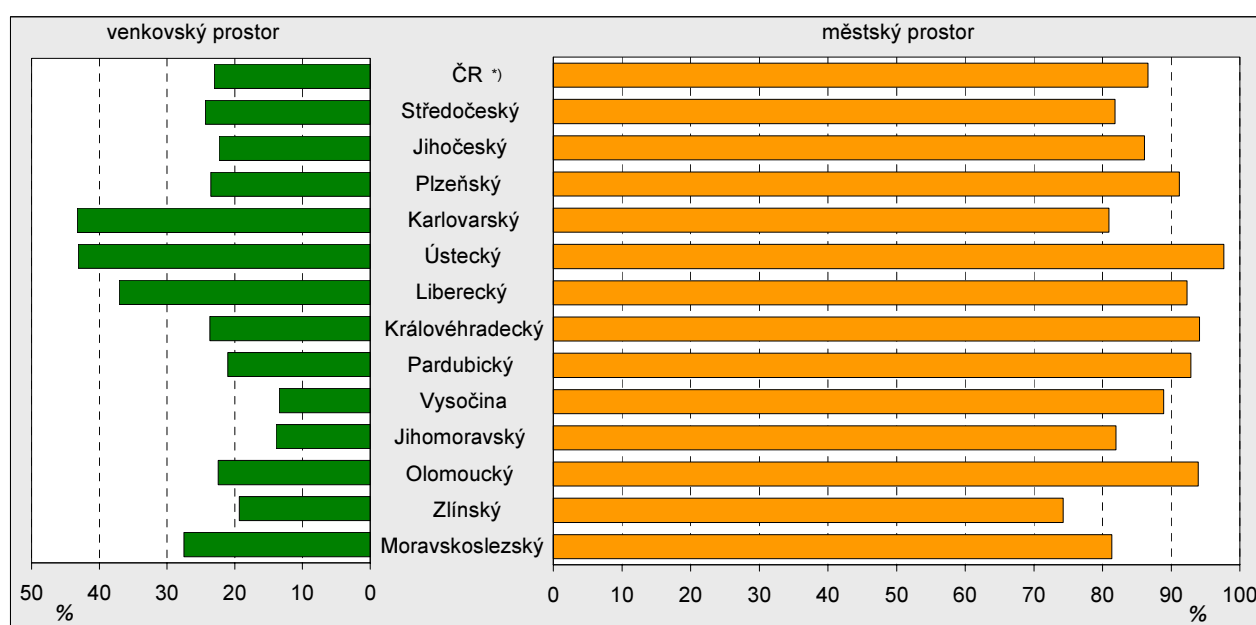
Veřejný vodovod je zřízen téměř v 85 % venkovských obcí; za republikovým průměrem zaostává především Plzeňský a Středočeský kraj. Naproti tomu v Moravskoslezském kraji má veřejný vodovod 97 % obcí.

O více než jednu třetinu stoupl podíl obcí s **napojením na kanalizační síť s čistírnou odpadních vod** (ČOV). V roce 2006 mělo tuto vybavenost 32 % venkovských obcí, nejvyššího podílu obcí s kanalizací napojenou na ČOV dosáhl kraj Karlovarský, naopak nejvíce zaostává kraj Vysočina, Královéhradecký a Pardubický kraj.

K výraznému rozšíření **plynofikace** venkovských obcí po roce 2000 přispěla dotační politika státu, orientovaná na zkvalitňování životního prostředí. Podíl venkovských obcí připojených na rozvod plynu se od roku 2000 zvýšil téměř o polovinu, přitom ve Středočeském kraji se jejich podíl téměř ztrojnásobil a v Plzeňském kraji se více než zdvojnásobil. Pomalu postupovala plynofikace venkova v Jihočeském kraji, kde je napojena pouze třetina obcí. Naproti tomu v Jihomoravském kraji je podíl plynofikovaných obcí (93 %) vyšší než podíl obcí s veřejným vodovodem (91 %).

Dopravní obslužnost obcí veřejnou dopravou závisí mimo jiné na výskytu zastávky veřejné dopravy. Autobusová doprava je zajišťována do většiny obcí a nejsou patrné územní rozdíly. Železniční zastávky jsou pouze v necelé čtvrtině venkovských obcí a čtyřech pětinách měst. Nejvyšší podíl obcí se železniční zastávkou je v Karlovarském a Ústeckém kraji (43 %), pouze třetinový podíl má Vysočina a Jihomoravský kraj.

Graf 65 Podíl obcí se železniční zastávkou v roce 2006

^{*)} Česká republika bez Hlavního města Prahy

Jednou z podmínek pro rozvoj venkovského prostoru je i schválený územní plán, jehož významným nástrojem je **územně plánovací dokumentace** (ÚPD). V této oblasti byl zaznamenán v jednotlivých krajích značný nárůst. Nejvíce se podíl venkovských obcí se schválenou územně plánovací dokumentací za období od roku 2000 zvýšil v Karlovarském kraji a nejméně v kraji Vysočina.

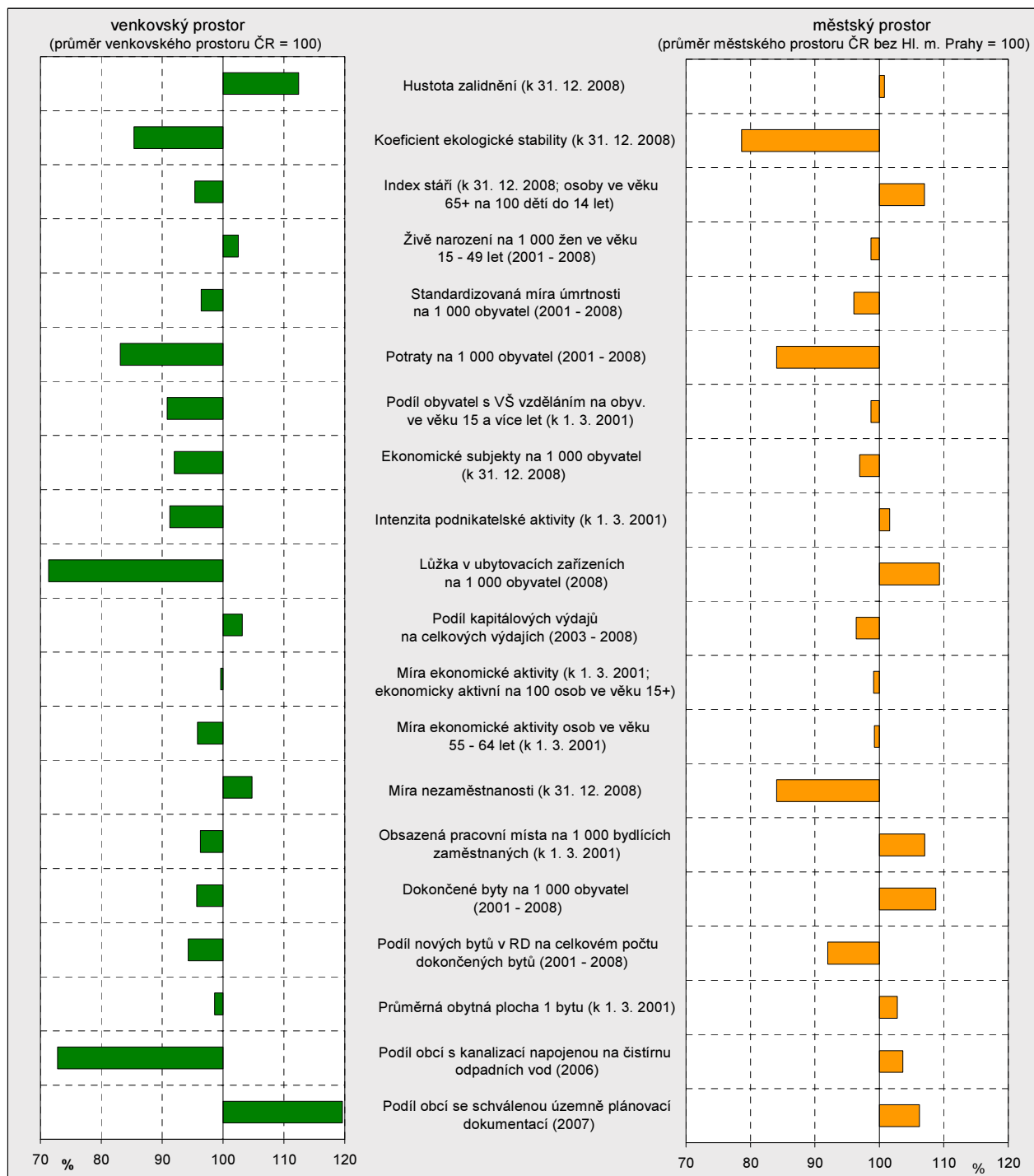
Základním legislativním dokumentem pro rozvoj venkovského prostoru je Národní strategický plán rozvoje venkova ČR na období 2007 až 2013. V praxi je realizován prostřednictvím Programu rozvoje venkova, který se člení na čtyři hlavní osy, z nichž zejména III. osa směřuje do oblasti technické infrastruktury a občanské vybavenosti. Vyčleněné prostředky k tomuto účelu by mohly mimo jiné zlepšit kvalitu života ve venkovských obcích s ohledem na potřeby jejich obyvatel.

K podpoře rozvoje infrastruktury a služeb slouží v jednotlivých krajích regionální operační programy, zaměřené na rozvoj regionu, z nichž lze poskytovat finanční prostředky za předpokladu splnění předepsaných podmínek. K lepšímu využití získaných finančních prostředků slouží i společné projekty. Za tímto účelem jsou zřizována dobrovolná sdružení obcí či vytvářeny mikroregiony, které se často v daném území zaměřují na zlepšení technické infrastruktury.

4.7. Postavení venkovského a městského prostoru Pardubického kraje v ČR

Souhrnný pohled na postavení venkovského a městského prostoru Pardubického kraje ve srovnání s průměrnými hodnotami za ČR (bez Hl. města Prahy) poskytuje následující graf.

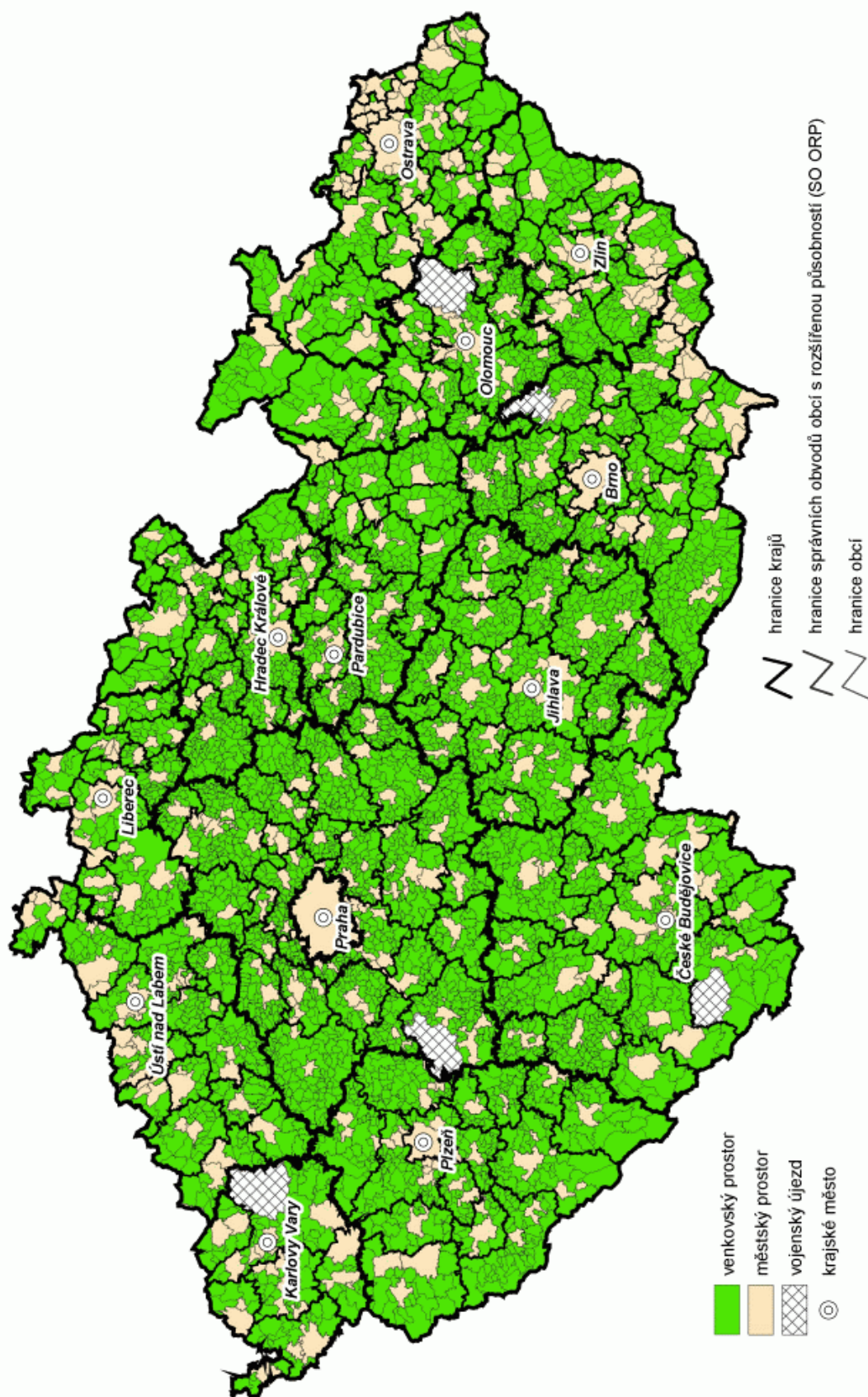
Graf 66 Odchylny hodnot vybraných ukazatelů venkovského a městského prostoru Pardubického kraje od republikového průměru

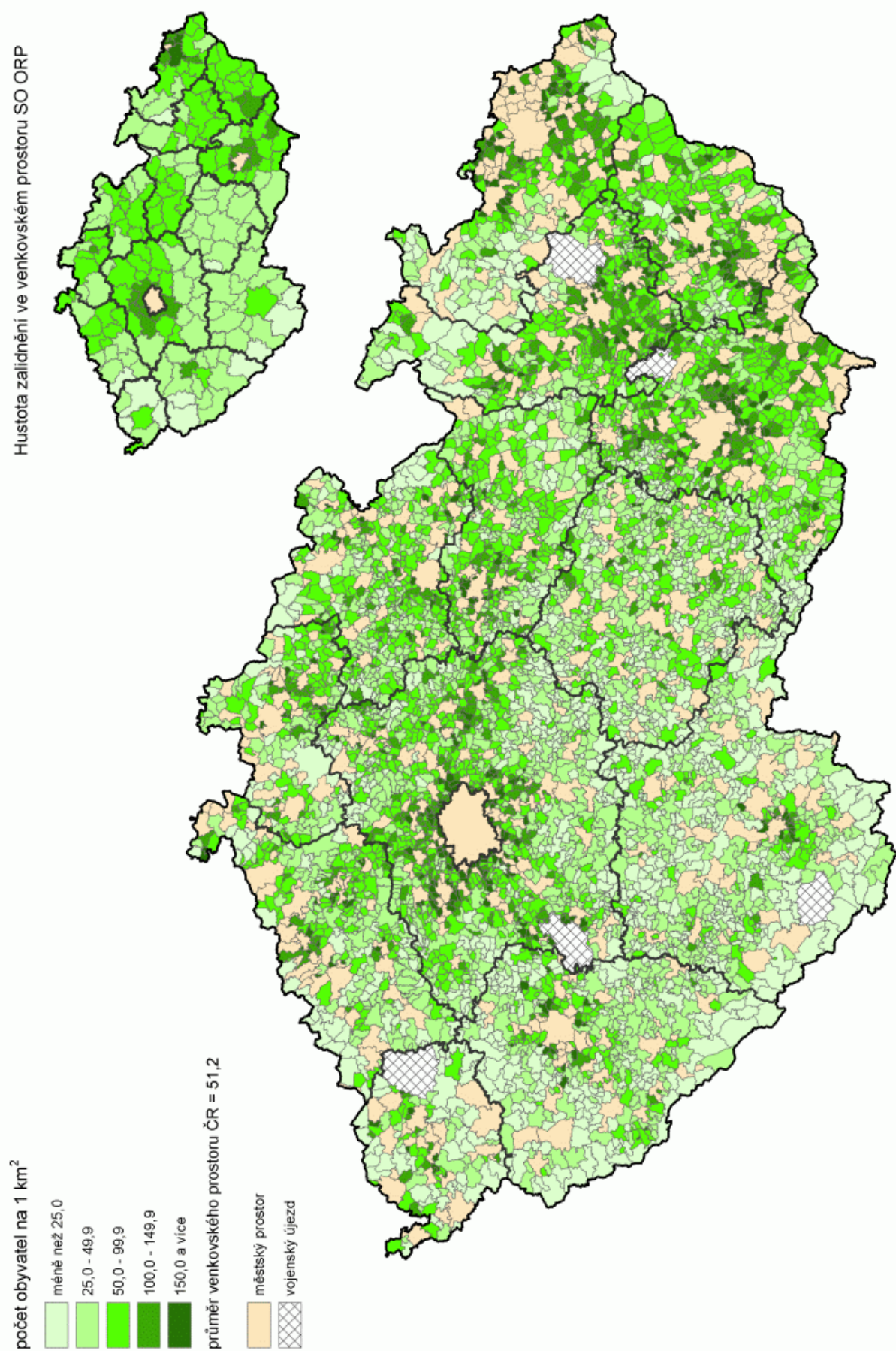
Venkovský prostor Pardubického kraje se ve srovnání s venkovskými obcemi na republikové úrovni vyznačuje vyšší hustotou zalidnění, méně příznivou ekologickou stabilitou krajiny i podprůměrným zastoupením lůžek v hromadných ubytovacích zařízeních. Podprůměrný je zde počet ekonomických subjektů na tisíc obyvatel, intenzita podnikatelské aktivity i zastoupení vysokoškoláků. Příznivější postavení venkova naopak nacházíme v demografické oblasti – vyšší porodnost doprovázená nižší úmrtností, s tím související příznivější věková skladba populace; výrazně podprůměrná potratovost. Přestože intenzita bytové výstavby na venkově nedosahuje průměru ČR, je mezi kraji 4. nejvyšší. Nadprůměrně jsou, na rozdíl od kanalizace s ČOV, zastoupeny obce s napojením na rozvod plynu. V **městském prostoru** kraje je ve srovnání s městy v ČR (bez Hl. m. Prahy) v průměru nižší nezaměstnanost, nadprůměrný podíl obsazených pracovních míst i intenzita bytové výstavby doprovázena výrazně menší ekologickou stabilitou krajiny.

Vymezení venkovského a městského prostoru v České republice

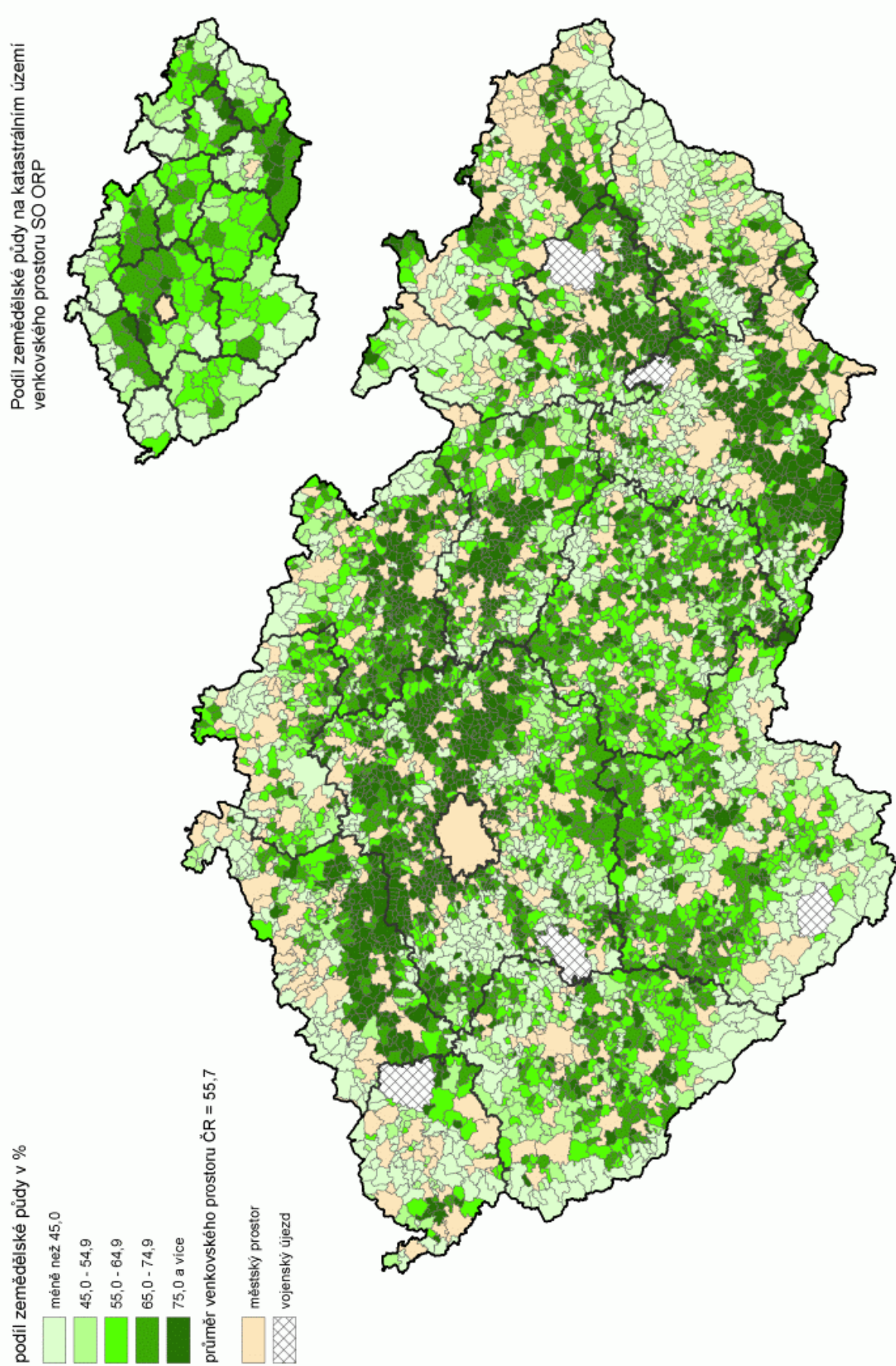
Venkovským prostorem jsou obce s velikostí do 2 000 obyvatel a obce s velikostí do 3 000 obyvatel, které mají hustotu zalidnění menší než 150 obyvatel/km²

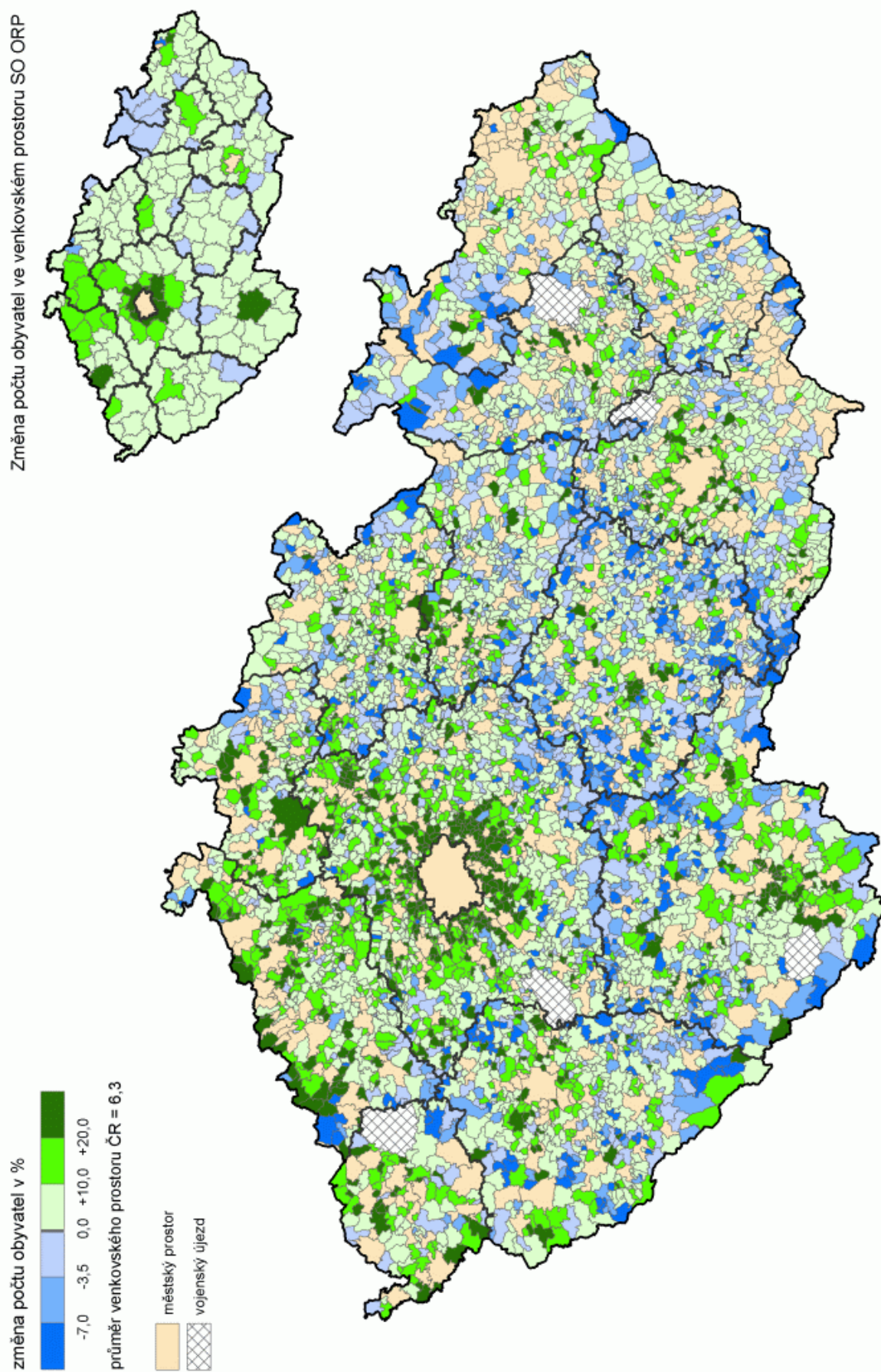
Hustota zalidnění v obcích venkovského prostoru k 31. 12. 2008

Podíl zemědělské půdy na katastrálním území obcí venkovského prostoru k 31. 12. 2008

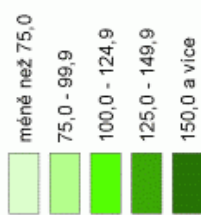

Změna počtu obyvatel v obcích venkovského prostoru mezi roky 2000 a 2008

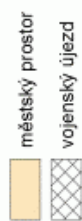

Index stáří v obcích venkovského prostoru k 31. 12. 2008

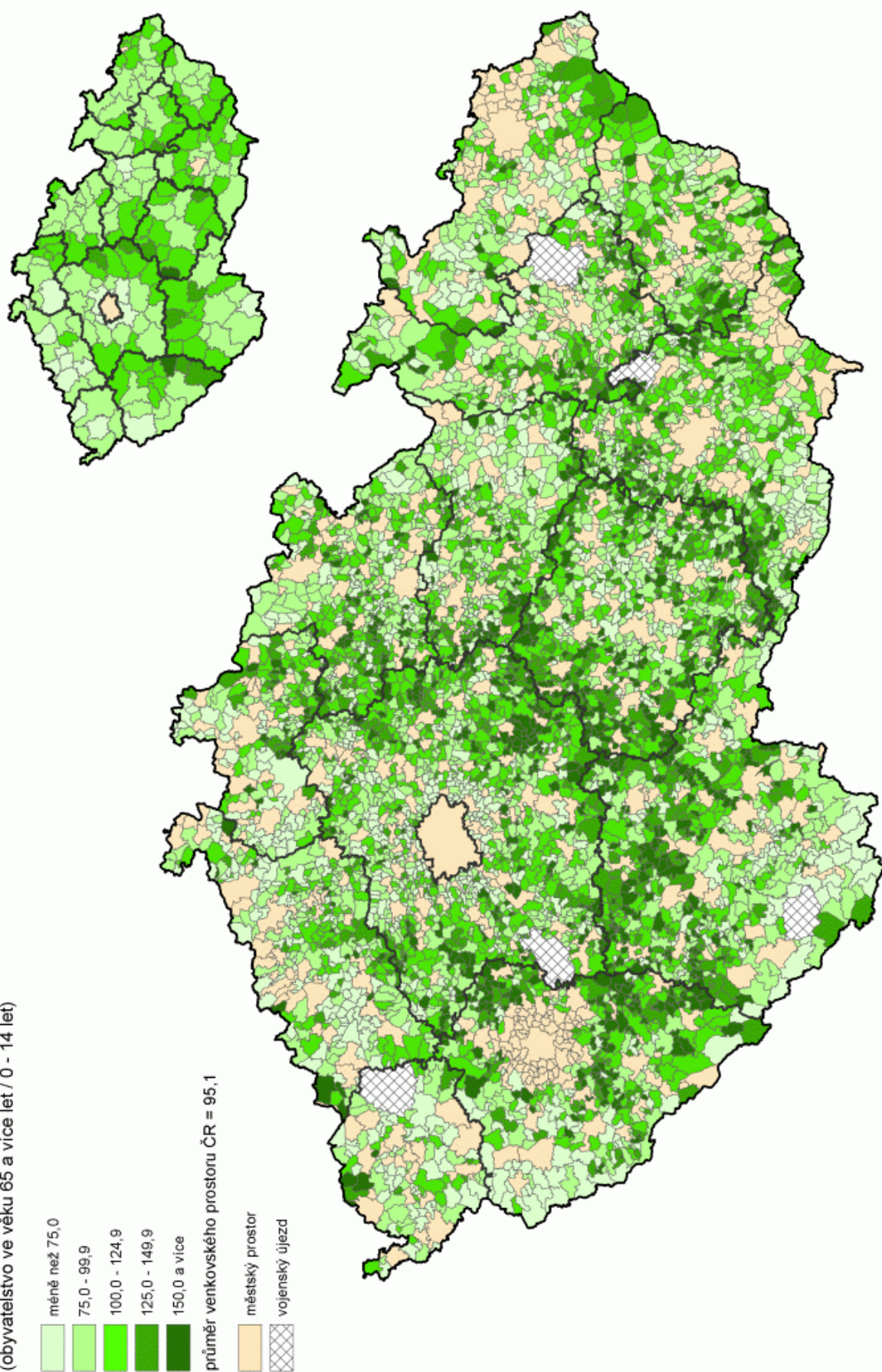
index stáří v %
(obyvatelstvo ve věku 65 a více let / 0 - 14 let)

průměr venkovského prostoru ČR = 95,1

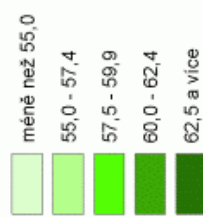
Index stáří ve venkovském prostoru SO ORP

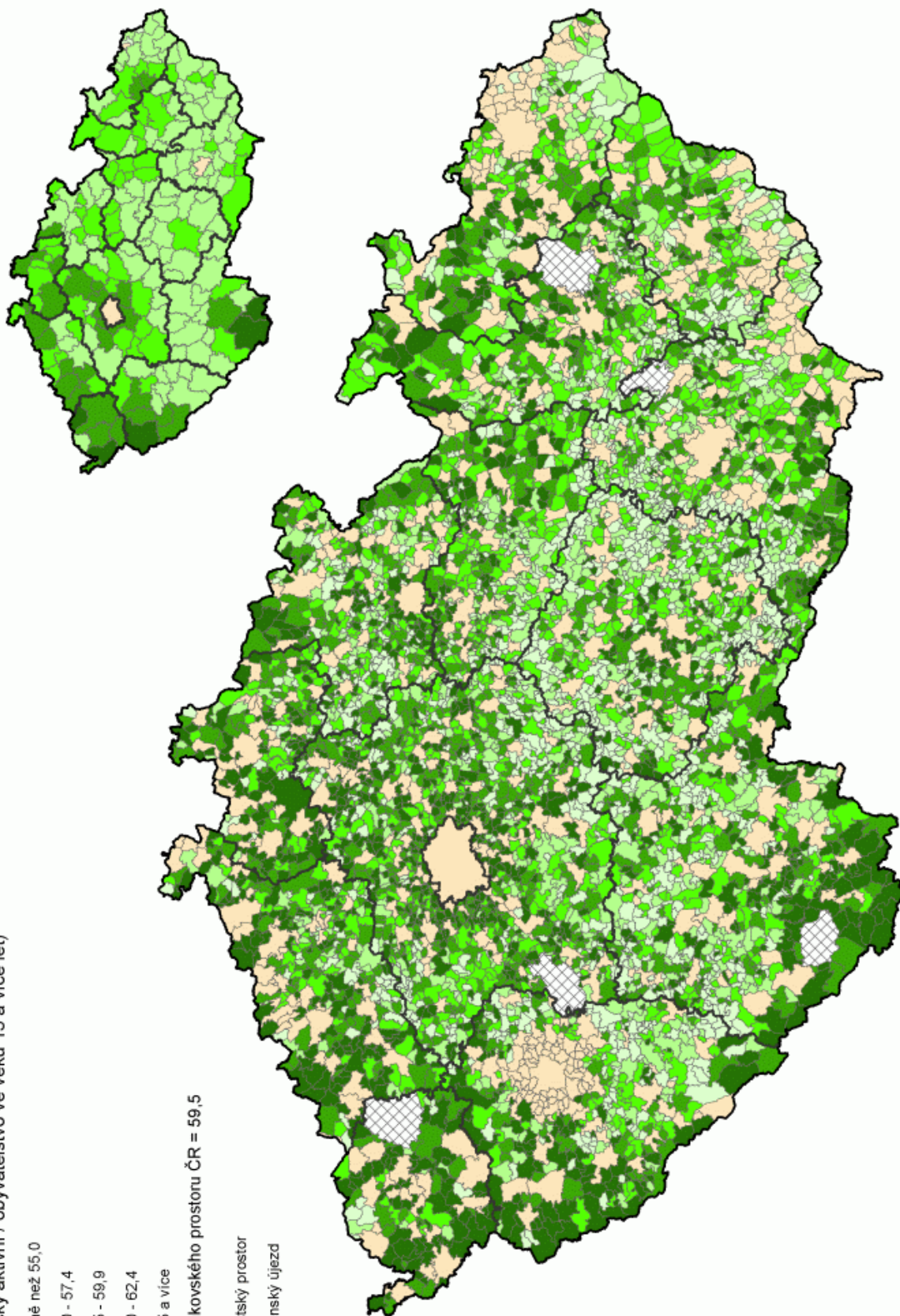
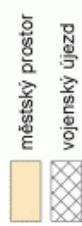
Míra ekonomické aktivity obyvatel obcí venkovského prostoru k 1. 3. 2001 (SLDB)

míra ekonomické aktivity v %
(ekonomicky aktivní / obyvatelstvo ve věku 15 a více let)

Míra ekonomické aktivity obyvatel ve venkovském prostoru SO ORP

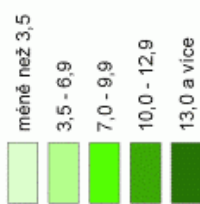

průměr venkovského prostoru ČR = 59,5

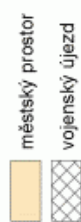

Míra nezaměstnanosti v obcích venkovského prostoru k 31. 12. 2008

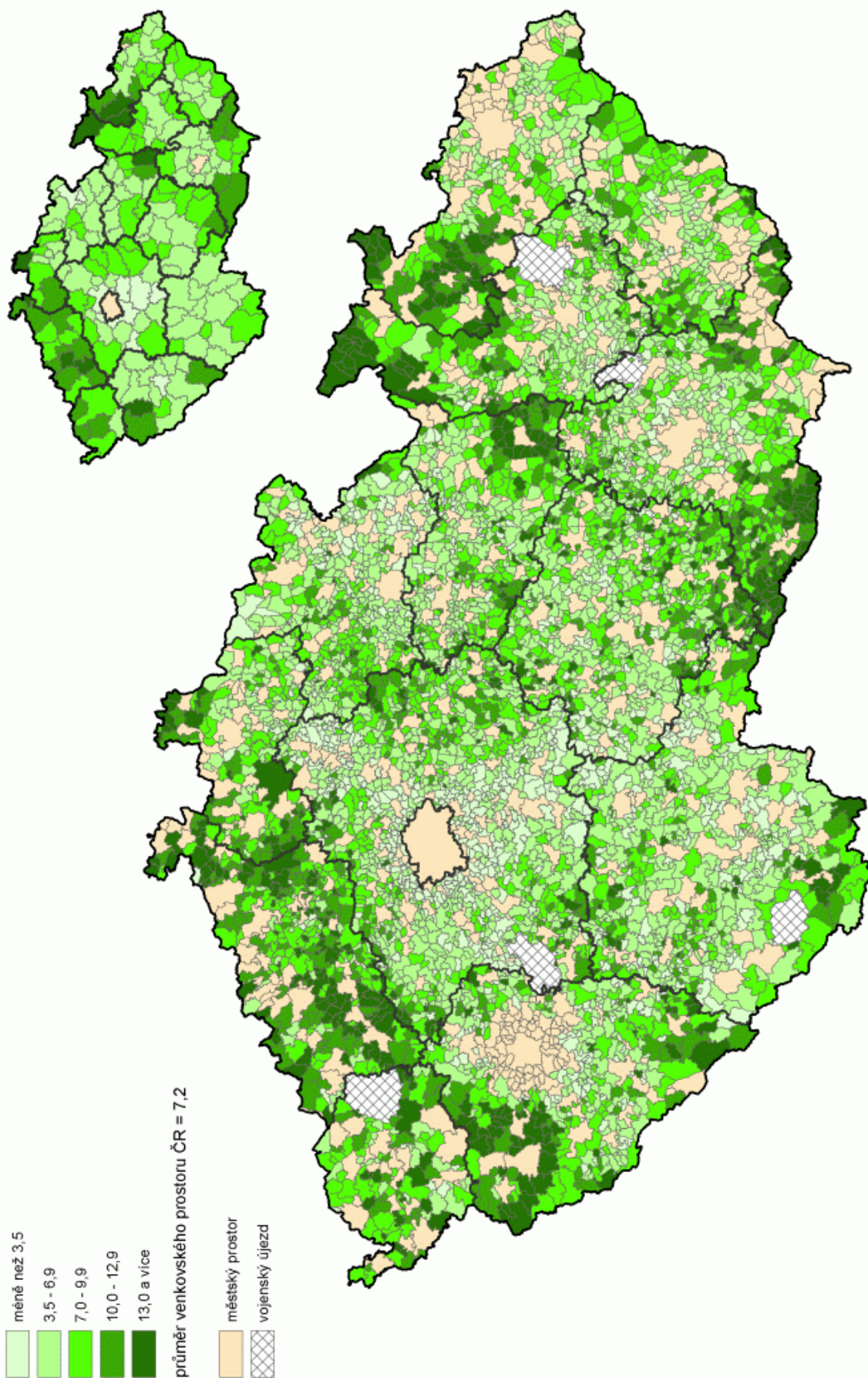
míra nezaměstnanosti v %

průměr venkovského prostoru ČR = 7,2

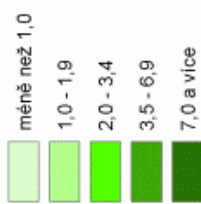

Míra nezaměstnanosti ve venkovském prostoru SO ORP

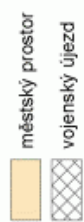

Dokončené byty v obcích venkovského prostoru v letech 2001 až 2008

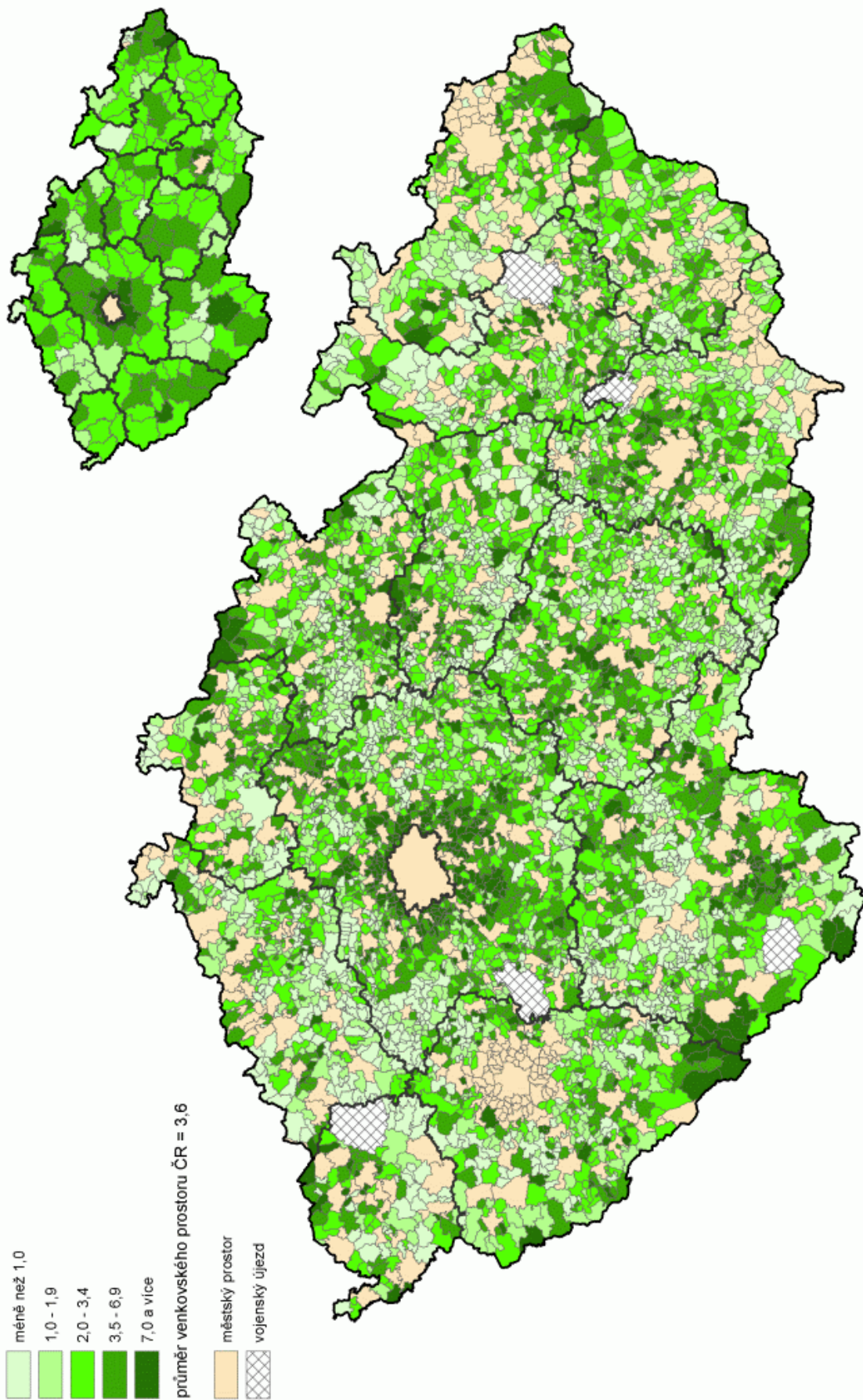
dokončené byty na 1 000 obyvatel
(roční průměr)

průměr venkovského prostoru ČR = 3,6

Dokončené byty ve venkovském prostoru SO ORP

ZÁVĚR

Cílem předkládané publikace bylo charakterizovat venkov na základě relevantních údajů, které jsou k dispozici na úrovni obcí a lze z nich tedy zpracovat úhrny za libovolné vyšší území. Vymezení venkova nebylo jednoduché, neboť neexistuje jeho jednotná definice, a proto jsme uvedené problematice věnovali samostatné studie, které předcházely zpracování této publikace. Poměrně jednoduchá varianta vymezení venkova (na základě počtu obyvatel a hustoty zalidnění) byla využita v kapitole 4, kde jsme porovnávali venkovský prostor v mezikrajském pohledu. Složitější varianta vymezení (multikriteriální), která kromě venkovského a městského zohlednila i prostor přechodný, byla použita pro vnitrokrajský pohled v kapitole 2. Možnosti vymezení venkova a zvolené varianty jsou podrobně popsány v kapitole 1. Kapitola 3 věnovaná zemědělství a lesnictví je specifická tím, že z důvodu absence dat za obce nerozlišuje typy prostorů; tyto dva tematické okruhy se však týkají především venkova, ať už je vymezen jakkoliv.

Význam venkova a jeho zkoumání je v Pardubickém kraji o to větší, že zde žije v republikovém měřítku nadprůměrný podíl obyvatel kraje (dokonce třetí nejvyšší v mezikrajském srovnání).

Postavení venkovského a městského prostoru Pardubického kraje v České republice

(viz kapitola 4)

Venkovský prostor Pardubického kraje se ve srovnání s venkovskými obcemi na republikové úrovni vyznačuje vyšší hustotou zalidnění, méně příznivou ekologickou stabilitou krajiny i podprůměrným zastoupením lůžek v hromadných ubytovacích zařízeních. Republikového průměru venkovského prostoru nedosahuje počet ekonomických subjektů na tisíc obyvatel a podle výsledků sčítání lidu 2001 ani intenzita podnikatelské aktivity a zastoupení vysokoškoláků; mírně nadprůměrná je míra nezaměstnanosti. Příznivější postavení venkova v kraji ve srovnání s venkovskými obcemi v ČR naopak nacházíme v demografické oblasti – vyšší porodnost je zde doprovázena nižší úmrtností, s čímž souvisí i příznivější věková skladba populace; výrazně podprůměrná je také potratovost. Přestože intenzita bytové výstavby na venkově v kraji nedosahuje průměru venkovských oblastí České republiky, je mezi kraji 4. nejvyšší (republikový průměr je vychýlen extrémně vysokou hodnotou u Středočeského kraje). Pokud jde o technickou vybavenost, je v kraji nadprůměrný podíl obcí napojených na rozvod plynu, zároveň ale podprůměrné zastoupení obcí vybavených kanalizací s napojením na čistírnu odpadních vod.

V **městském** prostoru Pardubického kraje je ve srovnání s městy v ČR (bez Hl. m. Prahy) v průměru nižší nezaměstnanost, nadprůměrný podíl obsazených pracovních míst i intenzita bytové výstavby doprovázena výrazně menší ekologickou stabilitou krajiny. Stejně jako ve venkovském prostoru kraje zde v demografické oblasti nacházíme podprůměrnou úmrtnost i potratovost, porodnost však republikového průměru městského prostoru nedosahuje a méně příznivá je rovněž věková skladba populace. Lůžka v hromadných ubytovacích zařízeních v přepočtu na tisíc obyvatel i podíl obcí s kanalizací napojenou na čistírnu odpadních vod republikovou hodnotu převyšují.

Postavení venkovského, přechodného a městského prostoru uvnitř Pardubického kraje

(viz kapitola 2)

Venkovský prostor, typický nejnižší hustotou zalidnění ze všech tří typů území, se vyznačuje nejpříznivější ekologickou stabilitou krajiny a s ní souvisejícími příznivými podmínkami pro rozvoj cestovního ruchu. Na druhé straně zde nacházíme nejvyšší nezaměstnanost i podprůměrnou občanskou a technickou vybavenost obcí. Právě ve vybavenosti obcí spolu s hustotou zalidnění zjišťujeme největší rozdíly mezi srovnávanými typy prostorů uvnitř našeho kraje.

Přechodný prostor se v posledních letech vyznačuje velmi intenzivním rozvojem bytové výstavby (zejména rodinných domů), s ním souvisejícím značným migračním přírůstkem a ve srovnání s venkovským i městským prostorem příznivější věkovou skladbou populace. Stejně jako ve venkovském prostoru je zde typická převaha vyjíždějících nad dojíždějícími za prací; intenzita podnikatelské aktivity i míra nezaměstnanosti se však blíží spíše městskému prostoru.

Městský prostor má dominantní postavení především v ekonomické oblasti – nadprůměrně jsou zde zastoupeny ekonomické subjekty po přepočtu na tisíc obyvatel i obsazená pracovní místa na tisíc bydlících zaměstnaných osob. Městský prostor se vyznačuje nejvyšší intenzitou podnikatelské aktivity a nejnižší nezaměstnaností. Míra ekonomické aktivity signalizuje oproti venkovskému i přechodnému prostoru nejpříznivější podmínky pro zaměstnávání osob ve věku 55 až 64 let.

Výrazné rozdíly jsou patrné **uvnitř těchto srovnávaných prostorů**. Specifické postavení má venkovský, přechodný i městský prostor **okresu Pardubice** vyznačující se v meziokresním srovnání v kraji nejvyšší hustotou zalidnění, nejmenší ekologickou stabilitou krajiny, výrazným migračním přírůstkem, vysokou

intenzitou podnikatelské aktivity, nejnižší nezaměstnaností i nadprůměrnou intenzitou bytové výstavby. Nejpriznivější hodnoty koeficientu ekologické stability nacházíme ve venkovském, přechodném i městském prostoru **okresu Ústí nad Orlicí**, který se rovněž vyznačuje i v průměru nejmladším obyvatelstvem v kraji. Nejmenší intenzitou podnikatelské aktivity spolu s nejvyšší nezaměstnaností je postižen venkovský prostor **okresu Svitavy**. Při podrobném hodnocení na úrovni správních obvodů obcí s rozšířenou působností a zejména pak správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem, které je rovněž součástí předkládané publikace, zjišťujeme největší rozdíly v hodnotách sledovaných ukazatelů uvnitř **okresu Chrudim**, jehož severní část je výrazně ovlivněna okresním i krajským městem a jih okresu patří k odlehlým územím s minimem významnějších center.

Územní rozdíly ve venkovském území Pardubického kraje

(viz kapitola 2.8.)

Venkov nelze v Pardubickém kraji považovat za homogenní území. Z posouzení územních rozdílů ve venkovském a přechodném prostoru kraje, pro které byla zvolena metoda hierarchického shlukování správních obvodů pověřených obecních úřadů, vzešlo 7 shluků SO POÚ s podobnými vlastnostmi.

Nejpříznivější podmínky byly v kraji zjištěny ve shluku tvořeném SO POÚ Pardubice a Holice, kde se blízkost dvou krajských měst projevuje zejména v ekonomické oblasti: velký počet ekonomických subjektů, vysoká ekonomická aktivita obyvatel, nízká nezaměstnanost, vysoká intenzita bytové výstavby. Atraktivita území zde vyvolává výrazný přírůstek obyvatel stěhováním.

Samostatný shluk tvoří 4 správní obvody POÚ v širším zázemí Pardubic (Choceň, Chrudim, Lázně Bohdaneč, Přelouč), pro které je typická rozdrobenost sídelní struktury, jejímž důsledkem je podprůměrná občanská a technická vybavenost obcí. Vyšší zastoupení zemědělské půdy řadí tato území k ekologicky méně stabilním a méně atraktivním pro cestovní ruch. Ekonomická sféra má dobrý základ ve vysokém počtu ekonomických subjektů. Blízkost ekonomických center vede k nízké míře nezaměstnanosti.

Největší sluk z hlediska rozlohy zahrnuje 5 SO POÚ na jihovýchodě kraje (Jevíčko, Moravská Třebová, Lanškroun, Polička, Svitavy), pro které je typická podprůměrná hustota zalidnění, poměrně starý domovní fond, malý počet pracovních míst na venkově vede i při intenzivní vyjížďce za prací k vysoké míře nezaměstnanosti. Velká vzdálenost tohoto území od krajského města a dalších ekonomických center republiky přispívá k jeho ekonomickému zaostávání.

Čtyři SO POÚ na severovýchodě kraje (Česká Třebová, Jablonné nad Orlicí, Ústí nad Orlicí, Žamberk) tvoří specifický shluk, který lze charakterizovat velkými venkovskými obcemi s nadprůměrnou občanskou a technickou vybaveností, příznivou úrovní ekologické stability území a vysokou ekonomickou aktivitou obyvatel.

Pro největší shluk z hlediska počtu obyvatel, který zahrnuje 8 SO POÚ (Heřmanův Městec, Hlinsko, Chrast, Chvaletice, Letohrad, Litomyšl, Skuteč, Vysoké Mýto) především v centrální části kraje, jsou charakteristické průměrné hodnoty většiny sledovaných ukazatelů.

Shluk dvou SO POÚ Nasavrky a Třemošnice na jihozápadě kraje lze zařadit mezi vnitřní periferie. Hustota zalidnění je zde podprůměrná; při nízké porodnosti a vysoké úmrtnosti není pro stabilizaci počtu obyvatel dostatečný ani migrační přírůstek, který je relativně malý. Území charakterizuje velmi nízká ekonomická aktivita obyvatelstva, vysoká míra nezaměstnanosti a nízká intenzita bytové výstavby. Nadprůměrná ekologická stabilita území vede k vyššímu využití pro cestovní ruch.

Do žádného z výše uvedených shluků se nezařadilo Králícko v severovýchodním výběžku kraje. Jde o ekologicky stabilní území s výrazným využitím v oblasti cestovního ruchu. Je zde vysoká porodnost i úmrtnost. Nadprůměrná podnikatelská aktivita obyvatel částečně snižuje relativně vysokou míru nezaměstnanosti.

* * * * *

Jsme si vědomi toho, že předložená publikace nemohla postihnout všechny pohledy na venkov v jeho rozmanitosti. Zaměřili jsme se na prezentaci dostupných statistických dat, a to ve venkovském, přechodném a městském prostoru, na jehož vymezení se podíleli odborníci krajských úřadů, vysokých škol, výzkumných ústavů a dalších institucí. Přínosem přípravy této publikace je navázání spolupráce s odborníky na danou problematiku, která se nadále rozvíjí. Jsme zvěni na pracovní semináře, na kterých se vyměňují nejnovější poznatky, seznámili jsme se s řadou studií a dalších materiálů s regionálním i celostátním dosahem. Zkoumání této stále aktuální problematiky bude v ČSÚ pokračovat a s určitým odstupem se bude k ní třeba na základě nových poznatků vrátit.

Příloha 1 Seznam ukazatelů ČSÚ k problematice venkova s daty dostupnými do úrovně obcí

Název ukazatele		Zdroj	Měřicí jednotka
4.1 Území, sídelní struktura, dostupnost			
4.1.1	Struktura pozemků podle druhu	ČÚZK	ha
4.1.2	Počet částí obcí	ČSÚ	počet
4.1.3	Počet ZSJ	ČSÚ	počet
4.1.4	Počet katastrů	ČSÚ	počet
4.1.5	Statut obce	ČSÚ	počet
4.1.6	Vzdálenost obcí od sídla kraje	mapy.cz	km
4.1.7	Časová dostupnost sídla kraje z obce	mapy.cz	min
4.1.8	Vzdálenost obcí od okresního města	mapy.cz	km
4.1.9	Časová dostupnost okresního města z obce	mapy.cz	min
4.1.10	Vzdálenost obcí od sídla SO ORP	mapy.cz	km
4.1.11	Časová dostupnost sídla SO ORP z obce	mapy.cz	min
4.2 Obyvatelstvo			
4.2.1	Počet obyvatel k 31. 12. podle pohlaví	ČSÚ	počet
4.2.2	Střední stav obyvatel podle pohlaví	ČSÚ	počet
4.2.3	Počet obyvatel k 1. 1. podle pohlaví (po promítnutí SLDB 2001)	ČSÚ	počet
4.2.4	Živě narození	ČSÚ	počet
4.2.5	Živě narození v manželství	ČSÚ	počet
4.2.6	Zemřelí podle pohlaví	ČSÚ	počet
4.2.7	Zemřelí podle příčin úmrtí a pohlaví	ČSÚ	počet
4.2.8	Potraty celkem	ČSÚ	počet
4.2.9	Umělá přerušení těhotenství (UPT)	ČSÚ	počet
4.2.10	Počet sňatků	ČSÚ	počet
4.2.11	Počet rozvodů	ČSÚ	počet
4.2.12	Saldo stěhování podle pohlaví	ČSÚ	počet
4.2.13	Saldo stěhování zahraniční podle pohlaví	ČSÚ	počet
4.2.14	Průměrný věk podle pohlaví	ČSÚ	roky
4.2.15	Počet obyvatel podle jednoletých věkových skupin a pohlaví	ČSÚ	počet
4.2.16	Počet obyvatel podle pohlaví (údaje k 3. 3. 1991 a 1. 3. 2001)	ČSÚ (SLDB)	počet
4.2.17	Počet obyvatel podle věkové skupiny a pohlaví	ČSÚ (SLDB)	počet
4.2.18	Rodinný stav obyvatel podle pohlaví	ČSÚ (SLDB)	počet
4.2.19	Vzdělanostní struktura obyvatel podle pohlaví	ČSÚ (SLDB)	počet
4.2.20	Náboženské vyznání podle pohlaví	ČSÚ (SLDB)	počet
4.2.21	Narození v obci současného bydliště podle pohlaví	ČSÚ (SLDB)	počet
4.3 Ekonomika			
4.3.1	Statistické jednotky typu podnik - celkem	ČSÚ (RES)	počet
4.3.2	Struktura podle odvětví	ČSÚ (RES)	počet
4.3.3	Struktura podle kategorie počtu zaměstnanců	ČSÚ (RES)	počet
4.3.4	Struktura podle vybrané právní formy	ČSÚ (RES)	počet
4.3.5	Ekonomické subjekty k 31. 12. zaregistrované v RES - celkem	ČSÚ (RES)	počet
4.3.6	Struktura podle odvětví	ČSÚ (RES)	počet
4.3.7	Struktura podle kategorie počtu zaměstnanců	ČSÚ (RES)	počet
4.3.8	Struktura podle vybrané právní formy	ČSÚ (RES)	počet
4.3.9	Ekonomické subjekty vzniklé v daném roce	ČSÚ (RES)	počet
4.3.10	Ekonomické subjekty zaniklé v daném roce	ČSÚ (RES)	počet
4.3.11	Vybrané ukazatele cestovního ruchu	ČSÚ	počet
4.4 Trh práce			
4.4.1	Nezaměstnanost - soubor ukazatelů	MPSV	počet
4.4.2	Ekonomicky aktivní celkem podle pohlaví a odvětví (údaje k 1. 3. 2001)	ČSÚ (SLDB)	počet
4.4.3	Ekonomicky neaktivní celkem podle pohlaví a odvětví	ČSÚ (SLDB)	počet
4.4.4	Zaměstnaní celkem podle odvětví	ČSÚ (SLDB)	počet
4.4.5	Dojíždějící a vyjíždějící zaměstnaní podle pohlaví, věku, vzdělání, délky trvání cesty do zaměstnání	ČSÚ (SLDB)	počet
4.4.6	Počet pracovních míst celkem, podle odvětví a pohlaví	ČSÚ (SLDB)	počet

Příloha 1 Seznam ukazatelů ČSÚ k problematice venkova do úrovně obcí

dokončení

Název ukazatele		Zdroj	Měřicí jednotka
4.5 Bydlení, bytová výstavba			
4.5.1	Trvale obydlené domy celkem, v rodinných a bytových domech (údaje k 3. 3. 1991 a 1. 3. 2001)	ČSÚ (SLDB)	počet
4.5.2	Neobydlené domy celkem, v rodinných a bytových domech	ČSÚ (SLDB)	počet
4.5.3	Trvale obydlené domy podle období výstavby v letech 1919 až 2001	ČSÚ (SLDB)	počet
4.5.4	Průměrné stáří domu celkem, v rodinných domech, bytových domech	ČSÚ (SLDB)	roky
4.5.5	Neobydlené byty v rodinných a bytových domech	ČSÚ (SLDB)	počet
4.5.6	Obydlené byty přechodně v rodinných a bytových domech	ČSÚ (SLDB)	počet
4.5.7	Byty sloužící k rekreaci v rodinných a bytových domech	ČSÚ (SLDB)	počet
4.5.8	Byty nezpůsobilé k bydlení v rodinných a bytových domech	ČSÚ (SLDB)	počet
4.5.9	Trvale obydlené byty celkem, v rodinných a bytových domech	ČSÚ (SLDB)	počet
4.5.10	Osoby bydlící v trvale obydlených bytech v rodinných a bytových domech	ČSÚ (SLDB)	počet
4.5.11	Byty podle způsobu vytápění	ČSÚ (SLDB)	počet
4.5.12	Počet trvale obydlených bytů podle pokojů celkem, v rodinných a bytových domech	ČSÚ (SLDB)	počet
4.5.13	Celková plocha bytu v rodinných a bytových domech	ČSÚ (SLDB)	m ²
4.5.14	Průměr celkové plochy celkem, v rodinných a bytových domech na byt	ČSÚ (SLDB)	m ²
4.5.15	Obytná plocha bytu v rodinných a bytových domech	ČSÚ (SLDB)	m ²
4.5.16	Průměr obytné plochy celkem, v rodinných a bytových domech na byt	ČSÚ (SLDB)	m ²
4.5.17	Byty se zavedeným plynem celkem, v rodinných a bytových domech	ČSÚ (SLDB)	počet
4.5.18	Byty s připojením na veřejnou kanalizační síť v rodinných a bytových domech	ČSÚ (SLDB)	počet
4.5.19	Počet obyt. místností 8 m ² a více celkem, v rodinných a bytových domech	ČSÚ (SLDB)	počet
4.5.20	Byty v domech podle období výstavby v letech 1919 až 2001	ČSÚ (SLDB)	počet
4.5.21	Dokončené byty celkem, v rodinných a bytových domech	ČSÚ	počet
4.5.22	Obytná plocha dokončených bytů v rodinných a bytových domech	ČSÚ	m ²
4.5.23	Užitková plocha dokončených bytů v rodinných a bytových domech	ČSÚ	m ²
4.5.24	Hodnota dokončených bytů v rodinných a bytových domech	ČSÚ	tis. Kč
4.6 Vybavenost			
4.6.1	Mateřské školy - výskyt zařízení v obci, zapsané děti, počet tříd	ÚIV (ČSÚ)	
4.6.2	Základní škola 1. až 5. - výskyt zařízení v obci, počet žáků a tříd	ÚIV (ČSÚ)	
4.6.3	Základní škola 1. až 9. - výskyt zařízení v obci, počet žáků a tříd	ÚIV (ČSÚ)	
4.6.4	Samostatná ordinace praktického lékaře - pro dospělé, děti a dorost - výskyt zařízení v obci, počet	ÚZIS (ČSÚ)	
4.6.5	Samostatná ordinace praktického lékaře - gynekologa - výskyt zařízení v obci, počet	ÚZIS (ČSÚ)	
4.6.6	Samostatná ordinace stomatologa - výskyt zařízení v obci, počet	ÚZIS (ČSÚ)	
4.6.7	Zařízení lékařské péče - výskyt zařízení v obci, počet	ÚZIS (ČSÚ)	
4.6.8	Domy s pečovatelskou službou - výskyt zařízení v obci	Obce a KÚ	
4.6.9	Byty v domech s pečovatelskou službou	Obce a KÚ	počet
4.6.10	Knihovny včetně poboček - výskyt zařízení v obci, počet	MK	
4.6.11	Sportovní hřiště - výskyt zařízení v obci, počet	ČSTV	
4.6.12	Tělocvičny včetně školních - výskyt zařízení v obci, počet	ČSTV	
4.6.13	Připojení na veřejný vodovod	KÚ	
4.6.14	Připojení na kanalizační síť s ČOV	KÚ	
4.6.15	Plynofikace obce	Plynárenská společnost	
4.6.16	Pošta - výskyt v obci	Česká pošta	
4.6.17	Železniční stanice (zastávka) - výskyt v obci	ČD a další provozovatelé	

Příloha 2 Přehled obcí v Pardubickém kraji se zařazením do typu prostorů
(obce jsou řazeny podle abecedy; tučně jsou vyznačeny obce se statutem města k 31. 12. 2008)

Název obce / města	Okres	SO ORP	SO POÚ	Výměra k 31.12.2008 (ha)	Počet obyvatel k 31.12.2008	Hustota zaldnění (osoby/km ²)	Prostor (M - městský, P - přechodný, V - venkovský)	
							varianta kapitoly:	
							2. krajská	4. ČR
Albrechtice	UO	Lan	Lan	1 007	474	47,1	V	V
Anenská Studánka	UO	Lan	Lan	792	192	24,3	V	V
Banín	SY	Svi	Svi	1 294	310	24,0	V	V
Barchov	PU	Par	Par	442	173	39,2	V	V
Bělá nad Svitavou	SY	Svi	Svi	1 156	509	44,0	V	V
Bělá u Jevíčka	SY	MTr	Jev	970	353	36,4	V	V
Benátky	SY	Lto	Lto	479	360	75,1	P	V
Běstovice	UO	VyM	Chn	419	423	100,9	V	V
Běstvina	CR	Chr	Trm	1 407	511	36,3	V	V
Bezděčí u Trnávky	SY	MTr	MTr	700	222	31,7	V	V
Bezděkov	PU	Par	Par	527	258	48,9	V	V
Biskupice	SY	MTr	Jev	1 110	445	40,1	V	V
Biskupice	CR	Chr	Trm	274	44	16,1	V	V
Bítovany	CR	Chr	Chs	349	414	118,7	V	V
Bohuňov	SY	Svi	Svi	289	182	63,0	V	V
Bohuňovice	SY	Lto	Lto	423	116	27,4	V	V
Bojanov	CR	Chr	Nas	1 782	642	36,0	V	V
Bor u Skutče	CR	Chr	Sku	436	176	40,4	V	V
Borek	PU	Par	Par	522	248	47,5	V	V
Borová	SY	Pol	Pol	1 299	978	75,3	V	V
Borušov	SY	MTr	MTr	1 107	163	14,7	V	V
Bořice	CR	Chr	Chs	320	168	52,5	V	V
Bošín	UO	VyM	Chn	252	86	34,2	V	V
Bousov	CR	Chr	Trm	380	214	56,3	V	V
Brandýs nad Orlicí	UO	UnO	UnO	433	1 398	323,1	M	V
Brloh	PU	Prl	Prl	471	232	49,3	V	V
Brněnec	SY	Svi	Svi	630	1 384	219,8	P	V
Břehy	PU	Prl	Prl	1 132	967	85,4	V	V
Březina	SY	MTr	Jev	1 164	367	31,5	V	V
Březinky	SY	MTr	Jev	330	142	43,0	V	V
Březiny	SY	Pol	Pol	721	156	21,6	V	V
Březová nad Svitavou	SY	Svi	Svi	1 270	1 737	136,7	M	V
Bučina	UO	VyM	VyM	383	204	53,3	V	V
Budislav	SY	Lto	Lto	806	440	54,6	V	V
Bukovina nad Labem	PU	Par	Par	446	205	46,0	V	V
Bukovina u Přelouče	PU	Prl	Prl	171	78	45,6	V	V
Bukovka	PU	Par	LBo	555	412	74,3	V	V
Bylany	CR	Chr	Chr	368	385	104,7	V	V
Bystré	SY	Pol	Pol	1 410	1 655	117,4	M	V
Bystřec	UO	Zam	JnO	1 813	1 115	61,5	V	V
Býšť	PU	Hol	Hol	3 410	1 396	40,9	P	V
Cerekvice nad Loučnou	SY	Lto	Lto	829	842	101,6	V	V
Cotkytle	UO	Lan	Lan	1 864	439	23,6	V	V
Čtětín	CR	Chr	Nas	752	265	35,2	V	V
Čankovice	CR	Chr	Chs	419	316	75,5	V	V
Časy	PU	Par	Par	258	219	85,0	P	V
Čenkovice	UO	Lan	Lan	597	174	29,1	V	V
Čeperka	PU	Par	Par	1 133	1 019	89,9	V	V
Čepí	PU	Par	Par	248	415	167,2	P	V
Černá u Bohdanče	PU	Par	LBo	265	279	105,3	P	V

Příloha 2 Přehled obcí v Pardubickém kraji se zařazením do typu prostorů
(obce jsou řazeny podle abecedy; tučně jsou vyznačeny obce se statutem města k 31. 12. 2008)

1. pokračování

Název obce / města	Okres	SO ORP	SO POÚ	Výměra k 31.12.2008 (ha)	Počet obyvatel k 31.12.2008	Hustota zařidnění (osoby/km ²)	Prostor (M - městský, P - přechodný, V - venkovský)	
							varianta kapitoly:	
							2. krajská	4. ČR
Červená Voda	UO	Kra	Kra	4 739	3 154	66,6	V	M
Česká Rybná	UO	Zam	Zam	808	391	48,4	V	V
Česká Třebová	UO	CTr	CTr	4 101	16 273	396,8	M	M
České Heřmanice	UO	VyM	VyM	997	537	53,9	V	V
České Lhotice	CR	Chr	Nas	563	94	16,7	V	V
České Libchavy	UO	UnO	UnO	872	586	67,2	V	V
České Petrovice	UO	Zam	Zam	627	157	25,0	V	V
Čistá	SY	Lto	Lto	2 521	918	36,4	V	V
Damník	UO	Lan	Lan	1 272	700	55,0	V	V
Dašice	PU	Par	Par	1 773	2 651	149,6	M	V
Dědová	CR	Hli	Hli	390	157	40,3	V	V
Desná	SY	Lto	Lto	477	311	65,1	V	V
Dětrichov	SY	Svi	Svi	1 568	314	20,0	V	V
Dětrichov u Moravské Třebové	SY	MTr	MTr	592	207	34,9	V	V
Dlouhá Loučka	SY	MTr	MTr	1 758	537	30,5	V	V
Dlouhá Třebová	UO	UnO	UnO	1 044	1 215	116,4	P	V
Dlouhoňovice	UO	Zam	Zam	390	753	193,1	V	V
Dobříkov	UO	VyM	Chn	853	466	54,6	V	V
Dolany	PU	Par	LBo	646	361	55,9	V	V
Dolní Bezděkov	CR	Chr	Chr	175	198	113,1	V	V
Dolní Čermná	UO	Lan	Lan	1 499	1 331	88,8	V	V
Dolní Dobrouč	UO	UnO	UnO	3 072	2 549	83,0	P	V
Dolní Morava	UO	Kra	Kra	3 659	305	8,3	V	V
Dolní Roveň	PU	Hol	Hol	2 903	1 997	68,8	V	V
Dolní Ředice	PU	Hol	Hol	1 064	843	79,2	V	V
Dolní Újezd	SY	Lto	Lto	1 971	1 960	99,5	P	V
Dřenic	CR	Chr	Chr	255	337	132,4	V	V
Dřiteč	PU	Par	Par	537	354	66,0	P	V
Dubany	PU	Par	Par	172	215	125,1	P	V
Dvakačovice	CR	Chr	Chr	364	184	50,6	V	V
Džbánov	UO	VyM	VyM	659	316	47,9	V	V
Gruna	SY	MTr	MTr	1 039	161	15,5	V	V
Hamry	CR	Hli	Hli	382	255	66,7	V	V
Hartinkov	SY	MTr	Jev	515	48	9,3	V	V
Hartmanice	SY	Pol	Pol	613	276	45,0	V	V
Hejnice	UO	Zam	Zam	483	210	43,5	V	V
Helvíkovice	UO	Zam	Zam	1 073	446	41,6	V	V
Heřmanův Městec	CR	Chr	HMe	1 435	5 027	350,4	M	M
Hlavečník	PU	Prl	Prl	639	273	42,7	V	V
Hlinsko	CR	Hli	Hli	2 427	10 253	422,5	M	M
Hluboká	CR	Chr	Sku	733	224	30,6	V	V
Hnátnice	UO	UnO	UnO	1 130	866	76,6	V	V
Hodonín	CR	Chr	Nas	696	91	13,1	V	V
Holetín	CR	Hli	Hli	1 066	769	72,1	V	V
Holice	PU	Hol	Hol	1 965	6 482	329,8	M	M
Holotín	PU	Prl	Prl	277	38	13,7	V	V
Honbice	CR	Chr	Chs	484	193	39,8	V	V
Horka	CR	Chr	Chs	1 000	405	40,5	V	V
Horky	SY	Lto	Lto	267	105	39,3	V	V
Horní Bradlo	CR	Chr	Nas	2 033	463	22,8	V	V

Příloha 2 Přehled obcí v Pardubickém kraji se zařazením do typu prostorů
(obce jsou řazeny podle abecedy; tučně jsou vyznačeny obce se statutem města k 31. 12. 2008)

2. pokračování

Název obce / města	Okres	SO ORP	SO POÚ	Výměra k 31.12.2008 (ha)	Počet obyvatel k 31.12.2008	Hustota zařidnění (osoby/km ²)	Prostor (M - městský, P - přechodný, V - venkovský)	
							varianta kapitoly:	
							2. krajská	4. ČR
Horní Čermná	UO	Lan	Lan	1 767	1 005	56,9	V	V
Horní Heřmanice	UO	Lan	Lan	1 573	522	33,2	V	V
Horní Jelení	PU	Hol	Hol	2 448	1 946	79,5	P	V
Horní Ředice	PU	Hol	Hol	1 111	1 063	95,7	V	V
Horní Třešňovec	UO	Lan	Lan	979	596	60,9	V	V
Horní Újezd	SY	Lto	Lto	774	442	57,1	V	V
Hošťalovice	CR	Chr	HMe	449	135	30,0	V	V
Hradec nad Svitavou	SY	Svi	Svi	2 471	1 650	66,8	P	V
Hrádek	UO	UnO	UnO	99	102	102,6	V	V
Hrobice	PU	Par	Par	615	198	32,2	P	V
Hrochův Týnec	CR	Chr	Chs	1 251	1 939	155,1	P	V
Hroubovice	CR	Chr	Chs	152	349	228,9	V	V
Hrušová	UO	VyM	VyM	608	328	54,0	V	V
Chmelík	SY	Lto	Lto	954	186	19,5	V	V
Choceň	UO	VyM	Chn	2 170	9 145	421,5	M	M
Choltice	PU	PrI	PrI	987	1 012	102,5	V	V
Chornice	SY	MTr	Jev	1 422	881	62,0	V	V
Choteč	PU	Par	Par	415	307	74,0	V	V
Chotěnov	SY	Lto	Lto	399	123	30,8	V	V
Chotovice	SY	Lto	Lto	320	134	41,9	V	V
Chrast	CR	Chr	Chs	1 784	3 225	180,8	M	M
Chrastavec	SY	Svi	Svi	541	241	44,6	V	V
Chroustovice	CR	Chr	Chs	2 160	1 262	58,4	V	V
Chrtníky	PU	PrI	PrI	117	83	71,0	V	V
Chrudim	CR	Chr	Chr	3 321	23 374	703,8	M	M
Chvaletice	PU	PrI	ChI	849	3 304	389,0	M	M
Chvojenec	PU	Hol	Hol	991	695	70,1	V	V
Chýšť	PU	Par	LBo	789	204	25,9	V	V
Jablónné nad Orlicí	UO	Zam	JnO	438	3 331	760,8	M	M
Jamně nad Orlicí	UO	Zam	JnO	1 059	703	66,4	V	V
Jankovice	PU	PrI	PrI	801	298	37,2	V	V
Janov	SY	Lto	Lto	2 471	924	37,4	V	V
Janůvky	SY	MTr	MTr	313	36	11,5	V	V
Jaroměřice	SY	MTr	Jev	2 205	1 206	54,7	V	V
Jaroslav	PU	Hol	Hol	493	233	47,2	V	V
Jarošov	SY	Lto	Lto	513	189	36,9	V	V
Javorník	SY	Svi	Svi	570	363	63,7	P	V
Javorník	UO	VyM	VyM	549	252	45,9	V	V
Jedlová	SY	Pol	Pol	2 304	1 006	43,7	V	V
Jedousov	PU	PrI	PrI	341	143	41,9	V	V
Jehnědí	UO	UnO	UnO	574	305	53,1	V	V
Jeníkov	CR	Hli	Hli	582	495	85,0	V	V
Jeníkovice	PU	PrI	PrI	322	235	73,0	V	V
Jenišovice	CR	Chr	Chs	1 172	428	36,5	V	V
Jevíčko	SY	MTr	Jev	2 325	2 874	123,6	M	V
Jezbořice	PU	Par	Par	436	347	79,5	V	V
Kamenec u Poličky	SY	Pol	Pol	803	546	68,0	P	V
Kameničky	CR	Hli	Hli	782	800	102,3	V	V
Kameničná	UO	Zam	Zam	585	353	60,3	V	V
Kamenná Horka	SY	Svi	Svi	1 576	284	18,0	V	V

Příloha 2 Přehled obcí v Pardubickém kraji se zařazením do typu prostorů
(obce jsou řazeny podle abecedy; tučně jsou vyznačeny obce se statutem města k 31. 12. 2008)

3. pokračování

Název obce / města	Okres	SO ORP	SO POÚ	Výměra k 31.12.2008 (ha)	Počet obyvatel k 31.12.2008	Hustota zařidnění (osoby/km ²)	Prostor (M - městský, P - přechodný, V - venkovský)	
							varianta kapitoly:	
							2. krajská	4. ČR
Karle	SY	Svi	Svi	1 902	389	20,5	V	V
Kasalice	PU	Par	LBo	458	201	43,8	V	V
Kladno	CR	Hli	Hli	426	238	55,9	V	V
Kladruby nad Labem	PU	Prl	Prl	2 380	636	26,7	V	V
Kláštevec nad Orlicí	UO	Zam	Zam	1 791	924	51,6	V	V
Klešice	CR	Chr	HMe	466	361	77,4	V	V
Kněžice	CR	Chr	Trm	460	152	33,1	V	V
Koclířov	SY	Svi	Svi	1 730	697	40,3	V	V
Kočí	CR	Chr	Chr	706	600	84,9	V	V
Kojice	PU	Prl	Chl	612	432	70,6	V	V
Koldín	UO	VyM	Chn	635	319	50,3	V	V
Korouhev	SY	Pol	Pol	1 788	766	42,9	V	V
Koruna	SY	MTr	MTr	205	138	67,3	V	V
Kosořín	UO	VyM	Chn	175	141	80,7	V	V
Kostelec u Heřmanova Městce	CR	Chr	HMe	747	312	41,8	V	V
Kosténice	PU	Par	Par	576	501	87,0	V	V
Králíky	UO	Kra	Kra	5 277	4 624	87,6	M	M
Krasíkov	UO	Lan	Lan	511	333	65,2	V	V
Krásné	CR	Chr	Nas	725	151	20,8	V	V
Krouna	CR	Hli	Hli	3 438	1 377	40,1	V	V
Křenov	SY	MTr	MTr	1 047	414	39,6	V	V
Kříčeň	PU	Par	LBo	434	273	62,9	V	V
Křížanovice	CR	Chr	Chr	312	115	36,8	V	V
Kukle	SY	Svi	Svi	296	60	20,3	V	V
Kunčina	SY	MTr	MTr	2 268	1 300	57,3	V	V
Kunětice	PU	Par	Par	395	269	68,0	P	V
Kunvald	UO	Zam	Zam	2 930	1 030	35,2	V	V
Květná	SY	Pol	Pol	902	380	42,1	V	V
Labské Chrčice	PU	Prl	Chl	447	167	37,3	V	V
Lanškroun	UO	Lan	Lan	2 065	10 235	495,7	M	M
Lány	CR	Chr	HMe	464	227	49,0	V	V
Lány u Dašic	PU	Par	Par	357	143	40,1	P	V
Lavičné	SY	Svi	Svi	469	124	26,5	V	V
Lázně Bohdaneč	PU	Par	LBo	2 178	3 348	153,7	M	M
Leština	UO	VyM	VyM	1 073	303	28,2	V	V
Leštinka	CR	Chr	Skv	160	139	87,1	V	V
Letohrad	UO	Zam	Let	2 355	6 327	268,7	M	M
Libecina	UO	VyM	VyM	482	166	34,5	V	V
Libchavy	UO	UnO	UnO	2 211	1 691	76,5	P	V
Libišany	PU	Par	LBo	572	439	76,7	V	V
Libkov	CR	Chr	Nas	381	82	21,5	V	V
Liboměřice	CR	Chr	Chr	648	143	22,1	V	V
Licibořice	CR	Chr	Chr	926	235	25,4	V	V
Lichkov	UO	Kra	Kra	913	545	59,7	V	V
Linhartice	SY	MTr	MTr	873	623	71,3	V	V
Lipoltice	PU	Prl	Prl	525	396	75,4	V	V
Lipovec	CR	Chr	Trm	538	223	41,4	V	V
Lišnice	UO	Zam	Zam	1 150	750	65,2	V	V
Litomyšl	SY	Lto	Lto	3 345	10 143	303,2	M	M
Litošice	PU	Prl	Prl	1 012	122	12,1	V	V

Příloha 2 Přehled obcí v Pardubickém kraji se zařazením do typu prostorů
(obce jsou řazeny podle abecedy; tučně jsou vyznačeny obce se statutem města k 31. 12. 2008)

4. pokračování

Název obce / města	Okres	SO ORP	SO POÚ	Výměra k 31.12.2008 (ha)	Počet obyvatel k 31.12.2008	Hustota zařidnění (osoby/km ²)	Prostor (M - městský, P - přechodný, V - venkovský)	
							varianta kapitoly:	
							2. krajská	4. ČR
Lozice	CR	Chr	Chs	368	153	41,6	V	V
Lubná	SY	Lto	Lto	1 986	1 012	51,0	V	V
Lubník	UO	Lan	Lan	509	309	60,7	V	V
Lukavice	CR	Chr	Chr	944	924	97,8	V	V
Lukavice	UO	Zam	Zam	1 100	1 142	103,8	V	V
Luková	UO	Lan	Lan	1 460	694	47,6	V	V
Luže	CR	Chr	Sku	3 070	2 603	84,8	P	V
Makov	SY	Lto	Lto	690	345	50,0	V	V
Malé Výkleky	PU	Par	LBo	213	121	56,8	V	V
Malíkov	SY	MTr	MTr	409	114	27,9	V	V
Městečko Trnávka	SY	MTr	MTr	5 027	1 487	29,6	V	V
Míčov-Sušice	CR	Chr	HMe	1 237	273	22,1	V	V
Mikuleč	SY	Svi	Svi	991	220	22,2	V	V
Mikulovice	PU	Par	Par	344	972	282,3	P	V
Miřetice	CR	Hli	Hli	1 713	1 223	71,4	V	V
Mistrovice	UO	Zam	JnO	461	601	130,3	V	V
Mladějov na Moravě	SY	MTr	MTr	926	480	51,8	V	V
Mladkov	UO	Kra	Kra	1 281	547	42,7	V	V
Mladoňovice	CR	Chr	Chr	1 238	327	26,4	V	V
Mokošín	PU	Prl	Prl	171	159	93,2	V	V
Morašice	CR	Chr	HMe	1 301	609	46,8	V	V
Morašice	PU	Prl	Chl	447	94	21,0	V	V
Morašice	SY	Lto	Lto	1 243	709	57,1	V	V
Moravany	PU	Par	Par	1 641	1 789	109,0	P	V
Moravská Třebová	SY	MTr	MTr	4 205	11 028	262,3	M	M
Mostek	UO	VyM	Chn	469	252	53,8	V	V
Mrákotín	CR	Chr	Sku	518	360	69,5	V	V
Nabočany	CR	Chr	Chs	317	118	37,2	V	V
Načešice	CR	Chr	HMe	904	552	61,1	V	V
Nasavrky	CR	Chr	Nas	1 256	1 644	130,9	M	V
Nasavrky	UO	VyM	Chn	133	135	101,7	V	V
Nedvězí	SY	Pol	Pol	577	212	36,8	V	V
Nekoř	UO	Zam	Let	1 095	879	80,3	V	V
Němčice	PU	Par	Par	255	409	160,4	P	V
Němčice	SY	Lto	Lto	1 317	936	71,1	V	V
Neratov	PU	Par	LBo	404	120	29,7	V	V
Nová Sídla	SY	Lto	Lto	295	235	79,7	V	V
Nová Ves u Jarošova	SY	Lto	Lto	238	60	25,2	V	V
Nové Hradky	UO	VyM	VyM	673	285	42,4	V	V
Oldřiš	SY	Pol	Pol	1 262	661	52,4	V	V
Opatov	SY	Svi	Svi	2 972	1 158	39,0	V	V
Opatovec	SY	Svi	Svi	707	635	89,8	V	V
Opatovice nad Labem	PU	Par	Par	1 201	2 549	212,2	P	M
Orel	CR	Chr	Chr	644	697	108,2	V	V
Orlické Podhůří	UO	UnO	UnO	1 353	641	47,4	V	V
Orlíčky	UO	Zam	JnO	865	289	33,4	V	V
Osík	SY	Lto	Lto	1 262	989	78,4	V	V
Ostrov	CR	Chr	Chs	417	177	42,4	V	V
Ostrov	UO	Lan	Lan	1 849	605	32,7	V	V
Ostřešany	PU	Par	Par	664	980	147,5	P	V

Příloha 2 Přehled obcí v Pardubickém kraji se zařazením do typu prostorů
(obce jsou řazeny podle abecedy; tučně jsou vyznačeny obce se statutem města k 31. 12. 2008)

5. pokračování

Název obce / města	Okres	SO ORP	SO POÚ	Výměra k 31.12.2008 (ha)	Počet obyvatel k 31.12.2008	Hustota zařidnění (osoby/km ²)	Prostor (M - městský, P - přechodný, V - venkovský)	
							varianta kapitoly:	
							2. krajská	4. ČR
Ostřetín	PU	Hol	Hol	1 850	942	50,9	V	V
Otradov	CR	Hli	Hli	554	274	49,5	V	V
Oucmanice	UO	VyM	Chn	365	210	57,5	V	V
Pardubice	PU	Par	Par	8 266	89 892	1 087,6	M	M
Pastviny	UO	Zam	Zam	837	338	40,4	V	V
Perálec	CR	Chr	Sku	456	241	52,8	V	V
Petrovice	UO	Lan	Lan	263	248	94,5	V	V
Písečná	UO	Zam	Let	883	491	55,6	V	V
Plch	PU	Par	LBo	96	92	95,6	V	V
Plchovice	UO	VyM	Chn	288	76	26,4	V	V
Poběžovice u Holic	PU	Hol	Hol	1 343	219	16,3	V	V
Poběžovice u Přelouče	PU	Prl	Prl	171	92	53,7	V	V
Podhořany u Ronova	CR	Chr	HMe	534	261	48,9	V	V
Podlesí	UO	VyM	Chn	328	264	80,6	V	V
Podůlšany	PU	Par	LBo	334	143	42,8	V	V
Pohledy	SY	Svi	Svi	1 992	339	17,0	V	V
Pokřikov	CR	Hli	Hli	485	262	54,1	V	V
Polička	SY	Pol	Pol	3 311	8 878	268,1	M	M
Pomezí	SY	Pol	Pol	2 529	1 084	42,9	V	V
Poříčí u Litomyšle	SY	Lto	Lto	650	443	68,2	V	V
Prachovice	CR	Chr	HMe	533	1 481	277,7	V	V
Pravy	PU	Par	LBo	379	84	22,1	V	V
Proseč	CR	Chr	Sku	3 403	2 161	63,5	P	V
Prosetín	CR	Chr	Sku	531	813	153,0	V	V
Předhradí	CR	Chr	Sku	833	440	52,8	V	V
Přelouč	PU	Prl	Prl	3 046	8 721	286,3	M	M
Přelovice	PU	Prl	Prl	456	196	43,0	V	V
Přepychy	PU	Prl	Prl	255	77	30,2	V	V
Přestavky	CR	Chr	Chs	291	212	72,8	V	V
Příluka	SY	Lto	Lto	381	164	43,0	V	V
Přívrat	UO	CTr	CTr	730	327	44,8	V	V
Pustá Kamenice	SY	Pol	Pol	1 532	337	22,0	V	V
Pustá Rybná	SY	Pol	Pol	1 397	165	11,8	V	V
Pustina	UO	VyM	VyM	283	70	24,7	V	V
Rabštejnská Lhota	CR	Chr	Chr	710	694	97,7	V	V
Ráby	PU	Par	Par	237	605	255,2	P	V
Radhošť	UO	VyM	VyM	480	176	36,6	V	V
Radiměř	SY	Svi	Svi	2 858	1 085	38,0	V	V
Radkov	SY	MTr	MTr	664	122	18,4	V	V
Raná	CR	Hli	Hli	704	369	52,4	V	V
Rohovládova Bělá	PU	Par	LBo	443	504	113,7	V	V
Rohozná	SY	Svi	Svi	1 177	677	57,5	V	V
Rohoznice	PU	Par	LBo	348	252	72,3	V	V
Rokytno	PU	Par	Par	1 084	825	76,1	V	V
Ronov nad Doubravou	CR	Chr	Trm	1 701	1 743	102,5	P	V
Rosice	CR	Chr	Chs	1 610	1 359	84,4	P	V
Rozhovice	CR	Chr	HMe	471	264	56,0	V	V
Rozhraní	SY	Svi	Svi	407	334	82,1	V	V
Rozstání	SY	MTr	MTr	740	255	34,5	V	V
Rudná	SY	Svi	Svi	661	184	27,8	V	V

Příloha 2 Přehled obcí v Pardubickém kraji se zařazením do typu prostorů
(obce jsou řazeny podle abecedy; tučně jsou vyznačeny obce se statutem města k 31. 12. 2008)

6. pokračování

Název obce / města	Okres	SO ORP	SO POÚ	Výměra k 31.12.2008 (ha)	Počet obyvatel k 31.12.2008	Hustota zařidnění (osoby/km ²)	Prostor (M - městský, P - přechodný, V - venkovský)	
							varianta kapitoly:	
							2. krajská	4. ČR
Rudoltice	UO	Lan	Lan	1 593	1 530	96,1	P	V
Rybitví	PU	Par	LBo	525	1 433	273,2	M	V
Rybník	UO	CTr	CTr	1 114	793	71,2	V	V
Rychnov na Moravě	SY	MTr	MTr	2 359	561	23,8	V	V
Řečany nad Labem	PU	PrI	ChI	552	1 328	240,8	V	V
Řepníky	UO	VyM	VyM	1 096	415	37,9	V	V
Řestoky	CR	Chr	Chs	391	468	119,7	V	V
Řetová	UO	UnO	UnO	849	682	80,4	V	V
Řetůvka	UO	UnO	UnO	423	253	59,8	V	V
Řídký	SY	Lto	Lto	141	73	51,6	V	V
Sádek	SY	Pol	Pol	991	475	48,0	V	V
Sázava	UO	Lan	Lan	566	558	98,5	V	V
Sebranice	SY	Lto	Lto	1 168	928	79,4	V	V
Seč	CR	Chr	Trm	3 668	1 654	45,1	V	V
Seč	UO	VyM	Chn	243	151	62,2	V	V
Sedliště	SY	Lto	Lto	369	242	65,5	V	V
Selmice	PU	PrI	PrI	542	318	58,6	V	V
Semanín	UO	CTr	CTr	880	615	69,9	V	V
Semin	PU	PrI	PrI	743	528	71,1	V	V
Sezemice	PU	Par	Par	2 215	3 493	157,7	M	M
Sklené	SY	Svi	Svi	996	233	23,4	V	V
Skořenice	UO	VyM	Chn	445	461	103,5	V	V
Skuteč	CR	Chr	Sku	3 541	5 298	149,6	M	M
Slatina	SY	MTr	Jev	399	131	32,9	V	V
Slatina	UO	VyM	VyM	430	395	91,9	V	V
Slatiňany	CR	Chr	Chr	1 560	4 081	261,5	M	M
Slepotice	PU	Par	Par	744	445	59,8	V	V
Sloupnice	SY	Lto	Lto	2 792	1 716	61,5	P	V
Smrček	CR	Chr	Chs	472	109	23,1	V	V
Sobětuchy	CR	Chr	Chr	382	726	190,0	V	V
Sobkovice	UO	Zam	JnO	366	233	63,7	V	V
Sopotnice	UO	UnO	UnO	1 357	968	71,3	V	V
Sopřeč	PU	PrI	PrI	656	278	42,4	V	V
Sovolusky	PU	PrI	PrI	434	128	29,5	V	V
Spojil	PU	Par	Par	175	432	246,3	P	V
Srch	PU	Par	Par	843	1 269	150,5	P	V
Srnojedy	PU	Par	Par	248	642	259,3	P	V
Sruby	UO	VyM	Chn	689	543	78,8	V	V
Staré Hradiště	PU	Par	Par	879	1 379	156,9	P	V
Staré Jesenčany	PU	Par	Par	371	295	79,4	P	V
Staré Město	SY	MTr	MTr	2 474	1 002	40,5	V	V
Staré Ždánice	PU	Par	LBo	574	667	116,3	V	V
Starý Mateřov	PU	Par	Par	302	485	160,4	P	V
Stašov	SY	Pol	Pol	1 326	249	18,8	V	V
Stěblová	PU	Par	Par	784	206	26,3	P	V
Stojice	PU	PrI	PrI	536	212	39,5	V	V
Stolany	CR	Chr	Chr	547	370	67,6	V	V
Stradouň	UO	VyM	VyM	514	188	36,6	V	V
Strakov	SY	Lto	Lto	853	214	25,1	P	V
Strašov	PU	PrI	PrI	1 012	304	30,0	V	V

Příloha 2 Přehled obcí v Pardubickém kraji se zařazením do typu prostorů
(obce jsou řazeny podle abecedy; tučně jsou vyznačeny obce se statutem města k 31. 12. 2008)

7. pokračování

Název obce / města	Okres	SO ORP	SO POÚ	Výměra k 31.12.2008 (ha)	Počet obyvatel k 31.12.2008	Hustota zalidnění (osoby/km ²)	Prostor (M - městský, P - přechodný, V - venkovský)	
							varianta kapitoly:	
							2. krajská	4. ČR
Strážná	UO	Lan	Lan	1 064	107	10,1	V	V
Střemošice	CR	Chr	Sku	428	192	44,9	V	V
Studené	UO	Zam	JnO	542	156	28,8	V	V
Studnice	CR	Hli	Hli	1 572	461	29,3	V	V
Sudislav nad Orlicí	UO	UnO	UnO	643	108	16,8	V	V
Sudslava	UO	VyM	Chn	441	184	41,8	V	V
Suchá Lhota	SY	Lto	Lto	219	84	38,4	V	V
Svatý Jiří	UO	VyM	Chn	438	304	69,5	V	V
Svínice	CR	Chr	Chr	312	420	134,7	V	V
Svinčany	PU	Prl	Prl	820	397	48,4	V	V
Svitavy	SY	Svi	Svi	3 133	17 177	548,2	M	M
Svojanov	SY	Pol	Pol	1 390	366	26,3	V	V
Svojšice	PU	Prl	Prl	194	239	123,2	V	V
Svratouch	CR	Hli	Hli	1 272	893	70,2	P	V
Šedivec	UO	Zam	Let	388	211	54,3	V	V
Široký Důl	SY	Pol	Pol	602	387	64,3	V	V
Študlov	SY	Svi	Svi	240	145	60,3	V	V
Tatenice	UO	Lan	Lan	2 683	850	31,7	V	V
Těchonín	UO	Zam	JnO	1 901	620	32,6	V	V
Telecí	SY	Pol	Pol	1 261	397	31,5	V	V
Tetov	PU	Prl	Prl	461	162	35,1	V	V
Tisová	UO	VyM	VyM	1 097	542	49,4	P	V
Tisovec	CR	Hli	Hli	595	309	51,9	V	V
Trhová Kamenice	CR	Hli	Hli	2 039	870	42,7	P	V
Trnávka	PU	Prl	Chl	363	211	58,1	V	V
Trojovice	CR	Chr	Chs	273	185	67,9	V	V
Trpík	UO	Lan	Lan	358	73	20,4	V	V
Trpín	SY	Pol	Pol	1 248	433	34,7	V	V
Trstěnice	SY	Lto	Lto	2 147	519	24,2	V	V
Trusnov	PU	Hol	Hol	1 064	228	21,4	V	V
Tržek	SY	Lto	Lto	171	168	98,3	V	V
Třebařov	SY	MTr	MTr	1 561	950	60,8	V	V
Třebosice	PU	Par	Par	318	185	58,1	P	V
Třebovice	UO	CTr	CTr	1 146	774	67,5	V	V
Třemošnice	CR	Chr	Trm	1 902	3 194	167,9	M	M
Třibřichy	CR	Chr	Chr	415	290	69,9	V	V
Tuněchody	CR	Chr	Chr	658	588	89,4	V	V
Turkovice	PU	Prl	Prl	531	257	48,4	V	V
Týniště	UO	VyM	VyM	411	145	35,3	V	V
Úherčice	CR	Chr	HMe	290	117	40,4	V	V
Uhersko	PU	Hol	Hol	367	290	79,1	V	V
Úhřetice	CR	Chr	Chr	469	485	103,3	V	V
Úhřetická Lhota	PU	Par	Par	321	241	75,1	V	V
Újezd u Chocně	UO	VyM	Chn	1 635	296	18,1	V	V
Újezd u Přelouče	PU	Prl	Prl	342	199	58,2	V	V
Újezd u Sezemic	PU	Par	Par	346	122	35,3	V	V
Újezdec	SY	Lto	Lto	346	94	27,2	V	V
Urbanice	PU	Prl	Prl	353	68	19,3	V	V
Ústí nad Orlicí	UO	UnO	UnO	3 637	14 667	403,3	M	M
Útěchov	SY	MTr	MTr	548	236	43,1	V	V

Příloha 2 Přehled obcí v Pardubickém kraji se zařazením do typu prostorů
(obce jsou řazeny podle abecedy; tučně jsou vyznačeny obce se statutem města k 31. 12. 2008)

dokončení

Název obce / města	Okres	SO ORP	SO POÚ	Výměra k 31.12.2008 (ha)	Počet obyvatel k 31.12.2008	Hustota zařidnění (osoby/km ²)	Prostor (M - městský, P - přechodný, V - venkovský)	
							varianta kapitoly:	
							2. krajská	4. ČR
Valy	PU	PrI	PrI	429	457	106,7	V	V
Vápenný Podol	CR	Chr	HMe	912	219	24,0	V	V
Vápno	PU	PrI	PrI	266	138	51,9	V	V
Včelákov	CR	Hli	Hli	1 355	556	41,0	V	V
Vejvanovice	CR	Chr	Chr	275	290	105,5	V	V
Veliny	PU	Hol	Hol	652	376	57,7	V	V
Velká Skrovnice	UO	UnO	UnO	575	278	48,3	V	V
Vendolí	SY	Svi	Svi	2 068	950	45,9	V	V
Verměřovice	UO	Zam	JnO	599	733	122,4	V	V
Veselí	PU	PrI	PrI	301	337	112,1	V	V
Vidlatá Seč	SY	Lto	Lto	610	287	47,0	V	V
Vinary	UO	VyM	VyM	347	105	30,3	V	V
Viska u Jevíčka	SY	MTr	Jev	366	156	42,6	V	V
Vítanov	CR	Hli	Hli	652	438	67,2	V	V
Vitějeves	SY	Svi	Svi	860	384	44,7	V	V
Vlčí Habřina	PU	Par	LBo	337	294	87,1	V	V
Vlčkov	SY	Lto	Lto	283	106	37,4	V	V
Voděradý	UO	UnO	UnO	780	326	41,8	V	V
Vojtěchov	CR	Hli	Hli	713	407	57,1	V	V
Voleč	PU	Par	LBo	478	325	68,0	V	V
Vortová	CR	Hli	Hli	1 214	264	21,8	V	V
Vraclav	UO	VyM	VyM	1 389	738	53,1	V	V
Vračovice-Orlov	UO	VyM	Chn	291	203	69,8	V	V
Vranová Lhota	SY	MTr	MTr	1 407	452	32,1	V	V
Vrážné	SY	MTr	Jev	413	76	18,4	V	V
Vrbatův Kostelec	CR	Chr	Sku	545	329	60,4	V	V
Všeradov	CR	Hli	Hli	509	156	30,7	V	V
Výprachtice	UO	Lan	Lan	2 172	977	45,0	V	V
Vysočina	CR	Hli	Hli	1 788	677	37,9	V	V
Vysoká	SY	MTr	Jev	288	34	11,8	V	V
Vysoké Chvojno	PU	Hol	Hol	1 704	350	20,5	V	V
Vysoké Mýto	UO	VyM	VyM	4 202	12 582	299,4	M	M
Vyšehněvice	PU	PrI	PrI	418	200	47,9	V	V
Vyžice	CR	Chr	HMe	341	171	50,1	V	V
Zádolí	UO	VyM	VyM	426	89	20,9	V	V
Záchlumí	UO	Zam	Zam	1 353	824	60,9	V	V
Zaječice	CR	Chr	Chs	1 234	1 021	82,7	V	V
Zájezdec	CR	Chr	Chs	156	125	80,2	V	V
Zálší	UO	VyM	Chn	772	241	31,2	V	V
Zámorsk	UO	VyM	VyM	747	719	96,3	V	V
Zářecká Lhota	UO	VyM	Chn	302	179	59,3	V	V
Zdechovice	PU	PrI	ChI	862	625	72,5	V	V
Zderaz	CR	Chr	Sku	661	288	43,6	V	V
Žamberk	UO	Zam	Zam	1 691	6 030	356,6	M	M
Žampach	UO	Zam	Let	556	294	52,9	V	V
Žaravice	PU	PrI	PrI	275	145	52,8	V	V
Želivsko	SY	Svi	Svi	333	44	13,2	V	V
Žichlínek	UO	Lan	Lan	1 075	872	81,1	V	V
Živanice	PU	Par	LBo	805	884	109,9	V	V
Žlebské Chvalovice	CR	Chr	Trm	359	80	22,3	V	V
Žumberk	CR	Chr	Chr	479	239	49,9	V	V

**Příloha 3 Zkratky názvů krajů, správních obvodů obcí s rozšířenou působností
a správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem**

Zkratky názvů krajů

Kód	Kraj	Zkratka
CZ010	Hlavní město Praha	PHA
CZ020	Středočeský	STC
CZ031	Jihočeský	JHC
CZ032	Plzeňský	PLK
CZ041	Karlovarský	KVK
CZ042	Ústecký	ULK
CZ051	Liberecký	LBK
CZ052	Královéhradecký	HKK
CZ053	Pardubický	PAK
CZ061	Vysočina	VYS
CZ062	Jihomoravský	JHM
CZ071	Olomoucký	OLK
CZ072	Zlínský	ZLK
CZ080	Moravskoslezský	MSK

**Zkratky názvů správních obvodů obcí
s rozšířenou působností Pardubického kraje**

Kód	Název správního obvodu obce s rozšířenou působností	Zkratka
5301	Česká Třebová	CTr
5302	Hlinsko	Hli
5303	Holice	Hol
5304	Chrudim	Chr
5305	Králíky	Kra
5306	Lanškroun	Lan
5307	Litomyšl	Lto
5308	Moravská Třebová	MTr
5309	Pardubice	Par
5310	Polička	Pol
5311	Přelouč	Prl
5312	Svitavy	Svi
5313	Ústí nad Orlicí	UnO
5314	Vysoké Mýto	VyM
5315	Žamberk	Zam

**Zkratky názvů správních obvodů obcí
s pověřeným obecním úřadem Pardubického kraje**

Kód	Název správního obvodu obce s pověřeným obecním úřadem	Zkratka
53011	Česká Třebová	CTr
53021	Hlinsko	Hli
53031	Holice	Hol
53041	Heřmanův Městec	HMe
53042	Chrast	Chs
53043	Chrudim	Chr
53044	Nasavrky	Nas
53045	Skuteč	Sku
53046	Třemošnice	Trm
53051	Králíky	Kra
53061	Lanškroun	Lan
53071	Litomyšl	Lto
53081	Jevíčko	Jev
53082	Moravská Třebová	MTr
53091	Lázně Bohdaneč	LBo
53092	Pardubice	Par
53101	Polička	Pol
53111	Chvaletice	Chl
53112	Přelouč	Prl
53121	Svitavy	Svi
53131	Ústí nad Orlicí	UnO
53141	Choceň	Chn
53142	Vysoké Mýto	VyM
53151	Jablonec nad Orlicí	JnO
53152	Letohrad	Let
53153	Žamberk	Zam

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A INFORMAČNÍCH ZDROJŮ

- [1] Rozvoj venkova v Pardubickém kraji v letech 2000 – 2006. ČSÚ, Pardubice, 2007 (Informace o regionech, městech a obcích, kód 13-5340-07)
- [2] Varianty vymezení VENKOVA a jejich zobrazení ve statistických ukazatelích v letech 2000 až 2006. ČSÚ, Praha, 2008 (Informace o regionech, městech a obcích, kód e-1380-08)
- [3] Strukturální výsledky za zemědělství v roce 2007, Analytické vyhodnocení. ČSÚ, Praha, 2009 (Životní prostředí, zemědělství; kód 2127-09)
- [4] Politika rozvoje venkova v období 2007 – 2013, Evropská komise, http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/index_cs.htm
- [5] Národní strategický plán rozvoje venkova České republiky na období 2007 – 2013, MZe ČR, Praha, duben 2006
- [6] Program rozvoje venkova ČR na období 2007 – 2013, MZe ČR, VÚZE Praha, Praha, listopad 2008, <http://www.mze.cz/Index.aspx?typ=2&ch=74&ids=2406&val=2406>
- [7] Národní strategický referenční rámec ČR 2007 – 2013, 2007, http://www.vlada.cz/assets/mediacentrum/predstavujeme/NSRR_final_1.pdf
- [8] Strategie regionálního rozvoje České republiky MMR ČR, Praha, květen 2006
- [9] Venkov, typologie venkovského prostoru, Radim Perlín, 1998, <http://web.mvcr.cz/archiv2008/odbor/reforma/perlin.pdf>
- [10] Prostorový rozvoj a plánování jako společné téma regionální politiky, územního plánování a evropské integrace, Sborník ze semináře, MMR ČR a VŠE Praha, Praha 15. 6. 2006
- [11] Poziční dokument menších měst a venkova – Rozvoj venkova v letech 2007 – 2013 financovaný z prostředků Společné zemědělské politiky a Politiky hospodářské a sociální soudržnosti EU, SMO
- [12] Dojíždkový přístup k vymezení městského, příměstského a venkovského obyvatelstva v České republice, Jana Vobecká *in* Demografie 1/2009, str. 14 - 23
- [13] Venkovský prostor a jeho oživení, Jan Binek a kol., GaREP, Brno, 2007, Základní metodicko-teoretické poznatky z výzkumného úkolu MMR WB 29- 04
- [14] Kohezní politika: Osídlení v České republice, Partnerství měst a venkova. L. Kašparová, M. Půček a kolektiv, MMR Praha, ÚÚR Brno, 2009
- [15] Regionální operační program NUTS II Severovýchod pro období 2007 – 2013, Region soudržnosti NUTS II Severovýchod, 7. listopadu 2007
- [16] Prováděcí dokument ROP NUTS II Severovýchod pro období 2007 – 2013, Region soudržnosti NUTS II Severovýchod, 17. prosince 2007
- [17] Program rozvoje Pardubického kraje, schválen zastupitelstvem kraje 21. září 2006, <http://www.pardubickykraj.cz/document.asp?thema=2987&category=&item=37774>

Internetové adresy:

Český statistický úřad – <http://www.czso.cz>

Ministerstvo pro místní rozvoj – <http://www.mmr.cz/>

Ministerstvo zemědělství – <http://www.mze.cz/>

Ministerstvo životního prostředí – <http://www.mzp.cz/>

Ministerstvo financí – <http://www.mfcr.cz/>

Ústav územního rozvoje Brno – <http://www.uur.cz/>

Ústav pro hospodářskou úpravu lesů Brandýs nad Labem – <http://www.uhul.cz/>

INFO VENKOV – nový portál zaměřený na rozvoj venkova (připravuje Ústav zemědělských a potravinářských informací) – <http://www.infovenkov.cz/>